

Pearl S. Buck

A kínai rabszolgalány

Pearl S. Buck

A kínai rabszolgalány

Tartalom

A kínai rabszolgalány

Előszó

I.

II.

III.

IV.

V.

VI.

VII.

VIII.

IX.

X.

XI.

XII.

XIII.

Utószó

A kínai zsidók eredete

Kőbe vésett történelem

A jezsuiták felfedezése

A regény történelmi kontextusa

Kontaktus a kínai zsidókkal a tizenkilencedik században

Nyugati zsidó kapcsolatok Kaifenggel

White püspök

Kínai zsidó leszármazottak, a 20. századba átnyúlóan

A kínai zsidók (1000–1932)

A kaifengi zsidók

Jegyzetek

Pearl S. Buck
A kínai rabszolgalány

A kötet az alábbi kiadás alapján készült:

PEONY

Mayer Bell

Copyright © 1948 by Pearl S. Buck, Copyright © renewed 1975

Fordította: Barta Judit

Szerkesztette: Kónya Orsolya

Hungarian translation © Barta Judit, 2011

Hungarian edition © Tericum Kiadó, 2011

Cover design © Tericum Kiadó, 2011

Zsidó kolóniák a történelem során több ízben is vándoroltak Kínába és telepedtek ott le. A Honan tartománybeli Kaifeng városa volt az egyik központjuk. Kínában sohasem üldözték őket, és ha küzdöttek is nehézségekkel, azok csupán az élet természetes velejárói voltak abban a közösségben, amelyben éltek.

Ez a regény tehát alapjában véve történelmileg hitelesnek mondható, noha szereplői jelentéktelen kivételektől eltekintve a képzeletem szülöttei. A történet másfél évszázaddal ezelőtt játszódik, abban az időben, amikor a kínaiak befogadták a zsidókat, akiknek többsége kezdte kínainak érezni magát. Mára már a származásuk emléke is homályba vész. Egyszerűen kínaiak.

I.

Késő tavasz volt Kaifeng városában, az észak-kínai Honan tartományban. A magas városfalak mögött, az udvarokban korábban virágoztak a barackfák, mint a sáncárok körüli síkságon szétterülő farmokon. De pészahkor a barackvirágok még az ilyen védett helyeken is rózsaszín bimbók voltak csupán.

Ezra ben Izrael házának udvarában a barackfa bimbós ágait több nappal korábban levágták, hogy az ünnepre nyíljanak ki a virágok. Peónia, a kínai rabszolgalány minden tavasszal levagdosta őket, hogy a virágos ágak díszíthessék az ebédlőt. Gazdája, Ezra és úrnője, Ezra asszony minden évben elismerően nyugtázták is az igyekezetét. Amikor most a széderestén beléptek az ebédlőbe, a szokottnál is jobban megdicsérték, mert tudták, hogy az idei tavasz rendkívül hideg volt, és az északnyugati szelek folyton fújták a port a városra.

– Nézzétek, mit varázsolt nekünk a mi kis Peóniánk ezen a pészahon – mondta Ezra, és kövérkés kezével a virágok felé mutatott.

Ezra asszony is megállt, hogy megcsodálja. Folyton indulatos tekintete most ellágyult. – Nagyon szép, gyermekem – dicsérte meg Peóniát.

Peónia illedelmesen hallgatott, kicsi kezét összefonta bő ruhaujja fölött. Dáviddal összenéztek, de amint a fiú rámosolygott, Peónia elkapta a tekintetét, Lea kedves mosolyát viszont szájának alig észrevehető rezdülésével viszonzta. Az öreg rabbi semmilyen jelt nem adott. Vak volt, és semmit sem látott. Áront, a fiát Peónia figyelemre sem méltatta. Mindenki helyet foglalt a hatalmas, kerek asztalnál, amely az ebédlő közepén volt elhelyezve, aztán Peónia a maga csendes és elegáns módján irányítani kezdte a tálalást. Négy inas engedelmeskedett neki, és Vang Ma, egy idősebb szolgálónő töltötte a teát.

Peónia kicsi kora óta figyelte ezt a kora tavaszi ünnepet Ezra házában. Ő irányította, hogy ezen az estén az asztalon hova kerüljenek az ételek és evőeszközök, a szolgák pedig engedelmeskedtek neki, hiszen olyan pontosan tudta, hogy melyik tálnak hol a helye, mint aki a családba született. Az edényeket az év többi részében külön tartották, és nem használták, csak ezen a pészah előtti estén, a szédervacsorán. A vörös gerendákra függesztett lámpások fényében csak úgy ragyogtak az ezüstkanalak és ezüstpálcikák meg a hatalmas hétágú gyertyatartók. Peónia a hatalmas ezüstpálcára saját kezűleg rakta a szimbólumokat, amelyeknek a jelentését nem értette, de minden évben ő készítette el: a főtt tojást, a tormát, az almát, a diót és a bort. Neki ezek csak egy idegen vallás furcsa kellékei voltak. De nemcsak az este, hanem a nap többi része is szokatlanul telt, noha a kínai város ebből mit sem érzékelt. Peónia kívülről fújta a rítusokat, mégis minden tavasszal újra és újra elámult rajtuk. Először is át kellett kutatni a házat, hogy maradt-e valahol kovászolt kenyérdarab. Ma reggel is, mint mindig, Ezra, a ház ura végezte el ezt a feladatot, és nevetve ment egyik helyről a másikra, Peóniát kérdezgetve, hogy maradt-e még. Azelőtt mindig Ezra asszony rejtette el a kovászolt kenyérdarabokat, de jó pár éve átengedte ezt a tisztséget Peóniának, akivel Ezra mindig megszámloltatta a kenyérdarabokat, hogy tudja, még mennyi van hátra. Tréfára vette, mintha a szolgák előtt szégyellné kicsit. Amikor Peónia és Dávid gyerekek voltak, kacagva vettek részt a ház átfésülésében, segítettek kiszűrni a tiltott kenyérmorzsákat. De Peónia akkor még nem tudta, hogy ő csak egy egyszerű rabszolgalány.

Most már tisztában volt vele. Némán és figyelmesen állt a helyén, ahogy haladt előre a szédereste.

Az asztalnál ülőket többé-kevésbé ismerte. Dávidot a legjobban. Őt éppen Dávid miatt vásárolták meg a nagy éhínség évében, amikor a Sárga-folyó átszakította a gátját és elöntötte az alacsonyan fekvő síkságot. Túl kicsi volt ahhoz, hogy emlékezzen az eladására. Hiába erőlködött, Dávidé volt az első arc, amelyre emlékezett. Dávid volt az első emléke, egy jókedvű kisfiú, nála két évvel idősebb, aki mindig sokkal magasabb és sokkal erősebb volt, mint ő, így ösztönösen hozzá fordult támaszért. Akkoriban elmondta neki minden apró-cseprő gondolatát és bánatát, és nehezebbre esett felhagyni ezzel a szokásával. De józan esze is ezt súgta. Hiába volt olyan szoros a viszony kettejük között, az egyikükből úr, a másikukból rabszolga lett. De nem zúgolódott, mert szerencsésnek érezte magát, hogy ebben a kedves zsidó házban élhet. Ezra ben Izrael, a ház ura jó kedélyű, erős testalkatú kereskedő volt. Ha megszabadult volna a szakállától, gondolta Peónia gyakran, akár kínainak is elment volna, mert az édesanyja kínai volt. Ezra asszonynak ez fájó pont volt, így erről soha nem beszéltek. Az asszony azzal vigasztalta magát, hogy Dávid fia inkább rá hasonlít, mint az apjára, és gyakran mondogatta, hogy leginkább az ő apjára ütött, aki után a nevét kapta. A házban mindenki tartott Ezra asszonytól, nem is kicsit, noha mindnyájan a lekötelezettjei voltak. Adakozó kedvét bármelyik pillanatban felülírhatta egy rátörő indulatroham. Ötvenedik életéve felé tartó asszony volt, magas és terebélyes, és

csinosnak is mondható, ha valakinek nem volt ellenére a nagy orr és az erős színek. Minden jólelkűsége dacára a hit és a szokás dolgaiban voltak bizonyos rigolyái, amelyeket semmi sem rendíthetett meg. A rabbit a két gyermekével, Leával és Áronnal együtt most is, mint mindig meghívta a pészahi vacsorára. Áron sápadt, magába zárkózó tizenhét éves fiú volt, akit Peónia ki nem állhatott a halovány, himlőhelyes arca és a romlottsága miatt. Azt nem tudta, hogy a családja vagy Ezráék tudnak-e a gonoszságairól, és méltóságán alulinak érezte, hogy utánajárjon. Könnyen lehet, hogy a Hét családnév és nyolc család – ahogy Kaifengben a zsidókat emlegették – egyetlen tagja sem tudott mindarról, amit a rabbi fia művelt. A kínaiak viszont túl udvariasak voltak ahhoz, hogy elmondják nekik.

Lea más. Lea jó volt, azon ritka teremtések egyike, akik egyszerre születtek szépnek és jónak.

Peónia az asztal közelében várakozott, és onnan figyelte Leát szomorú örömmel, amit nem hagyott irigységbe átfordulni. Lea ma este különösen csinos volt a bíborszínű ruhájában, amelyet egy aranyövvel fogott át a derekán. Kissé magas volt, és a kínaiak nem szerették a magas nőt, ám ezt ellensúlyozta elefántcsontszínű bőre, hosszú, göndör szempillái között ragyogó hatalmas, sötét szeme és telt, piros ajka. Az orra a kínai szépségideálhoz képest neki is túl nagy volt, bár nem annyira, mint Ezra asszonynak.

Lea nem csupán gyönyörű volt. Lényéből valami magasabb rendű szellem sugárzott, amit Peónia csodált és nem értett. A kínaiak azt mondták róla, hogy „mennyeien jóságos”. Ez annyit tett, hogy a jósága természetes és belülről fakad. Bár ritkán szólalt meg, mégis beragyogta a vacsorát, ahogy ott ült az apja mellett, és készségesen kiszolgálta egyetlen fejmozdulatára. Ez a szellem részben talán épp az apjából eredt. A rabbi rendkívül magas és sovány volt, a szentség úgy borította be, akár egy fényruha. Több éve elkapott egy szembetegséget, ami elég gyakori volt a kínaiak körében, de mivel nem ismerték a gyógymódját, megvakult. Ráadásul nagyon gyorsan, mivel külföldi volt, és a szervezete nem tudta leküzdeni a fertőzést. Immár halott felesége arcát harmincéves kora után sosem látta, és Leát és Áront is csak kisgyermekként. Akár amiatt, hogy nem láthatta ezeket a számára fontos arcokat, és kénytelen volt mindig Isten arcába nézni, akár eredendő jósága miatt, mára leginkább egy pusztá test nélküli szellemnek tetszett. Fehér, szép arcát ősz haj keretezte, ami nem sokkal a megvakulása után fehéredett meg. Hosszú, fehér szakállá fölött büszke és nyugodt volt ívelt orra és beesett szeme.

Így ültek az ünnepi asztalnál. Peónia elkapott minden mozdulatot és mosolyt. Látta, hogy Dávid Leára néz az asztal fölött, aztán elnéz, de elnyomta magában a fájdalmat, amit ez okozott. Dávid ugyanolyan magas volt, mint Lea, és Peónia szerint még szebb, mint a lány. A tizenkilenc éves Dávid ben Ezra most volt fiatal férfiasága teljében. A zsidó ruhák jól álltak neki, Peónia kénytelen volt elismerni; habár ő nem kedvelte őket, mert elidegenítették a fiút tőle. Hétköznap többnyire kínai ruhákat viselt, mert azokat kényelmesebbnek érezte. Ám ma este egy kék és arany színű ruha volt rajta, a fején pedig kipa, amelyet rövid, sötét, göndör fürtjeibe nyomott. Peónia nem tudta levenni a szemét Dávidról. A fiú észrevette, hogy nézi, és rámosolygott. A lány azonnal lehajtotta a fejét, és elfordult, hogy szóljon Öreg Vangnak, a legidősebb férfiszolgának, hozza be a pészahi boroskancsót.

– Vidd oda az úrnak – irányította.

– Magam is tudom – sziszegte az Öreg Vang. – Ennyi év után nem kell a számba rágnod. Ugyanolyan rossz vagy, mint az öregasszony!

Közben belépett a szobába a felesége, további szolgálkkal, akik mosdótálakat és vizeskancsókat hoztak a kézmosáshoz. Ezra nem mondott áldást a borra, hanem felemelkedett felpárnázott székéről, és megtöltötte a rabbi poharát.

– Rabbi, mondjon áldást a borra nekünk! – kérte.

A rabbi felállt, felemelte a poharát, és elmondta az áldást, majd mindnyájan felálltak és ittak. Aztán visszaültek, majd a szolgák Vang Ma irányításával vizet töltöttek az ezüst mosdótálakba, mindenki megmosta és megtörölte a kezét. Ezután elvettek egy-egy tormadarabot, a sós vízbe mártották és megették.

A kínai szolgák ezt már ezerszer látták, mégis mindig elcsodálkoztak rajta. Némán álldogáltak, fekete szemükben álmétkodás és csodálattal vegyes tisztelet tükröződött. Amikor a rítusokat végezte, Ezra nem érezte magát teljesen fesztelenül tekintetük kereszttüzeiben.

– Dávid fiam, Lea fiatalabb nálad, ezért most ő fogja feltenni a négy kérdést – mondta.

Lea kissé elpirult, majd mély és kedves, de mégis kissé gyermekes hangján négyszer elismételte a kérdést.

Miben különbözik ez az éjszaka az összes többi éjszakától?

Négyszer tette fel a kérdést, és négyszer érkezett rá válasz az asztal felől. A rabbi mély, ünnepélyes hangja túlzengte a többiekét:

Minden más este ehetünk kovászos kenyeret, de ezen az estén csak kovásztalant.

Minden más este ehetünk mindenféle zöldséget, de ma csak keserűt.

Minden más este nem kell megmártanunk a zöldséget egyszer sem, ma pedig kétszer is.

Minden más este egyenes derékkal eszünk, ma pedig hátradőlhetünk.

Miután elhangzott a négy kérdés és a négy felelet, Ezra megszólalt:

– Rabbi, most kérlek, mondd el nekünk a Haggada történetét!

Ezra asszony ingerülten vágott közbe. – Jaj, Ezra, te vagy a családfő, neked kell elmondanod! Kezdem azt hinni, hogy elfelejtetted, mert egyik évben sem vagy hajlandó elmondani. Bárcsak tudnál héberül! Akkor felolvashatnád nekünk.

– A rabbi jelenlétében nem venném rá a bátorságot – felelte Ezra nevetve.

Így az öreg rabbi mesélte el a történetet arról, hogy a zsidó nép egykor idegen földön, rabszolgasorban élt, ám egyikük, akit Mózesnek hívtak, felszólította a népét, hogy sietve, kovász nélkül süssenek kenyeret, öljenek le egy bárányt, és annak vérével jelöljék meg az ajtófélfájukat. A leigázóikat sok csapás érte, a legutolsó az volt, hogy minden családban meghalt az elsőszülött fiú. Az ország királya ezután kérte fel őket, hogy távozzanak. Ettől fogva mindig ezen a napon ünneplik a szabadulásukat.

– Ameddig vissza nem térünk a népünk földjére – mondta a rabbi, fejét felszegve.

– Jöjjön el ez a nap minél hamarabb! – kiáltott fel Ezra asszony, és megtörölte a szemét.

– Jöjjön el ez a nap minél hamarabb! – visszhangozta Lea komolyan.

Ezra és Dávid azonban némák maradtak.

Peónia a hosszú történet közben négyszer intett a szolgálknak, hogy töltsék újra a bort, és négyszer ittak valaminek az emlékére, amiről ő nem tudta, hogy micsoda, de azt igen, hogy bort kell tölteni a poharakba. Peónia még a „zsidó” szó pontos jelentését sem tudta, ahogy egyetlen kínai sem, azon túl, hogy idegenek, akik a tehetős városban hatalmas vagyona tettek szert, és valamikor réges-régen vándoroltak ide egy távoli országból, Júdeából, vagy a Zsidók országából, ahogy ők nevezték. A zsidók Perzsián és Indián, tengeren és szárazföldön keresztül jöttek Kínába.

A történelem során sokszor szivárogtak be Kínába egymást követő generációkban, főképp kereskedőkként. De hébe-hóba az is előfordult, hogy egyszerre több százan áramlottak be, magukkal hozva a családjukat és a rabbijaikat. Ezra ősei hetven másikkal együtt szintén így érkeztek meg sok-sok éve Indián keresztül, több rófnyi gyapjúval felpakolva, ami kincset ért a kínaiaknak, mert csupán a selyemkészítéshez értettek. Ezzel az ajándékkal elnyerték a korai dinasztia uralkodójának kegyét, aki a Csao kínai családnevet ruházta rájuk, s Ezrát a mai napig is ezen a vezetékneven ismerték Kaifeng városában.

A kínaiak toleránsan viseltettek városuk ilyen időnkénti megszállása iránt. A zsidók okosak voltak, energikusak, leleményesek, és gyakran előfordult, hogy egy kínai, aki beletunyult a sokévnnyi jólétbe, egy zsidót vett fel az üzlete irányítására. Legalább ilyen gyakori volt, hogy a kínaiak zsidó férfihoz adták a második vagy a harmadik lányukat, a zsidók viszont sosem adták cserébe a saját lányukat.

– Szedd a lábad, te málészájú! – suttozta Vang Ma az Öreg Vangnak, amint a rabbi visszaült a helyére. – Hozd a tojásokat!

Vang Ma ifjúkorában és szépsége teljében maga is rabszolgalány volt ebben a házban, és ugyanúgy figyelt, mint most Peónia. Öreg és túl kedves volt, ezért nem irigykedett Peóniára, de azért néha kijött a sodrából.

Az Öreg Vang az ajtóhoz szaladt és kikiabált, mire két szolga máris ott termett a meghámozott és sós vízben főtt tojásokkal teli tálakkal. Mindenki elvett egy tojást, és némán megette.

– Ez jelképezi a könnyeinket és a reménységünket – dörmögte az öreg rabbi, mély hangja végighullámzott az asztal fölött.

Miután elfogyott a tojás, Ezra összecsapta a tenyerét:

– Egy-kettő! Most már kezdődhet a lakoma!

Míg az asztalnál a tojást ették, Vang Ma és Öreg Vang a többi szolgálával együtt kiment. Ebben a pillanatban széthúzták a függönyt, és a szolgák egymás után vonultak be mindenféle hallal, szárnyassal, hússal megrakott tálakkal (disznóhús nem volt rajtuk, persze), és szép nagy körben az asztalra helyezték a finomságokat. Ezra intett az evőpálcikájával, hogy elmehetnek, a többieket pedig unszolta, hogy lássanak neki, majd saját kezűleg rakott a rabbi és Lea tányérjára mindenféle ínycsalatot.

Mindenki nekilátott. Ezra annyit evett és ivott, hogy még az erek is kidagadtak a nyakán. Egyfolytában beszélt, jókedvű volt, és mindenkire rátukmálta az ételt. Egyedül Áron ült hallgatagon és sápadtan. De ő is mohón és gyorsan evett, mint aki már régóta nem lakott jól. Lea hiába próbált neki jelezni, hogy fékezze magát, rá se hederített. Egyszer,

amikor elkapta Lea tekintetét, mogorva képet vágott rá. Dávid észrevette. Elfogta a megvetés, de nem szólt egy szót sem. Az evőpálcikájával keresett egy porhanyós húsdarabot a tányérján, és áttette Leára. Peónia mindezt jól látta. A szédervacsora ment a megszokott kerékvágásában. Ahogy evett-ivott, Ezra egyre derűsebb lett, még Ezra asszony is nevetett a viccein és bolondozásain. A rabbi halványan mosolygott, Áron vihogott, Dávid szellemeskedett, amire Lea boldogan nevetett, Dávid pedig még több viccet sütött el, hogy még inkább megnevettesse. A szülei büszkén figyelték. Peónia ezt is látta.

De arcizma se rezzent. Ajkára fagyott mosollyal tüsténkedett, miután a szolgálakat végre elbocsátotta. Ő töltötte újra a poharakat és pótolta az édességeket egészen az ünnepi lakoma végéig, míg a vendégek el nem mentek. Aztán előreszaladt, hogy előkészítse Dávid ágát, lehúzta a selyem ágytakarót, és kieresztette a hímzett függönyt a nehéz ezüstakasztóból. De nem maradt ott, hogy elköszönjön tőle. A szobájába ment, és még sokáig feküdt éberem a keskeny ágyán, felidézte magában Dávid arcát, ahogy Lea felé fordul, és az emléktől nem jött álom a szemére.

a

Peónia másnap reggel korán ébredt. A szeme előtt még mindig ott volt Dávid arca, ahogy Leára nézett. „Elment az eszem!”, gondolta nyugtalanul. Felkelt, megmosakodott, felöltözött, megfésülködött, és miután a szobájában rendet rakott, kiment a barackos kertbe. A kertet körbevette a tavaszi reggel csendje. A harmat még ott ragyogott a fűszálakon, és a kert közepén a kora reggeli fényben ragyogott a medence. A víz tiszta volt, egy-egy aranyszínű hal csillant meg a felszín közelében.

A hatalmas, alacsonyan épített ház még aludt. A madarak az ereszekon vidáman csicseregtek, és egy kis pekingi kutya a küszöbön aludt, akár egy nőtény oroszlán. Amint meghallotta az elmozduló tolóajtót, éberem felkapta a fejét, majd Peónia láttán azonnal felállt, és méltóságteljesem elindult úrnője felé. Az ösvényen türelmesem megvárta, hogy Peónia lehajoljon hozzá, és finom ujjáival megsimogassa a fejét.

– Pszt! Kutyuska! – mondta neki halkán. – Még mindenki alszik.

A kutya meghunyászkodás nélkül fogadta a cirógatást, és újra leheveredett. Peónia mosolyogva állt, és derűsen nézett körbe, mint aki most először látja ezt a kertet, holott sok éve lakott ebben a házban. Az éjszaka rossz érzései egyszeriben szertefoszlottak, mint oly sokszor. Ahogy beköszöntött a reggel, újra szépnek látta az életet. Élvezte a kényelmet, imádta a szépet, és ebben a házban mindkettőből volt bőven. Még ha nem is reá ömlött a ház minden melegsége és a szeretete, azért neki is jutott elég. Esti aggodalmait elnyomta magában, majd a köves úton lábujjhegyen odasétált az egyik barackfához, amelyen végre nyíltak a virágok, és elővette a vas metszőollót, hogy levágja az egyik gallyat. Szaténkabátja és nadrágja épp olyan árnyalatú volt, mint a virágszirmok, és ezzel a halvány rózsaszín és világoszöld háttérrel, a füle mögött felcsavart s a homloka fölött frufurura vágott hosszú fekete hajával, alabástrom bőrével úgy tetszett, mintha vésővel faragták volna ki az arcvonásait. Karcsú volt, alacsony termetű, kerek arca higgadt. A szeme élénk, fekete pupillája szokatlanul nagy, a szeme fehérje nagyon tiszta, kicsi szája telt és piros. Ügyesen fogta az ollót, a vállára felcsúszó rózsaszín ruhaujj alól kivillant a formás, telt karja.

Épp sikerült levágnia az ágot, amikor valaki a nevéen szólította.

– Peónia!

Megfordult, és Dávidot látta közeledni a kert túlsó végéből. Reggeli megbántottsága egyszeriben elmúlt. Hiszen ki ismerte őt nála jobban a világon? Dávid magas volt, már kész férfi, de ő azért ott látta benne azt a kisgyereket, akit ismert. Lerítt róla, hogy külföldi. Magasabb volt a kínaiaknál, a szeme sötétbarna, a haja göndör, a bőre kreol, a kínaiakra jellemző aranybarna árnyalat nélkül. Ma reggel egy vékony, sötétkék kínai selyemruhát viselt, fehér selyemövvél. Peónia azt érezte, hogy hozzá tartozik. Csinos szája gyerekesem lebiggyedt.

– Miért nem válaszoltál, amikor szólítottalak? – szegezte neki Dávid a kérdést.

Peónia a szájára tette az ujját. – Ó, azt ígérted, hogy nem fogsz utánam jönni a kertbe! – suttozta. – Fialalúr! – tette hozzá.

Dávid halkán, de haragosan kérdezett vissza: – Még sose hívtál úrnak – mi történt veled tegnap óta?

Peónia a barackággal foglalatoskodott. – Tegnap szólt az édesanyád, hogy ezentúl szólítsalak fiatalúrnak. – A hangja tétova volt és szégyenlős, de fekete szeme a hosszú, egyenes szempillái között pajkosan csillogott. – Édesanyád szerint már felnőttél.

Tény és való, hogy előző nap reggel Ezra asszony az ünnepre való készülődés során kijött a sodrából, és ráripakodott Peóniára.

– Dávid hol fog ülni? – kérdezte Peónia óvatlanul.

– Hogy merészeled a fiamat a nevén szólítani? – kiáltott fel Ezra asszony.

– De asszonyom, hiszen mindig is a nevén szólítottam! – ellenkezett Peónia.

– Akkor ezentúl ne hívd így! – felelte Ezra asszony. – Illene tudnod, neked főleg, hogy már nem vagytok gyerekek. – Kis szünetet tartott, aztán folytatta. – És ha már itt tartunk, van még valami. Mostantól nem mehetsz be a szobájába semmi szín alatt, ha ő ott van, és ő sem a tiédbe. Megértetted?

– Igenis, asszonyom. – Peónia félrefordult, hogy elrejtse a könnyeit, Ezra asszony pedig megenyhült.

– Nem a te hibád, gyermekem, hogy felnőtél – jelentette ki. – De egyet szeretném, ha megjegyeznél: bármi történjék, arról mindig a nő tehet.

– Igenis, asszonyom! – mondta Peónia.

– Jaj, ismered az anyámat! – morgott most Dávid.

Peónia ravaszul nézett rá. – Az édesanyja majd jól leszidja, hogy így kötötte meg a derekán ezt a ruhát. Épp tegnap szólt, hogy figyeljek oda, hogy rendesen nézzen ki. Ez a rabszolgálya kötelessége.

Ahogy beszélt, a barackágakat óvatosan a földre helyezte, és odament Dávidhoz. Dávid fiúsan felnevetett, lustán, szerelmesen, tréfálkozva, és hagyta, hogy a fürge ujjak elsimítsák a ruháját. Olyan magas volt, hogy a lányt eltakarta a ház felől, de azért a válla mögé sandított.

– Kinek a rabszolgálya vagy? – tudakolta.

Peónia ráemelte hosszú szempilláit. – A tiéd – felelte. Aztán megremegett az ajka. – Ez persze nem azt jelenti, mintha olyan sokat érnek! Tudod, hogy mennyit adtak értem, amikor megvásároltak. Száz dollárt meg egy rend ruha árát.

– Akkor még csak egy nyolcéves vézna csitri voltál – ugratta a fiú. – Most viszont... no, nézzük csak... tizenhét éves, csinos, de nagyon engedetlen, s még mindig kislányos. Hát, úgy nagyjából tízszer annyit érsz most!

– Maradj veszteg! – parancsolt rá Peónia. – Ez a gomb mindjárt leesik. Gyere velem, felvarrom neked.

– Menjek a szobádba?

Peónia a fejét rázta. – Az édesanyád azt mondta, hogy ennek véget kell vetni.

– Akkor gyere te az én szobámba – unszolta a fiú.

Peónia megint a fejét rázta, habozott, aztán meghallották, hogy nyílik a tolóajtó. Dávid azonnal visszaugrott az ösvényre a magas kő mögé, Peónia pedig leguggolt, hogy felvegye a barackfaágakat. Vang Ma volt az, a küszöböt jött seperni.

– Láttalak – mondta Peóniának.

– És akkor mi van? – kérdezte Peónia szemtelenül. Bement a hatalmas, árnyas ebédlőbe, és rendezgetni kezdte a barackvirágokat a két, kék galagonyavirággal díszített vázában. Egy felületes szemlélő számára a terem ma reggel már akár hétköznapi kínai családi szobának is tetszhetett. Az előző esti vacsora óta kivitték a kerek asztalt, a többi bútort pedig újra a hagyományos kínai módon helyezték el a szobában. A kertre nyíló, széles ajtóval átellenes fal mellé állították a hosszú asztalt, ezzel szemben pedig egy négyszögleteset helyeztek el, amely ugyanolyan fényezett, sötét színű tömörfából készült. A szögletes asztal mindkét oldalán két hatalmas karosszék állt ugyanabból a fából. A falak mentén végig kis asztalok sorakoztak, mindegyik mellett két-két szék. Az ajtónyílásokba vörös szaténfüggönyöket függesztettek. Ablakok nem voltak, kivéve egyet, amely a kert felé nyílt, és amelybe egy gyöngyházrácsos tolóajtót szereltek. A rács megszűrte a napfényt, ami halvány szivárványszínekben játszott a tükörsima, elnyűtt szürke csempepadlón, a fehérre meszelt falakon és a magas, gerendázott mennyezeten. A gerendákat annak idején vörösre lakkozták, ami az évek során besötétedett.

Azonban ha valaki jobban megfigyelte, észrevehette, hogy nem szokványos kínai szobát lát. A hosszú asztalnál az asztalfő helye fölött egy hatalmas szatén faliszőnyeg lógott a falon. A halványkék anyagra héber aranybetűket hímeztek. A faliszőnyeg alatt két darab hétágú réz gyertyatartó állt, a szoba sarkában pedig egy antik zsidó imafrigyszekrény.

Peónia hátralépett, hogy megnézze a virágok összhatását. Veleszületett ügyességével úgy rendezte el a virágokat a vázában, hogy a kompozíció szinte festővászonért kiáltott. Fejét mosolyogva kicsit oldalt billentette. Kicsi arcán érzéki öröm suhant át.

– Amikor a barackfák elkezdnek virágozni, akkor megérkezett a tavasz – mondta Vang Mának. – Még szerencse, hogy a mi tavaszi fesztiválunk épp az ő szomorú, idegen ünnepüket követi!

Megvonta a vállát, legyintett kicsi kezével, és leült az egyik hatalmas karosszék szélére.

– Vang Ma, te olyan régóta vagy ebben a házban, mondd meg nekem, miért szeretnek ennyire szomorkodni?

Vang Ma összepréselte az ajkát. – Majd fogsz te szomorkodni, ha bejön a nagyságos asszony és meglátja, hogy a karosszékében ücsörögsz! – tromfolta le. – Ilyen pimaszságot! Soha nem jutott volna eszembe, hogy beleüljek valamelyik karosszékbe. De hisz még csak harminc éve vagyok itt.

– Ne mérgelődj velem, Vang Ma! – válaszolt kedvesen Peónia. Felemelkedett a karosszékéből, és kinyitotta a pirosra zománcozott dobozt, amely a szögletes asztal közepén hevert. Szezámos aprósüteményekkel volt tele. Kivett egyet és beleharapott.

– És a süteményükből sem szolgálnám ki magam – mondta Vang Ma.

Peónia tovább evett.

– Különben is disznózsírszaga van – jelentette ki Vang Ma morcosan. Kivett egyet, és megszagolta. – Disznózsír van benne, egészen biztos! Hányszor mondtam neked, hogy minden süteményt a buddhista édességboltban kell megvenni!

– Én is megmondtam az Öregednek – felelte Peónia. – Ő vette, nem én.

– Micsoda? – kiáltott fel Vang Ma. – Hogy te megmondtad neki?!

Peónia mosolygott, de nem szólt egy szót sem. Levette a fedőt a teás kosárról, ami az édességes doboz mellett állt, és megérintette a kannát. Még meleg volt, úgyhogy töltött magának egy kicsit az egyik rizsmintás csészébe és belekortyolt, két tenyerébe fogva a meleg csészét.

– És soha nem ittam azokból a csészékből! – tette hozzá Vang Ma. Aztán maga is megkóstolta az egyik süteményt. – Igazam volt, ebben tényleg disznózsír van – morgolódott, és tovább majszolta.

– Amúgy miért nem esznek disznózsírt? – érdeklődött Peónia. – Furcsa, hogy együtt élek az összes babonájukkal, és közben nem értem a jelentésüket.

– A vallásuk tiltja – magyarázta Vang Ma. Újabb süteményért nyúlt. – Az emberek, ha vallásosak, furcsa dolgokat művelnek. Volt egy öreg nagynéném, aki miután meghalt a vőlegénye, elment buddhista apácának, soha többé nem evett húst, leborotválta a fejét, bambuszágyon aludt, matrac nélkül. Csupa csík volt, amikor felébredt. Hogy miért? Ki tudja? Őt viszont boldoggá tette.

– De a mi asszonyunk nagyon is a földön jár – jegyezte meg Peónia.

Töltött egy csésze teát Vang Mának, aki megrázta a fejét. Peónia két tenyerébe fogta a csészét és odanyújtotta neki. – Igyál, jóasszony! – unszolta. – Ennyi év után megérdemled. Amúgy meg úgysem fogják megtudni.

– Ki tudja, hogy te mit fogsz kifecsegni? – korholta Vang Ma szigorúan.

– Ne félj, sohasem mondom el, amit tudok – felelte Peónia illedelmesen.

Vang Ma lerakta a csészét. – Mert mit tudsz te? – érdeklődött.

– Na tessék, most meg azt akarod, hogy elmondjam – mosolygott Peónia.

– Én is tudok ezt-azt – vágott vissza Vang Ma.

– Miféle ezt-azt? – kérdezte Peónia. Csak úgy sütött az ártatlanság a hangjából és tágra nyílt fekete szeméből.

– Rólad és a fiatalúrról – mondta Vang Ma.

– Rólam és a fiatalúrról! Ne hidd, hogy köztünk is ugyanaz van, mint ami közted és a ház ura között volt! – mondta Peónia.

Vang Mának a szája is tátva maradt. Még a nyaka is elvörösödött. – Hogy merészeled! – kiáltotta. Peónia megvonta szép vállát. – Nem én kezdtem! – felelt vissza.

Vang Ma összepréselte az ajkát és lesütötte a szemét. – Hogy fulladnál meg! – mormogta.

Peónia Vang Ma ruhaujjára tette a kezét. – Ha mi nem tartunk össze ebben a házban, akkor ugyan ki? – Szünetet tartott, majd folytatta. – Én különben is csak egy egyszerű cseléd vagyok. És akkor mi van? Mindig is az volt a kötelességem, hogy a kedvében járjak, hogy játsszak vele; énekeljek neki, ha nyugtalan; olvassak neki, ha nem jött álom a szemére, adjak neki enni, ha éhes volt – szóval ki kellett szolgálni mindenben. Tegnap... – elharapta a mondatot, és megint megvonta a vállát.

Vang Ma közelebb jött. – Ugye tudod, hogy mi fog történni?

Peónia a fejét rázta. Aztán elszomorodott. – Á, minek hazudjak? Persze, hogy tudom. De sosem lesz boldog Leával.

– Feleségül kell vennie, ugyanúgy, ahogy régen az apjának is közülük kellett feleséget választania – mondta Vang Ma. – Az ő házasságuk már akkor el lett döntve, amikor még a bölcsőben voltak. Jól emlékszem rá, még azelőtt történt, hogy te megszülettél.

– Gondolod, hogy én nem hallottam? Amikor még gyerekek voltunk, és hárman játszottunk, Lea mindig ezt mondogatta: „Én leszek Dávid felesége”. Dávid meg azt: „Ugyan Lea, hagyd már, ne beszélj folyton erről!”

– Lea most tölti be a tizenhétet, a fiatalúr pedig most tizenkilenc. Vang Ma felsóhajtott. – Itt az ideje, hogy...

– Pszt – intette le Peónia. Füleltek. Egyenletes, kimért és határozott lépések zaja közeledett. Egyszerre pattantak fel, hogy visszategyék a helyére a teáskannát, letakarják az édességedobozt, leseperjék a morzsákat és kitöröljék a teáscsészéket. Vang Ma egy szempillantás múlva már a padlót seperte a kisseprűjével, Peónia pedig előkapott egy selyemkendőt a ruhája kivágásából, és máris törölte a port az asztalokról és a faragott székekről.

A szoba keleti felén a vörös szaténfüggönyt egy gyűrűvel borított, erős barna kéz húzta el, és Ezra asszony jelent meg a szobában. Ma reggel szokatlan öltözéket viselt: kínai szoknya volt rajta meg egy sötét selyemruha és egy csíkos, taft zsidó fejdísz. Az idős és a fiatal szolga megállt és üdvözölte.

– Asszonyom – mormolták. Mindketten óvatosak voltak, számítottak rá, hogy Ezra asszony az ünnep utáni napon ingerlékeny hangulatban lesz.

– Mit álltok ott, mint két szobor?! – szólt rájuk Ezra asszony kemény hangon. – Csapkodjétek magatokat! A fiam apja nemsokára megérkezik.

Lassan lépkedett, ezüstsötét, hosszú szoknyája a földet súrolta. Aztán leült egy székre, a szögletes asztaltól balra, a kerttel szemben. – Már itthon kéne lennie – folytatta. – De mikor érkezett ő valaha is pontosan?

Vang Ma töltött egy csésze teát, és odanyújtotta Ezra asszonynak. – Az úr szeret elüldögélni a teaházban a reggeli teája mellett – mondta. Könnyed hangon beszélt, félig közvetlen modora illett egy olyan idősebb alkalmazotthoz, aki már elég régi bútordarab a háznál. – És persze mindennap várja a híreket a karaván érkezéséről.

– Jaj istenem, az a karaván! – csattant fel Ezra asszony. – Mindenre ez a kifogás.

– Mindnyájan várjuk, hogy megérkezzen, asszonyom – felelte Vang Ma nevetve. – Olyan, akár egy második szilveszter, hozza azt a sok játékot a messzi vidékekről.

A karavánt Ezra indította útjára minden évben üzleti partnere, Kao Lien felügyeletével, akiben tökéletesen megbízott. Habár az út a tengeren át Afrikából és Európából gyorsabb lett volna, mint észak felé a szárazföldön keresztül, szárazföldön az áruk szállítása a tevékkel olcsóbb volt és biztonságosabb. Idén viszont feltartóztatták a karavánt, de hogy miért, arról Kao Lien a levelében azt írta, hogy csak személyesen tud majd beszámolni, és a telet is külföldön töltötte. Amint eljött a téli napforduló és hosszabbak lettek a nappalok, Kao Lien útnak indult. Ezra már egy egész hónapja nem kapott hírt felőle, amiből arra következtetett, hogy közel járhat, és olyan gazdag rakománnyal tér vissza, amelyet még sohasem kapott. Élete legnagyobb kihívása volt, hogy a lehető legnagyobb haszonnal értékesítse ezeket az árukat. Már régóta tárgyalt egy kínai kereskedővel, Kung Csennel, akinek minden nagyvárosban voltak boltjai a tartományban, és aki épp azon ügyködött, hogy az északi fővárosban is boltot nyisson, a palotabeli hölgyek közvetlen közelében.

Ezra asszony nem hallotta Vang Mát. Felszegte a fejét és a levegőbe szimatolt. – Jól érzem? Jól bizony! – Határozottan megfordult a székén. – Vang Ma! Nyisd ki azt az édességedobozt!

De Vang Ma felemelte a dobozt és odaadta Peóniának, aki előrelépett, hogy elvegye. – Asszonyom –, mondta Vang Ma határozottan. – Én is épp az imént mondtam Peóniának, hogy valami nem stimmel ezekkel a süteményekkel. Mindketten megkóstoltuk és...

– Disznósír van benne! – vágott közbe Ezra asszony.

– Öreg Vang volt, az én mihaszna férjem! – hadarta Vang Ma. – Lusta, túl lusta ahhoz, hogy átsétáljon az utca túloldalára a buddhista boltig! De hát asszonyom, ön adott hozzá ehhez a lókötőhöz, minden hibája ellenére. Jaj, hogy mi mindent kellett kiállnom ennyi év alatt!

– Ráadásul beraktátok az édességedobozba! – hordta le Ezra asszony. – Azonnal vigyétek el.

Peónia fogta a dobozt, és némán az ajtó felé suhant, kecsesen és szinte láthatatlanul. Röpké, édes mosollyal az arcán távozott. Az ajtó túloldalán Öreg Vangba ütközött: az alacsony, ősz hajú ember szorosán a falhoz lapult. Ajkára tette az ujját, és lábujjhegyen Peónia után ment a folyosón, be a könyvtárba. Peónia ott átnyújtotta neki az édességedobozt.

– Hallottad? – kérdezte.

Az Öreg Vang bólintott.– Épp be akartam nyitni, hogy szóljak, hogy a nagyságos úr már úton van, amikor meghallottam, hogy Vang Ma engem szid, úgyhogy inkább odakint maradtam.

– Látod, milyen bajt hozol a feleséged és az én fejemre – folytatta Peónia, de nagy szeme pajkosan csillogott, és piros ajka mosolyra húzódott.

Vang észrevette az évődést és válaszolt rá, közben jobbra-balra ingatta a fejét. – Valaki mégis mindig megeszi a süteményeket. Könyörgöm, nem mindegy, hogy ki az, ha emberi lényről van szó? – Megkínálta Peóniát a dobozból, aki feltúrta a ruhaujját, és óvatosan kivett belőle egy süteményt.

– Te is vegyél egyet, Öreg Vang! – parancsolta Peónia. – Te is egy emberi lény vagy.

Egyfajta ünnepélyességgel és cinkossággal majszolták a süteményt. Peónia, ahogy végzett, a ruhaujjából előhúzta a selyemkendőjét és megtörölte a kezét. – Végül is a mi kultúránk nem tiltja, hogy disznózsírral készült süteményt együnk – jegyezte meg. – Ki érti, hogy ezek a külföldiek miért utasítják el a finom disznóhúst és disznózsírt?

– Hát én aztán honnét tudjam? – kérdezte Öreg Vang. – A vallásosság mindig csak kalamajkát okoz.

Az ajtó kinyílt, mire mindketten hátrafordultak.

– Nagyságos uram! – kiáltott fel Öreg Vang.

Ahogy Ezra belépett, Peónia illedelmesen lehajtotta a fejét. Az úr jól nézett ki ezen a reggelen, még középkorúan is, és amennyire Peónia a lesütött szempillái alól ki tudta venni, jó hangulatban is volt. Peónia ezen nem is csodálkozott. Általában ahogy közeledett egy ünnep, úgy lett egyre ingerültebb és morózusabb, és kelletlenül végezte el az összes rítust, amit Ezra asszony ráparancsolt. Most, hogy vége volt az ünnepnek, újra felélénkült, és már alig várta, hogy visszatérhessen virágzó üzletéhez.

– Á, jó reggelt, Peónia! – köszöntötte jókedvűen, és megcirógatta a szakállát. – Nagyon csinos vagy ma, gyermekem. Vágtál reggel friss barackvirágokat?

– Már a vázában vannak, uram – felelte Peónia szelíd hangon. – Amiket az ünnepre vágtunk le, már elhervadtak.

– A fiam merre van? – kérdezte Ezra.

– Nem láttam, uram! – felelte.

– Ha mégis, tartsd távol magadtól! Jó kislány vagy – mondta Ezra. Szorosabbra húzta a selyemövet a derekán, megigazította a turbánt a fején, mint akinek valami fontos mondanivalója van. – Nem szeretném, hogy Dávid meghalljon minket – kezdte halkan. – Az édesanyja szeretné, ha megházasodna. De Dávid nem akar megházasodni, igaz?

– Nem tudom, uram – suttogta Peónia.

– Ööö... nem tudod... honnan is tudnád? Mikor látta Leát utoljára? Tegnapelőtt?

Peónia kinyitotta a szemét. – A zsinagógában szoktak találkozni, uram.

– Nem szoktak kettesben beszélgetni?

– Mióta Lea betöltötte a tizenhatot, azóta nem.

– Tehát, ööö...

– Több mint két éve – emlékeztette Peónia.

– És előfordul, hogy beszél Leáról?

– Velem nem, uram.

– És levelet sem írnak egymásnak?

– Nem, uram.

Ezra szeme a dobozra siklott, amit az Öreg Vang tartott a kezében, aki minden szót hallott.

– Mi ez? Sütemény?

Peónia elmagyarázta. – Öreg Vang azért vitte el, mert disznózsír van bennük.

– Kár érte – mondta Ezra szórakozottan. – Disznózsír? Nem mintha ortodox lennék. – Kivett egy süteményt, és gyorsan bekapta. – És milyen finom! Kár érte. Hát igen, ebben a házban sajnos be van tiltva.

Gyorsan tovább evett, mire Peónia meg Öreg Vang egymásra néztek, és elnevelték magukat. Aztán mindenki ment a maga dolgára, Öreg Vang a konyhába, Peónia pedig vissza a nagy étkezőbe. Ezra mögött ment, így amikor belépett, őt nem is vették észre.

– Már vártalak, Ezra – köszöntötte a felesége kissé ingerülten.

– Én is vártam rád, drágám – felelte Ezra higgadtan. Leült szembe vele az egyik hatalmas karosszékre, és belekortyolt a teába, amivel Vang Ma megkínálta, majd hagyta, hogy Vang Ma meggyújtsa a pipáját. Az idős szolgáló kivett egy

barna papírkúpot egy tartóból, megfújta az izzó végét, hogy lángra lobbanjon, majd odatartotta a dohányhoz. A vízipipa remekül jön az olyan beszélgetéseknél, mint amilyen tudta, hogy most is vár rá. Időnként újra kell tölteni a pipa apró tölcsérét, meg kell gyújtani a dohányt, pöfékelni egyet-kettőt, aztán kiszórni a hamut és kezdeni előlről az egészet. Megannyi ürügy a válaszok elodázására, a szünetekre és az ismétlésekre.

– Ha én azt mondom, hogy itt leszek a reggeli és déli ebéd között, akkor az így is lesz – közölte Ezra asszony. – Még akkor is, ha az előző nap ünnep volt – tette hozzá.

– Senki sem állítja az ellenkezőjét – felelte Ezra nyugodtan.

Ezra nagydarab ember volt, a szakála fekete, a bőre olajbarna. Kitöltötte a tágas, kínai széket. Hosszú, kínai ruhája a bokáját súrolta. Körmintás brokáttal hímzett, vörösborszinű szaténból készült, fölötte ujjatlan, fekete bársonykabátot viselt. Színes selyemturbánjának rojtos végei ráterültek a jobb fülére, amelyben nehéz aranyfülbevalót viselt. A másik füle csupasz volt. Meztelen lábát arannyal berakott bőrszandálba bújtatta. Nagy lábfeje és keze illet súlyos testalkatához és széles arcvonásaihoz. Lassan mozgott, de nem annyira lanya, mint inkább rettenthetetlen benyomást keltett.

Ezra asszonyban egyre fokozódott a türelmetlenség. Összeillő pár voltak, és ezt ő is tudta. Szívből szerette a férjét, aki viszont bárki másnál jobban fel tudta bősztíteni.

– Találkoztál Dáviddal? – szegezte neki a kérdést.

– Ritkán találkozom vele reggel – felelte Ezra. – Különbén is, amint felkeltem, azonnal a teaházba mentem. Megbeszéltem Kung Csennel, hogy ott találkozunk.

Köhintett egyet szája elé tett puha, barna lapátkeze mögött. – Profi kereskedő! – mondta csodálattal. – Ő meg én... jó páros lehetünk. Kölcönösen tiszteljük egymást. Egyik nap ő híz hasznot belőlem, másnap meg én őbelőle. De lassan célba érünk – hajszál híján megállapodtunk. Naomi, ha sikerül tető alá hozni ezt a szerződést, és nincs kétségem afelől, hogy miután megjön a karaván, sikerülni is fog, akkor Kung házán keresztül az összes elefántcsontot és porcelánt, a pávákat, nyugati csecsebecséket és hangszereket – tehát az összes külföldről importált portékámat – el fogom tudni adni. Az ő boltjain keresztül az egész országban szét tudom majd teríteni az áruimat.

Vang Ma és Peónia a szokásos helyére telepedett. Vang Ma Ezra asszony mögé állt, Peónia pedig Ezra mögé. Oly kevéssé vettek tudomást a jelenlétükről, mintha két bútordarab lettek volna, de számukra ez természetes volt.

Ezra az asztalra könyökölt. – Naomi, van egy ajánlatom a számodra. Kérlek, légy türelmes és hallgass végig.

– Nos? – Ezra asszony hangja éles volt a türelmetlenségtől.

– Kung Csennnek van egy lánya, tizenhat éves, nagyon szép.

– És te ezt honnan tudod? – faggatózott Ezra asszony.

– Öö... szóval – az egyik nap egészen véletlenül megláttam a leányt. Kung Csen szokatlan módon megkért, hogy látogassam meg a házában. De négy szemközt akartunk beszélni a szerződésről. A lány épp a szalonban volt. Persze amint meglátott, azonnal távozott. De Kungtól tudom, hogy az egyik lánya volt.

Ezra asszonynak nehezebbre esett türtöztetnie magát. Összepréselte az ajkát, és felháborodva nézett a férjére. – Ha jól sejtem, azt próbálsz elővezetni, hogy ezt a kínai leányt fogadjam el a menyemként? – kérdezte csípős hangon.

Ezra megvonta a vállát és az asztalra tette nagy lapátkezét, tenyérrel felfelé. – Drágám, nézd az előnyeit is! Én külföldi árukat importálok, ő pedig, tudod, kereskedő, akinek számos nagyvárosban vannak boltjai. Végül is Kínában élünk.

– Egyedül azt tudom, hogy szörnyűséges dolgot kérsz! – kiáltott fel az asszony.

– Hogyan? – Ezra összevonta bozontos szemöldökét.

– Te is nagyon jól tudod, hogy Dávidnak Leát kell feleségül vennie! – Ezra asszony határozott hangja elbicsaklott.

– Kérlek, Naomi! – fogott bele Ezra. – Te sem gondolod komolyan, hogy ennyi év után ehhez ragaszkodsz!

– De igenis ragaszkodom! – kiáltotta Ezra asszony. – Sőt, ennyi év után még inkább!

Ezra szelíd, meggyőző hangon folytatta. – De drágám, ez egy hóbortos ígéret volt, amit két szentimentális nő tett egymásnak a gyermekeik bölcsői fölött!

– Ez egy szent ígéret volt! – erősködött Ezra asszony. – Amire Jahve színe előtt került sor, azért, hogy megtartsuk a népünket tisztán.

– Jaj Naomi...

– Nem engedek belőle!

– Kicsit elkésett dolog tisztaságról beszélni. Az én anyám is kínai volt – mondta Ezra.

– Ne emlékeztess rá, kérlek! – sikoltott Ezra asszony.

Ezra elvesztette a békétűrését. Az arca lila lett. Felpattant a székéből. De Vang Ma gyorsabb volt. Elélépett és visszanyomta a székébe, kezét a karjára tette.

– Uram, uram! – csillapította.

Ezra visszasüppedt a székébe. Vang Ma töltött neki egy csésze teát és két tenyerébe fogva odanyújtotta neki, majd Ezra asszonyra pillantott. Ezra elvette a csészét, és odatolta a felesége orra alá.

– Igyál, Naomi! – mondta Ezra kurtán.

Vang Ma most Ezra teáscsészéjét töltötte meg, és odaadta neki. Peónia a ruhaujjából elővett egy fehér selyemlegyezőt, és finoman legyezni kezdte. Ezra felsóhajtott, hátradőlt a székében, megemelte a turbánját, selyem zsebkendőjével megtörölte az arcát és a fejét, majd visszatette a turbánját.

– Mi lenne, ha idehívnánk Dávidot? – javasolta végül.

– Addig semmi értelme, amíg mi nem tudunk megegyezni – mondta Ezra asszony.

– De talán ő majd segít, hogy megegyezzünk – vetette ellen Ezra.

– Csak akkor, ha megígéred, hogy ezt a kínai lányt nem hozod szóba előtte – válaszolta Ezra asszony.

– Rendben – egyezett bele Ezra. – Megígérem! De legalább azt tudjuk meg, hogy egyáltalán mi a véleménye a házasságról. Legalább ennyit.

– Miért legalább? – vágott közbe Ezra asszony. – Ez a legfontosabb, nem a legkevésbé az.

Ezra a térdére csapott. – Peónia! – kiáltott. – Szaladj és hozd ide a fiamat!

– Igen, uram! – suttogta Peónia. Hangtalanul, elegánsan kivonult a szobából. Vang Ma újratöltötte a csészéket.

Ezra asszony folytatta. – Nem engedem, hogy Dávid döntsön ebben a kérdésben.

– Te sem akarhatod, hogy olyan valakit vegyen el, akit gyűlöl, Naomi! – mondta Ezra lágyabban.

– Ki lenne képes gyűlölni Leát? – felelte Ezra asszony. – Gyönyörű és jóságos.

– Persze – értett egyet Ezra.

– Mihez kezdett volna a mi öreg rabbink nélküle? – kérdezte Ezra asszony.

– A fiával nem sokra menne – mondta Ezra gúnyosan.

– Áron még gyerek.

– Csak egy évvel fiatalabb Leánál.

– Lea sokkal idősebbnek tűnik.

– Igen – mondta Ezra szórakozottan. Elhallgatott.

Valójában hazudott a feleségének. Nem ő látta Kung szép lányát, hanem Dávid. De hogy magyarázta volna el a feleségének, hogy szándékosan küldte el Dávidot Kung házába? Megkérte, hogy vigyen el egy üzenetet Kung Csennek, épp abban az órában, amikor a ház hölgyei frissen átöltözve az udvaron sétálnak, hogy felüdüljenek és megmozgassák a tagjaikat. Amikor Dávid hazajött, élcelődve szólította meg: – Mi ez a ragyogás a szemedben, fiam? Csak nem valami szépet láttál?

Dávid elpirult, ahogy egy fiatalemberhez illik, és megrázta a fejét. – Itt a válasz, apám! – felelte kurtán, és az asztalra tette Kung Csen levelét.

Ezra behuntya a szemét, hátradőlt a székében, és elgondolkodva malmozott az ujjaival. Éles és nyugtalan elméje zakatolt, ahogy érzelmei szálait bogozgatta. Érzelmei nem annyira kuszák, mint inkább bonyolultak voltak. Két erős törzs vére csordogált az ereiben. Az egyik fele majdnem kristálytiszt volt, de az apja másodszorra egy fiatal kínai nőt vett feleségül, aki erős volt és gyönyörű, és Ezra tőle született. Kívülről úgy tetszett, hogy az anyja az apja házának összes szokását átvette. Egyedül Ezra, a fia tudta, hogy a szíve közben mennyire érintetlenül maradt. A maga szobájában, titkos magányában kinevette a külföldieket, akikkel egy fedél alatt élt. Teljes mértékben élvezte, hogy egy gazdag ember felesége lehet. Annyit is evett, hogy öregkorára szörnyen elhízott, szép vonásait elfedték a pirosposztag hajrétegek, de közben egy szikrányit sem adott fel a saját gondolkodásmódjából, sőt kicsit a maga képére is formálta a férfit, akihez hozzáment. Az évek előrehaladtával az öreg Izrael ben Ábrám egyre inkább elhanyagolta az ünnepnapokat, amiket egykor még gondosan betartottak a házában, és egyre több kompromisszumot kötött. Ám amikor kínai felesége meghalt, és rámaradt a tizenöt éves Ezra fia, büntudattól és mardosó lelkiismeret-furdalástól hajtva házasította össze Naomival, aki a kínai városban élő kis zsidó kolónia vezetőjének volt a lánya.

Ezra, aki ekkoriban nemtörődöm és romantikus volt, meghajlott az akarata előtt. Naomi csinos volt, és volt valami elbűvölő higgadt, fiatalos erejében. Az esküvő után arra is rájött, hogy kompromisszumkészsége, amit kínai anyjától

tanult, praktikus fegyvernek bizonyul. Naomi túlságosan erős volt. Ezra most is a kompromisszumos megoldást kereste magában.

Ezra asszony szakította ki az elmélkedésből. – Ezra, nyisd ki a szemed! Szörnyen nevetségesen nézel ki.

– Persze, drágám! – felelte. Kinyitotta a szemét.

– Ne annyira, te bolond! – felelte az asszony türelmetlenül.

Ezra félig lehunyta a szemét, s az ajka megremegett a titkos nevetéstől. Ezra asszony szúrós tekintetet lövellt rá, ő elkapta és visszahajította, akár egy üveggolyót. Ezra asszony elkapta tekintetét.

– Dávid elég lassan jön – jegyezte meg.

– Lehet, hogy kint járt valahol az utcán, asszonyom – igyekezett Vang Ma a válasszal. A ház cselédei mindig a fiatalúr védelmére siettek.

Mielőtt a válasz megérkezhetett volna, meghallották a lépteit. Peónia előtte haladt, és finom ujjaival félrehúzta a skarlátvörös szaténfüggönyt. A szobában megjelent Dávid. Magas volt, sötét, szenvedélyes szeme a két felé forduló arcot fürkészte.

– Hívattatok.

– Kerülj beljebb, és foglalj helyet, fiam! – mondta Ezra kedvesen.

– Hol voltál? – kérdezte az anyja, szinte egy időben vele.

Dávid egyiküknek sem felelt. Az apjához közelebb ült le. Peónia töltött neki egy csésze teát, és szó nélkül letette elé az asztalra. Aztán visszaállt a szokásos helyére Ezra mögé, a ruhaujjából újra elővette a legyezőjét, kinyitotta és lassan mozgatni kezdte előre-hátra. A szeme nem látszott félig lehunyt szemhéja alól. Dávid ránézett, majd újra félre. Márványszoborarcából lehetetlen volt kifürkészni, hogy milyen gondolatok futnak át a fején.

– Dávid, itt az ideje... – fogott bele Ezra asszony.

A fiatalember megperdült a székén. – Minek van itt az ideje? – kérdezte.

– Jól tudod, fiam! – mondta Ezra asszony. Alázatos lett, hangja könnyörgőre váltott, jól tudta, hogy imádott fia milyen könnyen megmakacsolja magát.

– Nem tudom, anyám – felelte.

Ezra asszony könnyörögni kezdett. – Lea most lett tizennyolc éves. Te, Dávid pedig már kész férfi vagy. És én megígértem Lea édesanyjának.

– Nekem semmi közöm a te ígéreteidhez – felelte kurtán.

– De erről te is tudtál – emlékeztette Ezra asszony.

– De most nem tudok – szakította félbe a fia. – Amúgy meg nem vagyok szerelmes Leába.

– Szégyelld magad! – kiabált Ezra asszony. – Tegnap bezzeg kedves voltál vele.

– Ma csak arra emlékszem, hogy hosszú az orra – mondta Dávid.

Ezra asszony széttárta a karját, és értetlenül nézett egyik arcról a másikra. – Jó lány és szép is – és alaposan ismeri a vallásunkat. Ha én már nem leszek, fényt hoz ebbe a házba.

– Akkor is hosszú az orra – erősködött Dávid.

Szokásává vált, hogy mindig ellentmondjon az anyjának, és most ok nélkül csinálta. Nagyon is jól tudta, hogy Leának szép orra van, és ha az anyja nem mond semmit, még az is lehet, hogy csak a szépségére emlékezik. De ahhoz elég gyerekes volt, hogy mindenáron megőrizze a szabadságát. Dacosan nézett az anyja szemébe, aztán meg elnevette magát.

– Ne akarj ilyen fiatalon megházasítani, anyám! – kiáltott fel vidáman.

Ezra hangosan felkacagott. Peónia is megengedett magának egy halvány mosolyt. Vang Ma arca kifejezéstelen maradt. Ezra asszony úgy érezte, hogy senki sem áll mellette. Az ajkába harapott, sóhajtott, és összegyűjtötte a fia iránt érzett minden imádatát. Mikor újra felé fordult, sötétbarna szeme könnyektől csillogott, ajka megremegett.

– Dávid, kicsi fiam! – kezdett bele a legmelegebb, legpuhább hangján. – Ne törd össze anyád szívét! Várj, nem is azt kérem, hogy rám gondolj. Gondolj a népünkre! Te és Lea – ti ketten együtt... ti vihetnétek tovább Júdea vérét ezen a pogány földön! Egy ilyen jó lány – jó feleség, aki mindig szeretni fog téged és az otthonát, és istenhitre tanítja a gyerekeidet! Ha majd eljön az idő, hogy visszatérhetünk a hazánkba, az ígéret földjére...

Dávid közbevágott. – De én nem akarok innen elmenni! Én itt születtem – ebben a házban.

Ezra asszony feladta a meggyőzést. Telt arca őszinte indulattól égett. – Hogy merészelsz így beszélni az anyáddal! – kiabált. – Isten lehetőséget ad nekünk, hogy még az életünkben visszatérjünk atyáink földjére – te, én, az apád és az

egész háznépe!

Ezra szája elé tett kézzel köhintett. – Én nem hagyhatom itt az üzletemet, Naomi!

– Nem holnapról beszélek! – kiáltotta Ezra asszony. – Arról beszélek, amikor Isten elérkezettnek látja az időt, hogy a próféták hazavezessenek minket.

– Szabad nekem is egy szót szólnom? – vágott Dávid az anyja szavába. – Anyám, szeretnék mondani valamit. – Felállt, és mindenki magas, csinos alakjára nézett. – Anyám, nem vehetem feleségül Leát, mert mást szeretek.

Ezra asszonynak leesett az álla. Ezra felemelte a teáscsészéjét. Peónia Dávidra szegezte a tekintetét. A kicsi selyemlegyező megállt a kezében. Vang Ma elfordította a fejét.

– És szabad tudnom, hogy kit? – kérdezte Ezra asszony.

Dávid szembenézett anyjával, és az arca elvörösödött. – Láttam valakit... A Kung-házban.

– Mikor? – kérdezte indulatosan Ezra asszony. Érezte, hogy visszatér az ereje.

– Két napja – felelte Dávid egyszerűen.

Ezra asszony a férje felé fordult. Fekete szeme lángokat szórt. – Azt mondtad, hogy te voltál ott...

Ezra felmordult. – Drágám, te kényszerítesz minket, hogy hazudjunk neked! – jegyezte meg szomorúan. A fiára emelte súlyos tekintetét. – Folytasd! – utasította. – Ha elkezdted, fejezd be! Láttál egy szép lányt. És beszéltél vele?

– Hogy beszéltem volna?! – kiáltotta Dávid. – Valamit mondott, hogy ó, vagy valami ilyesmit – aztán kiszaladt a szobából olyan fürgén, akár egy...

– Egy őzike? – kérdezte Ezra szárazon.

Dávid csodálkozva nézett rá. – Apám, honnan tudad? Te is találkoztál vele?

– Nem – felelte Ezra. – Vele nem. De azt hiszem, ezt a kifejezést szokták ilyenkor használni.

– Milyen sületlenségeket hordtok itt össze? – reccsent rájuk Ezra asszony. – Ezra, fel vagyok háborodva!

Ezra hirtelen felemelkedett. – Sajnálom, Naomi, tényleg, de mennem kell. Kung Csen vár rám, s ő nem az a fajta, akit meg lehet várni, tudod, drágám.

– Azonnal üljetek vissza, mind a ketten! – mondta Ezra asszony parancsolóan. – Dávid, a nyolcadik hónap tizedik napján meg fogsz házasodni! Ezen a napon lesz az évfordulója annak a napnak, amikor Lea édesanyjával fogadalmat tettünk.

Tekintete találkozott a fiáéval. Dávid lesütötte a szemét. – Nem és nem – motyogta. – Inkább megölöm magam. – Sarkon fordult és kivonult a szobából.

– Menj utána, Peónia! – parancsolta Ezra.

Peóniának nem kellett utasítás. Már félúton volt az ajtó felé, és eltűnt a szaténfüggöny mögött.

Dávid felfedett titkát döbbenet hallgatta. És ő még abban a hitben ringatta magát, hogy előtte nyitott könyv a szíve. Amennyire tegnap este szenvedett Lea miatt, most, ha lehet, még inkább, amiért Dávid ezt eltitkolta előle. Átrohant a folyosón, ki a hosszú verandára, ami az udvart szegélyezte. Hová mehetett? Megállt, az ujját a szájára tette, és lehunytt szemmel gondolkodott. Nyilván el akar tűnni, és hova máshova mehetne, mint ki az utcára? Megfordult, és könnyű léptekkel a kapu felé szaladt.

A szalonban hallgatagon ült a két szülő. Vang Ma sóhajtott és újratöltötte a teáscsészéket. Ezra arca komor volt, asszonya a zsebkendőjével nyomogatta a szemét. Végül Ezra szólalt meg először, hangja rendkívül gyengéd volt. – Naomi, sokáig vártunk erre az egyetlen gyermekünkre.

De Ezra asszony nem hagyta magát megpuhítani. – Bár meg sem született volna, mint hogy azt lássam, hogy hátat fordít a népünknek! – mondta keserűen.

Ezra felsóhajtott, felemelkedett, indulásra készen. De nem tudta olyan könnyen otthagyni a feleségét. Ennyi év után jól ismerte a szívét, egy zsidó feleség és zsidó anya nagy, makacs és forró szívét. – Jaj, Naomi! – mondta szomorúan. – Bárcsak ti, nők hagynátok, hogy olyanok legyünk, amilyenek vagyunk!

Ezra asszony nem felelt. Elfordította az arcát, és zsebkendőjét a szeméhez emelte. Ezra Vang Mához lépett. – Vigyázz rá! – mormogta, és ezzel kiment.

Amint kitette a lábát, Ezra asszony hangos zokogásban tört ki, mintha egyedül lett volna. Mintha ez is a hosszú évek során alakult volna szokássá. Vang Ma odalépett hozzá, megfogta a kezét, finoman megpaskolta, megmasszírozta az ujjait, és gyengéden megcsipkedte még mindig ruganyos orcáit. Először az egyiket, aztán a másikat, majd a tenyerével megnyomkodta Ezra asszony homlokát, aki szép lassan megnyugodott, hátradőlt a székében, és lehunyta a szemét. Így csillapodott le szép lassan.

De Vang Ma az ujjain át érezte, hogy Ezra asszony fejében még mindig járnak a makacs gondolatok. – Jaj, úrnóm – súgta. – Engedd a férfiaknak, hogy menjenek a saját fejük után! Mit számít ez nekünk, nőknek? A legjobb, amit tehetünk, hogy alszunk, eszünk, és élvezzük az életet.

Nem voltak a megfelelő szavak, és azonnal meg is bánta, hogy kimondta őket. Ezra asszony szikrázó fekete szeme tüstént tágra nyílt. Kihúzta magát a székén, és szolgálónője felé fordult. – Jaj, ti kínaiak! – mondta keserű megvetéssel. Közben felemelkedett, eltolta magától Vang Ma kezét, és dölyfösen kirobogott a szobából.

Vang Ma csak állt szótlánul, aztán megtapogatta a teáskannát. Még forró volt, úgyhogy megtöltötte a csészét, amiből Ezra ivott, a két tenyerébe fogta, és kint leült a magas küszöbre. A tűző napon melegedve még üldögélt ott egy darabig, lassan kortyolta a teáját, és tünődve nézte a napfényben fürdő udvart.

II.

Peónia szemrehányóan nézett Dávidra.

– Ejnye, te! – kiáltott rá szelíd haraggal. – Képes voltál eltitkolni előlem! – Dávid fürgébb volt nála, és Peóniának cselhez kellett folyamodnia, hogy előbb érjen a kapuhoz, mint ő. Amikor Dávid hátranézett és meglátta őt, a lány először úgy tett, mint aki feladja az üldözést, és észrevétlenül letért a hatalmas, körülzárt terület egyik mellékösvényére. Dávid újra a válla mögé nézett, és miután nem látta a lányt, szája diadalmas mosolyra húzódott, és lelassította a lépteit. Ám amint Peónia hirtelen ott termett előtte a folyosón, rájött, hogy túljártak az eszén. Peónia széttárt karokkal állt, hogy elkapja és ne engedje tovább. Dávid épp előtte fékezett le, összefonta a karját, és lenézett szemrehányó arcára.

– Nem vagyok hozzád kötve – jelentette ki.

Peónia apró, szép arca megremegett, elpirult és lekonyult, mint egy hervadt virág. – Nem – mondta halkán. – Csak én vagyok hozzád kötve. Igen, igazad van. Nem kell elmondanod nekem... semmit.

Dávid azonnal megbánta a szavait. – Rendben. Elmondom, de csak akkor, ha nem erőltetsz.

– Nem, tényleg nem volt helyes tőlem – adott neki igazat a lány. – Soha többet nem teszem. Látod, szabad vagy!

A háta mögött összekulcsolta a kezét. Dávid kinyújtotta felé a kezét, de ő kikerülte és odébb lépett, majd sarkon fordult és elszaladt. Most fordult a kocka, Dávid volt az üldöző, ő pedig menekült... hogy imádott szaladni! Szerencséje volt, hogy nem kínai házban szolgált. Ha ott lett volna rabszolgány, akkor elkezdtek volna bekötözni a lábát, amint kiderül, hogy szép lesz, hogy ha netán a család fia beleszeret, és ágyásának választja, ne hozzon szégyent a családra, hogy olyan nagy lába van, mint egy cselédnek. Peónia tovább futott és kacagott, amint meghallotta, hogy Dávid fut utána. Dávid is nevetett, de mindketten lefojtották a nevetésüket, ahogy gyermekkorukban is tették, cinkosan. Dávid most is elkapta, mint mindig, amire számított is, ő eltolta magától, és majdnem kiszabadította magát, de nem teljesen. Dávidnak erős karja volt. Peóniának meg éles füle, amivel hamar meghallotta a lépéseket és a hangokat, s ami most figyelmeztette, hogy látják őket.

– Fiatalúr! – kiáltott fel éles hangon. – Nem dobhatod el magadtól az életet! – Dávid leengedte a kezét, de már késő volt. Ezra asszony meglátta őket.

– Peónia! – szólt rá éles hangon. – Elfeledkezel magadról!

– Csak azért fogtam meg, hogy nehogy a kútba vesse magát! – nyögte ki.

– Badarság! – hordta le Ezra asszony. De azért elbizonytalanodott. Hazudik, vagy tényleg a halál torkából húzta ki?

Dávid felnevetett. – Nem mond igazat – mondta hangosan. – Csak játszottunk.

Ezra asszonynak nem volt kedvére a dolog. – Ideje, hogy véget vess az ilyen játszadozásoknak Peóniával! – mondta hűvösen. Most annak sem tudott örülni, hogy ebben a pillanatban mennyire szép a fia. Egészséges bőre és magabiztos kiállása, amiben máskor titkos örömét lelte, most megijesztette. Peónia is veszélyesen szép nővé érett.

– Menj és légy útra kész – mordult rá a lányra. – Elkísérsz a rabbi házába. Neked, Dávid, pedig a könyveid mellett van a helyed!

Azzal határozott léptekkel a szobája felé indult a folyosón. Dávid grimaszolt egyet és megvonta a vállát, mire Peónia felvonta a szemöldökét és felsóhajtott. Aztán édesen hízelgő arckifejezéssel nézett a fiúra. Ezra asszony felé pillantott, és apró kezét finoman Dávid karjára ejtette.

– Ugye mesélsz majd róla?

Dávid diadalmas mosolyára ő gyengéden visszamosolygott. Dávid nem először látta felragyogni az arcán ezt a mosolyt, ha ránézett.

– Mindent elmesélek – ígérte.

Ezután elváltak, Peónia a szobájába ment, hogy összekészüljön az útra, ahova Ezra asszonyt kellett elkísérnie. A szobája kicsi volt, egy önálló kis kertrésszel, ami Vang Máéra nyílt, ahonnan pedig egy árnyékos, mohás ösvény vezetett Ezra asszony lakosztályához. Peónia apró szobáskája három generációval korábban az egyik ágyasé volt, aki Ezra ükapjának volt a titkos szeretője. Vang Ma is lakott itt, még azelőtt, hogy Ezra apja az Öreg Vanghoz adta volna. Amíg Peónia gyermek volt, túl fiatal ahhoz, hogy egyedül lakjon, a szoba üresen állt, de amint betöltötte a tizenötöt, odaköltözött. Szép kis szoba volt, fehérre vakolt falú, a padlót pedig ezüstösen csillogó, szürke padlócsespe fedte. Peónia az ágyával szemközti falra, jobbra és balra, két pár pergamentekercset aggatott ki, amelyeken a tavasz és a

nyár virágait, az őszi színpompás leveleit, és a tél havas fenyőit ábrázoló képek voltak. Ő maga festette őket. Sok éven át ő is ott ült a tanulószobában Dáviddal és a tanárával, ahol neki az volt a dolga, hogy felszolgálja a forró teát, kimossa az ecseteket, porrá zúzza a tintát, és közben megtanult írni-olvasni. Ezzel a tudással és saját, veleszületett művészi hajlamával ő is legalább olyan ügyesen tudott verset faragni, mint Dávid. A tavaszt ábrázoló tekerésre például ezt a két hosszú sort festette:

*A barackfa ágai virágba borulnak,
Nem tudják, hogy a fagyot túlél-e majd.*

A nyár mimózaágaira ezt írta:
*A forró nap éget, dörög az égi háború.
A kabócák zavartalanul énekelnek.*

A rőt juharlevelekre ezt írta:
*Lehullnak a rőt falevelek, a kertben síri csend.
A faleveleken járok, szétporladnak a talpam alatt.*

A hófedte fenyők alatt ez a két sor állt:
*Hó burkolja be az élő és holtat,
A zöldellő fenyőt, az elpusztult virágokat.*

Gyakran újraolvasta őket, és törte a fejét, hogy miképpen javíthatna rajtuk. Persze nem tudta, hogy vajon sikerülne-e. De ebben a pillanatban a szíve mélyére hatoltak, és nem sok választotta el a sírástól.

Gyorsan magára kapott egy egyszerű, sötét kabátot meg nadrágot, a hajából kiszedte a barackszirmokat, és levette az arany karkötőit. Megnézte magát az öltözőszekrény régi kis tükreben, egy csepp rizsport dörzsölt az arcára, a száját pedig halványan bepirosította. A haját mindig hosszú copfban hordta, mint minden rabszolgalány, jelezve, hogy nem a családnak tartozik, de otthon mindig felcsavarta, és kontyba tűzte, a füle mögé. Most leengedte, aztán megfésülte a szemöldöke fölött fekete, egyenes frufruját.

Ahogy ezzel megvolt, fűgén átsietett a folyosón Ezra asszony lakosztályához. Vang Ma épp az utolsó simításokat végezte Ezra asszony öltözékén. A ruha gazdag volt és egyedi, és Ezra asszony úgy vélte, tökéletesen idomul a zsidó hagyományokhoz. Azzal nem volt tisztában, hogy már Kínában élő nagymamáik generációjának viseletébe is szép lassan beszivárogtak bizonyos helyi vonások, úgymint a ruhaujjnál és a nyaknál a hímzés apró jellegzetességei, a fodrok a szoknyán, a gombok és a paszományok csavarodásai,

Peónia megállt az ajtóban, finoman megköszönte a torkát, és előkészítette a mosolyát. Ezra asszony nem fordult meg. Általában közlékeny és kedves volt a cselédeivel, de míg az utóbbi néhány napban minden gondolatát lekötötte a pézshra való készülődés és egész lénye újjászületett az ősei hitében, most zavarta az a meghittség, amit felfedezett Dávid és Peónia között. Tény, hogy a lányt egykor úgy vették meg, hogy társa és szolgálója is legyen egyszülött kisfiuknak, csak túl sebesen szálltak el az évek. Dühös volt magára, hogy nem vette észre hamarabb, hogy már mindketten felnőttek, a fiából férfi lett, Peónia pedig nővé érett. Ebben a percben kifejezetten megbántva érezte magát, és keményen akart bántani Peóniával, mert úgy vélte, hogy ösztönösen fel kellett volna mérnie a változást.

Peónia belelátott úrnője fejébe, és türelmesen várt, hogy Ezra asszony megszólítsa. Amikor egy arany hajtű véletlenül kicsúszott Vang Ma kezéből, olyan fűgén ugrott érte, akár egy kismacska, gyorsan felkapta, és ő maga tette bele Ezra asszony hajába. A tükörben találkozott a tekintete az úrnőjével, és elmosolyodott. Ezra asszony szigorúan nézett a kis rabszolgalány nagy, fekete szemébe, de hamarosan ő is halványan elmosolyodott.

– Rossz kislány vagy! – mondta. – Nagyon mérges vagyok rád.

– De miért, úrnőm? – kérdezte Peónia szomorúan. Aztán megszokott egyenességével gyorsan váltott. – Nem, ne is mondja – tudom, mire gondol! De nincs igaza, úrnőm. Nagyon is jól tudom a helyemet ebben a házban. Én csak önt kívánom szolgálni. Bármit parancsol nekem, én azt teszem. Milyen otthonom van nekem ezen a házon kívül? Hogy venném a bátorságot, hogy ellenszegüljek az ön akaratának?

Olyan szép volt, olyan esdeklő, olyan alázatos, hogy Ezra asszony akarata ellenére is megenyhült. Peónia tényleg ki volt neki szolgálatva, és bár tudta, hogy a lány lágysága és kedvessége mögött keménység és bölcsesség lakozik, úgy okoskodott, hogy Peónia aligha tudná tönkretenni az ő boldogságát. Ha létezett is valamilyen ifjonti vonzalom a

rabszolgalány és Dávid között, Peónia semmiképp sem engedne neki, ha ez egyszersmind azt is jelentené, hogy minden mást elveszít – márpedig elveszítene, gondolta magában Ezra asszony határozottan. Ha bármilyen kézzelfogható jelét látná annak, hogy Dávid és Peónia között több van, mint ami helyénvaló egy fiatalember és a szolgálólány között, Peóniát aznap hozzáadná egy földműveshez.

Mintha hangosan mondta volna ki a gondolatait, Peónia pontosan tudta, hogy mi jár Ezra asszony csinos fejében. Az évek során olyan tökélyre vitte a gondolatolvasás tudományát, hogy csak mozdulatlanul kellett maradnia, elcsendesíteni a saját gondolatait, és befogadóan várni, hogy mások gondolatai láthatatlan lábakon bekússzanak a fejébe. Kínában bevett szokás volt földműveshez adni azokat a rabszolgalányokat, akik túlléptek a társadalmi státuszuk adta határokon. Peóniának ebben a családban még kevesebb reménye lehetett, mint egy kínai házban. Ezra asszony gyakran hangoztatta, hogy a zsidóknál nem szokás ágyasokat tartani – legalábbis a jó zsidóknál. Tiltja Jahve, az Istenük.

Mivel Ezra asszony nem felelt, gyorsan háttérbe húzódott, aztán követte úrnőjét a kapuhoz.

Néhány perccel később már egyszerű hordszékében ült, ami Ezra asszony szaténfüggönyös hordszékét követte. Az elülső függönybe be volt illesztve egy kis keret, és azon keresztül egy négyzetnyit látott az utcaképből. Ez olyan volt, mint mindig, mióta a világon volt, és azelőtt is évszázadokon keresztül. Egy széles utca, ami bármennyire is széles, mindig zsúfolásig megtelt emberekkel. Az utca mindkét oldalán alacsony épületek sorakoztak kőből és téglából, amelyek mindig tárva-nyitva voltak. Ilyen-olyan boltok voltak, de mögöttük lakások, ahol nők, férfiak, gyerekek éltek egy fedél alatt, boldogan vagy sem, de biztonságban. Az utca árnyékos volt és hűvös, mert a boltosok az ajtónyílás fölé egy bambuszkeretre szőtt, hasított nádból készült gyékényt feszítettek ki. A vízfordók vödreiből útközben kikiloccant a víz, és az utca nedves macskakövei is hűvösséget árasztottak. A gyerekek összevissza szaladgáltak, kúsztak-másztak az emberek között. A háziasszonyok a zöldségárusokkal alkudoztak, s a hatalmas dézsákból kiemelték a halakat, a férfiak intézték a dolgukat a teaboltokban és üzleteltek. Minden lüktetett az élettől, a hétköznapi, jóra való élettől, csak neki nem lehetett benne része, gondolta Peónia szomorúan.

Miközben figyelte az oly ismerős utcaképet, magáról gondolkodott. Az évek túl gyorsan repültek, még neki is. Boldog, jó évek voltak, és ő rettegett a felnőtté válástól és a változástól. Majdnem a család lányának érezte magát, de nem teljesen, ám az utóbbi néhány napban, a furcsa, idegen ünnep során rádöbbsent, hogy ebben a családban, amely megvásárolta őt, ő csupán egy kakukktojás. Hiába gondolkodott erősen, nem emlékezett a saját anyja arcára, sem az apja hangjára. Kitaszított gyermek, akit talán elloptak hazulról, vagy eladtak, és aztán újra eladták.

– Kitől vett meg engem, asszonyom? – kérdezte egyszer Ezra asszonyt.

– Egy gyermekkereskedőtől – válaszolta Ezra asszony.

– És sok olyan gyereke volt, mint én? – jött a következő kérdés.

– Húsz kislány volt és két kisfiú – szólt közbe Vang Ma. – Nem is értem, asszonyom, hogy miért nem egy kisfiút vettek a fiatalúr mellé.

– A fiam apja kislányt akart – válaszolta Ezra asszony. – Azt hiszem, megtetszhetett neki Peónia, mert olyan hatalmas nagy szeme volt. Nagyon sovány voltál, gyermekem. Annyit ettél, emlékszem, hogy egészen megrémültünk.

A zsúfolt utcában, a férfiak vállán fent a magasban, Peónia a sorsán elmélkedett. Az Ezra-házon kívül senkit sem ismert, nem volt egyetlen barátja sem. Mindenki egyformán idegen volt a számára, mint az utcán a járókelők. Könnyek szöktek a szemébe. Hová mehetne, hogy barátokra vagy családra leljen? Nincs más választása, mint hogy ott maradjon, ahol van, és belekapaszkodjon abba a környezetbe, amelyet ismer.

Nincsen senkim, gondolta szomorúan.

Aztán mindezt megcáfolta a szívében lappangó kemény igazsággal. Hazudott önmagának. Valójában azért akart Ezra házában maradni, mert nem tudta volna elviselni a gondolatot, hogy elhagyja Dávidot. A szívében még mindig „Dávidnak” hívta, és mindig is úgy hívta, hiába tanította meg az ajkának, hogy „fiatalúrnak” nevezze.

Szeretem őt, gondolta magában. Nem fogok elmenni, akármi is történjen.

Ezzel eldöntötte egyszer s mindenkorra, hogy a szíve vágyát követi. Miután kimondta magának az igazságot, béke szállta meg. Most már tudta, hogy mit akar, és hogy miye lesz. Most már csak azt kellett kitalálni, hogy miképp szerezze és tartsa meg.

A rabbi háza a zsinagóga mellett, a Kitépett inak utcájában állt. Még régen kapta az utca ezt a nevet, a miatt a rejtélyes zsidó rítus miatt, amelyik előírja, hogy a húsból, mielőtt megennék, ki kell tépkedni az inakat. A zsinagógát a kínaiak maguk közt az Idegen Isten Templomának hívták, a zsidók viszont Isten házának. A járókelők egykor még tanakodtak, hogy mi lehet az a jajgatás, ami bentről kiszűrődik. A siránkozás az évek során azonban szinte teljesen megszűnt, és a zsinagógából egyedül az elnyújtott, lassú kántálás hallatszott ki, a hétnek egyetlen napján. Ráadásul a kántálás is egyre halkabb lett, és ha a járókelők kíváncsiak voltak a nehéz, zárt ajtók mögül kiszűrődő hangokra, kénytelenek voltak hallgatózni. Az épület maga is kezdett lassan romossá válni. A nyári tájfunok megtépázták a karnisokat és az ereszeket, és amikor lepotyogtak a kövek, nem pótolták őket újakkal.

A zsinagóga közelében a rabbi házát is ugyanaz az enyészet érte el. Az udvaron a járdakövek között moha nőtt, közöttük kelt át Ezra asszony és Peónia, miközben hordszékeik a kapunál várakoztak. Öreg Vangot még korábban előreküldték, hogy értesítse a rabbit Ezra asszony jöveteléről, és most ott várta őket a vendégszoba ajtajában.

– Asszonyom, a rabbi épp aludt, amikor megérkeztem – magyarázta. – A leánya egyedül volt a konyhában, és elszaladt megfésülködni és átöltözni. Kért, hogy asszonyom addig foglaljon helyet. Azonnal jön, és hozza magával az édesapját. Ezra asszony lehajtott fejjel átlépett a rothadó küszöbön, ami a hallba vezetett. Hallnak hívták, de valójában csak egy kicsi szoba volt, hétköznapi bútorokkal. Viszont tiszta volt, és az asztalon, egy barna vázában Lea fehérliliomai illatoztak. Itt nem szolgáltak fel teát, mert ez kínai szokás volt. Ezra asszony helyet foglalt, és intett Peóniának, hogy üljön le egy hokedlire.

– Ül le, gyermekem! – mondta. – Amíg kettesben vagyunk, nem kell állnod. Te pedig, Öreg Vang, most már hazamehetsz, tedd a dolgodat.

Öreg Vang meghajolt és távozott, Ezra asszony pedig várakozott a néma kis szobában. Nem szólalt meg, így Peónia is csöndben maradt. A fiatal lány egyenes derékkal ült a hokedlin, kicsi kezét összefonta az ölében. Egyáltalán nem esett nehezére, hogy természetesen üljön és nyájas, engedelmes arckifejezéssel várakozzon. A tartásában nyoma sem volt türelmetlenségnek vagy sietségnek. Néhány percre rá csoszogó lépteket hallottak. Peónia azonnal felemelkedett, és elfoglalta a helyét Ezra asszony széke mögött.

Így voltak, amikor az ajtónyílásban félrehúzódott a kopott, kék vászongöngy, és Lea jött be apját, az öreg rabbit vezetve. A rabbi jobb kezében egy hosszú pálcát tartott, bal karja Lea vállán nyugodott. Fiatalkorában magas volt, jóval magasabb az átlagnál, és még most, görnyedten is a többiek fölé magasodott. Ma reggel, mint mindig, a hagyományos zsidó ruházat volt rajta, ami ha foltozott is, de ragyogó tiszta volt. Hosszú szakálla hófehér, világos, ráncok barázdálta bőre tiszta volt.

– Isten hozott, leányom! – mondta a rabbi Ezra asszonynak.

– Sajnálom, hogy felébredtettem, rabbi – felelte Ezra asszony. Felemelkedett a székéből, és odalépett az öregemberhez, aki gyengéden megérintette a kezét, majd a fejét, hogy megáldja. Lea az apját az Ezra asszony székével szemközti székhez vezette.

– Drága néném, foglalj helyet – mondta Lea, és amikor Ezra asszony leült, ő is odahúzott egy magas hokedlit az apja mellé. Aztán Peóniára nézett. – És te... te nem ülsz le? – kérdezte habozva Peóniát.

Peónia kedvesen meghajtotta a fejét. – Köszönöm, kisasszony, de inkább állok, hogy az asszonyomat ki tudjam szolgálni – felelte halkan.

Lea leült. Ez a jelenet híven tükrözte a változást, ami bekövetkezett a gyerekkoruk óta. Egykor még két kislány voltak, akik együtt játszadoztak Dáviddal, mára viszont az egyikükből rabszolgalány lett, a másikükből pedig apja házának fiatal úrnője.

– Már régen ideje lett volna felkelnem – szólalt meg a rabbi hajlott korához képest meglepően erőteljes hangon. – De az igazság az, hogy pészah ünnepe szomorú emlékeket idéz fel bennem. Egész éjszaka ébren feküdtem és búslakodtam. Ez a szegény szem – itt megérintette vak szemét – még tud sírni, ha látni már nem is lát.

Ezra asszony felsóhajtott. – Vajon nem sírunk-e mindnyájan a száműzetésben?

– Én már öreg vagyok – folytatta a rabbi –, a fiam pedig túl fiatal ahhoz, hogy átvegye a helyemet. Lea, hol van Áron?

– Korán reggel elment itthonról, apám, és még nem jött haza – felelte Lea.

– És megmondta, hová megy? – kérdezte a Rabbi.

– Nem, apám.

– Meg kellett volna kérdezned tőle – csóválta fejét a rabbi.

– Nem akarta megmondani, apám – mondta Lea szelíden.

Az öregember aszott, fakó alakja mellett Lea csak úgy tündökölt. A tavaszi napfény vakító négyzetet rajzolt a padlócsempére, és megragyogtatta a szépségét. Karcsú volt, de gömbölyded, karakteres vonásai és erős színei ellenére volt benne valami féltékenység, ami szinte gyermeki szerénységgel ruházta fel. Telt ajka piros volt, a szeme formája majdnem tökéletes, sötétbarna, göndör szempillái hosszúak, a szemöldöke sötét. A haja is hullámos volt, ma a nyakánál szorosan hátrakötötte egy keskeny, piros szaténszalaggal. Egyszerű, fehér, rövid ujjú vászonruhát viselt, ami a bokájáig ért, és karcsú derekán ugyanolyan vastag piros szaténszalaggal volt megkötve. Kreol karja csupaszc volt.

Peónia félig lehunytt szempillái függőnye mögül elismeréssel és csodálattal figyelte ezt a szépséget. Azzal szórakoztatta magát, hogy kérdés-felelet játékot játszott a gyönyörű, idegen lánnyal kapcsolatban. Amikor – ha egyáltalán – Dávid feleségeként Lea beköltözik Ezra házába, vajon elég éles szemű lesz-e ahhoz, hogy lássa, mi zajlik abban az óriási házban? Vajon tiltakozna-e ellene, megtiltaná, és vissza akarná-e vezetni Dávidot népe álmiaihoz?

– Rabbi, Áronnak nem lenne szabad úgy elmennie itthonról, hogy nem mondja meg magának, hova megy – mondta Ezra asszony.

– Fiatal – sóhajtott a rabbi.

– Ahhoz nem fiatal, hogy tudja, mi a kötelessége! – jelentette ki Ezra asszony. – Egyedül ő léphet a maga helyébe, és tudnia kell, hogy mi a kötelessége a népe iránt. Ha kudarcot vall, nem lesz senki, aki visszavezethet minket a hazánkba, ha eljön az ideje.

– Ó, bárcsak még az életemben bekövetkezne! – sópánkodott az öreg rabbi.

– De akkor is készen kell rá állnunk, ha nem jön el – mondta Ezra asszony határozottan. – Fel kéne újítani a zsinagógát, és felrázni a megmaradt közösséget. Most az a helyzet, hogy a férfiak egyre csak felejtenek, a gyermekeink pedig nem ismerik a hagyományokat. Áront kéne megbízni, hogy gyűjtse össze az adományokat a renoválásra. Higgyen nekem rabbi, ez jó ötlet – én itt és most indulásnak felkínálok ötszáz ezüsttallért.

– Ó, bárcsak mindenki olyan lenne a közösségünkben, mint ön, asszonyom! – felelte az öreg rabbi. – Valóban jó ötlet, igaz, Lea? Áronnak is adna elfoglaltságot.

– Igen, apám, lehetséges – mondta Lea, de nem úgy tűnt, mintha meg volna róla győződve. A lábához nézett, a négyzetre a padlón, amelyet megvilágított a napfény.

Milyen különösek ezek az idegen emberek, gondolta magában Peónia, ez a gyönyörű öregember, a gyönyörű lány, még Ezra asszony is milyen csinos és méltóságteljes, és mindnyájukat hevíti ez a belső tűz! Beszéd közben vajon miért kezd csillogni a szemük, miért lesz feszült az arcuk, és miért komolyodik el a hangjuk? Mintha kiáramlana belőlük valamilyen szellem, és misztikus egységbe borítaná őket, amiből ő ki van zárva. Lesütött szeme Lea kezére siklott, amelyet a lány a térde fölött könnyedén összekulcsolt. Olyan volt, akár egy fiúkéz, erős és érdes, az ujjvégei szögletesek. Peónia lenézett a saját kicsi kezére, amely Ezra asszony széktámláján nyugodott – puha volt, keskeny és apró, az ujjak hegyesek, ahogy egy lánykézhez illik. Lea keze olyan volt, mint Ezra asszonyé, akinek viszont a keze nem volt dolgos kéz. Sima és párnás volt, és mindkét kezén két-két gyűrűt viselt, a hüvelykujján és a gyűrűsujján. Lea nem viselt gyűrűt.

– De nem azért jöttem, hogy a zsinagógáról beszéljünk – mondta Ezra asszony.

A rabbi félrebillentette ezüstös fejét. Feje búbján kis, fekete kipát viselt, de a haja kikunkorodott a széle alól.

– Hát miről, leányom? – kérdezte udvariasan.

– Nem tudom, hogy Lea itt maradjon-e vagy sem, amíg beszélek – mondta Ezra asszony, és kedvesen a lányra nézett.

Lea felemelkedett. – Szívesen kimegyek.

– Nem, mégiscsak maradj – gondolta meg magát hirtelen Ezra asszony. – Miért is mennél ki? Már te sem vagy gyermek, mi pedig nem vagyunk kínaiak. Nincs semmi kivetnivaló abban, hogy előtted beszéljünk a házasságról.

Lea habozva visszaült. Peónia a szempillái alól figyelte. A „házasság” szónál egyenes nyaka és válla elvörösödött, majd az arca is elpirult, egészen a haja tövéig. Peónia ezt látva azt érezte, hogy a saját arcából kiszökik a vér, a szíve pedig lassabban és nehezebben kezd verni. A beszélgetés a füle hallatára folyt tovább a maga medrében, mert hisz ki figyelne arra, hogy egy rabszolgalánynak vannak-e érzései? Ezra asszony, amilyen ravasz volt, még talán külön örült is neki, hogy Peónia is hallja Dávid házassági terveit. Peónia leszegte a fejét, és úgy állt, akár egy márványszobrocska, kezét összefonta Ezra asszony széktámláján.

– A házasságról – ismételte Ezra asszony. – Ideje, hogy beszéljünk a gyermekeinkről. A fiam már nem gyermek.

– Lea még csak tizenhét éves – mondta a rabbi tétován. – És mihez kezdenék nélküle?

– Egy lány tizennyolc évesen már kész nő – vetette ellen Ezra asszony –, és az apja nem láncolhatja magához. Kereshetünk egy jóra való zsidó asszonyt, aki a helyére lép. Majd én intézkedem róla. Már tudom is, hogy ki lenne a legalkalmasabb. Ráhel, Eli lánya attól a nőtől, akit elvett...

– Aki kínai – tette hozzá a rabbi még bizonytalanabban.

– Csak félig – mondta Ezra asszony határozottan. – Manapság nehéz olyan szolgálót találni, aki csak a mi vérünkből való. Nekem csak kínai szolgálóim vannak. Jobb is nem keverni őket. De Lea helyére természetesen olyan valakire van szükségünk, aki ismeri a rítusokat és tud segíteni önnek. Ráhel épp eleget tud ehhez. A férje pedig meghalt.

– A férje is kínai volt – sópánkodott a rabbi.

– Ma a legtöbb, amit tehetünk, hogy fiainkat a mi lányainkhoz adjuk hozzá – felelte Ezra asszony. – Épp ezért szeretném, hogy a fiam minél hamarabb megházasodjon. Szükségem van a segítségedre, Lea!

Lea sötétbarna szeme elkomorodott. – És miben tudnék én segíteni? – kérdezte halkán.

– Gyere és látogass meg minket! – mondta Ezra asszony. – Az lenne a természetes és helyes, hogy odaköltözz hozzám, most, hogy nővé serdültél. Anyáddal olyanok voltunk egymásnak, mint a nővérek, és én már régóta kacérkodom a gondolattal, hogy hozzánk költözz.

Egyszerre zajt hallottak az ajtó felől, és megszakadt a beszélgetés. Áron csörtetett be, majd mikor észrevette a váratlan vendégeket, meglepetten torpant meg. Zavartan felvihogott.

– Áron! – suttozta Lea felháborodva.

– Nahát, fiam! – kiáltott fel a rabbi. – Igazán örvendetes! Legalább most tudunk beszélni veled. Ül ide mellém, fiam!

A rabbi egy szék után tapogatózott, de Áron nem ment oda hozzá segíteni. Levette a turbánját, és megtörölte forró homlokát. Lea felkelt, odatolt egy széket az apja mellé, és intett az öccsének. Áron leült, és próbálta lenyugtatni szapora légzését.

– Miért szaladtál? – kérdezte a rabbi.

– Mert ahhoz volt kedvem – felelte Áron mogorván. Vézna, sápadt fiú volt, közel ülő, kicsi fekete szeme és keskeny, görbe orra volt. Göndör, fekete haja kusza volt a turbántól. Ezra asszony kedvetlenül nézett rá. – Nem úgy nézel ki, ahogy egy rabbi fiához illene! – jelentette ki méltóságteljesen. – Ezzel a kinézettel bármelyik hétköznapi ember fia lehetnél.

Áron nem válaszolt. Csak alattomos, ingerült tekintettel nézett rá, tele ellenségeskedéssel.

– Áron! – szólt rá újra Lea.

– Maradj csendben! – sziszegte vissza a fiú.

– Fiam, nem is köszöntöd a vendégeinket? – kérdezte a rabbi.

– Térjünk vissza a beszélgetésünkhöz! – mondta Ezra asszony.

– Persze-persze – morogta a rabbi. – Áron, Ezra asszony azt szeretné, ha Lea egy időre odaköltözne hozzájuk.

– És ki fog rólunk gondoskodni? – kérdezte Áron tapintatlanul.

– Ráhel jönne ide segíteni – felelte Ezra asszony.

– Nem bánod, ha elmegyek, Áron? – kérdezte Lea félszegen.

– Miért bálnám? Azt teszed, amit akarsz – dörgött vissza Áron. Tekintetét körbejártatta a szobában, majd a néma Peóniára tévedt a szeme, és ott meg is állapodott. Peónia érezte a pimaszul rátapadó tekintetet, de nem nézett fel.

Ezra asszony viszont észrevette, és feldühödött. Felkelt és kettejük közé állt.

– Akkor legyen így, rabbi! Lea akár már holnap eljöhet hozzám. Küldjetelek egy hordszéket érte, és Ráhel még azelőtt megérkezik ide, hogy Lea elhagyná a házat. Lea, te majd elmagyarázhatod neki, hogy mi lesz a teendője. És egyelőre ne szögezzük még le, hogy mikor gyere vissza – lehet, hogy hosszú időre magamnál tartalak.

Ezra asszony mosolygott, biccentett Leának, aki vele egyszerre állt fel a székéből. Majd, miután a rabbitól elbúcsúzott, kivonult a szobából, anélkül, hogy Áronra egy pillanatnyi figyelmet is szentelt volna. A rabbi is felállt, és Áron karjára támaszkodva kikísérte Ezra asszonyt a kapuhoz.

Lea az apja másik oldalán lépkedett, Peónia pedig előreszaladt, hogy szóljon a hordároknak.

Ezra asszony, ahogy ezt így elintézte, hazatért. Peónia látta rajta, hogy valami nem hagyja nyugodni. Nagyon hallgatag volt, amikor a szobájába érkezett, s csak kurta utasításokat adott, hogy a kicsi, keleti lakosztályt miképpen készítsék

elő Lea részére. Peónia állva fogadta az utasításokat, majd megfordult, hogy eleget tegyen nekik, de amikor már a kapuban volt, Ezra asszony még utána szól.

– A fiatal lányoknak jó érzéke van ehhez – mondta Peóniának. – Úgy készítsd elő azt a két szobát, hogy Lea a lehető leginkább a kedvét lelje benne, tekerccsekkel, vázákkal, virágokkal és parfümökkel!

– De asszonyom, honnan tudhatnám én, hogy egy külföldi úrilánynak mi tetszene a leginkább? – érdeklődött Peónia. Tágra nyílt, ártatlan szemmel nézett vissza Ezra asszony szigorú szemébe.

– Próbáld meg elképzelni! – mondta Ezra asszony szárazon. Peónia ártatlan tekintetében dühös szikra gyúlt, amely azonban mindjárt ki is hunyt.

A kapu túoldalán, a mohás ösvényen, Peónia egy teljes percig mozdulatlanul állt. Aztán elszántan nekivágott. Bement a szobájába, néhány gyors mozdulattal lekapta magáról sötét utcai ruháját, és felvette puha, barackszínű selyemkabátját és nadrágját. Kezét és arcát illatos vízben megmosta, hajfonatát újra kontyba csavarta az egyik füle mögött, s egy díszes hajtűvel összetűzte. A másik fülcimpájába hosszú gyöngy fülbevalót tett. Az arcát és ajkát cinóbervörösre pirosította, és finom rizsport hintett az arcára. Aztán átlopózkodott az öreg ház titkos ösvényein ahhoz az udvarhoz, ahol Dávid lakott, az apja közelében.

A ház több száz éve épült egy hatalmas és gazdag kínai családnak, s az egymást követő generációk mindig új és új udvarokat és utakat toldottak hozzá, hogy kielégítsék a saját és szerelmeik szükségleteit. Ezekből ma már sokat lezártak és használaton kívül helyeztek, de gyermeki felfedező körútjaikon Peónia és Dávid a kíváncsiságtól hajtva megtalálták őket, s mire felnőttek, már úgy ismerték mindegyiket, akár a tenyerüket. Ezek a láthatatlan utak titkos alakzatban egy titkos élethez vezettek. Ez a ház volt Peónia világa, itt élt együtt azzal a családdal, amelyhez tartozott, de ahol többnyire mégis úgy érezte, mintha egyedül élne. Volt, hogy órákat töltött el elmélkedéssel és álmodozással a hatalmas udvar egyik elhanyagolt, túlbujjázó szegletében. De tudta, hogy valójában sosincs egyedül, mert Dávid mindig ott van vele. Akár jelen volt, akár nem, az álmaiban és a gondolataiban mindig elkísérte.

Ahogy titokban osont, egyszer csak megszállta a félelem. Nagyon is jól tudta, és mindig is sejtette, hogy Dávidnak egy napon feleséget szereznek. Eddig abban a hitben élt, hogy ez a feleség úgyszemint fogja elválasztani őket egymástól. Minden menne tovább, különleges kapcsolatuk alig tűnne fel bárkinek a családban. De ha Lea ideköltözne, akkor vajon ő tűrné-e ezt? Vajon el lehet-e bármit rejteni egy idegen, fiatal lány szeme elől? Vajon nem tartana-e igényt Dávid egész lényére – a testére, eszére és szellemére egyaránt?

És Dávid bizonyosan az ő képére formálná a lelkiismeretét, megtanítaná imádni az ősei istenét, és csak Leához ragaszkodna. Peóniának a szívében már nem jutna hely. Most tényleg félt Leától, mert látta, hogy elég erős ahhoz, hogy egy férfit egészen megszerezzen és megtartsa. A szeme könnybe lábadt. Most azonnal Dávidhoz kell mennie, újra meg kell nyernie és megerősíteni a kettőjük közti köteléket.

Annyira meg volt rémülve, hogy még Ezra asszony akaratának is ellenszegült. Szaténcipőbe bújtatott lábain tipegve a könyvtárba iramodott, mert tudta, hogy ebben az órában Dávidnak ott kell lennie.

Ott is találta. Az íróasztalánál ült, a könyvei félre voltak tolva. Az ajtóból azt látta, hogy egy papírlap fölé mered, teveszőr ecsetje tintás vége a szája sarkában. Dávid nem vette észre, ő pedig most már vidáman és mosolyogva várta, hogy felpillantson. Dávid meg sem moccant, úgyhogy halkan felnevetett, mire az végre felnézett, elrévedő tekintettel. Peónia odalépett hozzá, elővette fehér selyemkendőjét a ruhaujjából, és lehajolt, hogy megtörölje tintás ajkát.

– Jaj, de maszatos vagy! – duruzsolta. – Nézd csak!

Megmutatta a kendőn a foltot, de Dávid gondolatban még mindig máshol járt. – Mondj egy rímet a krizantémra – parancsolta.

– Kretén – felelte csintalanul.

– Te vagy kretén! – hordta le. De lerakta az ecsetet.

– Mit írsz? – érdeklődött.

– Verset! – felelte Dávid.

Peónia elkapta a papírt, Dávid kikapta a kezéből, végül kettétépték. – Most nézd meg, mit csináltál! – kiabált a fiú dühösen. – Most másoltam át ötödszörré!

– Gondolom, a tanárodnak írod! – kiáltott vissza a lány. Aztán felolvasta a verset, magas, édeskés hangon.

Ismeretlen kertbe tévedtem

Mely bódító illattal volt tele.

*Az összes virág meghajolt,
de szálegyenesen állt a krizantém...*

– Miért krizantém? – tudakolta. – Nem azt mondtad még nemrég, hogy olyan, mint egy ózike? Ugyanaz a lány nem hasonlíthat egyszerre a krizantémra és az ózike.

– Nem pont olyan, mint egy krizantém – ahhoz túl kicsi. Azt akartam írni, hogy orchidea, egy kicsi arany orchidea, de nincs semmi, ami arra rímelve.

Peónia összegyúrta a papírt. – Fölösleges verset írnod neki, akár ilyen, akár olyan – jelentette ki.

– Te kis gonosz manó! – kiáltott rá Dávid. Elkapta a lány kezét, lefogta, kihámozta belőle az összegyúrt papírt, és kisimította. Aztán felnézett, mert akkor értette meg, hogy mit mondott Peónia. – Hogy érted ezt? – kérdezte.

A lány egy ideig nem szólt, de aztán kibökte. – Lea ideköltözik.

– Ide?

Peónia örült, hogy a hír mennyire megrémítette a fiút, és bólintott. – Holnap érkezik... És nagyon szép. Korábban sosem vettem észre, hogy ennyire csinos. Akár meg is tarthatnád a verset. Rá illik a krizantém.

– De minek költözik ide? – kérdezte Dávid az alsó ajkába harapva.

– Te is tudod – felelte. – Azért jön, hogy hozzád menjen feleségül.

– Elég volt a viccelődésedből! – szólt rá Dávid. Felállt és megragadta a lány mindkét csuklóját. – Ki vele! Az anyám kérte meg rá?

Peónia bólintott. – Édesanyádat elkísértem a rabbi házába, és minden szót hallottam. Fel fogják újítani a templomot, a ti idegen istenetek templomát, Lea pedig ideköltözik.

– Ha az anyám tényleg azt hiszi... – kezdett bele Dávid.

– Azt tesz, amit akar! – jelentette ki Peónia. – Erősebb nálad. El fogja érni, hogy elvedd Leát feleségül.

– Nem teheti. Nem tehetem. Apám majd mellém áll...

– Az apád nem annyira erős, mint ő.

– Akkor majd ketten együtt!

– Csakhogy ők is ketten vannak! – emlékeztette Peónia önelégülten. – Lea és anyád együtt erősebbek, mint te és az apád.

Valami furcsa belső késztetést érzett, hogy bántsa Dávidot, hogy lássa, ahogy szenved, és az ő segítségét kéri. Akkor majd segít. Ránézett, és látta, hogy már kezd elbizonytalanodni.

– Peónia, segítened kell nekem! – suttogta a fiú.

– Lea gyönyörű – makacskodott Peónia.

– Peónia – könnyögött Dávid. – Valaki mást szeretek. Tudod jól!

– Kung Csen lányát. Hogy is hívják?

– Még a nevét sem tudom! – mondta Dávid panaszosan.

– De én igen – mondta Peónia.

Most már a markában volt. Dávid elengedte a csuklóját.

– És hogy hívják? – tudakolta.

– Majdnem eltaláltad. Amikor „krizantémnak” akartad nevezni – mondta higgadtan a lány. – Kueilannak hívják.

– Drága krizantém – ismételte a szót a fiú. – Jaj, ráéreztem.

– Ha akarod, saját kezűleg vihetem el neki a verset... Már ha befejezted – ajánlotta kedvesen Peónia. Dávid kihúzta az asztalfiókot, és elővett egy üres papírlapot.

– Akkor segíts gyorsan az utolsó sorral – parancsolta.

– Ne legyen benne virág – javasolta a lány. – Az olyan elcsépett.

– Akkor nem lesz – mondta buzgón. – És szerinted minek örülne?

– Ha én lennék a helyében – mondta Peónia –, akkor annak örülnék, ha azt, akit szeretek, egy illatra emlékeztetném, amit felkap az esti szellő, vagy a kora hajnali harmatra.

– Kora hajnali harmat – döntötte el Dávid.

Elhelyezkedett a papírja és az ecsetje mellé, Peónia pedig gyengéden az arcára tette a tenyerét.

– Amíg te írsz – súgta –, addig én elmegeyek, és elintézek valamit, amit rám bízott az édesanyád.

Dávid vagy nem hallotta, vagy nem vette észre, hogy Peónia magára hagyta. Az ajtóból még visszanezett. Ahogy látta, hogy mennyire el van merülve, Peónia piros ajka megkeményedett és a szeme úgy villogott, akár egy fekete ékkő. Aztán elindult, hogy előkészítse Lea szobáját.

Milyen szigorú volt a két kicsi szolgálólánnyal, akiket odarendelt, hogy segítsenek neki! Ő a kisujját sem mozdította, míg az ágy alatt minden porszem ki nem lett söpörve, a selyemfüggönyöket patyolattisztára nem rázták, az ágyra rá nem került egy puha takaró, és a faragott fekete faasztalt le nem törölgették. Mikor mindez megvolt, csak akkor intett a szolgálóknak, hogy mehetnek, aztán leült, és Leán kezdett el gondolkodni.

Szíve szerint úgy hagyta volna a szobákat, ahogy voltak, tisztán, de üresen. Miért kéne még többet tennie? Aztán felsóhajtott. Túl jó szíve volt ahhoz, hogy Leát hibáztassa. Hiszen tudta, hogy nem tehet semmiről. Vonakodva felkelt, és körbejárta a házat, hogy a szobákból összeválogasson egy-két szép holmit – néhány vázát, sok virággal, egy cukorkásdobozt, egy pár papírtekercset szálldosó madarakkal és versekkel, egy aranyszínű, bambuszból készült kisszéket meg egy tál virághagymát. Mindezt odavitte Lea szobájába, és szépen elrendezgette.

Mikor mindezzel elkészült, megállt és körbenézett; majd dolga végeztével becsukta maga mögött az ajtót. Az udvaron megállt és elgondolkodott. Dávid most már biztosan készen van a versével. Menjen vissza hozzá, hogy megkérdezze, mit akar?

Néma léptekkel újra átszelte az udvart Dávid tanulószobájához, és benézett. A fiú már nem volt ott.

– Dávid? – szólt halkán, de nem jött válasz. Lábujjhegyen az asztalhoz ment. A papírlapon csupán egy mondat volt.

A lótusz bimbón egy harmatcsepp pihent.

Aztán nyilván az asztalra dobta az ecsetet. Megtapogatta a hegyét – a teveszőr már száraz volt! Hova ment és hol marad ennyi órán át?

Körbenézett az üres, könyvekkel teli szobában, és összes kifinomult érzékszervével a levegőt kutatta. Valamilyen zavar lehetett úrrá rajta, de milyen? Peónia legszívesebben kiszaladt volna, hogy azonnal megkeresse. Ám az élet megtanította a türelemre, így csak állt mozdulatlanul, visszafojtott indulatokkal. Aztán felvette az ecsetet, rátette a rézkupakot, és visszatette a dobozába; becsukta a tintásüveget, és a kiszáradt tintadarabot is a helyére rakta. Miután ezzel megvolt, még várt egy pillanatig, aztán fogta a papírt a félig kész verssel, finoman összehajtogatta, betette a ruhájába, és visszament a szobájába, hogy folytassa a hímzését. Egész délután magában varrogatott, nem kereste senki, még azzal sem, hogy éhes vagy szomjas-e.

III.

Amikor Ezra asszony elment, a rabbi ott állt még egy darabig a gyermekeivel a kicsi udvaron, ahol virágok sem voltak. Lea esdekelve nézett az apjára, de a vak rabbi nem láthatta. Aztán az öccséhez fordult.

– Áron! – szólt remegve.

Áron a törött kőlapokat bámulta a talpa alatt. – Milyen szerencséd van! – motyogta. – Te bezzeg elszabadulhatsz innen!

A rabbi feszülten figyelt, de már a hallása sem volt elég éles, hogy elkapja a szavakat. – Mit mondtál, fiam? – kérdezte nyugtalanul.

– Azt mondtam, hogy mennyire fog majd nekünk hiányozni Lea – felelte Áron emelt hangon.

– Jaj bizony, mi lesz velünk nélküle? – kérdezte a rabbi. Vak szemét az udvarba ömlő napfény felé emelte. – Ugyanakkor teljesítenünk kell az úr akaratát – folytatta. – Éppúgy, ahogy Eszter királynő is elment, hogy szolgálja a népét, neked is el kell menned, lányom, Ezra házába.

– De Ezráék a mi népünkben valók, Eszter pedig a pogányokhoz ment, apám! – mondta Lea.

– Én csak itt a zsinagóga közelében érzem úgy, hogy szent helyen vagyunk – felelte a rabbi. Felsőhajtott és felemelte az arcát a napba. – Ó, bárcsak láthatnék! – kiáltott fel.

– Kérlek, apám, hadd maradjak veletek! – kiáltott Lea, majd megragadta a rabbi karját, és hozzábújt.

– Nem lehet – felelte a rabbi. – Én sem panaszkodom. Isten vezérel bennünket. Ezra házában fogja véghezvinni az akaratát, és téged választott, lányom, hogy ebben az eszköze légy. Gyere, kísérj a szobámba, hadd imádkozzam, hogy kifürkészem az akaratát!

Azzal maga után vonta Leát, aki fejét az apja vállára döntötte. Most a rabbi vezetett, és nem Lea. Áron csak állt, és nézett utánuk, aztán kiiramodott a kapun. A rabbi lábával kitapogatta a magas küszöböt, majd átlépett rajta.

– Gyermekeim! – kezdett bele. Lea hátrafordult, és észrevette, hogy az öccse már nincs ott.

– Áron már elment, apám! – mondta gyengéden.

Más esetben nem mondta volna meg, hogy Áron már elment. Mindig ő próbált békét teremteni köztük, és emlékeztette öreg apját, hogy Áron még nagyon fiatal. De most azt érezte, hogy nem tagadhatja le az igazságot.

– Elment? – kiáltott fel az öreg. – De hiszen az imént még itt volt!

– Látod, ezért nem lenne szabad itt hagynom téged! – mondta Lea. – Ha nem leszek itt, ő mindig el fog menni, és te itt maradsz egyedül, egyetlen szolgálóval.

– Jahve színe előtt kell elszámolnom veled – mondta a rabbi, és arca eltorzult a felindultságtól.

– Apám, engedd meg, hogy itt maradjak veled! Hadd vigyázzak mindkettőtökre – könyörgött Lea.

De a rabbi lerázta magáról a kezét. A szoba közepén állt, és a botjával a követ csapkodta a lába alatt. – Én rejtettem el előled az igazságot, leányom! – siránkozott. – Én voltam gyenge. Tudom, hogy milyen a fiam. Nem, el kell menned. Tudom a kötelességemet.

– De apám, hisz Áron még fiatal! Mit tehetnél?

– Megátkozhatom, éppúgy, ahogy Izsák megátkozta Ézsaut! – mondta a rabbi szokatlan hevességgel. – Kiűzhetem örökre az úr házából!

Lea az apja vállába kapaszkodott. – Istenem, hogy is mehetnék el? – mondta gyászos hangon.

A rabbi lecsillapodott. Kicsit toporgott egy helyben, aztán megfordult, a kezével megkereste a székét, és leült. Remegett, magas, sápadt homlokán izzadság gyöngyözött. – Leányom – mondta. – Leányom, kérlek, hallgass rám! Most nem a vér szerinti apád beszél hozzád, hanem a rabbid. Megparancsolom, hogy tedd, amit mondok.

Lea tétován, piros ajkát harapdálva állt, keze tehetetlenül lógott csípője mellett. Tágra nyílt szeme tűzben égett, de nem szólt. A rabbi kis szünet után felemelkedett, a botjára dőlt és mély, földöntúli hangon megszólalt:

– És az Úr így szólt az ő szolgájához, Leához: Menj Lea, és emlékezz rá, hogy ki vagy! Kérd vissza nekem Ezra házát! Emlékeztess az apát és a fiút, hogy hozzám tartoznak, annak a népnek a fiai, amelyet az én szolgám, Mózes vezetett ki Egyiptom földjéről. Az ígéret földjén a népem bűnbe esett. A pogányok közül választottak feleségeket maguknak, leborultak idegen istenek előtt, ezért újra elűztem őket, és addig nem térhetnek vissza, amíg meg nem bánják bűneiket. De nem feledkeztem el róluk. El fognak jönni hozzám, megmentem őket, és újra visszavezetem őket a saját hazájukba. De hogyan másképp tehetném ezt, mint azokon keresztül, akik nem feledkeztek meg rólam?

A rabbi arca beszéd közben egészen átszellemült. A botját a földre ejtette, és széttárta a karját. Lea felszegett állal hallgatta, és amikor befejezte, lehajtotta a fejét.

– Engedelmeskedni fogok neked – suttozta. – Megteszem, ami tőlem telik, apám.

A rabbi tétován állt. Kiszállt belőle az erő, és visszaroskadt a székére.

– Legyen meg az Úr akarata! – mondta. – Menj, gyermekem, és készülődj!

Lea szó nélkül elment, és a nap további részében csendben tette a dolgát. A zsinagóga melletti kis ház mindig olyan tiszta és takaros volt, amennyire tőle telt. De most újra kitakarította, és ebédet készített hármójuknak. Áron nem jött haza, az ő adagját félretette egy hűvös helyre. Hallgatagon költöttek el az ebédjüket. A rabbi sóhajtott, amikor meghallotta, hogy a fia nem jött haza, és azt üzenté Áronnak, hogy azonnal keresse meg, ha megjött. Ebéd után a rabbi ledőlt aludni, miközben Lea összeszedte azt a néhány ruháját, amije volt, és becsomagolta egy kicsi bőröndbe. Aztán lefürdött és megmosta dús, göndör haját. Épp végzett, amikor kopogást hallott az ajtón. Ráhel, az új szolgálonő állt ott egy férfival, aki egy falárában hozta a holmiját.

– Ezra asszony kért meg ró, hogy jöjjenek – mondta egyszerűen.

– Igen, vártunk téged, Ráhel! – felelt Lea. A saját szobájába vezette. – Itt fogsz lakni. Ez a szoba nagyon közel van az apáméhoz. Ettél valamit?

– Igen – felelte Ráhel. – Azért jöttem ilyen korán, hogy legyen időm mindent elmagyarázni, mielőtt megfőzöm a vacsorát. Ezra asszony azt mondta, hogy ma korán fekdj le, és reggel pirkadatkor már legyél útra kész. Ma este még aludj a saját ágyadban, én majd itt kint alszom a konyhában.

a

Volt valami nagyon megnyugtató ebben az erős, vaskos, sötét bőrű nőben. Lea leült vele az ágyra, és elmondott neki mindent, amit tudott: hogy mit eszik az apja és mit nem, hogy nem szereti, ha az asztalán a dolgaihoz nyúlnak, hogy milyen gyakran kell meleg vizet vinni neki mosakodáshoz, és hogyan kell ápolni a haját és szakállát. Aztán elmagyarázta Ráhelnek, hogy a zsinagógát hogyan kell takarítani, az emléktáblák meg a frigyláda és a bársonyfüggönyök portalanítását, amelyek már elég ósdiak voltak, és ezért finoman kell bánni velük. Végül mesélt neki Áronról.

– Nem jó fiú – mondta szomorúan. – Jobb, ha megmondom őszintén, hogy ne számíts a segítségére.

– Bíz csak rám! – mondta Ráhel határozottan.

– Lehet, hogy te jobban tudod majd kezelni, mint én – jegyezte meg Lea.

– Idősebb vagyok – felelte Ráhel. Aztán előrehajolt, és kövérkés kezével megérintette Lea térdét. – Szegény báránym – mondta. – Visznek a vágóhídra. – Megrázta a fejét.

Lea értetlenül meredt rá. – De hát Ezráék háza igazán kellemes hely – felelte. – Régen, amikor Dávid és én gyerekek voltunk, rengeteget jártam oda. – Önkéntelenül elpirult, majd felnevetett. – Nincs sok választásom, ha apám és Ezra asszony szövetkeznek.

– Ezra asszony az emberek, apád Isten nevében beszél – mondta Ráhel viccesen. De aztán újra elkomolyodott. – De sose menj hozzá egy olyan férfhoz, akit nem tudsz szeretni – mondta. – Ezra házában nem túrik a többnejűséget. Egy kínai házában nem lenne akkora teher – ha nem szereted a férjedet, akkor szerzel neki egy ágyast anélkül, hogy feladnád a helyed a családban. De ha egy olyan férfival kell megosztanod az ágyadat, akit gyűlölsz – jaj, az undorító!

– Ki gyűlölné Dávidot? – kérdezte Lea gyengéden. Most még mélyebben elpirult.

Ráhel ránézett és elmosolyodott. – Ó, ha így állunk, akkor inkább megyek, és utánanézek, hogy mi van itt a házában vacsorának való.

a

Leának sehogy sem jött álom a szemére ezen az utolsó éjszakán az apjái melletti kicsi, négyzet alakú szobájában. Az udvar szemközti oldalán volt Áron szobája. Öccse nem jelent meg vacsorára sem, és már éjfél is elmúlt, amikor a rácsos ablakon gyertya fényét látta megcsillanni. Amint észrevette, hogy a halvány fénysugarak a saját ágya fehér baldachinfüggönyén ugrálnak, felkelt és kinézett az ablakon. Áron árnyékként mozgott a szobájában. Korábban ilyenkor mindig átment hozzá, hogy megkérdezze tőle, nem éhes-e, vagy hogy megtudja, merre járt. De ma este már

úgy érezte, hogy különvált tőle. Élete egy szakasza, itt, ebben a házban lezárult, és egy másikban új fejezete nyílik. Visszament az ágyába, és csendben feküdt, a tarkója alatt összekulcsolt kézzel.

Eleinte apja szavai jártak a fejében, hogy Isten őt választotta eszközéül, de nem tudta ezt teljesen elhinni, bármennyire is akarta, hogy igaz legyen. Mióta az édesanyja meghalt, túl sok dolga volt ahhoz, hogy annyit tanulmányozza a Tórárt, amennyit kellett volna. Nagyon rég magára maradt, olyan rég, hogy anyja arcát is csak úgy tudta felidézni magában, ha minden mást kiürített az agyából. Akkor és csak akkor, a múlt szürke függönyén keresztül mintha felrémlt volna anyja sápadt, vékony arca – a szeme aránytalanul nagy és fekete, keskeny szája szomorú. De egy dologra nagyon is élénken emlékezett, amikor édesanyja a halála előtti utolsó estén magához hívatta.

– Lea, vigyázz apádra és Áronra! – mondta neki.

– Igen, édesanyám! – zokogott a lány.

– Jaj, gyermekem! – szakadt ki az anyjából –... és gondolj magadra is, mert senki más nem fog helyetted.

Ezek voltak az anyja utolsó szavai, és Lea sem akkor, sem most nem értette. Hogy vigyázhatna másokra, ha közben magára gondol? Felsóhajtott, és félretette a kérdést, amit sosem tudott megválaszolni, és helyette inkább Dávidra gondolt.

Ide-oda cikáztak a gondolatai. Talán a legkorábbi emléke, hogy Vang Ma nagyjából havonta egyszer eljött érte, és elvitte Ezra asszonyhoz, aki megnézte, kikérdezte, aztán adott neki valami édességet és gyümölcsöt, és elengedte a kertbe játszani Dáviddal, a gyönyörű kisfiúval, aki mindig elegáns ruhákba volt öltöztetve, mindig vidám volt és rendkívül bájos. Az emléke róla a folytonos nevetés, az, hogy bárhol volt, a jelenléte beragyogta azt a helyet. Lea otthona mindig szomorú volt, az apja a bibliájába és az imáiba mélyedt, Áron nyafogott és gyengélkedett, és amennyire ráakaszkodott, annyira kegyetlen is volt hozzá. Ráadásul mindig is szegények voltak, és ő kénytelen volt foltozni, javítani, takarékoskodni, meg kellett tanulnia főzni és takarítani, amennyire csak tudott. Kislánykorában volt egy cselédjük, de ő elment, amikor Lea tizenkét éves lett, és azóta egyedül kellett ellátnia a ház körüli teendőket, eltekintve egy kínai öregembertől, aki eljárt nekik a piacra, rendben tartotta a kis konyhakertet a hátsó udvaron, és kivitte a szemetet. Az öreg siketnéma volt, és csendesen tengette a napjait.

Gyermekkorában Ezra háza volt az ő boldog szigete, és most nem tudott nem örülni, hogy Isten akarata és most már az apjái is az, hogy visszatérjen oda. De majd gyakran hazajövök, fogadkozott magában, és majd mindent sokkal jobba teszek itt. És ha Dávid tényleg elvesz feleségül...

Ezen a ponton szemérmessé és szerénnyé vált. Ha ez bekövetkezne, ha ilyen földöntúli boldogságban lenne része, akkor egész hátralévő életében hálálkodna Istennek, és olyan jó lenne, hogy Isten sosem bánná meg. Rávenné Dávidot, hogy újítsa fel a zsinagógát, és megvalósítsa apja álmait. A zsidó közösség többi része, akik szétszóródtak, újra összegyűlnének az új zsinagógában, Dávid lenne a vezetőjük, gondoskodnának Áronról, akiből talán mégis jobb ember válna, és minden jóra fordulna – mindenkinek, gondolta buzgón.

Valahol az álmai mögött ott sötétlett egy fiatal kínai lány árnyéka, azé a kislányé, aki ott játszott Dávid közelében. Szép leány volt, nagy mandulavágású szemmel és kis piros szájjal. Ez a kislány lassan még szebb, karcsú lánnyá érett, aki Dávidnak és neki teát és süteményt szolgált fel, és mindig ott volt a közelben. Peónia, emlékezett, igen, Peónia! De hisz Peónia csak egy rabszolgalány, nyugtatta meg magát.

Már majdnem pirkadt, amikor Lea végre álomba szenderült. Kezét párnának használva, a feje alá téve aludt, és Ráhelnek, amikor lábujjhegyen belépett hozzá, nem volt szíve felkölni. A jó asszony bement a konyhába, a faszenes kályhában tüzet rakott, a rizst feltette főni reggelire, feltört három tojást, és beleöntötte egy tálba.

Nem akarta felébreszteni Leát, de egyszer csak kapuzörgésre lett figyelmes. Amikor kinyitotta, Vang Ma állt ott a székhordóival, akik egy üres hordszéket cipeltek.

– Kerülj beljebb, néném – köszöntötte Ráhel. – Még senki sincs fent.

Vang Ma belépett, és úgy pipiskedett, mintha ő is egy ház úrnője lenne. Sötétkék kabátot viselt és házilag szőtt selyemből készült nadrágot, fülében arany fülbevalót s a középső ujjain aranygyűrűket. Beolajozott fekete haját csinos fekete selyemháló tartotta kontyban a tarkóján, a szemöldökét kiritkította és besötétítette, és úgy megdörzsölte az arcát, hogy még mindig egészen piros volt.

– Hogyan? Még senki nincs fent?! – ismételte hűledezve. Jól ismerte Ráhelt, és jó barátnők is voltak, az olyan nők visszafogott modorában, akiket megbecsültek annál a háznál, ahol épp szolgáltak. Mindketten legfőképpen Ezra asszonynak engedelmeskedtek, Ráhel azért, mert amikor a férje beteg volt vagy lusta, Ezra asszony adott neki hébehóba pénzt, Vang Ma pedig azért, mert nagyon is tisztában volt vele, hogy Ezra asszonyé az utolsó szó a házban.

– A rabbi már öreg – mondta Ráhel –, a fiatalúr éjfél után keveredett csak haza, és Lea, a szegény báránka pedig bizonyára...

Vang Ma fekete szemöldöke a homlokára szökött. – Már miért lenne szegény báránka? – kérdezte. – Igazán szerencsés, hogy hozzánk költözhet.

– Persze, persze – mondta Ráhel békítőleg. – Kerülj beljebb és igyál egy kis teát, néném! Megyek és felkeltem.

– Majd én – mondta Vang Ma határozottan. – Te menj és törődj a két férfival. Jobb lesz sietnünk, lehet, hogy a karaván ma végre megérkezik. A kapus, amikor elhaladtam mellette, azt mondta, hogy egy futár érkezett éjfél után két órával, és azt a hírt hozta, hogy a karaván már a Három Csengő Falujánál van. De a kisasszonynak erről egy szót sem. Az asszonyom nem akarja, hogy összezavarjuk.

– Tényleg itt a karaván? – kiáltott fel Ráhel. – Milyen szerencsés vagy, néném, hogy abban a házban szolgálsz!

– Bizonyos szempontból valóban – felelte Vang Ma. – Más szempontból viszont... Na mindegy, végezzük a dolgunkat! – Megvonta a vállát. Ráhel bólintott, és Lea szobájába vezette Vang Mát.

Így aztán, amikor Lea kinyitotta a szemét, elsőként Vang Ma csinos, pirosposzsgás arcát pillantotta meg. Még nem ébredt fel teljesen. – De hisz... de hisz még nem mentem el – hebegte.

– Ideje felkelni az ágyból, kisasszony! – mondta Vang Ma kurtán. – Azért jöttem, hogy magammal vigyem.

Lea felült és hátrafésülte hosszú haját. – Jaj nekem – suttogta rémülten. – Épp ma kellett elaludnom!

– Nincs semmi baj – nyugtatta meg Vang Ma. – Gyorsan kapjon magára valamit, és jöjjön! Az asszonyom már előkészítette az új ruháit. Nem kell hoznia semmit.

– De már összecsomagoltam a bőröndömet. Kész vagyok! – kiáltott fel Lea.

És már ki is pattant az ágyból. Aztán szégyellősen Vang Mára nézett. Még soha életében nem vetkőzött le más előtt, és most csak állt tétován. De Vang Ma nem tűrte a szégyenlősködést.

– Gyerünk, gyerünk – mondta. – Ne bolondozzon, gyermekem! Ha nálunk lakik, én fogom fürdetni, szépíteni, legalábbis amíg Peónia meg nem tanulja, amúgy meg nincs semmi olyasmije, amit egy magamfajta öregasszony ne láthatna.

Így aztán mit volt mit tenni, Lea hátat fordított Vang Mának és levetkőzött, egy mosdótálban egy vizeskancsóból megmosakodott, miközben az öregasszony egyre csak nógatta.

– Ne olyan aprólékosan! – sürgette Vang Ma. – Úgyis újra meg foglak mosdatni, és illatos vízzel belocsollak, mielőtt rád adjuk az új ruháidat.

Aztán Ráhel hozott egy tál forró rizslevest, és kettejük segítségével Lea hamar elkészült. De még hátra volt a búcsúzkodás. Ebben senki sem tudott neki segíteni. Lábujjhegyen osont be Áron szobájába, aki még mélyen aludt. Lea megállt fölötte, és ahogy nézte, könnyek gyűltek a szemébe. A fiú csenevész kis teste, sápadt, csúnya arca megindította a szívét. Ki fogja szeretni az ő öccsét? Nem volt benne semmi szeretnivaló. Elöntötte a szeretet hulláma, ami mindig felgyülemlett benne, ha meglátott valakit, aki kiszolgáltató volt és gyenge. Lehajolt hozzá és arcon csókolta. Áron lehelete áporodott volt, a haja mosatlan.

– Jaj, Áron – suttogta. – Mit tehetnék érted?

Áron kinyitotta a kicsi, sötét szemét, felismerte, és lebiggyesztette a száját. – Mondjuk ne kelts fel! – morogta.

– De elmegeyek, drágám – mondta.

Áron csak feküdt, és bambán nézett rá.

– Áron, kérlek, vigyázz apánkra! – könyörgött neki. – Legyél jó fiú, megígéred?

– Úgyis visszajössz – motyogta.

– Ha megengedik, akkor néhány naponta eljövök – ígérte. – És Ráhel is itt lesz.

– Hát akkor meg? – értetlenkedett Áron, és újra magára húzta a takarót.

Lea magára hagyta, csendesen behúzta maga mögött az ajtót, majd átment az apja szobájába. A rabbi már felkelt, fel is öltözött, és éppen imádkozott.

– Apám! – szólította meg. – Itt vannak értem.

– Ilyen korán? Akkor legyen így, gyermekem. Készen állsz?

Lea odalépett hozzá, a rabbi megérintette a fejét, az arcát, a vállát, a haját és a ruháját: finom ujjai megéreztek, hogy van a lánya. – Igen, készen állsz. Ettél is valamit?

– Igen, apám. Ráhel már vár téged a reggelivel.

Habozott, aztán apja mellkasára hajtotta a fejét. – Édesapám! – suttogta.

A rabbi megsimogatta a haját. – De hát nem leszel messze, leányom! Majd minden másnap visszajössz, és gondoldj arra, hogy mennyivel jobb lesz mindnyájunknak.

Lea megvigasztalódva felemelte a fejét, a könnyeket kitörölte a szeméből, és az apjára mosolygott.

– Apám, ne kísérv ki a kapuhoz! Inkább maradj itt, Ráhel majd bejön érted.

Azzal magára hagyta. Nem nézett vissza, és miután még váltott egy szót Ráhellel, kilépett a kapun. Ám ahogy a hordszék függőnye összezárult körülötte, megérezte, hogy hosszú utazás elé néz, ahonnan talán nem is fog hazatérni.

a

Ezra házában Peónia várt rá a kinti udvaron. Ez Ezra asszony utasítása volt, amit Vang Ma adott át neki.

– Tán csak nem ennek a külföldinek leszek a komornája? – kérdezte Peónia, amikor megkapta az utasítást aznap hajnalban. Döbbenet nézett Vang Mára.

Vang Ma odament hozzá, s a hüvelyk- és a mutatóujjával meglegyintette Peónia arcát. Éles körme apró pírt hagyott a bőrén.

– Ha csak egy kicsike ész is szorult a fejcskédbbe, akkor nem fogsz olyasmiket kérdezni, hogy mi lesz a dolgod és mi nem – tanácsolta neki. – Ha én ilyeneket kérdeztem volna, ma nem lennék ebben a házban. Te csak engedelmeskedj, és közben tedd, ami jólesik. A két dolog jól megfér egymás mellett – ha elég okos vagy. Most pedig szedd a lábad! Nemsokára megérkezik a karaván. A gazdánk már hajnal előtt elébe ment.

– A karaván?! – kiáltotta Peónia.

– Igen-igen! – mondta Vang Ma türelmetlenül, azzal elment. – De Lea ne tudjon róla... Ez az úrnőnk parancsa.

Peónia épp a haját fonta, amikor Vang Ma bement hozzá. Most befejezte a hosszú copfot. A karaván miatti izgalom egy pillanatra lekötötte a gondolatait. Aztán hirtelen elfelejtette. Mit is mondott Vang Ma? „Te csak engedelmeskedj, és közben tedd, ami jólesik. A két dolog jól megfér egymás mellett – ha elég okos vagy.” Furcsa szavak, de mély értelműek. Addig ízlelgette őket, amíg a jelentésük, akár a nemesfém, szép lassan leszivárgott a lelke mélyére. Széles mosoly ült ki az arcára, még a két kis gödröcske is megjelent rajta.

A hajfonatát most nem a füle mögé tűzte, hanem hagyta, hogy haja leomoljon a hátán, s a piros szalagba, amivel összefogta a tarkóján, egy fehér gardéniát tűzött. Egy öreg gardéniabokor nőtt a kertben, és ebben az évszakban minden reggel sok új virágot hozott. Peónia ma reggel egy halványkék selyemkabátot és nadrágot vett fel, s ahogy most itt várakozott, nagyon finom és szerény benyomást keltett, Lea pedig, amikor a hordszékének függönyét széthúzták, az ő arcát látta meg először. Peónia volt az, aki széthúzta, és Lea szemébe mosolygott.

– Isten hozta nálunk, kisasszony! – köszöntötte. – Segíthetek? – Azzal a kezét Lea felé nyújtotta, hogy segítsen neki kiszállni, de Lea egyedül lépett le a hordszékről. Legalább egy fejjel magasabb volt Peóniánál, nem válaszolt neki, de visszamosolygott rá.

– Evett már, kisasszony? – kérdezte Peónia kicsivel mögötte lépdelve.

– Igen – felelte Lea –, de most újra megéheztem – vallotta meg.

– Ilyen az idő ma – mondta Peónia. – Száraz és finom a levegő. Azonnal hozok magának egy kis harapnivalót, amint beköltöztettem. Tegnap hoztam rendbe a lakrészét, mindjárt hozok friss gardéniát is a kertből. Nem szabad túl hamar levágni őket, nehogy megbarnuljanak.

A két ifjú hölgy egymás mellett lépkedett. Mindketten nagyon is tudatában voltak a kettejük közti új viszonyoknak, s mindketten igyekeztek megfelelni az új szerepüknek. Vang Ma előrement, hogy bejelentse Ezra asszonynak Lea érkezését, így Peónia egyedül kísérte be a lányt a lakrészébe.

– Az enyém lesz az egész udvar? – kérdezte Lea csodálkozva, amikor Peónia megállt. Még soha nem lakott ilyen gyönyörű szobákban. Emlékezett, hogy kislány korában itt ebben a szobában látta Dávid nagymamáját, egy idős hölgyet, ahogy gyertyát gyújt napnyugtakor.

– Csak két szoba van – mondta Peónia. – Az egyik alvásra, a másik pedig üldögélni, ha egyedül akar lenni.

Bekalauzolta a szobába, utánuk egy férfi hozta a bőröndjét. Amikor elment, Peónia megmutatta Leának a ruhákat, amelyeket maga Ezra asszony viselt fiatalkorában. Csupa hagyományos zsidó ruha volt. Mind egyenes szabású, széles és hosszú, az egyik arannyal díszített skarlátvörös, a másik ezüsttel szegélyezett mélykék, a harmadik sárga, smaragdöld szegéllyel.

– Ma a skarlátvöröset kell felvennie – mondta neki Peónia. – De mindenekelőtt egyen valamit, aztán megfürdetjük, beillatosítjuk, és van itt sok-sok fülbevaló és nyaklánc is. Az úrnőm azt szeretné, ha nem bújna itt el egyedül, hanem kijönne sétálni az udvarokra, elvegyülne a családdal, és élvezné a ház nyújtotta örömeit.

– Ó, ez igazán kedves tőle! – mondta Lea. De aztán hirtelen elfogta a félszég. – Kétlem, hogy már az első nap ilyen fesztelenül tudnék viselkedni – mondta Peóniának.

– De miért? – kérdezte Peónia félvállról. – Senki nem akarja bántani. – Beszéd közben kinyitott egy zománcozott dobozt az öltözőszekrényen, ami tele volt drágakövekkel berakott arany és ezüst csecsebecsével.

Lea felnézett a székéről, az asztal mellől, és tekintete Peónia mosolygós s titokzatos tekintetével találkozott.

– Hiszen házasság lesz, nem igaz? – kérdezte könnyed, tiszta hangon. – Azt hiszem, az úrnőnk a fejébe vette, hogy ön lesz a fia felesége.

Lea arca megvonaglott. – Egy házasságot nem lehet így elrendezni – vágta rá.

– Hát akkor hogy szokták? – érdeklődött Peónia csípősen. – Nem így kerül sor minden házasságra?

– A mi népünknel nem – felelte Lea büszkén.

Elnézett, és újra emlékeztette magát, hogy ez a szép kis kínai lány csupán rabszolga. Korántsem volt helyénvaló, hogy épp Peóniával tárgyalja meg a házasság szent intézményét. Valójában, ha a házasságra gondolt, még maga előtt is elpirult, olyan távoli és szent dolognak tűnt neki, mint Isten akarata.

– Most szeretnék enni pár falatot, ha megengeded – közölte Lea hűvösen. – Utána pedig felöltözöm, egyedül – hozzá vagyok szokva. Kérlek, mondd meg Vang Mának, hogy nincs szükségem a segítségére... sem a tiédre.

Peónia Lea hangjából rögtön kikövetkeztette, hogy mi játszódik le benne. Lehajtotta a fejét és elmosolyodott. – Ahogy óhajtja, kisasszony! – mondta kedves és engedelmes hangon, majd megfordult és kiment a szobából.

Néhány perccel később egy szolgálólány vitte be az ennivalót, amit Lea egyedül fogyasztott el. Amikor befejezte, a szolgáló elvitte a tányérját, Lea megfésülködött, újra megmosakodott, és felvette a skarlátvörös ruhát. De nem illatosította be magát, és a dobozból sem vett ki semmilyen ékszert. Amikor elkészült, leült a kinti szobába és várt.

Peónia a saját szobájába ment, és néhány percig keservesen sírt, annyira szépnek látta Leát. Amikor a toalettasztal tükreben megnézte magát, úgy látta, hogy a saját bája silány és középszerű. Picike volt, madárszerű, és noha az arca kerek, az alakjából hiányzott az erő. Lea olyan volt, akár egy hercegnő, mellette ő olyan, mint egy gyerek. De mégsem tudta gyűlölni Leát. A zsidó lányban volt valami nemes és jó, és Peónia nagyon is tisztában volt azzal, hogy ő se nem nemes, se nem túlságosan jó. Hogy is lehetne jó, még ha akarna is, ha bármit, amire vágyik, csak fortéllyal és csalással tud megszerezni?

Nincs semmim és senkim saját magamon kívül, gondolta a kis kínai lány szomorúan.

Becsukta a fésülködőasztal tükreét, lehajtotta a fejét, és még hevesebb zokogásba kezdett, míg el nem fogytak a könnyei. Miután a könnyek kitisztították a fejét, lázas gondolkodásba fogott.

Ebben a házban belőled nem lesz soha feleség, mondta magának szigorúan. Ne csapd be magad további ábrándozással és képzelgésekkel. Itt még ágyas sem lehet belőled – mert tiltja az istenük. De Dávidot nálad jobban senki sem ismeri. Te az övé vagy, és soha ne hagyd erről megfélekezni őt. Legyél mindig te az ő kényelme, belső igénye, vigasza, titkos nevetése.

Meghallgatta ezeket a ki nem mondott szavakat, felemelte a fejét, és elmosolyodott. Megint kinyitotta a tükreét, az egyik füle mögé tekerte a haját, és aprólékosan megvizsgálta az arcát és a szemét. Miután ilyen intenzíven tanulmányozta magát, végül levette a halványkék ruhát, és helyette felöltött egy meleg barackszínűt, s a hajába friss gardéniát tűzött. Azután szedett egy csokor virágot Leának, és újra meglátogatta. Minden lélekjelenlétére szüksége volt, hogy ne fakadjon sírva, amikor meglátta, hogy Lea milyen sugárzóan szép a pompás skarlátvörös ruhában. Mintha ráöntötték volna, az aranyöv épp rásimult karcsú és formás derekára.

– Ó, de gyönyörű, kisasszony! – mondta Peónia, és színlelt örömmel rámosolygott, miközben odanyújtotta a virágokat. – Ezt magának hoztam. Most pedig megyek és szólok az úrnőnknek, hogy elkészült.

Apró lábán elszaladt, mintha a legnagyobb örömeire szolgálna, hogy Lea kedvére tehet, majd Ezra asszony lakosztályához érve megállt az ajtóban, köhintett, és igyekezett visszafojtani a könnyeit.

– Gyere be! – hallotta Ezra asszony hangját.

Ezra asszony épp befejezte a reggelijét, és most arra készült, hogy elinduljon és utánanézzon, hogy a szolgák rendesen végzik-e a dolgukat a házban, főleg a konyhában, hogy minden időben elkészüljön a sábbátra, ami a pihenés napja.

Vang Ma azzal a hírral keltette fel, hogy a karaván már olyan közel jár, hogy talán már a mai nap folyamán megérkezik.

– Épp a sábbát előtt! – kiáltott fel Ezra asszony. – Semmiképp se szólj róla Leának, nehogy elvonja a figyelmét arról, amit mondani akarok neki! – tette gyorsan hozzá.

– Igenis, asszonyom – mormolta Vang Ma.

Ezra asszony már épp lépte volna át a küszöböt, hogy megnézzze, a szolgák nem hanyagolják-e el a teendőiket a karaván miatti izgalomukban, amikor megjelent Peónia, aki addigra már lenyelte a könnyeit, és kifejezéstelen arccal állt előtte. Ezra asszony visszaült a székébe. – Gyere-gyere, leányom! – mondta türelmetlenül.

Peónia belépett a nappaliba, amit Ezra asszony magának tartott fenn. Ez a szoba különbözött a ház összes többi szobájától. A falakat idegen országokból hozott csíkos falvédők és szaténba hímzett írárok díszítették. A faragott, nehéz bútorok is idegenek voltak, a székek párnáztak. Egy kínai nőnek a lelki békéjéhez és rendezett elméjéhez sokkal több térre és kevesebb bútorra lett volna szüksége. Ezra asszony elégedetten élt a rengeteg holmija között, és Peónia kénytelen volt elismerni, hogy van benne szépség, noha egyáltalán nem felelt meg az ízlésének. Ha kisebb lett volna, akkor kifejezetten visszataszító lett volna. De ez a szoba hatalmas volt, mert amikor Ezra asszony ifjú feleségként beköltözött, kivett két belső elválasztó falat, és három szobából csinált egyetlen hosszút.

– Asszonyom, a kisasszony elkészült – jelentette be Peónia.

– És hol van a fiam? – érdeklődött Ezra asszony.

– Amikor utoljára benéztem hozzá, még aludt – felelte Peónia.

Tegnap este nem látta Dávidot. A saját hibája volt, mert este nem ment be hozzá, ahogy mindig szokta, hogy vigyen neki teát, és elrendezze az ágycát. Részben Ezra asszony utasítására nem ment be, részben, hogy Dávidot próbára tegye. De Dávid sajnos nem küldetett érte, s ő este lefekvéskor sírdogált is egy kicsit emiatt. Reggel, amikor felébredt, le is szidta magát, és jó korán bement hozzá, hogy vigyen neki teát, és ha ébren van, megtudakolja, hogy merre járt és miért nem fejezte be a versét, amit elkezdett. De Dávid még aludt, és arra sem ébredt fel, hogy a lány elhúzta a függönyt az ágyánál. Jobb karját a feje fölé emelve feküdt. Peónia egy pillanatra rajta felejtette a szemét, a szíve megtelt gyengédséggel, aztán ment a dolgára.

– Szólj Vang Mának, hogy keltse fel – utasította Ezra asszony. – És hol van a fiam apja?

– Ma még nem láttam, úrnőm – felelte Peónia –, de Vang Ma mondta, hogy mára várja a karavánt, és ezért korán kiment a városkapuhoz.

– Ma érkezik a karaván! – kiáltott fel Ezra asszony. – Dávidnak egész nap ezen fog járni az esze!

Peónia szomorú arcot vágott, hogy az asszonya kedvére tegyen. – Esetleg szóljon neki Vang Ma, hogy jöjjön ide, mielőtt megjön a karaván? – ajánlotta.

– Igen, kérd meg! – mondta Ezra asszony. – Majd később megyek a konyhára. Szólj Leának is, hogy jöjjön ide!

Kinyitott egy díszes dobozt, kivett belőle egy hímzést, Peónia pedig kiment a szobából. Az ajtó túloldalán Vang Mába ütközött, és azonnal átadta neki Ezra asszony utasításait. – Hozd el a kisasszonyt az asszonyunkhoz, én pedig megyek és felkeltem a fiatalurat. Igyekezzél, nővérem!

Elszaladt, de nem Dávid szobájába ment, hanem a tanulószobájába, ami most üres volt. Az asztalról felvette az ecsetet, levette a kupakját, és tintát hígított. A papírt a befejezetlen verssel mindig magánál tartotta, és most előhúzta. Összeráncolta a szemöldökét, villámgyorsan gondolkodott, majd három sort még odafirkantott az üres lapra.

– Ne haragudj, Dávid – suttozta, és miután visszatette a tollat és tintát, visszaszaladt a szobájába. Kinyitott egy titkos fiókot az asztalánál, kivett egy pénztárcát, amiben a vendégek borraivalóit gyűjtötte meg az érmeiket, amiket Ezrától kapott, ha különösen elégedett volt vele. Miután a pénzt a keblébe rejtette, a titkos átjárókon kisurrant a Békés Menekülés Kapuhoz. Ez egy titkos kapu volt, amely minden hatalmas és tehetős házban megvolt arra az esetre, ha felbolydul a nép, és eltorlaszolja a gazdagok házainak kapuit, így a család ezen keresztül tudott elmenekülni.

Peónia most ezen a kapun ment ki, és csendes, az utcáktól távoli, eldugott ösvényeken haladt, mígnem egy ugyanolyan kis kapuhoz nem ért, mint amin kilépett. Ez a kapu a Kung-házba nyílt, és Peónia bekopogott rajta. Egy kertész húzta el a reteszt. – Üzenetet hoztam a családnak! – mondta Peónia.

A kertész bólintott, sáros kezével a válla mögé mutatott, Peónia pedig belépett.

A Kung-ház meglehetősen lusta, örömszerető hely volt, ahol senki sem kelt fel déli tizenkét óra előtt. Csu Ma, a leányok gardedámja, még épp téblábolt a szobájában, ásítózott és vakargatta a fejét egy ezüst hajtüvel, amikor Peónia résnyire rányitotta az ajtót.

– Ó, hát itt vagy, nővérem! – suttogta Peónia.

Csu Ma kinyitotta az ajtót. – Hát te? – kérdezte. – Te meg mit keresel itt?

– Nincs sok időm – mondta Peónia. – Nem tudja senki, hogy eljöttem otthonról, csak a fiatalúr, aki megparancsolta, hogy ezt azonnal hozzam el a kisasszonyodnak, és tudjam meg, hogy van-e válasz.

Peónia valamennyire már ismerte a házat, mert Ezra egyszer küldetett vele valamilyen kincset Kung Csennek, amit nem mert rábízni egy egyszerű szolgára, és akkor találkozott Csu Mával, a legidősebb szolgálónővel, újévkor pedig Csu Ma látogatta meg, hogy jókívánásokkal lássa el. A látogatást Peónia is viszonzta az olyan szolgák közt megszokott könnyed, fesztelen modorban, akiknek a gazdái jó viszonyt ápolnak egymással. Az igaz, hogy Ezra asszonynak nem voltak itt barátai, de Ezra és Kung Csen szoros üzleti kapcsolatban álltak.

– No, és mi áll rajta? – kérdezte Csu Ma, miközben a papírra bámult.

Peónia a rendetlen szoba közepén szépen felolvasta a verset, amit ő maga írt.

– Hajnali harmat – visszhangozta Csu Ma sóhajtozva. – Nagyon szép!

Nagydarab asszony volt, aki fiatal és karcsú korában szoptató dajkának jött a házhoz, amikor a harmadik kislány megszületett, és aztán ottmaradt szolgálónak és komornának. Nagy, érző szíve volt, szívesen nevetett vagy sírt, és egész élete a szép gyermek körül forgott, akiről gondoskodott.

– Rendben, odaadom neki a verset – mondta. – A fiatal gazdád olyan jóképű, hogy olyat teszek, amiről magam is tudom, hogy helytelen. De mégsem tehetek mást. Én magam is láttam őt, amikor az én kicsikém odaszaladt hozzám elmesélni, hogy meglátta. Én is mindjárt a kapuhoz siettem, és megláttam. Kár, hogy külföldi, no de attól még ők is ugyanolyan emberek, mint mi, ráadásul, mondtam is a gyermekemnek, olyan jóképű, akár egy herceg – erős és délceg! És bár külföldi, de az én kicsikém még meggyőzheti, hogy kínaivá legyen. Szóval beleszeretett az én kicsikémbe?

Peónia bólintott. – Arra is megkért, hogy ezt adjam oda neked – mondta. A zsebéből előhúzta a pénzes zacskót, és odaadta Csu Mának.

– Jaj, ne... – tiltakozott Csu Ma, és úgy tett, mint aki eltolja magától. – Erre igazán semmi szükség. Szégyelleném elfogadni. Amit teszek, azt azért teszem... – De azért mégis elvette az erszényt, amikor Peónia a kezébe nyomta, majd nagy lendülettel öltözködni kezdett. – Én magam fogom odaadni neki, és majd elmesélem, milyen volt az arca, amikor olvasta. Gyere vissza később! – mondta Peóniának.

Peónia visszament, amerről jött, és otthon első dolga volt, hogy bemenjen Dávid szobájába. Dávid még mindig ott hevert az ágyában, mélyen és békésen aludt. Peónia a tenyerével megérintette az arcát az egyik oldalon, aztán mindkét oldalon megcirógatta, hogy felébredjen. Annál okosabb volt, mint hogy azonnal felébressze, mert alvás közben a lélek a föld fölött vándorol, és ha a test túl hamar felébred, a lélek összezavarodik, és nem talál vissza az otthonába.

– Ébresztő, kicsi úrfi, ébresztő! – duruzsolta Peónia éneklő hangon, amint Dávid kinyitotta a szemét. Dávid felült, nyújtózott egyet, majd egy hatalmasat ásított. Peónia nevetve hajolt fölé és nézte, ahogy a lelke fénye újra ott ragyog a szemében.

Dávid álmittasan bámult rá. Peónia szerette volna tudni, hogy miket álmodott, de nem merte megkérdezni.

– Jöjjön, fiatalúr! – mondta kedvesen. – Az édesanyja hívatja.

– Miért? – kérdezte az. Időközben kikászálódott az ágyból, ő pedig egyenként adta rá az egyik, majd a másik selyempapucsát. Úgy tűnt, nem vette észre, hogy „úrfinak” szólította, nem pedig a nevéen, és azt is elfelejtette, hogy Peóniának nem lenne szabad itt lennie.

– Lea már itt van – mondta a lány egyszerűen, anélkül, hogy további magyarázatot fűzött volna hozzá.

Dávid azonnal leugrott az ágyról.

– Jaj ne! – kiáltott fel.

– De bizony – felelte Peónia. Átment a szoba másik felébe, hogy egy mives rézkancsóból vizet töltsön a hatalmas réz mosdótálba. Hozott egy törülközőt meg egy illatos, külföldi szappant.

– Nem engedelmeskedem neki, és kész! – jelentette ki.

Peónia megfordult, hogy megnézze magának, és csípőre tette a kezét. Aztán engedett a szívében feljövő kísértésnek. – Nem mondhatod, hogy nem engedelmeskedsz! – mondta neki kedvesen. – Azt viszont esetleg mondhatod, hogy édesapád megkért, siess utána, hogy együtt várjátok a karaván érkezését – és hogy utána sietsz haza.

– A karaván! – kiáltott fel Dávid. – Peónia, igazat beszélsz? Apámtól tudod?

– A kapus mondta Vang Mának, hogy apádat nem sokkal éjfél után értesítették, én pedig tőle tudom. Majd idehozatom a reggelidet. Én pedig átadom az üzenetet anyádnak.

Peónia ezzel kiment a szobából, és a fejét szerényen lehajtva belépett Ezra asszonyhoz.

– Ó, úrnőm, sajnos elkéstünk – mondta szomorúan. – Amikor Vang Ma bement a fiatalúr szobájába, ő már felkelt és elment. Küldtem valakit a keresésére, de a teaházban sem látták. A városkapunál a figyelőőr azt mondta, hogy úgy egy órája látta elmenni itthonról, és azt mondta, hogy a Három Haranghoz megy, hogy ő is fogadja a karavánt.

– Hogy ennek a karavánnak is pont a sábbát előtti napon kell megérkeznie! – kiáltott fel Ezra asszony. – Na és Lea?

– Ó jön – felelte Peónia. Várt egy pillanatot, aztán folytatta. – Tehetek még valamit asszonyomért?

– Nem – felelte Ezra asszony. – Menj a dolgozdra. Én majd itt várok Leára.

– Megyek az étkezőbe, és teszek friss virágot a vázába a sábbátra – mondta Peónia vékony, kedves hangon –, és szemmel tartom a kaput, hogy amikor a fiatalúr megérkezik, azonnal tolmácsolhassam asszonyom kérését.

Azzal elsietett, szatécipős lába hangtalanul mozgott az udvar kövein.

Amikor Vang Ma belépett Leához, a lány épp a reggelijét fogyasztotta.

– Nem kell sietnie! – mondta neki Vang Ma, és leült az ajtó melletti hokedlire szusszanni egyet.

Lea letette a porcelánkanalat a kezéből, és ijedten nézett rá. – Hívatnak, jó anya? – kérdezte.

– Csak, ha befejezte – felelte Vang Ma nyugodtan. – Ha nem bánja, odakísérem az úrnőnkhez. Egyen csak, kisasszony.

Lea újra kézbe vette a kanalat, de most már nem tudott ugyanolyan jó étvággal enni, mint előtte.

Vang Ma közben alaposan szemügyre vette magának. Nem volt oda a külföldi orrokért, és ezé a lányé is túl nagy volt, vékonynak vékony, de túl magas, ám, eltekintve ezektől a hibáktól, kénytelen volt elismerni, hogy gyönyörű.

– Olyan, mint az úrnőnk, amikor ifjú menyasszonyként idejött – mondta Vang Ma.

Nagyon is jól emlékezett arra a bizonyos napra, meg arra is, hogyan zokogott előző este, arra gondolva, hogy már soha többé nem szolgálhatja a fiatal gazdáját. Ezra is jóképű volt, a maga félig-külföldi módján, bár annyira azért nem, mint a fia. A fiatal kínai lány, aki Vang Ma volt egykor, megörült, amikor meglátta, hogy az új feleség fél fejjel magasabb, mint a fiatal vőlegény. Á, úgysem fog szeretni ilyen behemót nőszemélyt, gondolta magában. Csak emiatt a plusz fél fej miatt volt hajlandó a házban maradni és hozzámenni az Öreg Vanghoz, a kapushoz. Ám Ezra asszonynak már tizenhét évesen volt rá gondja, hogy a fiatal Ezra este a közös lakosztályukba térjen, és ne az udvarokon kóricáljon. Csak

azután engedte meg Ezrának, hogy saját lakrésze legyen, amikor ő negyvenéves lett, a fia pedig tizennégy. Akkorra Vang Ma már meghízott, és senki nem látott benne mást, mint rabszolganőt. Az Öreg Vangtól négy gyermeke lett, akiket azonnal a faluba küldetett, amint dolgozni tudtak a földeken, ő pedig ottmaradt Ezra házában. Vang Ma hamar ráébredt, hogy a házban Ezra asszony uralkodik, és arra is, hogy Ezra asszony tudja, hogy ő ezt tudja. Néma csatározásuk hosszú éveit alatt a két nő egyetlen haragos szót sem váltott egymással. Ma már túl voltak a küzdelmen.

Ezra asszony győzött.

Míg Vang Ma Leát nézte, a gondolatai a múltba révedtek. – De ön lágyabb, mint amilyen az úrnőnk volt – mondta eltűnődve. – Az ön ajka puhább, és a haja is vékonyabb szálú.

– Ó, a hajam! – mondta Lea szomorúan. Megigazította a vörös szaténpántot a hajában. – Nem tudom elég szorosan megkötni.

Vang Ma ránézett. – Jobb volna egy aranyszínű szalag – mondta. – Úgy emlékszem, hogy van egy arany hajpánt ehhez a ruhához.

Kotorászni kezdett a dobozban, amit Ezra asszony bevitetett a szobába, és talált is benne egy arany hajpántot.

– Ha befejezte... – mondta.

– Nem bírok többet enni – felelte Lea gyorsan.

– Akkor hadd tegyem ezt a hajába! – mondta Vang Ma.

Fürge ujjakkal ráillesztette a hajpántot Lea fejére.

– Ez jobban megy a ruhájához – jelentette ki, majd kinyitotta az ékszeres dobozt, és kivett belőle egy arany nyakláncot és egy arany fülbevalót.

Lea megadta magát.

– Most pedig menjünk az asszonyomhoz – rendelkezett Vang Ma. Megragadta Lea kezét, és meglepődve látta, hogy milyen erős. – De hiszen ez egy fiúkéz! – jelentette ki.

– Keményen kellett dolgoznom – mondta Lea szégyenkezve.

Vang Ma megfordította a kezét, amit tartott. – A tenyere még puha – folytatta. – Az ujjai párnásak, és a bőre még finom. Esténként majd olajjal masszírozom. Meglátja, néhány hét múlva szép lesz.

Kedvesen maga után húzta Leát, és így mentek Ezra asszonyhoz, aki a várakozás közben egy héber imaterítőt hímezett szoros és erős öltésekkel.

– Gyere be, leányom! – mondta Leának. – Gyere, és ülj ide mellém!

Lea bement és leült, Ezra asszony tekintete pedig felragyogott, ahogy ránézett. – Igazán gyönyörű vagy – mondta.

– Vang Ma felcicomázott – nevetett Lea. – A ruhát egyedül vettem fel, de ezeket nem. – Megérintette az arany ékszereket, amiket viselt.

– Túl egyszerűnek láttam – jegyezte meg Vang Ma. – Magas lány, sok aranyat viselhet.

– Dávidnál nem magasabb – vágta rá Ezra asszony.

– Dávid nagyon magas – mondta Lea szégyenlősen.

– Hamarosan itt lesz, hogy üdvözljön téged – válaszolta Ezra asszony. Újra a hímzése fölé hajolt, Vang Ma pedig átment egy másik szobába.

Amint kettesben maradtak, Lea tétlenül üldögélt, és ettől furcsán feszélyezve érezte magát. Nagyon szerette Ezra asszonyt, aki anyjának jó barátnője volt, és bizonyos tekintetben hozzá érezte magát a világon a legközelebb. Azt is tudta, hogy Ezra asszony mennyire szeretné, ha a lánya lenne. De nem tudta, hogy pontosan mit vár el tőle, ezért türelmesen várt.

Ezra asszony, mintha kitalálta volna a gondolatait, felnézett. A szobára mély csend ereszkedett. A szomszéd szobában Vang Ma tett-vett. De más hangok nem szűrődtek ki a hatalmas házból.

– Lea, gondolom, tudod, hogy miért vagy itt – szólalt meg Ezra asszony.

– Nem egész pontosan, drága néném – felelte Lea.

– Ugye emlékszel az ígéretre, amit anyáddal tettünk egymásnak a bölcsőitek felett, mielőtt meghalt?

Lea lesütötte a szemét, és nem válaszolt. A kezét szorosan összekulcsolta az ölében.

– Azt akarom, hogy Dáviddal összeházasodjatok – mondta Ezra asszony. Könnyek gyűltek a szemébe. Felemelte széles ruhaujjja szegélyét, és a selyembélésével megtörölte a szemét, közben Lea arcát figyelte, aki lassan elpirult. A fiatal lány elkeseredett tekintettel nézett rá.

– Miért ne mondanám ki egyenesen, amit akarok? – kérdezte Ezra asszony szenvedélyesen. – Nekem ez az egyetlen reményem maradt. De nem csak nekem, Lea!

A székét közelebb húzta Leához. – Leányom, nyilván te is jól tudod... és senki sem olyan jól, mint te, hogy mi történik a népünkkel ebben a kínai városban, hogy milyen kevesen vannak, akik közülünk még hűségesek a hitükhöz. Lea, el fogunk veszni!

– A kínaiak nagyon kedvesek velünk – mondta Lea.

Ezra asszony legyintett a jobb kezével. – Ezra is mindig ezt mondja! – kiáltott fel. – A kedvességük – elegendem már belőle! Csak azért, mert a kínaiak nem gyilkolnak le minket, az már azt jelenti, hogy nem is pusztítanak el? Lea, tudd meg, hogy amikor annyi idősem voltam, mint te, a zsinagóga minden hetedik nap zsúfolásig megtelt. Te is jól tudod, hogy manapság milyen kevesen járnak.

– De ez nem a kínaiak hibája – jegyezte meg Lea bizonytalanul.

– De igen! – erősködött Ezra asszony. – Úgy tesznek, mintha szeretnének minket – együtt nevetnek velünk, meghívnak az ünnepeikre, üzletelnek velünk. Folyton azt sulykolják belénk, hogy nincs különbség a mi népünk és az övék közt. Lea, te is tudod, hogy eltörölhetetlen különbség van. Mi az egy igaz Isten gyermekei vagyunk, ők pedig pogányok. Agyagszobrokat imádnak. Néztél már be valaha kínai templomba?

– Igen – hebegte Lea. – Amikor gyerekek voltunk, Áronnal néha beleskelődtünk...

– Nos, akkor tudod – csapott le rá Ezra asszony.

– De vajon hibáztathatjuk-e őket – próbált ellenkezni Lea – csak azért, mert kedvesek velünk?

– Nem pusztán kedvességből kedvesek – tiltakozott Ezra asszony. – Nem, nem, hidd el, a kedvességük csak álca. Fondorlattal vesznek le minket a lábunkról. A nőket ráveszik, hogy elcsábítsák a férjijainkat. Úgy tesznek, mintha toleránsak lennének – még azt is mondják, hogy hajlandóak a mi Jahvénkat is ugyanúgy imádni, mint a saját bálványaikat! – Ezra asszonynak kipirult és felhevült az arca, ahogy így őszintén beszélt a lányhoz.

Lea figyelt, még mindig ölbe tett kézzel. – És tőlem mit szeretnél, néném? – kérdezte végül.

– Azt akarom, hogy győzd meg Dávidot – mondta Ezra asszony. – Te és ő együtt, Lea! Gondold meg, milyen hatással lehetnél rá!

– Dávid jól ismer engem – mondta Lea a maga egyenes módján. – Nagyon furcsának tartaná, ha másképp viselkednék velem, mint eddig.

– Azóta felnőttemek, mindketten! – noszogatta Ezra asszony.

– Mindig olyanok voltunk egymásnak, mint a testvérek – mondta Lea egyszerűen.

Ezra asszony félretolta a hímzést az öléből, és felemelkedett. Járkálni kezdett a szobában. – Épp ezt szeretném, ha mindketten elfejtenétek! – jelentette ki. – Amikor gyerekek voltatok, még rendben volt.

Elhallgatott. Lea is felállt.

– Igen, néném?

– Tudod te, hogy értem én – mondta Ezra asszony keményen.

– Tudom, de nem tudom, hogyan csináljam – mondta Lea. Szép nagy szemébe könnyek szöktek. – Azt akarod, hogy...

– Azt, hogy csábítsd el! Csábítsd el! – mondta Ezra asszony ugyanazon a kemény hangon.

– Nem tudom – jelentette ki Lea. – Csak kinevetne. És én is kinevetném saját magamat. Nem... Nem én lennék...

Kinyújtotta a kezét, és megragadta Ezra asszonyét. – Nem lehetek más, mint aki vagyok, nem igaz, drága néném? Dávidot jól ismerem. – Ahogy Dávidra gondolt, a szíve megtelt melegséggel, és egyszerre felbátorodott ez előtt az asszony előtt, akit egyszerre félt és szeretett. – Lehet, hogy még nálad is jobban ismerem. Bocsáss meg nekem, néném! Tudod, szinte egyidősek vagyunk. És érzek benne valamit – valami nagyszerűt és... és jót. És ha ezt az énjét meg tudnám szólítani – ami bennem is megvan...

Miközben beszélt, mélyen egymás szemébe néztek. Ezra asszony hallgatott, a szíve gyorsan vert. Igen, igaza van Leának, ez sikerülhet!

Éppen ebben a pillanatban, még mielőtt Ezra asszony válaszolhatott volna, hatalmas hangzavar ütötte meg a fülüket a kinti udvarokból. Kiabálás és gongütések hallatszottak, majd Vang Ma viharzott be a szomszéd szobából.

– Asszonyom! Biztosan megjött a karaván! – kiáltott fel, és elsietett, hogy utánajárjon. Az udvarra vezető kapunál épp a férjébe, Öreg Vangba ütközött.

– A karaván! A karaván! – kiabálta Öreg Vang. – Asszonyom! Az úr üzeni, hogy jöjjön gyorsan! Megérkezett a karaván! Ezra asszony kihúzta a kezét Lea szorításából. – Mennünk kell – mondta. – Jobb ma, mint holnap, sábbátkor.

Lea leroskadt egy székre. – Néném, hadd várjalak meg itt! Szeretném átgondolni, amiket mondtál nekem a kötelességemről.

– Jól van, gyermekek! – felelte Ezra asszony. – Gondolkodj nyugodtan, de ha kedved van, akkor gyere.

– Rendben – mondta Lea, és felsóhajtott. Ahogy magára maradt, az asztalra borult. Néhány pillanat múlva felemelkedett, a szoba sarkába ment, és arccal a fal felé halk, elcsukló hangon imádkozni kezdett.

a

A karaván megérkezése minden évben nagy port kavart az egész városban. Szájról szájra terjedt a híre, és amikor a tevék hosszú sora végigporoszkált a földes úton a kikövezett út mentén, minden ház és bolt ajtaja kinyílt, és odagyűltek az emberek. A karaván elején, egy büszke, fehér teve hátán ült Kao Lien, Ezra üzleti partnere. Mögötte jöttek a testőrök kardokkal és muskétákkal felfegyverkezve, mögöttük ügettek a felmálházott tevék. Az egész csapat el volt csigázva, hiszen hatalmas utat tettek meg nyugat felé Turkesztánon át, majd vissza a hegyszorosokon keresztül, de a végső szakaszon a férfiak kidíszítették magukat, s még a tevék is felszegték fejüket, és méltóságteljesen lépegettek.

A legvégén jött Ezra öszvér húzta kocsijában. Már több napja strázsákat állíttatott a karaván útvonalának utolsó mérföldjeire, hogy figyeljenek, és hozzanak hírt a karavánról. Ma kora hajnalban ért hozzá a kifulladt futár, és tudatta Ezrával, hogy a karaván erőltetett menetben halad, és néhány órán belül eléri a várost. A futár előrelátóan már szólt a kapusnak, aki hívta az öszvéres kocsit, amibe Ezra azonnal bepattant, mondván, hogy majd megreggelizik egy csárdában. Az egyik faluban találkozott össze a karavánnal, mintegy 10 mérföldre a várostól. Nagy öleléssel üdvözölte Kao Lient, aztán sietősen megreggeliztek együtt, és továbbindultak a város felé. Ezra az öszvéres kocsijában követte a karavánt. Felemeltette a kék szaténfüggönyt a kocsiján, és most ott ült mosolyogva és integetve a bámuló tömeg előtt.

Amikor a főutcán, a teaház bearanyozott ajtajában meglátta barátját, Kung Csent, hosszú, rézhegyű bambuszpipájával a szájában, odaszólt az öszvérhajcsárnak, állítsa le a kocsit, hogy leszállhasson, s a kínai kereskedő iránti udvariasság jeléül gyalog haladhasson el mellette. Amikor odaért hozzá, meghajolt és köszöntötte. Eközben az egész karaván megállt.

– Nagyon örülök, hogy a társad biztonságban megérkezett a karavánnal együtt – mondta Kung Csen.

– A legfinomabb árukkal vannak megrakodva a tevék – felelte Ezra. – Ha lesz időd, kérlek, gyere és nézd át, hogy kiválaszd, hogy miket szeretnél a boltjaidba. Neked adom az első választás jogát. A többi kereskedőhöz csak az kerül, ami megmarad, miután a szerződést aláírjuk.

– Igazán hálásan köszönöm – válaszolta a kínai. Kung Csen hatalmas, kövér ember volt, brokátköntöse elől kicsit rövid volt csúcsos pocakján, amit egy ujjatlan, fekete bársonykabáttal ellensúlyozott.

Ezra egészen ellágyult. – Gyere már holnap, kedves barátom! – sürgette. – Fogyasszunk el együtt egy szerény ebédet, és utána nyugodtan átnézhetjük az árukat. Ó, mégsem! – jutott eszébe. – Miket beszélek? Holnap sábbát van. Akkor majd utána, kedves barátom.

– Remek! – válaszolt Kung Csen nyugodt hangon. Meghajolt, finoman a hordszéke felé tolta Ezrát, s a karaván újra megindult.

Éppen mielőtt a háza kapujához értek volna, Ezra észrevette, hogy a fia, Dávid átlendül a téglafalon, elszalad az első tevé mellett, és jobb kezével Kao Liennek integet. Aztán előrohan, és átszáguld a kapun.

A székhordók felnevettek. – A fiatalúr mindjárt felveri az egész házat.

Ezra büszkén kuncogott. Már ott voltak a kapunál, és noha munkabért is adott az öszvérhajcsároknak, amint leszállt, széles övébe nyúlt, ahol az erszényét tartotta, és odavetett nekik még néhány tallért.

– Borraivaló... borraivaló – mondta vidám, harsány hangján.

A hajcsárok mosolyogtak, a nap megcsillant barna arcukon. – Hálásan köszönjük! – felelték, és elhajtották az üres kocsit.

A tevék letérdeltek a kapuk előtt, ziháltak, lihegtek és fújtattak nyitott szájukon keresztül, amiről végre lekerült a kantár. A rakományokat lekapdosták a hátukról, és bevitték a házba. A tevegondozók aztán az istállóikba vezették a jószágokat, és bezárták a kapukat. Az emberek olyan kíváncsiak voltak, hogy sokan próbáltak benyomakodni az udvarra, hogy megpillanthassák a külföldi árukat, de a kapus nem hagyta őket. – Vissza! – üvöltött. – Mi az, lopni akartok?

Ezra a szalon felé kalauzolta Kao Lient. A másik oldalán Dávid kapaszkodott apja barátja karjába.

– Mindenről tudni akarok, bátyám! – mondta neki. Ezra és Kao Lien nem voltak egymás vérrokonai, de együtt nőttek fel, mert Kao Lien nagypapa zsidó volt, noha apja kínai nőt vett feleségül, aki Kao Lien anyja lett. Kao Lien nagy hasznára volt Ezrának, amikor kínai kereskedőkkel üzletelt. Az a fajta ember volt, aki zsidó volt a zsidókkal és kínai a kínaiakkal.

Hosszú, keskeny arca most nyüzötnak tűnt, ahogy átsétált az udvar napfényes kövén. Ajkán kedves mosoly táncolt, amit félig elrejtett bozontos szakállá. Sötét szeme barátságosan csillogott. Halkan beszélt, a szavakat lassan és méltósággal formálta.

– Rengeteg mesélnivalóm van! – mondta.

A szalon ajtajában Ezra asszony várta őket. Amint meglátta Kao Lient, főhajtással üdvözölte.

– Isten hozott itthon! – mondta.

– Isten jóságos! – felelte Kao Lien.

Amint belépett, Ezra asszony hátrált egy lépést, mire Kao Lien meghajolt, ő pedig kegyesen biccentett, jelezve, hogy nem teljesen egyenrangúak. Kao Lien szeme huncutul csillogott, de már megszokta Ezra asszony modorosságait, és természete ellen lett volna, hogy zokon vegye őket.

– Hol terítsük szét az árukat, asszonyom? – kérdezte. Mindig tőle kért eligazítást, ha ő is jelen volt, de tudta, hogy Ezra tudja, az ő szemében valójában a férfi az igazi úr a házban.

– Én itt leülök a székembe – felelte Ezra asszony –, és előttem egyenként kinyithatod az árukat.

Helyet foglalt, Ezra pedig leült vele szemben. Vang Ma előrelépett és teát töltött, egy szolga pedig édes aprósüteményeket tett ki egy porcelántálcára. Aztán a ház összes szolgája csendesen beszivárgott a szobába. Ott álltak a fal mentén, és onnan figyelték az eseményeket. Dávid az első rakományon rángatta a kötelet, hogy minél hamarabb ki lehessen nyitni.

– Finoman, fiatalúr! – mondta Kao Lien. – Van benne valami értékes.

Átlépett a holmikon, és elkezdte kifejteni a csomót, amit Dávid ráncigált. Hosszú, fűrge ujjai között mintha magától bomlott volna ki. A durva göngyölegben egy fémdoboz lapult. Kao Lien felemelte a fedelét, és a belső dobozból kiemelt egy hatalmas aranytárgyat.

– Egy óra! – kiáltott fel Dávid. – De ki látott ilyen órát?

– Ez nem hétköznapi óra! – jelentette ki Kao Lien büszkén.

Ezra kételkedve nézett az aranyból készített pucér gyermekfigurákra, amelyek kezükben tartották az órát. – Nagyon szép – mondta. – Ezek az aranyfigurák kövérek és igazán szépen megmunkáltak. De ki fogja ezt megvenni?

Kao Lien diadalmasan mosolygott. – Emlékszel, hogy Kung Csen megkért, hozzak neki ajándékot a Császári Palota számára? Akkor akarja átadni, amikor megnyitja az új boltjait az északi fővárosban. Ezt hoztam császári ajándéknak.

Ezra elámult. – Remek! – kiáltott fel. – Egy egyszerű ember nem tudna mit kezdeni vele. Viszont a császári palotában... hát persze! – Megsimogatta a szakállát, és elégedetten szemlélte az aranyórát. – Ezzel nem lesz nehéz rávenni Kung Csent, hogy megkössük a szerződést, igaz-e, bátyám?

– Bárcsak kinyithatnám az óra hátoldalát! – szólalt meg most Dávid. – Szeretném tudni, hogy mitől jár.

– Nem, nem, szó sem lehet róla! – állította le Ezra. – Sose tudnád újra összerakni. Tedd csak el, Kao Lien! Túl értékes darab ez ahhoz. Ne is mondd el, hogy mibe került!

Felnevettek, és a szolgák, akik csodálattal bámulták az aranyfigurákat, szemükben mély alázattal figyelték, ahogy elteszik, mert arra gondoltak, hogy legközelebb a Pávatrón előtt fogják kinyitni. Csak Dávid szontyolodott el, amiért visszakerült a dobozába.

– Jaj, apám, bárcsak elmehetnék Kao Liennel nyugatra, ha legközelebb útra kel – mondta. – Biztosan rengeteg csoda van a többi országban, ami itt nincs.

– Ó, fiatalúr, ne hagyjon itt minket! – kiáltott fel Vang Ma. – Az egyetlen fiú nem hagyhatja el a szüleit, amíg nincs unoka.

Ezra asszony fensőbbbségesen hallgatta Vang Ma közbeszólását. – Egy napon mindnyájan elmegyünk – jegyezte meg. – Ez nem a mi országunk, fiam. Van nekünk egy másik.

Ezra elkomorodva hallgatta. Aztán intett Kao Liennek, hogy folytassa. – Gyerünk, gyerünk, mutasd, mi mindenünk van még!

Kao Lien igyekezett, jól tudta, hogy Ezra és a felesége nincs egy állásponton az ígéret földjével kapcsolatban, és kiadta az utasítást, hogy nyissák ki az összes rakományt. Végül az egész szalont beterítette a sok áru, csak úgy csillogtak a játékok, csecsebecsék, zenedobozok, ugráló bábuk, babák és a sokféle különlegesség. Volt ott szatén, bársony, finom pamut, szőnyegek, párnák és még északról hozott prémek is. Az emberek megbabonázva nézték a holmikát, Ezra pedig titokban a nyereséget kalkulálta. Amikor minden árufajtából egyet-egyét kiterítettek, akkor Ezra minden szolgának és családtagnak választott valamit. Peóniának félretett egy kis aranyfésűt, Vang Mának adott egy róf aranyszín vásznat, Ezra asszonynak, a feleségének pedig egy gyönyörű, karmazsinszínű bársonyt, amelynek minden szála selyemből volt.

Ami Dávidot illeti, ő félig kábán járt egyik szépségtől a másikig, még a szava is elakadt az izgalomtól. Minél többet látott, annál kíváncsibb lett azokra az országokra, ahonnan ezek a csodák származtak, és az emberekre, akik olyan okosak voltak, hogy elkészítsék őket. Azt gondolta, hogy náluk külön emberek nem is létezhetnek a földön. Azok, akik ilyen szépségeket, színeket és formákat képesek kiötleni, majd ezeket szilárd formákba, csillámló holmikba és gazdag anyagokba, gépekbe és energiákba tudják önteni, csak bátor és nemes népek, nagyszerű nemzetek, hatalmas civilizációk lehetnek. Még soha nem áhítozott rá jobban, mint most, hogy nyugatra utazzon, és saját szemével lássa ezeket az embereket, akik ilyen nagyokat mertek álmodni, és ilyen dolgokat hoztak létre. Ki tudja, lehet, hogy ő is inkább hozzájuk való, mint ide, ahova született. Az ő ősei vajon nem Nyugat-Indiából vándoroltak ide?

Ezra nyugtalanul nézett a fiára. Dávid éppen abban a korban volt, amikor a természetes kíváncsiság ébredszik, és a szívét kielégítetlen vágyak feszítették. Ha anyja állandóan azt a vágyat táplálja benne, hogy elhagyja ezt az országot, amit makacsul a száműzetés helyszínének nevez, akkor ő, Ezra, hogyan tudná kettejüket legyőzni? Dávid szerette jól érezni magát, és Ezra mindig is bátorította, hogy barátkozzon a városi fiatalemberekkel, de mi van, ha ezek az örömök unalmassá és egyhangúvá válnak? Ahogy figyelte a fiát, úgy tűnt, Dávid most nem úgy viselkedik, mint a korábbi években. Nem állt meg minden egyes játéknál és tárgynál, hogy lelkendezzen és ámuldozzon rajta. Valami mélyebb

megértést látott csillogni a fia szemében, és ugyanezt vélte felfedezni az arcán és a viselkedésében is. Dávid lázasan gondolkodott, a szíve majd kiugrott a helyéről.

– Fiam! – kiáltott rá Ezra.

– Igen, apám? – kérdezte Dávid szórakozottan.

– Fiam, válassz valamit magadnak! – Ezra megemelte a hangját, hogy visszahozza Dávidot maguk közé.

– Hogyan is választhatnék? – mormogta Dávid. – Hiszen mindet akarom!

Ezra szívből jövően felkacagott. – Nahát-nahát – kiabált ugyanolyan hangosan. – A tönk szélére akarsz juttatni, fiam?!

Mindenki feszülten figyelt, hogy mit választ a ház urának fia, de Dávid nem hagyta magát siettetni.

– Válassz azt a finom, kék anyagot! – mondta Ezra asszony. – Jó kabát lesz belőle.

– Nem kell – mondta Dávid, és tovább járkált, mindent megnézett, megérintett.

– Válassza azt a kis aranylámpát! – javasolta Vang Ma. – Majd megtöltöm olajjal és ráteszem az asztalára.

– Már van lámpám – felelte Dávid, és tovább kereste, hogy mi lehet a szíve óhaja.

– Gyerünk, gyerünk! – harsogta Ezra.

– Hagyjad, ne siettesd! – kérte Kao Lien.

Így aztán mindnyájan vártak. A szolgák eleinte nevetgéltek, szerették volna tudni, hogy mit fog választani magának a ház kedvence.

Dávid egyszer csak megpillantott valamit, amit korábban nem vett észre. Egy hosszú, keskeny kard volt, mives ezüst kardhüvelyben. Kihúzta a többrőfnyi selyem alól, és alaposan megnézte. – Ezt...– fogott bele.

– Jahve szerelmére, ne! – nyögött fel Kao Lien.

– Talán vétek, hogy ezt választom? – kérdezte Dávid meglepődve.

– Én vétkeztem! – jelentette ki Kao Lien. Előrement, és megpróbálta kihúzni a kardot Dávid markából. A fiatalember nem akarta elengedni, de Kao Lien addig húzta, amíg hozzá nem került a kard. – Nem lett volna szabad idehoznom. – Aztán Ezrához fordult. – Ez az én bizonyítékom. Bizonyíték, hogy amit mondok, nem hazugság. Azt mondtam magamnak, hogy ha meglátod ezt a kardot, akkor majd elhiszed, bátyám...

De Dávid odaugrott, és Kao Lien érezte, hogy a kard megint kicsúszik a kezéből. Dávid most már két marokkal fogta, és nagy élvezettel nézte. Még sosem látott ilyen erős, ilyen kifinomult, ilyen tökéletes fegyvert.

– Gyönyörű darab – suttozta.

– Tedd le! – szólt rá az anyja.

De Dávid nem hallgatott rá.

Az érzékeny arcú, finom vonású Kao Lien mindezt egyre nagyobb elszörnyedéssel nézte. – Fiatalúr! – mondta. Mély hangja most olyan jelentőségteljesen zengett, hogy a szobában mindenki felé fordult.

– Ki vele, bátyám! – bátorította Ezra, akit egészen letaglózott Dávid választása. Mi szüksége az ő fiának egy fegyverre?

– Az a kard, úrfi – mondta Kao Lien – nem neked való. Azért hoztam, hogy bizonyosság legyen arra, amit láttam. Miután elmeséltem, hogy milyen gonoszság tapad hozzá, elpusztítom a kardot!

– Gonoszság? – ismételte Dávid, és a szeme még mindig a kardra szegeződött. A szülei némán figyeltek. Ha Dávid rájuk néz, látta volna az arcukra kiülő elszörnyedést és feszült figyelmet. Ám ő csak a gyönyörűséges kardot nézte.

Kao Lien viszont észrevette mindezt, és pontosan tudta, hogy mire gondolnak.

– Mielőtt átléptem volna a nyugati határt, mindenféle szóbeszédet hallottam – kezdett bele. – Azt mesélték, hogy újra gyilkolják a népünket.

Ezra asszony halkán felsikoltott, és a kezével eltakarta az arcát. Ezra néma maradt. Dávid felpillantott az anyja sikolyára.

– Gyilkolják? – ismételte értetlenül.

Kao Lien komoran bólintott. – Bár sose tudnád meg, hogy mit jelent ez, úrfi! Továbbmentem, mert azt gondoltam, hogy a nyugatiak úgyis kínainak néznek majd. De ha tudtam volna, hogy milyen látvány vár rám, ezer mérfölddel is elkerülöm azt a helyet.

Szünetet tartott. Senki sem kérdezte meg, hogy milyen látvány fogadta. Ezra arca egészen elfehéredett sötét szakálla fölött, a kezébe temette az arcát és eltakarta a szemét. Ezra asszony sem vette el a kezét az arcáról. Dávid várt, szeme Kao Lienre tapadt, és a gerincén ismeretlen rettegés hullámozott végig. A szolgák döbbenet bámultak.

– De mégis tudnotok kell arról, amit láttam – mondta Kao Lien, és most egyenesen Dávidra nézett. – Te nem tudod, hogy ott nyugaton a mi népünk nem döntheti el szabadon, hogy egy városban hol lakik. Csak ott élhetnek, ahol

megengedik nekik, és mindig a szegényebb részeken. De most még onnan is kiűzték őket. Láttam az otthonaikat romokban heverni, az ajtók kitépve lógtak a zsanérjaikon, az ablakok szétzúzva, a boltjaik kifosztva és összetörve. És ez még nem minden. Láttam a népünket, ahogy férfiak, nők, gyerekek ezrei menekülnek az utak mellett. És még itt sincs vége. – Kao Lien itt elhallgatott, aztán folytatta. – Több száz halottat láttam – öregeket, nőket, gyerekeket, fiatalembereket, akik inkább harcoltak, mint hogy elmeneküljenek – a mi népünkből valókat! Karddal, késekkel kaszabolták őket, puskákkal, méreggel és tűzzel pusztították. Ezt a kardot egy félreeső utcában emeltem fel a földről. Vértől volt mocskos. – Dávid kezéből kihullott a kard, csörömpölve esett a padlóra. A fiú lenézett rá, szédült és alig kapott levegőt. Azokban az országokban, amelyeknek a szépségeiről álmodozott... – hisz ez a kard is gyönyörű volt... mindezt ott látta Kao Lien!

– De miért? – kérdezte.

– Ki tudja? – kérdezett vissza sóhajtva Kao Lien. Hogy is értethetné meg ezt a fiatal Dáviddal, aki egész életében békében és biztonságban élt? Hogy milyen ősi átok sújtja a népüket másutt, ami itt, a keleti égbolt alatt istennek hála nem?

– De hát mit tettek? – Dávid hangja végigzengett a hatalmas termen. Az apjára nézett, aztán az anyjára, majd újra Kao Lienre.

– Semmit! – kiáltott fel Ezra asszony, és leengedte a kezét az arcáról.

– Ha vétkeztünk is – jelentette ki Kao Lien –, mi vagyunk az egyetlen nép, amelynek sosem bocsátják meg a bűneit?

Ezra néma maradt.

A szolgálak, akik észlelték a fájdalmat a levegőben, és a hallottak miatt szánalmat éreztek a gazdáik iránt, most előreléptek, hogy teát töltsenek és elrakják az árukat. Ezra ekkor tért csak magához. Elvette a kezét az arca elől, és ivott egy csésze teát. Amikor Vang Ma újratöltötte, két tenyerébe fogta a csészét, mintha melegíteni akarná magát.

– Amíg itt élünk, addig biztonságban vagyunk – mondta végül. – Kao Lien, vidd el ezt a kardot, és olvaszd be tiszta fémnek! Azt is elfelejtjük, hogy egyáltalán láttuk.

Mielőtt Kao Lien megmozdulhatott volna, hogy engedelmeskedjen, Dávid lehajolt, és újra megragadta a kardot a markolatánál. – Akkor is ezt a kardot választom! – jelentette ki.

Ezra felhördült, de Ezra asszony megszólalt. – Engedd, hadd tartsa meg! – mondta Ezrának. – Legalább emlékeztetni fogja népünk értelmetlen szenvedésére.

Ezra letette a csészét, és kezével megdörzsölte a homlokát, majd felsóhajtott. – Naomi, épp ez az, amit el kéne felejtene! – jelentette ki. – Miért féljen a fiunk, ha itt senki sem üldözi?

– Apám, igenis emlékezni fogok rá, örökre! – kiáltott fel Dávid. Egyenesen állt, kezében a kinyújtott karddal, a fejét felszegte, szeme szenvedélytől lángolt.

Ebben a pillanatban léptek nesze hallatszott az ajtó felől. Lea jelent meg. Mikor Dávid megpillantotta, szótlánul állt ott a skarlátvörös ruhájában, arany ékszerekben, sötét haja hátrafogva, hatalmas fekete szeme izzott, piros ajkai szétnyíltak.

– Lea! – kiáltott fel Dávid.

– Hallottam Kao Lien minden szavát – szólalt meg az lágy, csengő hangon. – Hallottam, hogy mi történt a népünkkel. A függöny mögött álltam.

– Lépj beljebb, gyermekem! – mondta Ezra asszony. – Éppen érted akartam küldetni.

– Tudtam, hogy ide kell jönnöm – folytatta a lány ugyanolyan selymes hangon. – Éreztem... itt bent.

Összekulcsolta a kezét a mellén, és Dávidra nézett. Ő visszanézett rá, önkéntelen csodálattal, mintha még sohasem látta volna. Most csak a nőt látta benne.

Ezra asszony székében előrehajolva figyelte őket, miközben a többiek szeme mind rá szegeződött. Mosolygott, és szeretettel nézte kettőjüket. Ezra némán összepréselt szájjal figyelt bozontos szemöldöke alól. Kao Lien is figyelt, szomorú félmosollyal, Vang Ma is figyelt, de az ő ajka keserű volt.

De Lea csak Dávidot látta. Most még magasabbnak tűnt, ahogy a jobb kezével megmarkolta az ezüstkardot. A hajnali csillagnál is szebbnek látta, és az életénél is jobban szomjúhozott rá. Férfiassága kiegészítette az ő nőiségét, egy volt a vérük, s ő mindent elfelejtett, azon kívül, hogy ott van, az arca gyengéd, és a szeme simogatóan néz rá. Úgy lépett oda hozzá, mint a naphoz, tétován, de mintha ismeretlen erő húzná.

Ezra asszony a kínaiak felé fordult. – Menjetek ki, mindnyájan! – parancsolta fojtott hangon. – Hagyjatok minket magunkra.

A szolgák kisurrantak. Még Vang Ma is elhagyta a szokásos helyét, és kisietett az oldalsó ajtón. A kutyus elaludt a napon a küszöbön, de most felébredt, felemelte a fejét, nyüszített, felállt, s még ő is kioldalgott.

Lea Dávidra mosolygott. – Itt egy másik Dávid, és Góliát kardja van a kezében – mondta. Hirtelen könnybe lábadt a szeme. Előrelépett, lehajolt, és megcsókolta a kard ezüstmarkolatát. Aztán meghajolt Dávid előtt, az látta a sötét, puha, göndörödő hajszálakat barnás nyakszirtjén. Az apja, anyja, Kao Lien, mindnyájan őket figyelték.

Peónia is figyelte őket, csakhogyláthatatlanul. Vang Ma odasietett az ajtajához, és amikor zárva találta, dörömbölni kezdett rajta. – Peónia, te bolond, bolond anya bolond gyermeke! – kiabált. – Nyisd ki az ajtót! Alszol?

Peónia kinyitotta az ajtót. Egészen megijedt Vang Ma furcsa hangjától.

– Gyorsan! – sziszegte Vang Ma a foga között. – Menj a szalonba! Ronts be, mintha mit sem tudnál, és szakítsd szét őket a nevetéssel.

Peónia nem szólt egy szót sem, némán repült a nagy szalon felé. Félrehúzta a függönyt, és bepillantott. Ott állt Dávid, kezében a karddal, az idősebbek tekintetének keresztüzében, Lea pedig épp csókot lehelt a kardra. Hát ez meg milyen szokás? Talán így mondják ki egy idegen rítussal, hogy férj és feleség lesznek? Benne akadt a szó. Dehogytud ő most nevetni! Nem merészelt megtrönni a pillanatot. Vajon mit jelent ez? Leejtette a függönyt, és visszamenekült a szobájába, bársonyos szeme rémülettől sötétlett.

IV.

Amikor Peónia egyedül maradt a szobájában, nem sírt. Leült, és fehér selyem alsóingével megtörölte a szemét, megszokásból, noha száraz volt. Úgy érezte, egy idegen házban lakik, amelynek titkos életéből ő ki van zárva. Kicsit sóhajtozott, nyögdécselt, amit nem is próbált elfojtani. Ekkor toppant be Vang Ma.

Nagyon összetett volt a kettejük közti viszony. Mindketten kínaiak, s így a sok külföldi között egymás szövetségesei voltak. Másrészt összekötötte őket a női sors a férfiak között. De egyikük idős volt és már nem szép, a másikuk pedig fiatal és nagyon szép. Mindketten ismerték a másik életét, és egyikük sem gondolta szükségesnek elmondani, amit tudott. Peónia tudta, hogy Vang Ma fiatalkorában rabszolgalány volt a háznál, ahogy most ő. De hogy vajon csak ennyi volt-e vagy több, azt Vang Ma szemérmességéből sosem árulta el, és nyilván nem is fogja soha. Peónia amúgy sem ismerte volna be, hogy ő és Vang Ma hasonlóak lennének. Vang Ma nem tudott írni-olvasni, s bár agyafürt volt és elég jóindulatú, de azért egyszerű lélek. Peónia távolról sem volt az. Sok könyvet olvasott, Ezra néha elbeszélgetett vele, és hosszú órákon át hallgatta az öreg konfucianus tanítót, miközben az Dávidot oktatta. Ráadásul egészen mostanáig ismerte Dávid minden rezdülését, és tudta, hogy Vang Ma erre sosem lenne képes. Peónia terelte Dávidot a zene szeretete és a költészet felé. Titokban olyan könyveket olvastak együtt, mint *A vörös szoba álma*, amelynek végén ő keservesen megsiratta a szomorú ifjú hősnőt, Dávid pedig átkarolta, hogy a vállán sírja ki magát.

Eddig Dávid minden gondolatát megosztotta vele, s ő a fiú összes hangulatváltozását szelíd buzgalommal és szívéllyel fogadta. Egyetlen dolgot nem tudott – nem kérdezte meg tőle, hogy miért nem fejezte be a verset, amit elkezdett írni. Vajon kereste, miután ő elvette? Félt megkérdezni, nehogy a fiú kiszedje belőle, hogy ellopta és befejezte helyette, és elvitte a harmadik lánynak Kung házában. Félt, hogy dühösen felelősségre vonja, hogy miért tette.

De tényleg, miért? Soha nem tudná bevallani. Mindig is túl okos volt ahhoz, hogy elmondjon neki mindent, amit gondolt és érzett. Női intuíciója megsúgta neki, hogy egyetlen férfi sem akar mindent tudni egy nőről. A férfi szíve saját magában lakozik, az ő szíve pedig a férfiban. Így aztán neki sem tudta feltenni azt a kérdést, ami állandóan ott motoszkált a fejében, és amit ő nem tudott megválaszolni. Szomorú az élet vagy vidám? Nem arra gondolt, hogy a saját vagy bárki más élete milyen, hanem hogy általában véve az élet szomorú vagy boldog. Ha erre az egy kérdésre tudná a választ, akkor meglenne a belső iránytűje, gondolta. Ha az élet lehet boldog, és kell, hogy boldog legyen, ha életben lenni önmagában jó, akkor miért ne küzdjön meg mindenért, ami az övé lehet? De ha mindent megszerzett, és az élet maga mégis szomorú, akkor legjobb, ha megelégszik azzal, amije van. Most újra felmerült benne ez a régi kérdés, de a szívében nem talált rá választ.

– Tudtam, hogy szomorkodni fogsz, amikor rád találok – mondta Vang Ma nyugodt hangon. Leült, és kövérkés kezét a térdére téve hosszan Peóniára nézett. – Nekünk – folytatta – segítenünk kell egymáson.

Peónia Vang Ma kerek, jóságos arcába nézett. – Drága néném... – kezdte panaszos hangon.

– Mondd el, mi jár a fejedben! – mondta Vang Ma.

– Azt érzem, hogy ha egyetlen kérdésre választ kapnék, akkor el tudnám rendezni az életemet – mondta Peónia.

– Tedd fel nekem ezt a kérdést! – felelte Vang Ma.

Peóniának ez nem ment könnyen. Vang Mával eddig sose beszélt egyébről, mint az ételről, teáról, vagy hogy a szobák tiszták-e, hogy milyen teendők vannak a házban és a ház körül, és most félt, hogy Vang Ma ki fogja nevetni. Mégis kész volt megnyílni, mert nem tudta, hogy mi lesz, ha Dávid elveszi Leát.

– Vang Ma, kérlek, ne neved ki! – mondta elhaló hangon.

– Nem foglak – felelte Vang Ma.

Peónia ölébe ejtette a kezét. – Az élet... az élet szomorú vagy boldog?

– A legmélyén? – kérdezett vissza Vang Ma. Az arca komoly volt, és úgy tűnt, hogy érti, mire gondol Peónia.

– A legmélyén – felelte Peónia.

Vang Ma elkomorodott, de nem látszott meglepettnek vagy tanácstalannak. – Az élet szomorú – jelentette ki határozottan.

– Akkor hát nem számíthatunk boldogságra? – kérdezte Peónia sóvárogva.

– Nem bizony – felelte Vang Ma keményen.

– És ezt milyen vidáman mondod! – Peónia elpityeredett.

– Addig nem lehetsz boldog, amíg meg nem érted, hogy az élet szomorú – jelentette ki Vang Ma. – Nézz rám, kicsi húgom! Milyen álmokat szőttem, mikben reménykedtem, amíg rá nem jöttem, hogy az élet szomorú! Miután ezt az igazságot megértettem, már nem álmodoztam többet. Már nem reménykedtem. Most viszont gyakran vagyok boldog, mert történnek velem jó dolgok is. Mivel nem számítok semmire, bárminek tudok örülni. – Vang Ma ügyesen kiköpött az ajtóból az udvarra. – Hát igen – mondta könnyedén. – Az élet szomorú. Jobb lesz, ha megbarátkozol ezzel.

– Köszönöm – mondta Peónia kedvesen. És letörölte a könnyeit.

Egy darabig még a gondolataikba merülve üldögéltek egymás mellett. Aztán Vang Ma kedvesen megszólalt: – Peónia, neked kell eldöntened! Ha ebben a házban akarsz maradni az elkövetkező években, akkor először is tudd meg, hogy milyen nő lesz a gazdád felesége. A férfit a felesége irányítja, akár tetszik neki, akár nem. Megosztja veled az ágycsészt, és ez hatalmat ad a kezébe. Épp ezért te válassz neki feleséget.

– Én? – kérdezte Peónia.

Vang Ma bólintott.

– Te választottad ki az úrnőnket? – kérdezte Peónia.

Vang Ma körbeforgatta a fejét rövid nyakán. – Előttem az a választás állt, hogy menjek vagy maradjak – bökte ki végül.

– És te maradtál – mondta halkán Peónia.

Vang Ma felállt. – Itt az ideje, hogy bevigyem úrnőnknek a déli édességet – mondta kurtán.

Miután kiment, Peónia megint a gondolataiba süppedt. Várták a feladatok. Ebben a pillanatban a nyitva felejtett ajtón párnás tappancsain beoldalgott a Kutyuska. Nesztelenül lépegetett, mint szokás szerint, kivéve ha meglátott egy idegent. Most odament Peóniához, és kérlelően felnézett rá, de továbbra sem ugatott.

– Ó, egészen elfeledkeztem rólad, Kutyuska – duruzsolta Peónia. Felkelt, keresett egy bambuszkefét, letérdelt a padlóra, és kifésülte a kiskutya hosszú, aranyszínű szőrét. Jólesett a kutyának – mozdulatlanul állt, kerek szemét félig lehunyva hagyta, hogy Peónia felemelje a füleit, s még a felhúzott fekete orra körül is gondosan megfésülje. Ha macska lett volna, biztosan dorombolt volna. Mivel kutya volt, csak a tollseprűszerű farkát tudta mozgatni lassan előre-hátra. De Peónia nem esett abba a hibába, hogy túlságosan belefeledkezzen a műveletbe. Amikor végzett, felemelkedett, megmosta a kezét, és újra a gondolataiba merült. A kiskutya lefeküdt a küszöb kövére, néha forgatta a kerek szemét, vagy egy légy felé kapott, aztán elbóbiskolt.

Peónia elgondolkodva nézett rá. Ebben a házban még a Kutyus is tökéletesen boldog, és mindenki elfogadja. Még egy egyszerű kutya is része lehet a nagy egészségnek. Így elmélkedett magában, de őt senki sem szólította. Egy más napon, bármelyik napon többször is hívták volna, és ez a csönd egy újabb figyelmeztetés volt, hogy valami új és furcsa dolog van készülóban. Valami, amiben neki nincs része. Bármilyen legyen, kénytelen lesz együtt élni vele, fejet hajtani előtte, elfogadni, és a részesévé válni. Bármilyen történjen Dáviddal, bárhol is legyen, neki mellette lesz a helye. Ha néha hozzászól, ha engedi, hogy kiszolgálja, ha egyéb dolga nem akad, mint hogy rendben tartsa a ruháit, akkor ő megelégszik ennyivel, és ez lesz az élete.

Mozdulatlanul ült, de oly sok perc telt el nesztelenül, hogy a bútorok, a függönyök és az ajtó mögé bújt apró állatkák kezdtek mozgolódni. A tetőrésben egy tücsök hosszú, vékony dallamra zendített, a késői napfény sugárnyalábja a csempepadlóra húzott csíkot, amelyre kikúszott egy kengurupatkány, és hátsó lábaira állva magányos kis tánca kezdett. Peónia csak nézte, és egyszerre hangos nevetnékje támadt. A kis állat visszasprintelt a búvóhelyére, ő pedig tovább üldögélt, de most már mosolyogva, és nem komor arccal. Az ember tényleg találhat apró örömeket az életben. Itt, ebben a házban a nagy életek mellett aprócska életek is folynak a maguk vidám medrében, a nagyokétól elrejtve. Legyen az övé is egy ezek közül! Hirtelen megszállta valamilyen szellem, ami túl finom volt ahhoz, hogy erőnek lehessen nevezni, és túl csendes, hogy energiának.

Ám ő mégis újjáéledt tőle. Felkelt, hátrasimította a haját, megnézte magát a tükreben, és kicsit bepirosította a száját. Aztán picit tanakodott, s végül megint felcsavarta a haját az egyik füle mögé, és beletűzött egy jade hajtűt. Feladatai voltak, amiket el kellett végeznie. Egy nap volt hátra sábbátig, és a szokásos esti vacsorához különös gonddal kell megteríteni. Ki kell fényesíteni az ezüst gyertyatartókat és a boroskancsót, a fonott kalácsokat ki kell tenni az asztalra. Aztán mégis újra leült, és noha tudta, hogy még mennyi feladat vár rá, nem mozdult. Elővett egy ecsetet és tintát, meg egy üres rizspapírt az asztalfiókból, és gyorsan lefirkantott egy négysoros verset. Ez most nem róla szólt. Válasz volt arra a versre, amit elvitt a Kung-házba, és a nap epezető forráságáról szólt, amely felissza a harmatot, amit hajnalban a virágokon talál.

Miután kész volt a verssel, a keblébe rejtette. Csak ezután indult el, hogy nekilásson a sábbát körüli teendőknél.

A szalonban tehát nem vették észre Peóniát. A három rangidős, Ezra asszony, Ezra és Kao Lien más és más érzésekkel nézték a jelenetet, ahogy a gyönyörű lány lehajtja a fejét, és megcsókolja a kard fénylő markolatát. Ezra asszony azt olvasta ki belőle, hogy Lea a nekiadott feladatnak szentelte magát. Kao Lien, aki Ezra asszony arcát fürkészte, örömteli és révült arckifejezéséből megértette, hogy az asszonynak valamilyen titkos reménye kezd valóra válni, és mivel könnyedén kitalálta, hogy mi az, együtt érzett Dáviddal, akit szeretett. Ő is látta, mint bármely más férfi, hogy Lea nagyon szemrevaló, de látott benne valami mást is. Egyfajta, sok zsidó nőre jellemző lelki tulajdonságot, ami a tapasztalata szerint elzárkózásra készítette a férjeiket. Kao Lien félt és irtózott ettől a felismeréstől. Ha egy nő túlzottan istenfélő, az nem jó, gondolta magában. Nem szabad, hogy Istent jobban szeresse, mint a férjét, mert akkor saját magát teszi meg a férfi lelkiismeretévé, és a férfi üldözötté válik.

Ezrát kavarta fel leginkább a jelenet. Most jobban el akart rejtőzni, mint valaha ezen a gazdag és elfogadó földön, ahová egykor az ősei telepedtek le. Félt Leától és a szépségétől, és félt, hogy Dávid meghajol e szépség lelki telítettsége előtt. Dávid inkább volt az anyja fia, mint az övé, Ezra jól tudta ezt. Dávidnak nem jutott az a vigasz, ami neki annak idején megvolt. Nem volt pirospozsgás, melegszívű, aprócska kínai anyja, aki mindig tudott nevetni Istenen és emberen, és az életben mindent a saját öröme szerint ítél meg. Mert még ha ott is bujkált Dávid vérében ez a kicsi teremtmény, a nagyobb része a saját anyjából eredt, akinek szigorú és szerető szeme mindig rajta volt.

Ezra mocorgott a székében, köhécselt és a szakállát húzogatta – minden mozdulata elégedetlenségéről árulkodott. – Na de kérlek! – kiáltott fel. – Lea, kedvesem! Ezt a piszkos, ósdi kardot! Hát nem olyan katonák kezében volt, akik szégyent hoznak bármely nemzetre?

Kemény, józan hangja kizökkentette Leát, aki egészen zavarba jött. Szégyenlősen hátralepett, és a kezeibe temette az arcát. – Jaj... nem gondolkodtam – hebegte.

Most Dávid szólalt meg, akit szokás szerint felháborított az anyja, és most lázadása mögé rejtette, hogy mennyire elbűvölte a lány. – Majd felakasztom a kardot a falra az íróasztalom fölé – jelentette ki félvállról. – Jó lesz dekorációnak.

– Jó ötlet! – mondta Kao Lien. – Adja isten, hogy soha többé ne folyjon vér miatta!

Ezra felemelkedett. – No, akkor szeded össze ezeket a holmikát, és pakold el! – parancsolta Kao Liennek. Felvette a fésűt, amit Peóniának tett félre. Leáról szándékosan nem vett tudomást, és Ezra asszony felé fordult. – Asszony, éhes vagyok. Legyen kész a vacsora! – Azzal kisietett a szobából.

Lea félszegen, kissé szégyenkezve ácsorgott ugyanott, ahol eddig. Még mintha Dávid is megfélemedezett volna róla. A kard pengéjének az élességét próbálgatta a durva csomagoláson. A damaszkuszi fém olyan éles volt, hogy a penge úgy suhant át az anyagon, mint kés a vajon.

– Ezt nézd, Kao Lien! – kiáltott boldogan.

Kao Lien, aki éppen szólítani akarta az embereit, megállt, hogy odanézzon.

– Csak arra kérlek, hogy a kezeden soha ne próbáld ki! – mondta csendesén. – Olyan éles, hogy ha a fele erőddel suhintanál vele, kettéhasíthatnál egy emberi testet. A saját szememmel láttam, hogy mire képes.

Kiment, Lea pedig továbbra is ott állt tétován: hol Ezra asszonyra nézett, hol Dávidra. De Ezra asszony a fiát nézte némán, aki magán érezve anyja súlyos pillantását, eltökélten vagdosta tovább az anyagot.

– Lea – szólalt meg végül Ezra asszony, még mindig Dávidon tartva a szemét –, menj a szobádba!

Mielőtt Lea megmozdulhatott volna, Dávid felemelte a fejét. – Én is megyek, anyám, és felteszem a falra a kardomat – mondta, és kisietett a szobából a legközelebbi ajtón.

– Így is menjek, néném? – kérdezte Lea félénken. Legszívesebben felkiáltott volna, hogy megkérdezze, mi rosszat csinált, de nem mert, így csak állt, magasan, lehorgasztott fejjel, és várta Ezra asszony utasítását.

– Menj csak, menj! – mondta Ezra asszony. Hangjában nem volt gorombaság, egyszerűen csak érezni lehetett rajta, hogy egyedül akar maradni.

Mi egyebet tehetett Lea, mint hogy elment?

Sábbát reggelén Dávid egyedül ücsörgött a szobájában. Furcsa kimerültséget érzett a tegnapi nap után, és most későn ébredt.

Életében először érezte azt, hogy megérti az anyját és mindent, amit tanítani próbált neki, azt, hogy mi miatt lett az, aki. Korábban, az ébredés utáni pillanatokban, amikor még az ágyban feküdt az elhúzott függöny mögötti selymes félhomályban, hirtelen ráeszmélt, hogy már nem az, akinek gondolta magát. Többé már nem egy gondtalan fiatalember, aki a saját maga ura, aki úgy élhet, ahogy kedve tartja, csak az élvezeteket hajkurássza, és csak az apja fia. Ő is a nagy egésznek a része, egy népé, amely szétszóródott, de mégis örökké egy és oszthatatlan. Bárhol, bármilyen biztonságban és elszigeteltségben is él egy zsidó, akkor is a népéhez tartozik.

Az anyja ezt próbálta belésulykolni kicsikora óta, de mindeddig úgy pergett le róla, mint a kőről az eső. Ám most hirtelen megértette, nem az eszével, hanem a szívével. Miért kell a népének meghalnia? Éktelen harag gyúlt benne. Ha a világ odakint el akarja pusztítani a fajtáját, akkor itt, ennek az országnak a biztonságában, ahol született, mindent meg kell tennie azért, hogy életben tartsa a népét. Mostantól komolyan tanulni fog a népéről. Két éve ellenállt anyja kívánságának, hogy vallásórákat vegyen a rabbitól. Azt mondta, hogy nincs rá ideje. Még rengeteg könyv volt, amit el akart olvasni, az apja is azt akarta, hogy még több időt töltsön az üzletben, ő pedig utazni akart. Jól tudta, hogy az anyja nem engedné el addig, amíg meg nem házasodott és nem született fia. Az ő fia! A gyerek mostanáig csupán az anyja fejében létező mítosz volt! De most a szíve mélyén megérezte, s ennek semmi köze nem volt az észhez vagy a logikához, hogy neki fiakat kell nemznie. Ha a népét meggyilkolják, akkor még többen kell hogy szülessenek. A halálra a születés a bosszú.

Dávid gondtalan élete során most először lépett túl önmagán. Megérezte a benne szunnyadó gyökereket, az apján, de főképpen az anyján keresztül. Most értette meg, hogy míg ő azt hitte, hogy irányítani akarja és a függetlenségétől megfosztani, valójában megtartani és megmenteni akarta őt.

Anyjáról Leára terelődtek a gondolatai. Milyen gyönyörű volt tegnap este! Bár nem voltak egyedül, mégis nagyon közel kerültek egymáshoz, egyesültek a közös vér, a szív és a szellem kötelékében. Mégis igaz, hogy az ő népük külön áll, egy kiválasztott nép, amit Jahve, az egyetlen igaz isten választott ki. Hirtelen megértette, hogy gondtalan, vidám életével ebben a pogány országban istent tagadta meg, és ettől mély és különös büntudata támadt. Míg a népe szenvedett, ő csak nevetett, játszadozott és fecsérelte a napjait. Eszébe jutott mindaz, amit a legjobban szeretett, a szerencsejátékok a kínai teaházakban, a lusta, nyári délutánok a tavon, ahol fiatal kínai barátaival csónakázott, a lótvirágok illata, a hegedű és a furulya muzsikája az udvaron a holdfényben. Aztán eszébe jutott az apja barátja, Kung Csen, majd Kuelian, a maga hamvas szépségében. Kicsi arca olyan tisztán jelent meg előtte, mintha legalább százszor látta volna: finoman ívelt szemöldöke, fekete gombszeme, kicsi, telt piros ajka, gyönyörű, halvány bőre, nádszálkarcsú, törékeny alakja. De csak azért volt ilyen ismerős, mert Peónia is kicsi volt, az ő ajka is piros volt, és a szeme mindig csillogott a nevetéstől. Milyen sokszor nevettek együtt! Önkéntelenül is elmosolyodott. De lám, amíg ő élte a maga boldog életét, a népét kiűzték az otthonaikból. Valahol messze, idegen városokban, idegen népek között most holtan hevernek az utcákon. Büntudattól hajtva felkelt és elindult, hogy megkeresse az anyját és elmondja neki, hogy ma elkíséri a zsinagógába. A tegnapi nap után biztosan jólesne neki.

Miután megmosakodott és felöltözött, az útja éppen a barackos udvar mellett vezetett el, és ahogy elhaladt a teliholdas kapu mellett, a csendes medence tükrében meglátta a virágzó fákat. Ragyogó, napfényes reggel volt, a levegő langyos, és bár szomorú akart lenni, váratlan öröm járta át.

– Peónia! – szólt halkán.

Nem jött válasz. Igaz, Peónia gyakran nem felelt, ha kint volt a kertben. Incelkedő, csintalan kis bestia. Dávid elmosolyodott, és belépett a holdkapun. Még úgylis korai a zsinagógába indulni, gondolta, az anyjához meg nem akart menni.

Ezra asszonynak a boldogságtól alig jött álom a szemére. Oly sokszor magányos szíve ma végre megvigasztalódott. Lea felébresztette Dávid szunnyadó lelkét, még ha csak egy pillanatra is. Majd máskor is sikerül neki – és Ezráé is felébred majd. Nem, talán inkább Jahve kiismerhetetlen keze volt a dologban, aki a kijelölt órában mindent összerendezett. A karaván épp Lea érkezésével egy napon jött meg. Milyen vak és kishitű volt, hogy még panaszkodott e miatt a véletlen egybeesés miatt! Hiszen ezt is Isten tervelte ki. Kao Liennel meghozatta a szörnyű hírt a népük új üldöztetéséről, Lea épp akkor lépett be, amikor Dávid szíve megindult, és volt olyan erős benne a hit és az okosság, hogy megragadta ezt a szomorúságot, fegyvert csinált belőle, és beledöfte Dávid lelkiismeretébe – ki más irányíthatta ezt, mint maga az Örökkévaló?

Tegnap éjjel, amikor Ezra bejött a szobába, nem feküdt be mellé az ágyba. Leült, megfogta a kezét, és komoly, józan beszélgetésbe elegyedtek, ahogy zsidó férjhez és feleséghez illik.

– Naomi, ettől a pillanattól fogva hajlandó vagyok támogatni, hogy Dávid tanulja a törvényt és a prófétákat – mondta Ezra.

Ezra asszony szíve megtelt az Örökkévaló iránti hálával. Volt idő, amikor a rabbi tanította Dávidot, míg a fiú fel nem lázadt, és Ezra akkor nem állt mellé. Azt mondta, hogy Dávid már elég idős ahhoz, hogy az üzletben besegítsen, és mindenre nem juthat ideje. A fiú diadalmasan ment el az apjával, szerzett magának új barátokat a kínai kereskedők fiai között, és így jutott el Kung házába, ahol meglátta annak a lányát.

– Köszönöm, Ezra! – felelte férjének, és próbálta csitítani az örömét.

– Odaát nem tehetünk semmit a népünkért – folytatta Ezra. – Akkor döntünk józanul, ha itt maradunk, ahol legalább biztonságban lehetünk.

– Legalábbis addig, amíg egy próféta fel nem tűnik, hogy hazavezessen minket – felelte halkan Ezra asszony.

Ezra köhintett egyet. – Nos, drágám... – mondta, és megpaskolta a felesége kezét – ... néha elgondolkodom azon, hogy vajon el kell-e mennünk egyáltalán Kínából. Mi vagyunk a negyedik generáció, amelyik itt él, Dávid gyerekei lesznek az ötödikek. A kínaiak nagyon kedvesen bánnak velünk.

– Én tartok az ilyen kedvességtől – felelte az asszony, és kihúzta a kezét a férje szorításából, de szinte azonnal megijedt, hogy visszavonja az ígérését, úgyhogy gyorsan újra megfogta. Többet nem szóltak, és Ezra visszavonult a lakosztályába.

Most eljött a sábbát reggele, egy csodálatos, új sábbaté, amikor végre az egész család együtt megy a zsinagógába. A ház csendes volt, senki sem dolgozott. Csak az utca zaja és a pogány város zsvivaja szűrődött be a falakon túlról. Az ő házába viszont újra eljött Isten, igaz, keserűséggel, de eljött. Hiszen mindig is a gyászban került a legközelebb a népéhez – Hozzát kiáltunk a halálból, ó Jahve! – suttogta. Felvette leggazdagabb, sötétlila brokát-szaténruháját, melynek szoknyája és ruhaujjai arannyal voltak szegélyezve.

A drága Lea! Vajon tudja-e, hogy Isten akaratának engedelmeskedett? Nem szabad, hogy bármi is kárba vesszen abból, amit tegnap az Úr irányításával véghezvitt.

Ezra asszony lendületesen fordult Vang Mához, aki éppen akkor lépett be, hogy segítsen neki öltözködni. – Menj és hozd ide Leát, azt a drága gyermeket! – mondta. – Szeretném megköszönni neki, amit tett.

Vang Ma nem szólt egy szót sem, indult, hogy eleget tegyen a kérésének. Ezra asszony azonban megállította. – Nem, mégse! – mondta. – Inkább én magam megyek hozzá.

Vang Ma megvonta erős vállát, és félreállt, hogy utat engedjen az úrnőjének.

a

Így történt, hogy ezen a szombati reggelen Lea azt látta, hogy Ezra asszony közeledik az ajtajához. A fiatal lány jól aludt ezen az éjszakán, könnyű volt a lelke. Engedelmeskedett az Úr akaratának. Tegnap, amikor magára maradt, egyszer csak azt érezte, hogy ki kell mennie, és meg kell keresnie a többieket. Folyosókon és udvarokon kelt át, a lába szinte magától tudta, hogy merre menjen. Amikor a szalonba ért, Dávid felindult állapotban volt, és lelkében Isten dühe forrongott. Ő elhúzta a függönyt, és látta, hogy Dávid ott térdel, akár egy oltár előtt, a térdén az ezüstkarddal. A fiú feltekintett rá, neki pedig az Úr adta a szavakat a szájába. Amikor éjszaka felriadt, eszébe jutott Dávid arca, ahogy felé fordul, meg a simogató tekintete, és mosolyogva aludt vissza.

Reggel elismételt magának néhány szakaszt a Tórából, az apjára gondolt, hogy vajon jól van-e, aztán Áronra, hogy rendesen viselkedik-e, és vajon Ráhel bír-e vele. Aztán szemérmesen azon tanakodott, hogy Dávid meglátogatja-e, vagy küldet érte, vagy talán Ezra asszony hozza őket össze. Dávid tegnap este a vacsoránál nagyon hallgató volt, de ezen nem csodálkozott. Ő is az volt. Bármi is történjék, már nem félt. Isten mellette volt.

Így ábrándozva járkált, majd meg-megállt, és elrévedve bámult a semmibe. Kisétált a kertjébe, aztán bement, leült, s közben annyira boldog és reményteli hangulatban volt, hogy amikor meglátta Ezra asszonyt, azonnal kiment elé, hogy üdvözölje.

– Ó, drága néném! – suttogta Lea.

– Kedves gyermekem! – felelte Ezra asszony, meghatottan a meleg fogadtatástól. – Jókedvűnek tűnsz ma.

Lea felemelte a fejét. – Soha nem voltam még ennyire boldog – jelentette ki. Kézen fogva sétáltak be a házba, és amikor Ezra asszony elhelyezkedett, Lea odahúzott mellé egy zsámolyt, leült, és újra megfogták egymás kezét. Lea bizalommal teli tekintettel nézett Ezra asszonyra, aki ezt látva annyira meghatódott, hogy a könnyektől elszorult a torka. Csordulásig telítette a szívét, és átmosta a lelkét.

– Hajtsd le a fejed, gyermekem! – suttogta. – Hálát mondunk Istennek.

Ő is lehajtotta a fejét, és az egyik zsoltár szövegét kezdte mormolni. Lea is csatlakozott. Amikor befejezték, Ezra asszony még egy percig hallgatott, majd felemelte a fejét, és találkozott a tekintetük.

– Jahve rajtunk tartja a szemét – súgta. – Érzem. Most már csak lépésről lépésre kell követnünk az utat, amelyen vezet bennünket. Drága gyermekem, a fiam apja készen áll rá, ráadásul önszántából, hogy megkérje a rabbit, kezdje el újra Dávid oktatását. Gondolkodtam, miképp oldjuk ezt meg, és már látom a megoldást. A rabbinak ide kell költöznie a házukba – az lesz a legjobb, ha mindnyájan együtt leszünk.

– De mi lesz Áronnal? – kérdezte Lea aggódva.

– Áron is idejön – felelte Ezra asszony határozottan. – Lakhatnak a kis nyugati szárnyban.

– És akkor én nem lakhatom velük? – kérdezte Lea.

– Nem, te itt maradsz – felelte Ezra asszony. Valójában mindezt csak az elmúlt néhány percben gondolta át. De minden olyan tisztának és egyszerűnek tűnt, hogy biztos volt benne, Isten vezérelte a gondolatait.

– Még a közös ima előtt beszélek apáddal – folytatta. – De te már most mondd el Dávidnak. Nem, inkább én mondom el neki, és te ott leszel velem, aztán még beszélgethettek egymással. A tegnap az tegnap volt, a ma pedig ma van, és minden napot külön kell irányítani, hogy elérjünk a célig.

Ezra asszony megszorította Lea kezét, aztán elengedte, és felállt.

– És mi a cél, drága néném? – kérdezte Lea félszegen.

– Hogy Dávid és te összeházasedjatok – felelte Ezra asszony higgadtan. – Most jött el az ideje. Még sohasem láttam annyira megindultnak, mint tegnap.

– Most, drága néném? – kérdezte Lea ijedten.

– Hát persze – felelte Ezra asszony.

És már indult is az ajtó felé. Ennél jobban nem kívánta részletezni, hogy Lea mit tehet vagy mit kéne tennie. Legyen együtt a két fiatal, és Isten majd elvégzi a többit.

Az ajtóban még megállt, és visszanezett Leára. A fiatal lány nem mozdult. Hosszú, erős két kezét a térdére ejtette, az arca gondterhelt volt. – Beszéljess vele Istenről! – vetette oda Ezra asszony, és ezzel kiment.

Nem sokkal később, még mielőtt Lea elgondolkodhatott volna ezen, Vang Ma jelent meg az ajtóban.

– Az úrnőnk a barackoskertbe hívhatja – mondta, és egykedvűen várt, amíg Lea felállt a székéből, majd a déli irányba fekvő kertbe vezette.

A barackos volt Dávid kedvenc helye, amit Ezra asszony is jól tudott, ezért jött ide, miután Leát otthagya. Amikor meglátta a fiát, az épp egy virágzó barackfa alatt állt, gondterhelt arckifejezéssel.

– Dávid – szólította meg lágyan.

– Igen, anyám? – sietett felelni a fiú, bár gondolatban még messze járt. A halál oly távolinak tűnt innen. Csendes volt a sábbáti reggel. A hatalmas ház magas falai még az utcák hangját sem engedték beszűrődni. Dávid általában nem szerette a csendet. Miután Peónia nem volt sehol, bármelyik más nap kiszaladt volna a kapun, hogy találkozzon valamelyik barátjával, vagy csak sétáljon az utcákon, hogy megnézzze, milyen újdonság van a városban tegnap este óta. A város félúton volt az ország északi és déli vége között, és az utazók gyakran megpihentek itt, hogy felfrissüljenek, és kipróbálják a remek vendéglőket. Fakírok, zsonglőrök, az összes indiai trükkkel a kisujjukban, pekingi vándorszínész-társulatok játszottak a templom területén vagy a teaházakban, és ott szórakoztatták a vendégeket.

De ma reggel nem volt rájuk kíváncsi. Itt akart maradni ebben a falakkal körülvett házban, amelynek hatalmas, vaspántos kapui zárva álltak éjszaka. Milyen biztonságos volt! Fejében akár a vízbefúltak arcai, halottak képei jelentek meg.

– Apáddal úgy döntöttünk, hogy el kell kezdened a Tóra tanulását, fiam – mondta az anyja.

Már korábban is előállt ezzel, nem is egyszer, és ő mindig tiltakozott, hogy épp elég dolga van. De most nem.

– Rendben van, anyám – mondta. Magában meglepődött, sőt meg is illetődött a saját és a szülei akaratának ezen a véletlen egybeesésén, de nem mondta ki.

– Ma, a zsinagógából hazafelé, felajánlom a rabbinak, hogy egy időre költözzön ide hozzánk – folytatta Ezra asszony. – Így neked is könnyebb lesz. Ő innen is ugyanolyan jól el tudja majd látni a feladatait. – Felnézett a virágzó gallyakra. – Milyen szépek! – jelentette ki. – Leának is tetszenek. Ide is hívatom.

Már a nyelve hegyén volt, hogy Dávid várja meg, de inkább nem mondta. Isten majd egymáshoz vezeti őket. Szívét titkos szavakkal tárta fel neki: „Várjon itt a fiam, kérlek, Istenem!”

És Dávid meglátta a szíve vágyát, anélkül, hogy anyja szavait meghallotta volna. Érzékeny és nyitott lelke a barackfák alatt marasztalta, és ott is maradt, miközben anyja mosolyogva elvonult, és megparancsolta Vang Mának, hogy Leát küldje a barackoskertbe. Dávid még mindig földbe gyökerezett lábbal állt, amikor Lea szapora léptekkel a kerti kapuhoz érkezett.

– Lea! – üdvözölte Dávid, és lassan elindult felé. A reggel megújította a tegnapi varázsát. A napfényben Lea tiszta, halvány bőre és sötét szeme hibátlannak tűnt. Ma reggel fehérben volt, egy bokáig érő, kínai vászonruhát viselt, hozzá aranyövet és arany hajpántot. Gyönyörű volt, szebb, mint egy lilium. A szóról Dávidnak eszébe jutott a vers, amit nem fejezett be, és hogy miért nem fejezte be.

Mikor Lea mellé ért, kinyújtotta felé a kezét, ő pedig a két tenyerébe zárta. – Olyan szép vagy, mint a hajnal – mondta neki.

Lea rátekingett, a szíve nyílegyenesen repült az övé felé, és befészkelte magát Dávid mellkasában. Ettől a pillanattól fogva a szíve Dávidé lett, csakis az övé, senki másé.

– Istenem, kérlek, irányítsd a szívét énhozzám! – imádkozott Lea. Az ima olyan erős volt, hogy az egész teste belezendült, a talpától a feje búbjáig.

Dávid látta a szerelmet a lány szemében, és érzékeny, nyitott lelkében érezte, hogy Lea szíve hozzászáll, akár egy gazdag ajándék. Ha Lea idegen lett volna, akkor sem maradt volna érzéketlen, de mennyivel inkább megindult, hogy a véreből és a népéből való volt! Kettesben álltak a kertben. Fent rájuk borult a tavaszi reggel kisimult égboltja, s fejük felett a barackszirmok finom árnyalatai meg a zsenge levélkék zöldje. Ebben a kertben azt érezték, hogy kivételes védeltséget élveznek mindazon borzalmaktól, amiket tegnap hallottak – a haláltól, az üldöztetés kegyetlenségétől.

Dávid most a messzi távolba nyúló, számára ismeretlen múlt és a gondtalan, jól ismert gyermekkor között őrlődött. De már nem volt gyerek. A múlton osztoztak Leával. A népük kötelékében egyek voltak. Leejtette Lea kezét, majd szenvedélyesen átkarolta és magához húzta a lányt.

Lea hozzásimult, a mellkasára hajtotta a fejét, és lehunyta a szemét. Így felelt Isten, gondolta hálásan.

Dávid pedig, ahogy lenézett Lea sötétbarna szempillájára, azon gondolkodott, hogy mit is tett ezen a sábbáti napon. Vajon most választott? Bizonyos tekintetben igen, de, hogy ez mit jelentett, azt nem tudta.

Aztán egyszer csak anyja hangját hallotta. – Gyerekek!

Szétrebbentek, akár a verebek, amikor Ezra asszony megjelent a kapunál. – Gyertek, egyetek valamit, mielőtt elindulunk a zsinagógába. Dávid, az ágyadra terítettem a templomi ruhádat.

Némán mentek utána, és Dávid valamilyen számára is érthetetlen okból örült, hogy megjött az anyja, és megtört a pillanat, amelyben Lea a karjában volt. Anyja kérdő és mosolygó tekintetére visszamosolygott, és azon tűnődött, hogy miért érzi magát csalónak.

Mialatt Dávid a zsinagógában volt, Peónia a Kung-házban komoly beszélgetésbe elegyedett Csu Mával. Felébresztette az idős dajka büszkeségét, és ügyesen játszott rá a féltékenységre és a dühre.

Éjszaka döntött a látogatás mellett. A sábbátot megelőző vacsora szokatlan volt, hallgatag, tele ki nem mondott érzelmekkel, amelyekben neki nem volt része. Még Ezra is csendes volt, csak piszkálta az ételt. Dávid és Lea is keveset evett, egyedül Ezra asszonynak volt étvágya. De ő is alig szólalt meg, bár gyakran nézett Dávidra, aztán Leára.

Peónia kirekesztettnek érezve magát, korán elhagyta a szobát, és egész este az új versét írogatta át és csiszolta. Majd másnap elviszi, akár egy ajánlatot a csereüzletben, amire Kung házában készült.

Most a Kung-ház kertjében, egy sámlin ülve beszélgetett Csu Mával az aranyesőfa alatt.

– Kérlek, bocsáss meg nekem! – kezdte alázatosan. Aztán finom ujjáival lesimítgatta a haját, amit felborzolt a szellő.

Csu Ma, aki épp egy kis szatécipőt hímzett, felemelte tekintetét a munkájáról. – Mi rosszat tettél? – kérdezte mosolyogva.

– Nem jöttem vissza tegnap, ahogy terveztem – mondta Peónia. – Kérlek, hallgasd meg, hogy mi akadályozott meg benne, jószágos anyám, és aztán bocsáss meg nekem.

Ezután elmesélte Csu Mának, hogyan jött meg a karaván, és a karavánnal a szörnyű hír, hogy egy idegen országban az ura és úrnője népét gyilkolják. Elmondta, hogy a ház megtelt gyásszal, és nem akar balszerencsét hozni a Kung-házra, hogy ilyenkor jön ide.

Peónia szomorúan nézett, lehunyta gyöngyházzsín szemhéját, és folytatta. Magán érezte Csu Ma éles tekintetét.

– Másrészt attól tartok, hogy tegnap túl korán eljárt a szám – mondta nagyon kedvesen. – Attól félek, hogy nem jól olvastam fiatal gazdám szívében.

Sóhajtott, Csu Ma viszont hűvösen így szólt: – Húgom, nem emlékszem, hogy mit mondtál.

Peónia jól tudta, hogy emlékszik, de újra elismételte: – Azt mondtam, hogy fiatal gazdám a te kis úrnődre gondol éjjel-nappal. Odaadtam a versét... emlékszel? Csakhogy most odahozták a rabbi lányát a házukba. Attól tartok, hogy megbabonázta az istenével, és fiatal gazdámmal még a szerelmét is elfeledtette.

Csu Ma elfintorodott, és felállt. Nagyon kövér volt, és amikor nagy nehezen feltornázta magát, ollók, gyűszűk és selymek hullottak ki az öléből. Peónia gyorsan felszedegette őket.

– Hagyd őket ott, ahol vannak! – mondta Csu Ma ingerülten. – Legjobb lesz, ha velem jössz, és helyrehozod a kárt, amit okoztál!

Előrement, és állával intett Peóniának, hogy kövesse, aki így is tett. A lánynak olyan érzése volt, mintha egy labirintusba lépett volna, és nem tudta volna, hogy hol van a kijárat.

Kung háza hatalmas volt, még nagyobb, mint Ezráé, és több generáció élt benne. Nők, férfiak, gyerekek, akik mind egy tőről fakadtak. A nők a szemük sarkából figyelték Peóniát, a gyerekek megbámulták, de ő szerényen lehajtotta a fejét. Végül odaértek a kisasszonyok udvarába. Kung Csennek, a családfőnek négy lánya volt, de ketten már házasok és elköltöztek. Kuelian volt a harmadik, és utána született még egy gyermek, aki egy másik anyától született, Kung Csen egy fiatal ágyasától. A ház ura hamarosan megbánta, hogy feleségül vette, mert a nő beleszeretett a főszolgájába. Szívében nagy fájdalommal, de elküldte mindkettőjüket, viszont a kislányt megtartotta.

Kuelian épp bújócskát játszott a kishúgával, amikor Csu Ma megérkezett, Peóniával a nyomában. Peónia még sosem látta ezt a harmadik kisasszonyt, és csak Dávid elbeszéléséből tudta, hogy milyen. Csak rá kellett néznie a fiatal lányra, hogy lássa, Dávid szavai nem adták vissza a valóságot. Kuelian szépsége minden képzeletet felülmúlt. Még olyan volt, mint egy gyerek, épp csak kicsit magasabb, mint a húga, akit Csu Ma most kiküldött.

– Dadus, miért küldöd el Lilit? – kérdezte Kuelian édesen csengő hangon, mely illett a szépségéhez.

Csu Ma nem tartott a kisasszonytól, ezért anélkül, hogy válaszolt volna, nekiszegezte a kérdést: – Mit csináltál a levéllel, amit tegnap adtam neked?

– Itt van – felelte Kuelian, és széles ruhaujjából elővette Dávid versét.

Csu Ma szemrehányóan nézett Peóniára. – Látod, mekkora kárt okoztál! – ripakodott rá. – A gyermek éjjel-nappal magánál tartja a levelet. – Újra a kisasszony felé fordult. – Add vissza nekem, leányom! – parancsolta. – Nem ér az semmit. Kidobom.

Peónia agya villámgyorsan dolgozott. Nagyon jól látta, hogy ebben a szép lányban jó barátira és szövetségesre lelhet, ha Dávid szívét vissza akarja szerezni. Nem volt sem erős, sem eltökélt. Kuelian egy kismacska volt, arca akár egy cicáé, benne hatalmas, tágra nyílt, pajkos szempár és nevetésre kész szájacská. Most viszont félig ijedten nézett Csu Mára. Kitépte a kezéből a papírt, és megrázta a fejét.

– Akkor is megtartom! – mondta dacosan. – Nem hagyom, hogy eldobd. Nem és nem!

Csu Ma felnézett az égre, és Peónia érezte, hogy dühös kifakadásra készül, ezért gyorsan közbevágot. – Kisasszony, ne emészd magadat! Csupán a válaszodért jöttem. – Csu Mához pedig halkán így szólt. – Megnézem, hogy is állunk itt. Ne haragudj rám, nővérem! Valahogyan helyrehozom a bajt, amit okoztam.

Csu Ma csendben maradt, csak duzzogott magában, Peónia pedig közelebb lépett, és behízelt hangon szólt Kuelianhoz. – Írtál már választ, Kicsi Úrnő? – kérdezte. Kuelian lesütötte a szemét, és megrázta a fejét.

– Segítsek? – hangzott a következő kérdés.

Kuelian meglepődve nézett rá. – Te tudsz írni, leány? – kérdezte.

– Igen – felelte Peónia mosolyogva. – Ha megmondod, hogy mit szeretnél, akkor le tudom írni neked.

– Én is tudok írni... csak nem tudom, hogy mit kellene válaszolnom – dadogott Kuelian.

– A mi kisasszonyunk még sosem írt férfinak levelet – jelentette ki Csu Ma erkölcsösen.

Peónia tapintatos volt. – Az én fiatal gazdámtól nem kell félned – mondta. – Ő az egyik legkedvesebb és legjobb fiatalember a földön. Soha nem bántana egy lelket sem. Őt szolgálom, amióta élek, és még soha nem vert meg, de nem

is engedte, hogy más megüssön.

Kuelian meglepődve nézett rá. – Még akkor sem ver meg, ha mérges?

– Soha nem mérges – mondta Peónia mosolyogva.

– Ó! – sóhajtott Kuelian.

Peónia elővette a kebléből a verset, amit írt, és halk, csengő hangon felolvasta.

Egy lótuszbimbón harmatcsepp pihent,

A hajnali nap lenézett s meglátta ott.

Felemelte, s egy felhőre helyezte

És királynőjévé tette az égbolton

– Mutasd! – parancsolta Kuelian. Arcocskája kipirult az örömtől, és apró mutatóujja hegyével követte a négy sort. – Bárcsak én írtam volna – mondta sóvárgóan.

– Kisasszony, magának adom – mondta Peónia. – A magáé, mintha csak maga írta volna.

– És soha nem árulod el neki, hogy nem én írtam? – kérdezte az elkényeztetett gyermek.

– Soha – ígérte meg Peónia. – De másolja le a saját kézírásával! – javasolta.

– Csu Ma, hozd ide az ecsetemet, a tintámat és a selyempapíromat! – parancsolta Kuelian.

Némán ült, akár egy apró uralkodónő, Peóniát hagyta állni. Amikor Csu Ma megérkezett az ecsettel, a fiatal kis hölgy nekiveselkedett. Írás közben kidugta rózsaszín nyelvét, míg le nem másolta a verset a selyempapírra. Aztán aprólékosan összehajtogatta, és odaadta Peóniának.

– Vidd ezt el neki! – mondta, és intett a kezével, hogy elmehet.

Peónia meghajtotta a fejét. Csu Mával egymásra néztek, majd elment.

Ha azon az úton távozott volna, amelyiken jött, lehet, hogy kifelé menet senkivel sem találkozik. De úgy döntött, hogy ha már itt van, megnézi magának ezt a híres házat, főleg a nagyszerű lótuszokkal díszes medencét, amiről úgy hírelett, hogy a központi udvaron van. Oda is ment, csak néha állította meg egy-egy szolgál, hogy mit keres ott. Higgadtan azt felelte, hogy üzenetet hozott a fiatal kisasszonynak, és a bejárati kaput keresi. – Olyan hatalmas ez a ház, hogy eltévedtem – mondta nevetve.

Ment tovább, míg észre nem vette a kerek holdkaput, úgy sejtette, hogy ott lehet a központi udvar. Lábujjhegyen a kapuhoz ment, és mikor benézett, gyönyörű kertet pillantott meg. A padló zöld csempével volt kirakva, középen volt egy hatalmas medence, melyben lótuszok ágaskodtak, hegyes bimbóikkal felfelé. A falakat barackfák és szilvafák szegélyezték, és a gránátalma skarlátvörös virágai bontogatták a szirmaikat mellettük. Bambuszok ingatták páfrányszerű leveleiket, kismadarak repkedtek ide-oda. Ahogy Peónia felnézett, látta, hogy a magas falak fölött egy finom háló van kiterítve, hogy ne repülhessenek el.

Peónia mindenről elfeledkezett. A kapun belépve halk léptekkel a medencéhez ment, és belenézett. A víz a lótusznövények között tiszta volt, arany és ezüst halak játszadoztak benne. Egyszer csak egy férfihang ébresztette fel az álmélkodásából.

– Hát te, kishúgom, honnan jöttél?

Peónia meglepetten nézett fel. A ház ura, Kung Csen állt előtte. Most el kell magyaráznia, hogy mit keres ott. Szélesen elmosolyodott, hogy a két kis gödröcske megjelenjen az arcán, és így szólt: – Ezra házából küldtek, hogy hozzak hímzésmintát, de milyen komisz vagyok, nem tudtam ellenállni a kísértésnek, hogy megnézzem magamnak ezt az udvart, amiről már annyit hallottam. Tényleg, mindenhol erről beszélnek. Kérem, uram, bocsásson meg nekem!

Kung Csen megszimogatta az állát, és elmosolyodott. Kerek és kedves arca volt, pici szeme barátságosan csillogott. Az ajka vastag volt, nyugodt és széles, az orra lapos. Ezen a tavaszi napon sűrű brokátselyem köntöst viselt, és mivel a saját házában volt, nem viselt kabátot vagy kalapot. A lábán fehér selyemzokni volt és fekete bársonycipő. A két hüvelykujján nehéz jádegyűrűt viselt, bal kezében ezüst vízpipát tartott. A szemöldöke ritka volt, az arca simára borotvált, ami üres és nyílt arckifejezést kölcsönzött neki.

– Igazán nincs mit megbocsátani – mondta kedvesen. – Érezd jól magad a kertben és a medencénél, ameddig kedved tartja! Én ebben az órában, evés után mindennap idejövök, hogy megnézzem a halaimat.

A pipájával a víz felé bökött, és Peónia a tiszta, mély vízbe nézett, ahol a halak nyugodtan és boldogan úszkáltak.

– Milyen boldogok! – mondta panaszosan. – Itt az ön házában még ők is biztonságban vannak és jóllakottak.

– A gazdád birtokán vannak halak?

Fölösleges kérdésnek tűnt, de Peónia megértette, hogy a beszélgetés kezdetét jelzi.

– Hát persze – válaszolta gyorsan –, vannak medencéink és halaink, és etetjük őket. Még kiskutyánk is van.

Kung Csen megtöltötte a pipáját, és szippantott belőle kettőt. – Én a madarakat szeretem a legjobban – mondta halkan. – Szépek, szépen énekelnek, és ha az ember elviszi őket a bambuszligetbe, akkor magukhoz csalogatják a többi madarat. Naplementekor minden este elhozom az éneklő rigóimat a bambuszligetbe, adok nekik friss húst, ők énekelnek, és a többi madár is odasereglik a hálóra. Én meg csak ülök mozdulatlanul, akár egy kőszobor.

– Ez igazán pompás! – mondta Peónia.

– Az élet legcsodálatosabb pillanatait ilyenkor lehet megélni – felelte egyszerűen a ház ura.

Peónia várt. Hatalmas szakadék tátongott közöttük – az egyik férfi, a másik nő, az egyik fiatal, a másik idős, az egyik rabszolga, a másik úr. De valahogy mégis természetes volt, ahogy beszélgettek. Peónia ráérezett Kung Csen kortalan egyszerűségére, kemény, mindent átlátó bölcsességére, és bizalom öntötte el iránta. Még mindig a medencébe bámulva így szólt: – Az előbb nem mondtam igazat, nagyságos uram.

Kung Csen apró szeme nevetéstől csillogott, de nem nevetett fel. – Tudom!

Peónia lopva rápillantott, és összenevettek.

– Akkor mondd el az igazat! – javasolta a ház ura. – Végül is mindketten kínaiak vagyunk, nem igaz?

Peónia kicsit kertetelt, mielőtt a lényegre tért volna. – Uram, önben van gyűlölet az idegenek iránt?

Kung Csen kinyitotta a szemét. – Miért gyűlölnék bárkit is? – kérdezte meglepődve. Szünetet tartott, aztán kedélyesen folytatta. – Ha valaki gyűlöl egy másik emberi lényt, akkor megméltatja a saját létfontosságú szerveit. A saját életenergiáját emészti fel.

– Még egyet kérdeznék – mondta Peónia.

– Miért is ne? – kérdezte Kung Csen, még mindig nagyon kedélyesen.

– Feleségül adnád a leányodat egy idegenhez? – kérdezte.

– Tyúha! – mondta Kung Csen. Szippantott kettőt a pipájából. – Végül is miért ne? – kérdezte újra. Kiütögette a hamut.

– Hadd vegyem át a szót – mondta. – A te házában van egy fiatal úrfi, nekem van egy rakás lányom. Feltételezem, hogy az én Kicsi Harmadikom áll korban a legközelebb hozzá. Jó üzleti viszonyban vagyok a házad urával. Olyan árukat hoz nekem külföldről, amiket mások nem tudnak beszerezni. Csak az én boltjaimban árulják őket. Nemsokára kizárólagossági szerződést kötök vele – tény, hogy ez sokba fog nekem kerülni. Ha csak kívülről is, a lányomon keresztül rokoni viszonyba kerülnék vele, s az üzletileg igen hasznos lenne nekem. De, hozzáteszem, nem vagyok az a fajta, aki feláldozná a lányát az üzlet oltárán. Ezért tereljük inkább a beszélgetést a filozófiai síkra. Ha egy országba külföldiek jönnek, a legjobb, amit tehetünk, hogy megakadályozzuk, hogy külföldiek maradjanak. Más szóval, összeházasítjuk a fiataljainkat, akik gyerekeket szülnek. A háború költséges, a szeretet olcsó.

Peónia ezeket hallva félredobott minden szemérmességet. Nagy csodálattal nézett Kung Csenre, és büszke volt, hogy egy népből való. Amit mondott, az bölcs volt és jó.

– Fiatal gazdám néhány napja meglátta a Harmadik Kisasszonyt, és azóta nem jön álom a szemére.

– Helyes – felelte Kung Csen könnyedén.

– Írt neki egy verset – folytatta.

– Természetesen – helyeselt Kung Csen.

– Az ön lánya is írt neki egy verset – mondta Peónia.

Erre viszont Kung Csen felkapta a fejét. – Az én Kicsi Harmadikom nem tud verseket írni – jelentette ki. – Amikor megkértem a tanárát, hogy tanítsa meg rá őt is, mint a többieket, a tanító kesergett, hogy annyi esze van, mint egy pillangónak.

Peónia elpirult. – Segítettem neki – vallotta be.

Kung Csen felnevetett. – Áhá! És itt van nálad a vers?

Peónia előkotorta a verset, Kung Csen pedig kiterítette, és felolvasta, félig éneklő hangon.

– Nagyon jó, legalábbis a célnak megfelel – jelentette ki. – Bár úgy látom, hogy a királynős sor szótagszáma nem megfelelő. – A pipaszárával a sorra mutatott.

– Igazán sajnálom! – mondta Peónia kedvesen.

– Semmi gond – nyugtatta meg. – Ha túl tökéletes lenne, még gyanakodni kezdene. Most az lesz a legjobb, ha elviszed neki. A szerelem legjobb, ha együtt megy az árral, mielőtt még elapad.

Peónia elvette a verset, meghajolt és távozott. Annyival boldogabbnak érezte magát, mint amikor jött, hogy megvizsgálta magát, mi lehet ennek az oka. Rájött, hogy Kung Csen elhitette vele, hogy olyan, mint ő és minden más kínai. Már nem volt magányos. Az emberek hatalmas tengerében ő csak egy volt, de a tengerhez tartozott, és csak az élete különült el a többiekétől.

Ó, bárcsak Dávid is hozzánk csatlakozna! – gondolta. Egészen kitisztult a feje. Ő segítene kiszabadítani a sötét, bánatos népéből, ahová született, és elhozná a kellemes napsütésbe, amelyben Peónia népe él. Elfeledkezne a halálról, és megtanulná szeretni az életet.

Megkönnyebbülten tért haza a teendőihez. Ezra és Dávid már megjött a zsinagógából, nem sokkal később Ezra asszony és Lea is, majd folyt tovább a sábbát a szokásos rítusok szerint, amiket Peónia jól ismert, de nem vett részt bennük. Neki az volt a dolga, hogy szolgáljon, így már előző este kitette a nagy gyertyatartókat, hogy Ezra asszony meggyújthassa a gyertyákat, és köszöntse a szent napot. Most, amikor összegyűltek a vacsorához, Peónia behozta a bort, Ezra megáldotta és elmondta a szombati imát. Peónia irányította a kézmosást, aztán az étel felszolgálatát. Amikor egy szolga, aki nemrég jött a házhoz, elindult, hogy hozza Ezra pipáját, Peónia megrázta a fejét és feddően ráncolta a homlokát, hiszen ezen a napon nem szabad semmilyen tüzet meggyújtani. Ezra a szobája magányában megengedheti magának ezt a fényűzést, de itt nem.

Így telt el a nap, és Peónia szándékosan nem akarta látni, hogy Dávid hányszor szól Leához, vagy hogy amikor nem szól, hosszan és elgondolkodva néz rá. Este Dávid vezette a karján Leát, hogy az udvaron megtalálják az első három éjjeli csillagot, és vele mondatta ki, hogy kiment a sábbát.

Peónia szaladt, hogy meggyújtsa a gyertyákat és a lámpásokat, és boldogabb volt, mint valaha, amikor meghallotta, hogy az új napot köszöntik, egy jó napot, mondta magának, egy kellemes, szokványos napot, ami az embereké és nem valami idegen istené. Az egész sábbát alatt egyetlen szót sem váltott Dáviddal, de nem keseredett el. Tudott várni.

Miután Peónia elment, Kung Csen még ottmaradt a kertben. Általában sokat és egyenletesen dolgozott központi üzletének nagyszobájában, többnyire korán ment be és későn jött haza. A vagyona szépen gyarapodott, tehetős ember volt. Élvezte a gazdagságát, de nem volt erkölcstelen. Ha azt vette észre magán, hogy túlságosan beszűkül, és csak a pénzszerzésen jár az esze, akkor szünetet tartott, és egy teljes napig még csak a közelébe sem ment a boltjainak. Ilyenkor üldögélt a kertjében, lustálkodott, és szabadon szárnyaltak a gondolatai.

Épp egy ilyen napon talált rá Peóniára, és miután a lány elment, ő leült egy zöld székre, hogy nézegesse a halakat. Ilyenkor soha nem merték megzavarni. Egyszer-egyszer benézett valaki a kapun, kicsit téblábolt, aztán odébbállt. Népes házában Kung Csen élete tele volt gonddal és felelősséggel, és ez volt neki a béke szigete. De ki volt békülve mindazzal, ami körülvette, és boldog embernek tartotta magát, sőt az is volt. A boldogságot indokoltnak és érthetőnek gondolta. Itt a földön vágyott rá, hogy gazdag legyen, hogy tiszteljék az üzlettársai, hogy a nők elégedettek legyenek körülötte, és legyen elég fia, hogy ne kelljen aggódnia, ha egy-kettő meghal közülük.

Az égtől semmit sem kért. Habár nem volt szüksége arra, hogy higgyen Istenben, azt is tudta, hogy semmi sem lepné meg, ami netán igaznak bizonyulna a halál után. Nem tart igényt a halhatatlanságra, de ha az derülne ki, hogy az az emberi lélek jussa, akkor is úgy nézne elébe a jövőnek, ahogy a jelennek: mosolygó magabiztossággal, jó emberként, akinek nem kell félnie sem Istentől, sem ördögtől, már amennyiben léteznek. Egyszer, amikor Ezra faggatta a hitéről, Kung Csen higgadtan így válaszolt: „Ha valóban létezik Isten, és olyan, amilyennek te mondd, akkor van annyi esze, hogy ne kérje tőlem azt, hogy olyasmiben higgyek, amit sosem láttam.”

Kung Csen inkább olyasmikben hitt, mint a jó cselekedetek, az igazság szeretete, hogy minden embernek ugyanannyi joga van a boldog élethez, és a maga részéről minden tőle telhetőt meg is tett, hogy e hitnek eleget tegyen.

Most azonban csak a reggel szépségében, a tiszta medencében s a vízben megcsillanó, színes halakban gyönyörködött. Kiürítette az elméjét és pihent. Ám ezt a magányos meditálást hirtelen megzavarta, hogy úgy érezte, döntenie kell harmadik lánya sorsa felől. Ha igaz, hogy érdeklődni kezdett Ezra egyetlen fia iránt, akkor nincs idő hosszas mérlegelésre. Először is magában kell elrendeznie, hogy ő támogatna-e egy ilyen frigyet. Nem akármilyen döntés, hogy valaki a lányát egy olyan idegen családba adja, amelynek a neve nem szerepel az Antikvitas száz neve között. De Kung Csen tisztában volt népe történelmével, és jól emlékezett rá, hogy nem ő lenne az első, aki így cselekedne, és ez így is lenne helyes, mert csak így lehet mindenféle vérből egyet csinálni. Ugyanakkor forrón szerette az összes lányát, és nem akart Kicsi Harmadikja vállára túl nehéz súlyt rakni.

Míg ő elmélkedett, egy szép jelenet játszódott le a medencében a szeme előtt. Pár napja észrevette, hogy az egyik nőstény sziámi hal ikrákat hordoz. Ezért megkérte a szolgálait, hogy hozzanak egy hímet a halpiacról, és tegnap meg is érkezett. Az új hal büszkén úszkált a medencében. Szép példány volt, szivárványszínű uszonyal. A vízfelszín közelében úszott, és a napfény úgy akadt fenn az uszonyán, akár egy apró hálón. Ebben a pillanatban a kis nőstényhal is meglátta, és boldogan úszott felé.

Kung Csen tudta, mi fog történni. Figyelt, és elérzékenyülten mosolygott a kibontakozó szerelmi légyotton. Amint a hím meglátta a nőstényt, buborékhalót fújt ki, ami felemelkedett a vízfelszínre. A nőstény odaúszott hozzá, ő pedig rácsavarodott. Az ölelésben gyengéden átfordította és beburkolta az aranyuszonyával. Az eksztázis pillanata után szétváltak, s a kis nőstény elszórta a petéit. A hím a szájával elkapta a lesüllyedő ikrákat, és felfelé úszva egyenként beledobta a buborékfészekbe. A két hal újra és újra találkozott, pározott és szétvált, egészen addig, amíg a kis nőstény már nem bírta szusszal. De a hím felmérgeződött, amikor elúszott előle, és erőszakosan követte. Kung Csen csak nevetett magában, látva a nőstény hal elkeseredését, aztán puha kezével benyúlt a vízbe, hogy kivegye a nőstény halacskát a tenyerébe, és betette egy porcelán vizeskancsóba, ami pontosan azért volt ott, hogy ha a halak viaskodni kezdenek, abba tegyék ki őket. Amikor a hím hal hiába kereste a párját, Kung Csen újra felnevetett. – Ne dühöngj, kis fickó! Ennyi elég volt neki belőled!

Újra leült, a szétválasztott szerelmesek pedig mentek a maguk dolgára. De ez a kis jelenet beindította a fantáziáját. Eszébe jutott Peónia csinos arcocskája, és arra gondolt, hogy biztosan furcsa lehet egy ilyen szép, fiatal lánynak az ő külföldi barátja, Ezra házában szolgálni. Aztán eszébe jutott Dávid, Ezra fia, és elmosolyodott. Majd a Kicsi Harmadikra gondolt, és megint elkomolyodott. Ha egyetlen lánya lett volna, vagy Liliről lett volna szó, a Kicsi Negyedikről, fontolóra sem vett volna ilyen házasságot. Lili volt a kedvence, mert attól a nőtől született, akit szeretett.

A seb, amit ejtett rajta, úgy-ahogy elmúlt, de a heg örökre ottmaradt. Kung Csen soha nem volt élvhajász. Nem kajtatott a nők után. Elfogadta azt a nőt, akivel a szülei összeházasították, és békében élt vele, bár nem kitörő boldogságban, eltekintve a négy fiútól és három lánytól, a gyermekektől, akiket szült neki. Aztán, pár évvel ezelőtt beleszeretett egy lányba, akit egy örömházban látott meg, és a felesége beleegyezésével elhozta a saját házába. Ezzel úgy érezte, hogy a magánélete is egészen kiteljesedett.

Egy éve viszont rajtakapta a nőt a saját alkalmazottjával. Amikor a düh elmúlt, és helyette ottmaradt a szomorúság, megértette, hogy a szomorúság is a szerelem része. Először meg akarta büntetni a két árulót, de aztán rájött, hogy a büntetéssel nem nyeri vissza sem a nő szeretetét, sem a férfi lojalitását. Ezt az öncélúságot nem engedte volna meg magának, ezért magához hívatta mindkettőjüket, majd mosolyogva és barátságosan közölte velük, hogy távozzanak, alapítsanak családot, azzal egy kis pénzzel elbocsátotta őket, csak a lányát tartotta meg. Ahogy a csinos nő sóvárogva visszanézett, arra gondolva, hogy mi mindent kell majd nélkülöznie, és hogy a szolgát választotta az úr helyett, Kung Csen nyugodt arca már engesztelhetetlen volt. Tudta, hogy amit elveszített, azt örökre elveszítette.

Kung Csen már nem gondolt a szerelemre, de a halak kis románca egy pillanatra eszébe juttatta az elfeledett álmot, és felsóhajtott. A szerelem elillant, és semmilyen emberi halandó nem tudta tovább életben tartani. A házasságnak pedig semmi köze a szerelemhez. Ha a lányának tetszik az ifjú idegen, és ha a családja is befogadja, ahogy nyilvánvalóan bármelyik család szívesen látná az ő lányát, akkor számára ez pusztán üzleti kérdés marad. Ha nem engedné hozzámenni Ezra fiához, akkor ezentúl kellemetlen lenne vele üzletelnie. Független lévő szerződésük aláírására soha nem kerülne sor. Ezra elvinné egy másik kereskedőhöz, márpedig ebben a városban rengeteg jó kereskedő van, ha a gazdagságuk nem is ér fel az övével. Milyen bosszantó lenne látni, hogy egyikük hasznot húz Ezra külföldi áruiból. Igen, a házasság jó kapocs lenne az Ezra-házzal. Minden üzleti kapcsolatnak javára válik, ha emberi kötelék is erősíti. Minél több az emberi szál, annál stabilabb és tartósabb az üzleti viszony. Mindent összevéve, Kung Csen nem bízott jobban Ezrában, mint saját magában. Ha hatalmas pénzeszegek forognak kockán, senki sem bízhat a másokban. De ha Ezra és ő vérszövetségre lépnek, akkor már egyek, és kizárt, hogy egymást kijátsszák.

– Mondjátok számításnak, ha tetszik – mormolta a halaknak.

Az biztos, hogy a Kicsi Harmadik boldogabb lenne abban az idegen házban, ha Peónia, a fiatal kínai lány is ott lenne neki játszótársnak. Beszélmem kell a Kicsi Harmadikkal, döntötte el, ha ebből a házasságból lesz valami. De előtte az anyjával kell szót értenem, tette hozzá magában.

Nehézkesen felállt, majd elballagott a felesége udvarára, és kopogtatott az ajtaján. Egy szolgálólány sietett ajtót nyitni, majd Kung Csent meglátva, betessékelte.

– Mit csinál a fiaim anyja? Pihen? – érdeklődött.

– Az úrnő a napon üldögél, és nem csinál semmit – válaszolta a szolgáló.

Kung Csen bement, és elhízott, középkorú feleségét egy hatalmas, fonott karosszékben találta. Előtte egy macska épp egy egeret lökdösött, amit nemrég kapott el. Mikor odaért hozzá, a felesége mosolygós arccal pillantott fel rá.

– Nézd ezt az okos macskát! – mondta. – Ma már két egeret is levadászott.

– Azt hittem, hogy buddhista vagy – ugratta Kung Csen.

– Nem én ölöm meg az egereket! – vágott vissza a felesége.

– Nem is vagy macska.

– Valóban nem.

– És a macska sem buddhista.

A felesége erre az élcelődésre már nem válaszolt, csak figyelte tovább a macskát. Kung Csen nem bánta. Régóta tudta, hogy a felesége csöpp agya annyit képes csak befogadni, mint egy csésze, és nem szabad túltöltenie. Mindig akkurátusan kimérte, hogy mennyivel terhelje, így aztán sosem veszekedtek. Most leült, hogy ne lássa a macskát, aki jóízűen ropogtatta az egércsontokat.

– A Kicsi Harmadikunkról jöttem beszélni veled – fogott bele.

A felesége ingerülten legyintett dundi, aranygyűrűs kezével. – Ó, az a nevetlen lány! – csattant fel. – Soha nem fog tudni hímezni. Lefogadom, hogy Csu Ma csinálja meg helyette.

– A Kicsi Harmadik éppen rám ütött. Sose szerettem hímezni – mondta Kung Csen. Az arca komoly volt, de a szeme huncutul csillogott.

A felesége arcára őszinte meglepetés ült ki. – Téged sosem tanítottak! – jelentette ki.

– Tényleg nem – ismerte be a férje. – De ha tanítottak volna, akkor is biztosan utáltam volna. Az én vérem – kérek, bocsáss meg nekem!

Kung asszony elmosolyodott, rájött, hogy a férje megint viccel, aztán elhallgatott és élvezettel figyelte a macskát. Párnás keze gyöngyházszerű szaténruháján, az ölében nyugodott, akár egy félig kinyílt sárga lótuszvirág. Fiatalon annyira szép volt, hogy Kung Csennek évekre telt, amíg rájött, hogy milyen együgyű.

– Nos? – kérdezte hosszú hallgatás után.

– Van egy ajánlatom a Kicsi Harmadikunknak – mondta Kung Csen.

– Ezúttal ki nézte ki magának? – kérdezte Kung asszony. Rengeteg ajánlatot kaptak mindegyik lányukra. Az összes gazdag fiús családnak először a Kung lányok jutottak eszébe.

– Ezra, a külföldi azon gondolkodik, hogy megkérje a mi Kicsi Harmadikunk kezét a fia, Dávid számára – mondta Kung Csen.

Kung asszony felháborodva nézett rá. – És az a fiú nekünk számításba jöhet? – kérdezte.

Kung Csen kedvesen válaszolt. – Úgy gondolom, hogy igen. Nagyon gazdag család, és Ezrával egy új szerződésen gondolkodunk. Egy fia van, a Kicsi Harmadiknak nem kéne harcolnia a többi fiú feleségével.

– De hát akkor is egy idegen! – tiltakozott az asszony.

– Találkoztál velük valaha? – kérdezte Kung Csen.

Kung asszony a fejét rázta. – Már hallottam róluk – mondta. – Az orruk és a szemük is nagy. Nem akarok nagy orrú és nagy szemű unokákat.

– A Kicsi Harmadikunk orra már-már túlságosan is kicsi – közölte Kung Csen megértően. – Különben is, te is tudod, hogy a kínai vérünk elsimítja a túlságosan nagy kilengéseket. A következő generáció gyerekeinek már tökéletes kínai kinézetük lesz.

– Úgy hallom, hogy azok a külföldiek nagyon hevesek – tiltakozott Kung asszony.

– Hevesek? – ismételte Kung Csen.

– Vallásos buzgalomban élnek – mondta Kung asszony. – Nem esznek bizonyos ételeket, mindennap imádkoznak, az istenük láthatatlan, de mégis félnek tőle, és azt mondják, hogy a mi isteneink hamisak. Ezek megbocsáthatatlan dolgok. Még az is lehet, hogy arra kényszeríténék a Kicsi Harmadikot, hogy az ő idegen istenüket imádjá.

– Kicsi Harmadik sosem csinál olyasmit, amit nem akar – mondta mosolyogva Kung Csen.

– Annyi pompás fiatalember kéri a kezét, miért választanánk neki éppen egy külföldi férjet? – kérdezte Kung asszony. A macska időközben megette az egeret, kivéve a fejét, amit szépen eldugott az ajtó mögé. Kung asszony ezen mulatott, el is felejtette, hogy miről beszéltek.

– Üzletet félretéve – mondta Kung Csen türelmesen – nem hiszem, hogy az embereket a fajtájuk szerint kéne elkülöníteni. Minden embernek van szeme, szája, orra, karja, lába, szíve, gyomra, és tudomásom szerint azonos módon is szaporodnak.

Kung asszony felkapta a fejét a szaporodásnál. – Azt hallottam, hogy a külföldiek kinyitják a hasukat, és a gyerekeket a lyukból veszik ki – mondta.

– Ez nem igaz – felelte Kung Csen. – Ezra barátommal közös fürdőbe járunk, és pontosan ugyanúgy néz ki, mint én, eltekintve attól, hogy sokkal szőrösebb.

Kung asszony felélénkült érdeklődéssel figyelt. – Azt hallottam, hogy azért ilyen szőrösek, mert közelebb vannak a majmokhoz, mint mi. – Aztán összeráncolta a homlokát. – És mi van, ha a Kicsi Harmadik nem szereti a szőrös férfiakat?

– A Kicsi Harmadik nem fog látni más férfit az életében, mint azt, aki elveszi feleségül – mondta Kung Csen. – Így azt sem fogja tudni, hogy nem szereti a szőrös férfiakat.

Most már a fő kérdéshez jutottak, amit Kung Csen neki is szegezett. – Tehát ha ajánlatot tesznek, akkor...?

– Ha?

– Amikor ajánlatot tesznek – javította ki magát –, akkor elfogadhatom?

Ez félig kérdés volt, félig kijelentés, amire Kung asszony közönyösen bólintott. Könnyebb volt beadni a derekát, mint ellenkezni a férjével.

– Annyi lányunk van – mormolta, és ásított egyet. Kung Csen látta, hogy az asszony befejezettnek tekinti a beszélgetést, így elindult kifelé. A kertkapuból még visszanezett. A felesége már alváshoz készülődött, és lehunyta a szemét.

Egy pillanatra fel is dühödött. El is határozta, hogy elmegy a lányához és beszél vele, ha már az anyját ennyire nem érdekli, hogy mi lesz a sorsa. Aztán inkább elvetette a gondolatot. Túl korai lenne. Jobb kivárni az ajánlatot. Sőt, az sem árt, ha egy kicsit még elmélkedik a dolgon. A Kicsi Harmadik még túl fiatal. Hanem a pihenőnapjának már lőttek, mert a kérdés alaposan felzaklatta. Megfordult, és lassú, méltóságteljes tempójában a nagykapu felé tartott, amely az utcára nyílt. A szaténfüggönyös öszvéres kocsi mindig menetkészen állt. A kapus kiáltott egyet, mire az öszvérhajcsár talpra szökkent. Kung Csen beszállt a kocsiba.

– Vigyél a könyvelőirodámba – parancsolta. A hajcsár csattintott egyet az ostorával, és Kung Csennel útnak indult a kocsi.

a

Azon a bizonyos sábbáti napon a zsinagógában Ezra asszony imádkozás közben is tovább szőtte terveit. Az agya lázasan dolgozott. Ezrának szándékosan nem szólt arról, hogy egy időre meghívna a rabbit magukhoz. Vajon mennyi időre? Ki tudja? Talán egy hétre, vagy egy hónapra – addig biztosan, amíg Dávid be nem jelenti, hogy el szeretné venni Leát feleségül. Ha elmondaná Ezrának, akkor az lenne a válasza, hogy nem szabad erőltetni Dávidot. De ő nem erőltetni szeretne volna, csak engedelmeskedett Isten akaratának.

Isten akarata... a szavak békés hangzása feltöltötte a lelkét. A zsinagóga még mindig a béke szigete volt. A pusztulás még nem volt nyilvánvaló – még nem. A függönyök ha ósdiak is, de még mindig egyben voltak, hála annak az asszonynak, aki nagy gondossággal foltozgatta őket. A szegény zsidók házai leginkább a zsinagóga körül tömörültek. Ezra asszonynak néha büntudata volt amiatt, hogy nem osztozott a néhai hatalmas gyülekezetből megmaradt kis közösség szegénységében.

Hova lettek a zsidók? Ez a kérdés mindnyájuk előtt rejtély volt. Anélkül, hogy a kínaiak elüldözték volna őket vagy barátságtalanok lettek volna velük, eltűntek: minden nemzedék kisebb lett, mint az előző. Ezra asszonyt düh fogta el, amikor erre gondolt. Persze könnyebb volt lesülyedni és kínáivá válni, egyszerűbb volt felvenni a gondtalan, istentelen szokásokat, mint zsidónak maradni. Még több ok arra, hogy ő, a gazdagsága ellenére is, szigorúan betartsa a szokásokat – vagy talán épp amiatt. Egy szegény zsidó talán rá is van kényszerítve, hogy válasszon Isten és a pénz között. Neki nem kell ilyen döntést hoznia. Mindezek a gondolatok még inkább megerősítették az elhatározásában. Ha a szertartásnak vége lesz, ő hátramarad, és odamegy a rabbihoz. Ezrának majd akkor mondja el, ha a terve biztosan megvalósul. Nem volt nehéz lemaradnia a többiektől, mert a zsinagógában a nőket és férfiakat amúgy is elkülönítette egymástól egy magas, faragott fából készült paraván, és ő, szokás szerint, Ezrától külön imádkozott. Lea mellette volt, Dávid pedig az apja mellett. Leát majd hazaküldi Vang Mával, ő pedig megvárja a rabbit.

Miután kitisztult előtte, hogy mit kell tennie, béke és nyugalom szállt rá. Felnézett a rabbira, aki épp a Mózes-szék mellett állt, amire a szent Tóra volt ráhelyezve. Hosszú, fekete palástot viselt, fekete kipával fedett fejről fehér vászon lógott le, egészen a háta közepéig. Hangosan olvasott fel, miközben Áron hasonló öltözékben, kék színű kipában lapozott neki. Úgy tűnt, mintha a rabbi olvasna, de valójában fejből, lapról lapra idézett. Ha megakadt, ami ritkán esett meg vele, Áron hangosan sűgött neki.

Az imádkozás után Ezra asszony megtudta, hogy a rabbi nem szívesen adta be a derekát, hogy Ezra házába költözzön. Ezra asszony hiába magyarázott, könyörgött, hogy jöjjön azonnal, a rabbi csak megrázta hosszú szakállát. – Jöjjön a fiad ide Tórát tanulni! – mondta határozottan.

Ezra asszony hangosan kifakadt. – De rabbi, miért is takargatnám ön előtt! Mi van, ha nem jön? Most tényleg lelkes. Nyilván felzaklatta a lelkét, amit Kao Lien mesélt, hogy gyilkolják a népünket. De még fiatal. Lesznek napok, amikor majd nem akarna elmenni. Biztosan játszva talál valami kifogást, hogy alszik, vagy játszik a madarakkal vagy a kutyával, vagy verset ír – bármit! De ha ön ott van a házban, akkor nem tudja elkerülni.

A rabbi elgondolkodott ezen. – Az Úr szolgálja vagyok – jelentette ki végül. – Tőle kell választ kapnom.

A heves vérmérsékletű Ezra asszony nem elégedett meg ennyivel. Ő már tisztán látta Isten akaratát, és azt akarta, hogy ez a makacs, jólelkű vénember is úgy lássa.

– Nézze, rabbi, hiúság nélkül állíthatom, hogy a mi családunk a leghatalmasabb a zsidó közösségben – mondta. Látta, hogy a rabbi szája széle mosolyra húzódik, úgyhogy gyorsan folytatta. – Igen, igen. Én is tudom, hogy Ezra szíve ide és oda is húz, és őszintén elmondhatom, hogy sok éjszakát átsírtam az ő kényelmes természete miatt. De annál inkább igyekeztem, hogy kettőnk helyett is lerójam a kötelességemet, és ön is tudja, rabbi, hogy ez így van.

– Igen, tudom – felelte a rabbi nyájasan.

– De én sem élek örökké – folytatta Ezra asszony –, és azt akarom, hogy a fiam ne térjen le az ősei útjáról. Ha Leát elvenné...

– Nem fogja elvenni? – kérdezte a rabbi meglepetten.

– Persze, hogy elveszi – felelte Ezra asszony némi türelmetlenséggel a hangjában. – De addig nem mondhatjuk, hogy elveszi, amíg sor nem kerül az esküvőre. Rabbi, ön nem érti a mai fiatalságot. Biztosíthatom, hogy Dávid, ha magában lenne, nagyon jó fiú lenne, de a kínai lányok mindig kinézik maguknak. Addig nem lehetek benne biztos, amíg...

– És Dávid is megnézi őket? – szakította félbe a rabbi.

Ezra asszony kikerülte a választ. – Ha Leát elvette, akkor senkit nem fog megnézni.

– És miért nem veszi el Leát most azonnal? – kérdezte a rabbi ártatlanul.

Ezra asszony felsóhajtott. – Rabbi, az igazság az, hogy először az kell, hogy Dávid akarja.

A rabbi arca erre elkomorult. – Miért, talán nem akarja?

– Egy fiatalember gyakran nem tudja, hogy mit akar, amíg az orra alá nem dörgölik – mondta Ezra asszony.

A rabbi ezen lehajtott fővel gondolkodott egy darabig, közben kezével a botját markolta. Aztán felemelte a fejét, mintha látna. – És nekem mi dolgom van mindezzel? – kérdezte.

– Semmi – felelte Ezra asszony gyorsan. – Ez teljes mértékben az én feladatom, és Lea segíteni fog nekem benne. De az viszont az ön feladata, rabbi, hogy Dávidot Jahve felé vezesse. Oktassa, tanítsa meg a Tórára, fordítsa a szívét az Úr felé – mi majd elvégezzük a többit.

A rabbi elgondolkodott, aztán így szólt: – Akkor is Jahve elé járulok, és tőle kérek eligazítást. Hagyj magamra, leányom.

Ezra asszony felpattant a székéből. – Ahogy óhajtja, rabbi! – Erős hangjában indulat csendült. – Remélem, minél hamarabb vendégül láthatjuk!

Hazament, a rabbi pedig egy fedett folyosón át visszament a zsinagógába. Minden lépést ismert, és a lába is éppen beleillett a padló kövén kijárt mélyedésekbe. Sok év telt el azóta, hogy a saját szemével látta a zsinagógát, de a többi érzéke működött. Érezte a penész szagát a függönyökön, megérintette az ajtókat, asztalokat, oltárt, és a por, mint a homok, megragadt kifinomult ujjbegyein. A talpával érezte, hogy a zsinagóga padlója nem lett felseperve, még sábbátkor sem. De most az volt az érzése, hogy nincs egyedül, és feszülten figyelt. Igen, lassú és mély szuszogást hallott.

– Ki alszik az Úr házában? – kérdezte hangosan.

A légzés hangos horkanással véget ért. Álomittas hang felelt: – Hogyan? Rabbi, csak én vagyok az – az öreg Eli! Elszunyókáltam. Már vége van az imádkozásnak?

Ráhel férje volt, az ő feladata volt a zsinagóga tisztán tartása.

– Nem lenne szabad itt aludnod! – hordta le a rabbi. – A szertartásnak már rég vége.

– Itt olyan csend van – szabadkozott Eli. – Az ünnepnapokon kívül nincs itt senki, csak maga, de ilyenkor nem szokott idejönni.

– Gyere csak ide! – parancsolta a rabbi hirtelen. Várt, amíg meg nem hallotta a férfi csoszogó lépteit. – Mondd csak, tudsz valamit az ezüstedényekről?

Az öreg Eli finoman, öregesen köhécselt. – Azok az edények, ö... khm...

– Mondd el, amit tudsz! – kiáltott rá nyersen a rabbi.

– ...azok most ónból vannak – mondta Eli.

– Éreztem a különbséget – motyogta a rabbi. – Tudtam, ahogy ma reggel a kezembe fogtam őket. – Felemelte a fejét, az arca eltorzult a fájdalomtól.

– Miért bánkódsz ezen, rabbi? – kérdezte Eli szánakozva. – A fiatal rabbik mindig... – elharapta a mondatot.

A rabbi remegni kezdett. – Mondd el, mit tett a fiam! – parancsolta.

Az öreg Eli köhécselt, hebegett-habogott, a ruhája ujjával törölgette a fejét és az arcát, de nem mert nem engedelmeskedni. Próbált nevetgélgni, hogy mutassa, hogy nem történt semmi drámai, aztán megnyugtatóan hozzátette: – Az ónedények be vannak ezüstözve, és ugyanúgy néznek ki, mint a régiek. Tudja, a kínai ónkészítők ügyesek, és amikor a fiatal rabbi azt mondta nekik, hogy...

– A fiam eladta a zsinagóga ezüstedényeit! – motyogta.

– De kérem, ne árulja el neki, hogy tőlem tudja! – mondta az öreg Eli halkán.

– És csak én vehettem észre a különbséget! – mormogta a rabbi. – Azok, akik imádkozni jöttek, azok...

– Nem jönnek sokan manapság, rabbi – mondta vigasztalólag az öreg Eli.

A rabbi imbolyogni kezdett, mire Eli előrelépett, és megtámasztotta a rabbi könyökét.

– Jöjjön velem, rabbi! – mondta. – Jöjjön és pihenjen! Túl öreg ahhoz, hogy siránkozzon. Az öregeknek boldognak kell lenniük, mint a gyerekeknek. Itt az ideje, hogy aludjon egyet, üljön ki a napra, egyen finomakat, és hagyja, hogy kiszolgálják.

– Úgy beszél, akár egy kínai – mondta a rabbi.

Keserű hangon mondta, de az Öreg Eli felnevetett. – Végül is a hét részből hat kínai! A zsinagógán kívül Öreg Linek hívnak. Erre a névre hallgatok.

Beszéd közben finoman kivezette a rabbit a zsinagógából, vissza a házába, ott leültette, és sürgött-forgott körülötte, hogy kényelmesen el tudjon helyezkedni. Kiment a konyhába, és szólt Ráhelnek, hogy főzzön egy tál zöldséglevest, a rabbi meg hagyta. Úgy ült, mint akit fejbe dobtak egy kővel. Egészen elkábult. Csak egyszer szólalt meg, miközben a levesét szűrölte. Megtört szívvel mondta: – Kedvesebb vagy hozzám, mint a saját fiam.

– Ugyan-ugyan! – mondta Öreg Eli. – A fiatal rabbiknak sincs könnyű dolguk.

Miután Eli elment, a rabbi felidézte Eli utolsó mondatát. – Igen... – dörmögte egy idő után. – Igen, tényleg nincs könnyű dolga a fiának. Ó, Jahve! Ha azt akarod, hogy más vegye át a helyét, hát legyen, ahogy te akarod. Elmegyek Ezra házába!

Így ismerte meg a rabbi Isten akaratát. A sábbát utáni napon átköltözött Ezra házába, Áronnal együtt. De Ráhelnek megparancsolta, hogy maradjon ott és tartsa rendben a házat, mert bármikor visszatérhetnek. A fiának nem szólt semmit, nem szidta le, nem is szomorkodott.

a

Peónia három napig az asztalfiókjában tartotta Kuelian versét, várva az alkalmas pillanatot, hogy odaadja neki. Sábbát után Dávid magába zárkózott, és sok időt töltött apjával a könyvelőirodában. Keveset volt otthon, s amikor hazajött, akkor is került minden női családtagot és szolgálót, csak magában olvasott a szobájában. Peónia várta, hogy elmúljon ez a hangulata, tudta, kár lenne erőltetni, hogy kibújjon a csigaházából. Ám még mielőtt eljött volna a kedvező pillanat, megjelent a rabbi a fiával, Áronnal, és beköltöztették őket Ezra udvara mellé.

Most aztán egészen elzárták Dávidot Peónia elől. Ugyanúgy szolgálta, ahogy eddig, de csendesebben, elgondolkodó tekintettel. A fiú mintha észre sem vette volna. A reggeleket a rabbival töltötte, s az öreg megparancsolta Áronnak, hogy ő is üljön le melléjük. Áron, aki kissé meg volt szeppenve az óriási házban, Ezra asszony állandó figyelme alatt, nem lázadozott. Peónia néha maga vitte be a forró teát a szobába, hogy lássa, hogy van Dávid, és a fiú feszült figyelemmel tanulmányozta az asztalon kigöngyöltetett és nyitott könyveket, míg Áron folyamatosan izgett-mozgott, és felnézegetett vagy ki az ajtón. Áron megtanulta, hogy mindezt némán tegye, hogy vak apja ne vegye észre, amint elkalandozik a tekintete, és hatalmasakat ásít. Néhány nappal később Lea is csatlakozott az órákhoz. Ez azért történt, mert Dávid elmondta az anyjának, hogy Áron mennyire zavaróan viselkedik, és Ezra asszony megijedt, hogy a fia előbb-utóbb elveszíti a türelmét, ezért megkérte Leát, hogy legyen ő is jelen vigyázó szemmel, sőt, azt is kijelentette, hogy ha Áron továbbra is fegyelmezetlen lesz, akkor ő maga fog részt venni a Talmud-leckéken. Ezt Leán keresztül meg is üzenté Áronnak, hogy megijessze.

Amikor Peónia látta, hogy Lea mindennap ott van Dávid mellett, tudta, hogy nem várhat tovább az alkalmas pillanatra. Egyik este, amikor az utolsó kancsó teát vitte be Dávidnak, megállt az ajtó előtt, és köhintett. Dávid a hálósobában volt, és Peónia most már nem mert csak úgy besétálni hozzá, mint régen.

Dávid azonnal kijött az ajtóba, hogy megkérdezze, mit óhajt. A köntöse már nem volt rajta, fehér selyem alsókabátban és nadrágban állt előtte. A szeme tiszta volt, az arca piros. Peónia azonnal gyöngédséggel telt el iránta.

– Hoztam neked teát! – mondta halkan.

– És miért kell ezért szólnod? – kérdezte meglepődve Dávid. – Miért nem hozod be, ahogy eddig?

Peónia erre bement a hálósobába, és miután lerakta a teát, a zsebéből előhúzza az összehajtogatott papírt, és Dávid felé nyújtotta. – Vártam, hogy odaadhassam ezt neked – mondta. – De sosem nyílt rá kedvező alkalom, mert annyira el vagy foglalva.

Dávid elvette a papírt és leült, ő állva maradt, miközben Dávid maga elé tette a verset. Aztán felnézett és látta, hogy a lány még mindig áll. – Ülj le! – mondta neki. Peónia leült, miközben Dávid újra és újra elolvasta a verset. Aztán ráemelte a tekintetét. – Nagyon szép vers – mondta. – Ő írta?

– A saját ecsetével, láttam, ahogy írta – felelte. – Elvittem neki a versedet... tudod, amit nem fejeztél be – vallotta be. – És láttad őt? – kérdezte Dávid. Úgy tűnt, egyáltalán nem izgatja, hogy mit tett a lány.

A lány bólintott.

Dávid az asztal fölé hajolt. – És milyen volt? – kérdezte.

Peónia megrázta a fejét. – Jobb, ha nem beszélünk róla.

– És miért, ha szabad érdeklődnöm? – Peónia nem tudott olvasni a szeméből, mert továbbra is a verset nézte.

Peónia elkeseredett arcot vágott. – Gyengéd, fiatal, szép... és sérülékeny, úgyhogy nem lenne szabad összetörni.

Dávid kissé elpirult. – Nem tudom, mire céloz – mondta.

Peónia komoran állta a tekintetét. – De igenis, tudod.

– Azután, hogy látott téged, beléd tudna szeretni a szegény kis virág, de ha megtudja... – Itt elharapta a mondatot.

– Mit tud meg? – faggatta Dávid.

A lány megrázta a fejét, és hallgatott. Dávid feldühödött. Az asztalra dobta a verset. – Peónia, azonnal mondd meg, hogy mire gondolsz! Ha van valami, amit mindenkifelett gyűlölök, akkor az az, amikor egy nő kerülgeti a forró kását, és nem mondja ki, ami a fejében van.

Erre már Peónia is felmérgeződött, egyenesen Dávid szemébe nézett, és szenvedélyesen kifakadt: – Nem találkozhatok veled! Ezt gondolom. Már kezd túl sokat rád gondolni, pedig nem lenne szabad.

– Nem a te tiszted, hogy eldöntsd! – tromfolta le Dávid. – Miért akarsz távol tartani tőle?

Dávid titokban ámult a saját sunyiságán. Vajon nem hitette el Leával, hogy szereti? Most, mint az utóbbi napokban többször is, megint felrémlített annak a pillanatnak az emléke, amikor a barackos kertben a karjában tartotta a lányt.

Kellemes is volt meg nem is. Néha hevesebben vert a szíve, ha rágondolt. Amikor meglátta a Tóra fölé hajoló csinos arcát, vagy az apjára emelt odaadó tekintetét, felkavarodtak benne az érzelmek. Ugyanakkor azt is világosan látta, hogy az ő házassága nem egy szokványos házasság kell hogy legyen. A választásával nem csak a maga nevében dönt.

Akár mennyire is szeretne volna, ha ugyanolyan lehetne, mint bárki más, tudta, hogy nem az.

– Nem rád gondolok – mondta Peónia. – Hanem Kuelianra.

Dávidot elfogta a harag. – Régebben csak rám gondoltál! – kiáltott fel.

– És miért kéne, hogy továbbra is így legyen? – kérdezte Peónia.

A hangjában olyan keménység csengett, mint még soha, az arca pedig kifejezéstelen volt és hideg. Dávid hátrahőkölt. – Peónia! Mi van veled?

Peónia lehajtotta a fejét. – Semmi. Veled van valami.

– De én épp olyan vagyok, mint voltam – erősködött a fiú.

Peónia megrázta a fejét. – Nem, most nem.

Dávid átnyúlt az asztalon, és megfogta a lány kezét. Peónia próbálta elhúzni.

– Engedj el! – kiáltott.

– Nem! – kiáltott vissza a fiú. – Addig nem, amíg el nem mondod, hogy milyen volt Kuelian! – De ezt csak azért mondta, hogy leplezze a zavarát.

Hosszú csönd állt be. Dávid fogta a lány kezét, az ujjai egymásba fonódtak, és Peónia alig bírta megállni, hogy ne remegjen. Egyfelől szeretett volna kiszabadulni a szorításból, de akarta is, hogy így maradjanak. Majdnem elsírta magát, és a szíve majd kiugrott a helyéről.

Aztán alig hallható hangon belekezdett, anélkül, hogy ránézett volna:

– Hát... páfrányzöld ruhát viselt.

– Az arca...? – sürgette a fiú.

– Te is tudod, hogy milyen szép.

– Mondd el, hogy mennyire!

Így aztán Peónia belekezdett. – Hát... kicsi szája van, az alsó ajka kicsit teltebb, mint a felső, olyan piros, mint a gránátalma. A fogai aprók, gyöngyfehérek, a nyelve pici. Amikor a versét írta, kidugta a nyelve hegyét, és olyan volt, akár egy kismacskáé. – Elhallgatott.

– És még? – unszolta Dávid.

– A szeme mandulavágású, égő fekete, a szemöldöke akár a fűzfalevél, az arca meg inkább hosszúkás, mint kerek. A füle apró, halvány, és a hajában volt egy rózsa.

– Folytasd! – parancsolta Dávid.

– Föléhajoltam, miközben írt – a lehelete olyan illatos volt, akár egy virágnak, és a kis keze még az enyémnél is kisebb. Dávid kinyitotta a kezét, hogy megnézze Peóniáét a tenyerében. – Kicsi kezed van – mondta. Peónia ránézett. – Ne hagyd, hogy beléd szeressen! – mondta könyörögve.

Dávid végre elengedte a kezét, és hagyta, hogy ott heverjen az asztalon, magányosan.

– Honnan tudod, hogy gondol rám? – kérdezte.

Peónia visszahúzta a kezét, és bebújtatta bő ruhaujjába. – Tudom – suttogta, és lehajtotta a fejét.

– Mondd el!

– Nincs mit elmondanom. Csak érzem.

Újabb csönd borult rájuk. Dávid felkelt, a könyvespolchoz ment, és a könyveit nézte. A gondolatai máshol jártak, és ezt a lány is tudta.

– Szeretném újra látni – szólalt meg a fiú anélkül, hogy megfordult volna.

Peónia a ruhaujja mögé rejtette a mosolyát. – Nem lehet.

Dávid az asztalhoz lépett, és rácsapott a tenyerével. – De igen!

– Gonosz vagy! – mondta Peónia.

– Honnan tudhatnám, hogy mit kell tennem anélkül, hogy újra látnám? – kérdezte Dávid.

Peónia elgondolkodott. – Ha megszervezem, megígéred, hogy nem írsz neki többet, nem kéred, hogy újra láthasd, és semmi mást nem teszel, amivel még jobban összetörheted a szívét?

Dávid szemhéja megremegett, aztán a fiú elmosolyodott. – Megígérhetem neked, hogy miután láttam, el fogom dönteni, hogy akarom-e még látni vagy írni neki.

Egymás szemébe néztek, hosszan és mélyen. Aztán Peónia kecsesen felemelkedett.

– Legyen ez megállapodás köztünk – mondta határozottan. Megérintette a teáskannát, és miután még forrónak érezte, kérte Dávidot, hogy térjen nyugovóra, azzal elment, és titokban megdicsérte magát, hogy milyen jó munkát végzett.

a

Míg ezek a dolgok zajlottak a házában, Ezra tőle szokatlan csendbe burkolózott. Kao Lien elbeszélése túlságosan is felzaklatta ahhoz, hogy közönyös maradjon, noha zsúfolt és vidám napjai kissé elfeledtették a hallottakat. Valójában a felesége szolgált a lelkiismeretéül, és bármennyire is lázadt ellene, kicsit mindig félt, hogy esetleg valamilyen, számára rejtélyes módon mégis igaza van. Ha üzletről volt szó, mindig kristálytisztán látott. Ha Istenről, akkor úgy érezte, hogy a lelkének túl mély vízbe kerül. Naomi a zsidó apjára emlékeztette, akit szeretett, de félt is tőle. Szomorú, szelíd, de gyógyíthatatlanul keserű ember volt, s hogy miért, az Ezra előtt örökké titok maradt. Gyerekkorában az apja szomorúsága büntudatot keltett benne, de ez valójában nem is az ő, hanem a kínai édesanyja büntudata volt, amelyben ő osztozott. Őt senki nem hibáztatta, az anyja pedig nem érzett büntudatot vagy szomorúságot, s ha vele volt, akkor ő sem.

Miután az anyja meghalt, a régi büntudat egyedül Ezra vállára nehezedett, és részben ezért is állt rá készen, hogy az apja kívánságára elvegye a fiatal Naomit. Az esküvője után egy darabig búskomor volt, nagyon igyekezett, hogy kedvére tegyen csinos feleségének, de miután rájött, hogy úgymint hiábavaló az igyekezete, kezdett visszazökkenni a régi énjébe, és újra jókedvű lett. Vidám is volt, kivéve, ha a régi, megmagyarázhatatlan büntudat sötét kútját valami fel nem kavarta benne, és Kao Lien azzal, hogy elmesélte a zsidók lemészárlását, pontosan ezt tette.

Ezra a házában történő események egy részét maga is látta, a másik részét kínai szolgálói mesélték el neki. De noha mindent tudott, mégsem szólt semmit, mert maga is kétségek közt hanyódott. Vang Mától tudta, hogy a rabbi különös álmot látott, ami arról szólt, hogy ha Áron nem méltó rá, hogy a zsidók vezetője legyen, akkor Dávid veheti át a helyét. Ez valóban így is volt. Az öreg nem láthatta Dávidot, de a hosszas tanulás után egyik nap így szólt hozzá: – Gyere ide, fiam, hadd nézzem meg az arcodat.

Dávid odament hozzá.

– Kérlek, fiam, térdelj le, akár az Úr előtt! – szólt a rabbi. Dávid letérdelt, az öreg pedig megtapogatta az arcát az ujjbegyeivel. Ujjai olyan érzékenyek és beszédesek voltak, hogy Dávid úgy érezte, mintha egy fénysugár pásztázná

körül. A rabbi azután megfogta a fiú erős vállát, széles mellkasát, karcsú csípőjét, vékony combját, és miután megkérte, hogy álljon fel, megérintette a térdét, erős bokáját és szép formájú lábfejét. Aztán megfogta előbb az egyik kezét, majd a másikat, kitapogatta, hogy milyen a keze formája és a szorítása. Végül felállt, és megérintette Dávid feje búbját.

– Magasabb vagy, mint én, fiam! – mondta eltűnődve.

Áron morcosan figyelte a jelenetet a székéből.

– Ó, bárcsak az én fiam lennél! – dörmögte a rabbi Dávidnak. – Akkor dicsérném az Urat.

Dávid megsajnálta a sápadt, csúnya fiút, aki most már kifejezetten dühösen nézett feléjük, és így felelt: – Én úgy hiszem, hogy az ember külseje kevésbé számít – legalábbis az én konfuciánus mesterem így tanította nekem.

– Még mindig tanít téged az az ember? – kérdezte a rabbi féltékenyen.

Dávid habozott, aztán így szólt: – Amikor maga idejött, rabbi, anyám elküldte.

Ezra asszony tényleg így tett, anélkül, hogy bárkit megkérdezett volna, de Dávid valójában továbbra is találkozott idős mesterével, csak ezt nem akarta elmondani. Ezra viszont tudta, mert Vang Ma egyik este kuncogva elárulta neki.

– A fiatalúr, a te Dávid fiad délutánonként ellátogat öreg tanítója házába, a Hűségés Özvegy utcába – mondta Ezrának.

Vang Ma minden este alvás előtt bevitt Ezrának egy tál sovány rizskását, s miközben Ezra lassan elkortyolgatta, Vang Ma elpletykálta neki a friss híreket. Így aztán rengeteg mindenről tudott, amit mások nem is sejtettek. A hírre elfelhősödött a tekintete, mire Vang Ma gyorsan hozzáfűzte: – A mi tanítóinktól talán nincs mit tanulnia a fiadnak?

Ezra eltöprengett ezen. – Hát, nem is tudom – mondta végül. – Attól tartok, hogy az anyja szemszögéből ez nem jó ötlet, mert mi van, ha a konfuciánus mester hatástalanítja a rabbi tanítását?

– Hogy lehet ilyen kőszívű? – kiáltott fel Vang Ma ingerülten. Fiatal korukban olyan közel álltak egymáshoz, hogy Vang Ma felszabadultabban viselkedett vele, mint bárki mással.

– A mi istenünk meglehetősen féltékeny természetű – felelte Ezra.

– Az istenek olyanok, amilyenre az emberek formálják őket – vágott vissza Vang Ma. – A zsidók teremtettek ilyen istent saját maguknak.

– Én ilyet nem tettem – mondta Ezra, és elmosolyodott.

A szakálla alatt felvillanó mosolya olyan üde és őszinte volt, hogy Vang Mának eszébe jutott az a fiatalember, aki egykor volt, és visszamosolygott rá. Aztán a füléhez hajolt, és suttogva folytatta.

– Ne engedd, hogy a te szép szál fiad boldogtalan legyen! – mondta. – Igen, igen, tudom, te zsidó vagy... annak is kell lenned... de mondd csak... nem, nem is kell mondanod – úgyis tudom! Amikor eszedbe jut, hogy az apád zsidó volt, boldogtalan vagy és szomorú, amikor pedig eszedbe jut, hogy az anyád kínai volt, akkor viszont boldog, és szépnek látod az életet.

Ezra ezt nem tudta elfogadni teljesen. – Talán azért vagyok néha boldogtalan, mert tudom, hogy nem vagyok jó zsidó – mondta.

Vang Ma felnevetett. – Olyankor viszont boldog vagy, amikor eszedbe jut, hogy jó ember vagy, gazdag és okos – jelentette ki. – Márpedig mit számít bármi egyéb? – Még közelebb hajolt. – Itt van ez a város, ahol mindenki tisztel azért, aki vagy. Kit érdekel, hogy mi volt az apád?

Vang Ma mindig meg tudta szólítani Ezra lelkét, amikor így elhalmozta szerető és bőséges dicsérettel. Azt a megerősítést, amit a feleségétől sosem kapott meg, mindig megtalálta ennél a jóságos kínai asszonynál, akivel együtt nőttek fel. Ezra imádott boldog lenni, és Vang Ma boldoggá tette, mert arra bátorította, hogy merjen bízni saját magában.

– És különben is – érvelt tovább Vang Ma –, nem vár téged az a szerződés Kung Csennel? Mióta megjött a karaván, te azóta itt lóगतod a fejed. Túl sokat vagy itthon. A férfiaknak nem szabad a ház körül lebzselniük. Ez a nők és a papok dolga. Kung Csen már biztosan azon gondolkodik, hogy vajon mi történt veled. Már kezd türelmetlen lenni, mert alig várja, hogy az új árukat kitehesse a polcaira.

– Igazad van – jelentette ki Ezra. – Reggel első dolgom lesz, hogy elmenjek hozzá az irodájába.

Azzal felkelt, hogy alváshoz készüljön, Vang Ma pedig elvette tőle a tálkát. Már az ajtóban volt, amikor Ezra még utánaszólt.

– Igen...?

– És Dávid továbbra is járhat a régi tanítójához! – mondta búcsúzóul Ezra.

– Miért is ne? – fordult vissza derűsen Vang Ma, és így váltak el egymástól.

Így aztán Dávid titokban továbbra is járt a mesteréhez, attól fogva, hogy a rabbi bemagoltatta vele az átkokat, amiket Jahve adott a próféták szájába a pogányok ellen:

„Akkor vidd ki azt a férfiút vagy azt az asszonyt, a ki azt a gonoszságot művelte, a te kapuidba, (a férfiút vagy az asszonyt) és kövezd agyon őket, hogy meghaljanak.

Két tanú vagy három tanú szavára halállal lakoljon a halálra való; de egy tanú szavára meg ne haljon.

A tanúk keze legyen első rajta, hogy megölettessék, és azután mind az egész nép keze. Így ti szítsd ki magad közül a gonoszt” •

Dávid megtanulta ezeket a mondatokat, de gyűlölte őket, noha tudta, hogy Jahve szavai. Ám viszolygását nem merte kimondani, és inkább azzal vigasztalta magát, hogy elment öreg tanítója kunyhójába, és elüldögélt a csendes kertben a szelíd öregemberrel. Ott egészen más mondatokat hallgatott:

„A gonoszságot kedvességgel viszonzni, ez az emberség bizonyítéka; a nemes lélek magát hibáztatja, az egyszerűbb lélek másokat.”

„Ha az embereket nem tudjuk úgy szolgálni, ahogyan kellene, akkor honnan tudnánk, hogyan kell Istent szolgálni?”

„Életünk irányítójeként egyetlen szó kell, hogy szolgáljon: a kölcsönösség. Ne tégy olyat másokkal, amit nem szeretnél, hogy veled tegyenek.”

Miközben a rabbi Dávid elméjét élesítette, ezek a szavak a lelkét nyugtatták meg, és ezekkel aludt el éjszaka.

a

Ezra a Vang Mával folytatott előző esti beszélgetés után újult erővel és tettekeszséggel ébredt. Semmit sem szeretett jobban, mint egy baráti, pezsdítő beszélgetést és jó kis alkudozást egy finom lakoma közben, és most elhatározta, hogy Kung Csent meghívja egy pompás ebédre a Kőhíd utcai teaházba, ami a legjobb volt a városban. Sőt, elhívja Kao Lient is, és így hármásban majd kifundálnak egy új és remek üzletet. Jó idők jártak. Már majdnem egy évtizede nem volt éhínség, volt egy jó kormányzójuk, az adók alacsonyok voltak, és az embereknek volt pénzük vásárolni. Tökéletes feltételek a kereskedelemre.

Úgy ment el otthonról, hogy senkivel sem találkozott a családtagjai közül. Vang Ma és az Öreg Vang együtt szolgálták ki, és nem volt szükség beszédre. Vang Ma, elégedetten az előző este elért sikerével, csupa mosoly és nyugalom volt, az Öreg Vang pedig mint mindig, most is igyekezett a gazdája elismerését kivívni. A kapus ébren volt és a helyén, az ösvéres kocsis pedig kint várakozott. Ragyogó, vidám nyári reggel volt, az utcán az emberek életvidámnak, jóllakottnak tűntek, készen egy kis szórakozásra. Mít kesergek én az őseim keskeny, sivár földjén? – gondolta magában Ezra, ahogy a kocsiban zötykölődött. Nagyon jól tették, hogy eljöttek onnan. Elég tanult volt ahhoz, hogy tudja, Palesztina kicsi és száraz vidék, és több száz éve nomádok és pogányok birtokolják. – Vajon ha visszamennénk – tűnődött –, visszaengednének minket? Micsoda örültség nem ott maradni, ahol szívesen látnak bennünket!

Lehetséges-e, hogy itt egyszer gyűlölet ébred iránta? – kérdezte magától, de igazából elképzelhetetlennek tartotta. Kínában senkit sem öltek meg a származása miatt. Tény és való, hogy ezek a kínaiak tudtak kegyetlenek lenni azzal, akit gyűlöltek, de csak olyasmért, amit tett, nem pedig azért, hogy honnan jött. Ezra gyerekkorában egyszer látta, ahogy az utcán a feldühödött tömeg szétszagattott egy portugál férfit, mert rátette a kezét egy fiatal lányra, aki az apjával jött fel a városba káposztát árulni. Ezra kiszaladt, hogy megnézze, mi történik, de a férfiből akkor már nem maradt más, mint húscsapatok meg a feje, amit lecsavartak a nyakáról. Elég átlagos fej volt, hosszú, csapzott, fekete hajjal, nagy fekete szemmel, amely még mindig nyitva volt. Nagy, fekete szakállal körbevett vastag, valaha piros szája volt, ami most már fehér volt. De a férfi saját magának köszönhette a halálát, és mindenki úgy érezte, hogy igazságot szolgáltattak. Ha egy udvarias idegen lett volna, mindenki szívesen látta volna, és semmi bántódása nem esik azon kívül, hogy kíváncsian megbámulják, és talán kicsit kinevetik a bozontos haja miatt.

Ezra előre megüzente az érkezését Kung Csennek, így a kínai kereskedő már várta. A könyvelő az iroda nagyszobájában ült, mindig ott bonyolította az üzleti ügyeit. A szoba drága bútorokkal volt tele, agyagcsempéből volt a padló, a finom fekete fából faragott, márványberakásos íróasztal és székek egyszerűek voltak, de mivesek. A székeken vörös szaténpárna, az ablakokban skarlátvörös selyemzsinórral átszőtt bambusz árnyékoló. Minden a kényelmet szolgált, de Ezra tapasztalatból tudta, hogy az üzlethez is minden kéznél volt, csak rafináltan elrejtve.

Amikor Ezra belépett, Kung Csen felemelkedett, és igen barátságosan meghajolt. – Milyen régen nem találkoztunk! – szólalt meg. – Az egyik szolgálmat elküldtem, hogy érdeklődjön a kapusodtól, vajon megbetegedtél-e, de nem akartam

alkalmatlankodni.

– Elnézésedet kell kérnem – felelte Ezra.

Amint helyet foglalt, kinyílt az ajtó, és egy szolgáló teát hozott meg egy tálca finom édességet, aztán kiment.

– Remélem, nem történt semmi szerencsétlenség a házában! – mondta Kung Csen, miután mindketten beleszürcsöltek a teájukba, és megkóstolták a süteményeket.

– Nem, Istennek hála – mondta Ezra, de itt elakadt. Hogyan is magyarázhatná el ennek a városi férfiúnak, hogy mi zajlott az otthonában. Aztán úgy döntött, hogy mégis megpróbálja elmagyarázni, és majd kiderül, hogy mit szól hozzá. Lehet, hogy a zsidók mindenki más szemében rosszak, csak a magukéban nem? Talán ez a jó ember segít neki megérteni, hogy miért gyűlölik a fajtáját annyi országban, és azt is, hogy ha a zsidók hibásak, akkor itt miért nem gyűlölik őket ugyanúgy?

Azzal belevágott, a maga egyszerű, nyers modorában, mert csak így tudott beszélni. – Nos, drága barátom! Szeretnék kérdezni tőled valamit, de még azt sem tudom, hogy egyáltalán el tudom-e mondani, amit akarok.

– Próbálkozz meg vele! – felelte Kung Csen.

Annyira bölcsnek és megértőnek tűnt, ahogy ott ült elegáns, sötétkék szaténköntösében, mosolygó arca sima és elégedett volt. Ezra úgy érezte, mintha a testvérének öntené ki a szívét.

– Az apám furcsa nemzetségből származik, bátyám – mondta. – Én magam sem értem őket teljesen. De egy részem mégis megérti őket. Lehet, hogy ismerned kéne a történelmünket.

– Meséld el! – mondta Kung Csen kedvesen.

– Kicsi nép a mienk, amely rabszolgasorban volt Egyiptomban – mondta Ezra.

– Hogyan váltatok rabszolgává? – érdeklődött Kung Csen.

– Honnan tudhatnám? – felelte Ezra. – A hagyomány szerint valamivel magunkra haragítottuk Jahvét.

– Jahvét?

– A zsidók istenét.

Kung Csen arcán szinte láthatatlan mosoly suhant át, de udvarias és tiszteletteljes hangon szólalt meg. – Ez a te néped törzsi istene? – puhatolózott.

Ezra habozott. – Az apám hite szerint ő a világegyetem istene – az egyetlen igaz isten.

– Itt még sohasem hallottunk róla – mondta Kung Csen. – De kérlek, folytasd, bátyám!

– A népünket egy vezérünk szabadította ki a rabszolgaságból. Megígérte, mármint Isten, hogy ha mindenben engedelmeskedünk neki, akkor visszatérhet atyáink földjére.

– És visszatért? – kérdezte Kung Csen érdeklődve.

– Ó nem, de a nép igen – felelte Ezra tétován.

– És akkor hogyhogy megint szét vagytok szóródva? – érdeklődött tovább Kung Csen.

– A népünk nem engedelmeskedett Istennek... elvegyült a pogányokkal, meg ilyenek... – Ezrának nehezebbre esett mindezt elmagyarázni egy ilyen tiszta, megértő kínai tekintet előtt. Azonnal fel is adta. Lehetetlen volt. Az egésznek nem volt semmi értelme.

– De mi köze mindennek hozzád, drága barátom? – kérdezte Kung Csen, miután Ezra elhallgatott.

– Mondhatnám azt, hogy semmi – felelte Ezra – kivéve, hogy Kao Lien azt a borzalmas hírt hozta, hogy a népünket megint gyilkolják, ezrével, fent a hegyekben.

– És milyen gonoszságot követett el a néped azokon a földeken? – kérdezte Kung Csen.

– Semmilyen! – vágta rá Ezra hevesen. Efelől biztos volt.

– De akkor miért szenvednek? – kérdezte Kung Csen.

– Épp ez az, amit meg akarok kérdezni tőled – mondta Ezra. – Ítéld meg bennünket, akik itt vagyunk!

Kung Csen megrázta a fejét. – Erre nincs válaszom – felelte. – Sosem hallottam ezekről a dolgokról. Jó volna, ha Kao Liennel személyesen is beszélhetnék erről.

Ez remek apropó volt Ezrának a meghívásra. – Épp meg akartalak hívni egy közös lakomára ma estére – mondta. – Elhozom Kao Lient is.

– Köszönöm a kedvességedet – felelte Kung Csen.

– A Kőhídban?

– A legjobb hely!

– Amikor feljön a hold? – kérdezte Ezra.

– A legjobb időpont! De kérlek, tégy nekem még egy szívességet. Hadd legyek én a vendéglátó.

Némi udvarias huzakodás után Ezra belement, s mivel üzletről nem illik lakoma előtt beszélni, egy-két szó után Ezra felkelt, meghajolt, és a két barát elvált egymástól, miután megállapodtak, hogy este újra találkoznak.

Mindketten a maguk módján töltötték a napot, de Kung Csen behívatott magához a könyvelőirodájába néhány embert, akikben megbízott, és feltett nekik pár kérdést a régi időkből megmaradt kis, helyi zsidó kolóniára vonatkozóan. Ketten idősebbek voltak nála, az egyikük még apja üzlettársa volt, rég túl volt már a hetvenen, és csak azért ült még mindig a dolgozóasztala mellett, mert nem tudta otthagyni. A munkaszeretete nagy szégyent hozott a gyerekeire, de nem tudtak vele mit kezdeni, így a legidősebb fia, bár vonakodva és szótlanul, de minden délben behozta és napnyugta előtt érte jött, hogy mutassa, akármilyen makacs is az apja, a gyerekei tisztelettel bánnak vele.

Öreg ember volt, a vezetékneve Jang, a keresztnéve Anvei, és Kung Csen tőle mindent megtudott a zsidókról, amit akart.

Jang Anvei azt mondta:

– Ezek az emberek a zsidók országából időről időre menekültek ide, a mi országunkba, s főleg a mi városunkba, mert közel van a nagy folyóhoz. Emlékszem, a dédapám mesélte, hogy egyszer vagy kétszer több százan érkeztek egyszerre, s akkor az öregek összegyűltek a konfuciánus templomban, hogy eldöntsék, vajon itt maradhatnak-e ilyen nagy számban. Ha ilyen sokan vannak, gondolták az öregek, akkor lehet, hogy megváltoztatják a szokásainkat. De a zsidók közül néhányan beszéltek a nyelvünkön, mivel korábban már jártak itt kereskedőként. Ők megmondták az öregeknek, hogy semmi egyebet nem kérnek, mint hogy itt élhessenek békében, a törvényeik és hagyományaik szerint. Van saját istenük, de nem kérik, hogy mások is higgyenek benne, csak hogy ők békében követhessék a hagyományaikat és törvényeiket.

– És miért hagyták el az országukat? – kérdezte Kung Csen élénk érdeklődéssel.

Jang Anvei erre azt felelte:

– Ahogy emlékszem, és már sok éve nem gondoltam ezekre a dolgokra, azért, mert egy háborúskodó, barbár nemzet megtámadta őket. A zsidók egy része ellenállt, de a többiek a kompromisszum pártján voltak. – Az öreg itt megállt, és megrázta a fejét. – Többre nem emlékszem.

– Még egy kérdés – faggatta tovább Kung Csen. – A kompromisszumpártiak vagy az ellenállók jöttek a városunkba?

Jang Anvei erre nem tudott válaszolni. De kis idő múlva ráncos mosollyal így szólt:

– Merem állítani, hogy a kompromisszumpártiak, mert nézd csak meg, hogy beolvadtak a népünkbe! Nézd csak meg a romos templomukat! Kik járnak még oda imádkozni a szent napjukon? Csak nagyon kevesen.

– A zsidókat megint gyilkolják a hegyektől nyugatra – mondta Kung Csen.

Az öreg Jang Anveinek leesett az álla. – És most miért?

– Ezt kérdeztem én is, de senki sem tudja megmondani! – felelte Kung Csen.

Aztán más hangon folytatta. – Nekem ez mind nem számít, eltekintve attól, hogy azon gondolkodom, hogy a Kicsi Harmadikomat hozzáadom Ezra fiához. Ha van valami furcsa a zsidó vérben, akkor muszáj még néhány holdat elmélkednem, mielőtt döntök.

Az öreg Jang Anvei figyelt. – Igen, van bennük valami furcsa – jelentette ki. – Nem mindegyikükben, de némelyikükben. Ezra olyan, mint mi, és még a vérünk is ott csordogál az ereiben. De vannak mások, akik különböznek tőlünk.

– És mi a különbség? – kérdezte Kung Csen.

Az öreg elgondolkodott, aztán éleslátóan így szólt: – Ha imádják az istenüket, akkor furcsák, ha nem, akkor olyanok, mint bárki más. Hosszú életem során, amit ebben a városban éltem le, jól láttam, hogy egy különleges isten imádata különleges népet teremt.

Kung Csen feszült figyelemmel és tisztelettel hallgatta. Mély bölcsesség rejlett ebben a ráncos öregemberben, aki annyira kiszáradt a kortól, hogy a teste olyan volt, mint az aszalt gyümölcs. Ám az elméje tiszta maradt, sőt, tán az egész ember nem is állt már egyébből, mint az elméjéből.

– Akkor az a dolgunk – jelentette ki Kung Csen –, hogy el kell őket lopnunk az istenüktől, és akkor olyanok lesznek, mint mi.

Jang Anvei öregesen, hangtalanul nevetett: – Vagy el kell pusztítanunk az istenüket.

– És azt hogyan tehetnék? – kérdezte Kung Csen. – Az az isten láthatatlan, nem kőből van vagy agyagból, mint az egyszerű embereké. Az egy olyan kifinomult isten, aki csak a fejükben létezik.

– Akkor pusztítsuk el a fejükben!

A két kínai egymásra nézett.

– Nem nehéz elpusztítani azt az istent – folytatta Jang Anvei. – Legyünk kedvesek Ezrával, teljesítsük a kívánságait, halmozzuk el szívességekkel, segítsük, hogy meggazdagodjon, távolítsuk el az összes félelmét, tanítsuk meg élvezni a városunkat az összes örömeivel együtt, s abból majd levonja azt a következtetést, hogy bármennyire is rosszul bánnak a zsidókkal másutt, itt csakis kedvességben lesz része neki vagy a népének.

– Micsoda bölcsesség! – jelentette ki Kung Csen csodálattal. – Imádkozom, bátyám, hogy soha ne hagyj el a házunkat!

– Köszönöm – felelte Jang Anvei szerényen, majd felállt, kiment és visszaült a dolgozóasztala mellé, ahol egy kis rácsos ablak fényénél egész álló nap egy hatalmas főkönyvbe másolta át az áruk leltári adatait. Lassan, egyenként festette a betűket, amik csodálatosak voltak a maguk tökéletességében. A munka nagyjából elméjének egytizedét foglalta le, és a maradékkal közben minden olyasmiről gondolkodott, amit hosszú élete során hallott.

Kung Csen magára maradva, olyan mozdulatlanul ült, akár egy kőoroszlán, és sokáig merengett az öreg szavain. Még mindig szeretne volna tudni, hogy miért gyilkolták a zsidókat, mert a Kicsi Harmadikat nem akarta kitenni annak a veszélynek, hogy özvegyen marad. De még ennél is inkább azt akarta megtudni, hogy van-e valami gyűlöletes ebben a népben, valami, amit ő nem vett észre. Ezrára gondolt, de nem talált semmi gyűlölnivalót ebben a derék, jó kedélyű, okos kereskedőben. Kicsit talán nyers, nem annyira tanult, kicsit harsányan nevet, de amúgy Ezra ugyanolyan volt, mint bármely másik ember, és ugyanolyan könnyen meg lehetett érteni.

De vajon Ezra tipikus zsidó? És mi van a feleségével és a fiával? Meg azzal a furcsa, vak, öreg pappal, aki a városi pletyka szerint a benne lakozó szellem szemével lát? Ez az öregember és gonosz fia most ott laknak Ezra házában, és ki tudja, hogy mit művelnek a fiával. Jang Anvei mondta, hogy vannak zsidók, akik valóban furcsák.

Kung Csen elmélkedésbe süppedt, közben ide-oda ugráltak a gondolatai. Mitől neveznek valakit furcsának? Az állatvilágban egy furcsa állattól félnek és gyűlölik. Különáll a többitől, valamiképpen meg van jelölve, hogy más, mint a többi. Ez igaz a zsidókra is?

Elhatározta, hogy mielőtt eldönti, hozzáadja-e a lányát Ezra fiához, megtudja, mi az, hogy furcsa zsidó, megismeri a rabbit és a gyerekeit és beszél Dáviddal is. Addig pedig otthon tartja biztonságban a Kicsi Harmadikat. Csupán az üzletért nem fogja férjhez adni.

a

Aznap este Kung Csen, Ezra és Kao Lien a Kőhíd teaházban találkoztak. A kanális fölött világított a hold, és bár koszos volt a víz, a holdfényben tisztán és gyönyörűen folydogált a fehér márványból készült hatalmas, ódon híd alatt. A teaház annyira tele volt, hogy nem lehetett beszélgetni, így aztán Kung Csen magához hívatta a tulajdonost, és kért egy külön szobát, ami a kanálisra néz. A férfi először azt mondta, hogy az összes szoba foglalt, de amikor Kung Csen pénzt nyomott a markába, elment, és a legjobb szobából kihívatta a vendégeket, mondván, hogy akik már korábban lefoglalták, de késtek, most váratlanul megérkeztek.

A három férfit egy kicsi, hűvös és kellemes szobába vezették, amelynek ablaka éppen a kanálisra nézett. Az asztalt az ablak elé tették, és így remek kilátás nyílt a kiugró házak közt kanyargó csatornára.

– Parancsolnak énekes lányokat, hogy szórakoztassák az urakat? – kérdezte a tulajdonos. Kövér, elfoglalt ember volt, izzadt és szuszogott, hangja hol erre harsogott, hol arra, hol meg mindenütt egyszerre.

– Nem, mert fontos dolgokról beszélgetünk – mondta Kung Csen. De ahogy látta a férfi elcsüggedt ábrázatát, eszébe jutott, hogy ezeket a kellemes kis szobákat pont a lányok miatt tartják fenn, így aztán kijavította magát. – De kiválaszthat három szép hangú lányt, akik az ablakunk alatt egy csónakban énekelhetnek, és ugyanúgy kifizetjük az ételüket és borukat, mintha itt lettek volna velünk.

A tulajdonos megköszönte és elment, a pincér pedig behozta az ételeket, amiket Kung Csen még a nap folyamán előre megrendelt. Először a hideg előételeket, aztán a meleg előételeket, az édes rizst, majd a húst és zöldségeket és a forró rizst a végén.

Ezra imádkozta ezeket a fogásokat. A saját házában, a felesége mellett válogatós volt az ételekben, de ha nélküle volt és szabadon, akkor megevett mindent, amit a vendéglátója dicsért, és ma különösen nagy étvágygal evett.

Kung Csen elég bölcs volt ahhoz, hogy ne komoly témával kezdje az estét. Csevegett az ételről, megdicsérte vagy éppen kritizálta az ízeket, beszélt a borról, és amikor felcsendült a lányok tiszta, édes hangja az ablak alól, mosolyogva

emelte fel a kezét, s a három férfi együtt hallgatta a muzsikát.

Kung Csen közben lopva figyelte a vendégeit. Ezra kerek arca kövérkés volt és érzelmes, szemében vidámság csillogott, húsos ajka mosolyra húzódott. Kao Lien hosszú, keskeny arca viszont nem változott. Egyenesen ült, magas, szikár teste merev maradt, és csak módjával evett az ételekből, amiket Kung Csen szedett a tányérjára. Nem kapcsolódott be a beszélgetésbe, és méltósággal elismerve, hogy nem egyenrangú a másik kettővel, a legalacsonyabb székre ült, az ablakkal szemben. A holdfény az ő arcát világította meg a legtisztábban, mert Kung Csen megparancsolta a pincérnek, hogy a gyertyákat a sarokba tegye, hogy ne tegyék tönkre a természetes megvilágítást.

Az este folyamán folyamatosan hozták a fogásokat, Kung Csen pedig ügyesen irányította a beszélgetést. Valahányszor a dallamok felszálltak a kanálisból, elhallgatott és figyelt, mert Ezra minden dal után nyitottabb és fogékonyabb lett a barátkozásra. Kao Lien maradt olyan, amilyen volt.

Végül, amikor a lakomának már majdnem vége volt, és három kis ónkancsóban friss, forralt bort hoztak nekik, Kung Csen szólt a pincérnek, hogy a lányok hallgassanak el egy időre, bár udvariasságból engedélyt adott egy éjféλι utolsó dalra. Egy kis pénzt nyomott a pincér kezébe, hogy adjon bort az énekeseknek, aztán becsukódott az ajtó, és rövidesen csend lett a szobában.

a

Kung Csen azonnal Kao Lien felé fordult: – Bátyám, úgy hallom, hogy az utazásaid során háborúval találkoztál nyugaton.

Kao Lien nyugodt, halk hangon felelt: – Nem háborúval, csak a népem üldöztetésével.

– Meg tudod nekem mondani, hogy miért került erre sor? – kérdezte Kung Csen.

Kao Lien Ezrára pillantott, Ezra pedig, aki felhevült a finom ételektől és a finom bortól, és elérzékenyült a daloktól, így szólt: – Mondj el neki mindent, testvérem! Ez a jó kínai jó barátunk.

Kao Lien így szólt: – Nem tudom megmondani neked, hogy a zsidókat, az én népemet miért gyilkolják évszázadok óta újra és újra. Biztosan van valami furcsa bennünk.

Valami furcsa! Jang Anvei is épp ezt a kifejezést használta!

– Le tudnád írni, hogy mi ez a furcsaság? – faggatta Kung Csen.

Kao Lien megrázta a fejét.

– Kereskedő vagyok, nem tanult ember. A mi népünk nagyon sokat foglalkozik Istennel.

– És le tudod írni ezt az istent?

– Néha elgondolkodom, hogy egyáltalán létezik-e – vágott közbe Ezra. – Hiszen láthatatlan és hallhatatlan.

– Akkor miért gondoljátok, hogy létezik? – kérdezte Kung Csen.

– Ezt mondják az öreg rabbijaink! – mondta Ezra dühösen.

– Kérlek, bátyám! – tiltakozott Kao Lien csendesen.

Ezrának ekkor már kissé a fejébe szállt a bor. – Hadd beszéljek, bátyám! – harsogta. – Ő a legjobb barátom, igen, pedig kínai – vagy épp azért, mert kínai! Amikor velem vagyok, boldognak érzem magam, és nem félek... Én mondom neked, az embert a felesége rá tudja venni, hogy állandóan bűnösnek érezze magát. Bűn, bűn... de mi az, hogy bűn, bátyám? – Ezra szeme már részegen csillogott, ahogy Kung Csen felé fordult.

A kínai finoman, göcögve felnevetett. – Nekünk még szavunk sincs erre – felelte.

Kao Lien közbevágott: – Számunkra a bűn annyit tesz, hogy valaki elfelejti Istent és a törvényeinket.

– Én is szeretnék olyan lenni, mint mások! – kiáltotta Ezra, majd elsírta magát. – Mindig olyan akartam lenni, mint a többiek. Amikor kisfiú voltam, kinevettek... a többi fiú... mert furcsa voltam. Pedig én nem is vagyok furcsa!

– Valóban nem vagy az – vigasztalta Kung Csen. Tudta, hogy üzletről most már úgysem fognak beszélni, így aztán Kao Lienhez fordult. – Vigasztaljuk meg a fivérünket! Látod, a bor hogy feltárta nekünk, ami a szívét nyomja. Hívjuk be az énekes lányokat?

– Nézz rá! – mondta Kao Lien. Odanéztek, és látták, hogy a máskor mindig élénk és fürge Ezra most egyre laposabbakat pislog, és a feje a vállára csuklik. A szobában volt egy kanapé. Kung Csen felkelt, és Kao Liennel együtt ráfektették Ezrát. Az nyomban mély álomba zuhant.

– Nos – mondta Kung Csen. – Akkor beszéljessünk mi ketten!

– Amit mondok, az köztünk marad, ugye? – mondta Kao Lien kissé gondterhelten.

– Megértettem – felelte Kung Csen.

Apránként kiszedte Kao Lienből, hogy mit látott, s hogy mennyire kegyetlen volt a zsidók sorsa. Éjfélre már mindent pontosan értett. Azt is megtudta, hogy Ezra házában két táborba rendeződnek, az egyik oldalon van a rabbi, Lea és Ezra asszony, a másikon pedig Ezra. Dávid e két oldal között őrlődik, árnyékában a gyenge és haszontalan Áronnal.

– Ez a két tábor egyáltalán nem szokatlan a népünknel – mondta Kao Lien elgondolkodva. – Mindenhol meg lehet találni a szövetséghez hű zsidót és azt, amelyik egyszerűen csak olyan akar lenni, mint bárki más.

– És mi ez a szövetség? – kérdezte Kung Csen.

– Ez az a szövetség, amit kezdetben kötöttünk az Istennel – mondta Kao Lien félig szomorúan. – Hogy mi leszünk az ő népe, ha ő lesz a mi istenünk.

– És te is hiszel ebben a babonában? – kérdezte Kung Csen meglepve.

Kao Lien bocsánatkérően nézett. – Hiszek is meg nem is – ismerte be. – Engem is megtanítottak a törvényre és a prófétákra, és mindezt nehéz elfelejteni. Gyakran megtagadom, néha évekre is. De azért emlékszem rájuk, és azt is tudom, hogy zsidóként fogok meghalni.

Felsóhajtott. – Hívassuk be az énekes lányokat! – szólalt meg hirtelen. – Már majdnem éjfél van.

Így hát bejöttek a lányok, hárman, mindnyájan szépek és kecsesek, akiket kitanítottak a tetszés művészetére. Amint megszólalt a zene, Ezra felébredt, s kezét a feje alá téve, tágra nyílt szemmel figyelte őket. Amikor befejezték az éneket, a lányok tébláboltak még egy kicsit, nem tudták, szükség van-e további szolgálataikra, de Kung Csen megrázta a fejét.

– Mást nem kérünk! – nevetett. – Öreg, megfontolt emberek vagyunk, és haza kell mennünk a feleségeinkhez.

Pénzt nyomott mindhármuk markába, mire a lányok nevetgélve elmentek. Ezra felállt, sóhajtott egyet, és mindenki ment a saját otthonába.

a

Kung Csen nem aludt jól aznap éjszaka és a rákövetkező jó néhány napon sem. Álmatlanságának az vetett véget, hogy elhatározta, nem adja a Kicsi Harmadikat Ezra házába, de behívatja magához, hogy megtudja, mennyire bánja, hogy így döntött. Egyik nap reggeli után elküldött egy szolgát, hogy hívja be hozzá a lányát, aki visszaüzent, hogy azonnal jön, csak megfésülködik. Kung Csen biztos volt benne, hogy ez még egy-két órába beletelik, és így is lett. Dél körül megjelent a lány, Csü Ma oldalán. Kung Csen tudta, hogy szép, de minden alkalommal, amikor egy darabig nem látta, elfelejtette, hogy mennyire. Most olyan örömmel nézte, hogy a lány elpirult, amint észrevette a tekintetében azt a csodálatot, amelyet más férfiakéban látott már, de az apjában eddig nem.

– Apám! – köszöntötte az ajtóból.

– Kerülj beljebb, Kicsi Harmadik! – A lány leült egy székre az apja mellett, Csü Ma pedig megállt mögötte.

Feltette neki a szokásos atyai kérdéseket: hogy van, mit csinál, megcsodálta szép selyemruháját, megkérdezte, hogy olvasott-e valami érdekeset, hogy vannak a madarai, amiket tőle kapott, és csupa ilyen semmiséget. A lánya szégyenlősen és mosolyogva válaszolgatott szép hangján, egyszerre volt gyermek és nő, és Kung Csen magában megállapította, hogy ezt a törekeny virágszálat csak a legbiztonságosabb és legkedvesebb házba szabad beházasítani.

Ezzel rá is tért az igazi mondandójára. – Kicsi Harmadikam – fogott bele. – Eljött az ideje, hogy a házasságról beszéljek veled. A húgodra, Lilire is gondolnom kell, de először téged kell férjhez adnom. Ha jó apa lennék, már hamarabb megtettem volna, de nem szeretem ezeket a korai házasságokat. Ki tudja, mi lesz egy fiúból, ha felnő? Ezért az összes lányomat későn adtam férjhez, hogy kész férfiként láthassam a vejeimet. Most rád került a sor.

Kuelian mélyen elpirult, és kivette a zsebkendőjét a ruhaujjából, hogy az arca elé kapja, fejével pedig a dadájának dőlt, hogy apja ne is láthassa. Így diktálta az illem.

– Uram, zavarba hozza a lányát! – mondta Csü Ma. – Ilyesmikről nem szabad a kisasszonyok előtt beszélni.

– Egyenesen beszélek, tudom – mondta Kung Csen mosolyogva. – De szívesebben hallom a lányaim szájából, hogy mit éreznek. Mondd meg nekem, gyermekem, hogy milyen férjet keressek neked! Van egy jóra való fiatalember a Vei-házban, aki csak egy évvel idősebb nálad. Nagyon jókat hallok róla.

– Nem! – mondta Kuelian alig hallhatóan.

– Nem? – kérdezte Kung Csen színlelt meglepetéssel. – Hát akkor... úgy hallom, hogy a Hu család fia igen jóképű.

– Nem és nem – mondta most már határozottabban a lány.

– Nehéz ennek a kisasszonynak a kedvére tenni – jelentette ki Kung Csen Csu Mának. Aztán szigorúbb hangon folytatta. – Remélem, hogy teljesítetted a kötelességed, és nem engedted, hogy találkozzon valami fiatalemberrel. Kuelian zokogni kezdett, Csu Ma pedig rémülten nézett.

– Na de kérem... mi ez az egész? – színlelt csodálkozást, és úgy tett, mint aki haragszik.

Csu Ma térdre rogyott, és a padlóra hajtotta a homlokát, majd így dadogott: – Hogyan tudtam volna megakadályozni? Itt látta meg a fiatalember a házban! A kisasszony épp a templomba készült, az úrnővel, az édesanyjával, és engem küldött, hogy hozzam ki a zsebkendőjét.

– A legyezőm volt, te ostoba! – torkollta le sírós hangon Kuelian.

– A legyezőjét – hadarta Csu Ma. – És míg én otthagytam, az a külföldi Ezra fiú belépett a hallba.

– De nem maradtam ott! – sírt Kuelian.

– Az őseimre esküszöm, hogy nem maradt ott! – bizonygatta Csu Ma.

– Állj fel! – szólt rá Kung Csen Csu Mára. A dada felállt, és a szemét törölgette.

– És mi történt? – kérdezte az apa.

– Semmi – mondta Csu Ma. De Kung Csen olyan szigorúan nézett rá, hogy ijedtében inkább elmondta az igazat. – Hát, egy-két verset váltottak.

Kung Csen a lányához fordult. – Hogy mersz egy fiatalemberrel levelezni? – tudakolta.

Kuelian is heves természetű volt, és az volt a szokása, hogy először sírt, aztán felpaprikázódott. Úgyhogy most dobantott a lábával, és így szólt:

– Azt teszek, amit akarok!

– Nem fogom hagyni, hogy egy külföldihez menj hozzá! – mondta Kung Csen.

– Márpedig én hozzámegek! – kiabálta Kuelian.

– Jaj, maradj csendben! – jajongott Csu Ma.

Kung Csen meggyújtotta a pipáját. – Ezt most csak dühödben mondod – állapította meg. – De ha átgondoltad, hogy ez mit jelent, akkor majd nem akarsz odaházasodni. Furcsa emberek ők, nem olyanok, mint mi. Szomorúak, és egy kegyetlen istent imádnak.

Kuelian durcásan lebiggyesztette a száját. – Én nem félek – jelentette ki.

Kung Csen nem felelt akaratos lányának. Már megtudta, amit akart.

– Azt parancsolom, hogy ebben az egy dologban engedelmeskedj nekem – mondta hosszas hallgatás után. A hosszú csend alatt Kuelian haragját lehűtötte a félelem, Csu Ma pedig holtsápadt volt az ijedségtől.

– Várd meg, amíg megnézem magamnak ezt a fiatalembert! – mondta a lányának. – Ha megnéztem, tudatni fogom veled az akaratomat. – Aztán Csu Mához fordult. – Te pedig, asszony, jól jegyezd meg: ha hagyod, hogy ne fogadjon szót, akkor elküldelek ebből a házból, és nem jöhetsz vissza életed végéig.

Csu Ma remegni kezdett. – Éjjel-nappal mellette leszek! – fogadkozott. Azzal kézen fogta Kueliant, és kivezette.

VI.

Ezra házában a rabbi vak önkívületben élt. Soha nem vallotta volna be magának, de a ház csendes jóléte, a bőséges ennivaló, a tágas udvarok nyugalma megvigasztalta és kellemes közérzettel ajándékozta meg.

Mivel ott volt, Ezra asszony különös figyelmet szentelt rá, hogy a sábbát és minden egyéb ünnepnap rítusait betartsák a házban. Sokszor még Dávid óráira is bement, hogy megtudakolja, vajon a Tóra előírásának megfelelően végezték-e a rítusokat. Ennyi év és ennyi generációváltás után ezen a pogány földön ő is tudatlanabb lett, mondogatta. Például a pészah és a purim rítusai keveredtek a kínai tavaszi fesztivállal, a fák újéve a nyári hold ünnepével. A jóm kippúr tíz bűnbánó napja gyakran épp az új holdév ünnepére esett, s így Dávid is túl könnyen kibújhatott a bűnbánat alól, és kedvére vigadozhatott.

A rabbi Ezra asszony minden kérdésére nagy buzgalommal és gondossággal felelt. Mivel látni nem látott, az embereket csak a saját érzései és vágyai ködén át érzékelte. Így aztán, ahogy teltek-múltak a napok, úgy tűnt számára, mintha Dávid osztozott volna az ő elragadtatásában, és együtt haladtak volna egyre közelebb Istenhez, miközben ő fokozatosan kibontotta előtte a Tóra értelmét. És valóban, Dávidot valamilyen égető és erős aura vette körül, valamiféle szellemi jelenlét, amelyet ő csak kevéssé értett. Mi más lehetett az, mint az Úr elmélkedő szelleme? A rabbi nem sejthette, hogy miközben Dávidnak a Tórát tanítja, voltaképp valami konfliktust érez a levegőben. Lea és Áron voltak a zavar tárgyai. A rabbi, aki megszokta, hogy vak, más módon érzékelte a környezetét. Tudta, hogy ha ők hárman nincsenek a közelében, akkor a szoba, amelyben ült, üres és nyugodt, de amint bejönnek, akár csendesen, akár nevetgélve, vége a nyugalomnak.

De magában azt mondta, hogy Jahvétől és a szavaitól nem is vár nyugalmat. – Jahve, a mi Istenünk színe előtt nem lehet sem szenderegni, sem aludni – mondta Dávidnak. – Nyughatatlan nép vagyunk mi, fiam! Az a sorsunk, hogy nyughatatlanságot vigyünk a világba, amíg mindenki meg nem tudja, hogy kicsoda Jahve, a mi Egyetlen és Igaz Istenünk. Átmeneti vendégek vagyunk mi itt, félúton föld és ég között. – Elhallgatott, majd felszegte a fejét, és magasra emelte ökölbe szorított kezét. – „Halljad, ó Izrael! Az Úr, a mi Urunk, az Úr az Egyetlen!”

Dávid lelke megreszketett, ahogy a *Smá Izrael* ismerős, zengzetes sorai a vak öregember ajkairól peregtek. Ő maga is gyakran vívódott a menny és a föld között, és ez kettéhasította a lelkét. A szó az ajkára fagyott. Csak hallgatott, és így, néma figyelemmel fogadta be népe hitének értelmét. Most kezdte igazán megérteni. Mindaz, amit az anyja a maga gyakorlatias módján fejezett ki – hogy gondosan betartotta az ünnep- és imanapokat, a rítusokat és rituálékat, hogy nem volt hajlandó elfogadni a Csao családnevet, noha ebben a közösségben a legtöbb zsidót a kínai nevükről ismerték –, nem más volt, mint a rabbit is égető szellem külső megnyilvánulása. Mindketten hittek abban, hogy a népük különleges, hogy Isten azért választotta ki őket, hogy küldetést teljesítsenek be a Földön. Hittek abban, hogy Isten azzal bízta meg a népüket, hogy addig gyötörjék minden emberi lény lelkét, amíg azok felé nem fordulnak.

Nos, Dávid, Lea és Áron között a következőképpen bontakozott ki a konfliktus. Ahogy Dávid tudása napról napra nőtt, a rabbi öntudatlanul egyre inkább félretolta a saját fiát. Eleinte még minden reggel megkérdezte, hogy Áron is ott van-e a szobában, de egy idő után már nem tette. Amint Dávid belépett, már csakis rá figyelt, felé nyújtotta remegő és nyugtalan kezét, hogy megérintse a fejét, arcát, szemöldökét. Dávidnak mindig olyan közel kellett ülnie hozzá, hogy elérhesse. Áron minél mellőzöttebbnek érezte magát, annál ellenségesebb lett, és mivel apjának nem mert panaszkodni, Leán töltötte ki a mérgét.

– Szándékosan ellenem mesterkedsz! – vádolta a nővérét, amikor kettesben maradtak. – Az a terved, hogy helyettem Dávidból csinálj rabbit, és amikor apánk meghal, ő legyen a népünk vezetője. Így valójában te leszel, mert Dávidot te fogod irányítani, ahogy az öreg Ezra asszony is irányítja Ezrát.

Leának aranyszíve volt és oly romlatlan, hogy öccsének ezekre a gonoszságaira nem tudott mit felelni. Áron hangtalanul még akkor is tátogta a vádaskodásait, amikor a rabbi a Tórát tanította nekik. Ilyenkor Lea nagy szeme könnyel telt meg, de nem szólt egy árva szót sem. Áron ügyelt – legalábbis azt hitte, hogy ügyel –, hogy titokban kínozza Leát, de Dávid elég éles szemű volt ahhoz, hogy észrevegye. Gyűlölte Áront, és legfeljebb annyit törődött vele, mint egy korcs kutyával. Amikor Áron hízelegve odasündörgött hozzá, és könyörgött neki, hogy elmehessen vele a barátaihoz, és osztozzon az örömeiben, Dávid úgy tett, mint aki nem hallja, vagy nem érti, hogy mire céloz. E visszautasítástól Áron visszahúzódott, és teljes szívéből gyűlölte Dávidot büszkeségéért és fesztelenségéért.

Amikor Dávid észrevette, hogy milyen titkos módon uralkodik a nővére fölött Áron, egy reggel megállította Leát, amikor az ajtó előtt találkoztak.

– Miért sírsz, amikor Áron grimaszokat vág rád? – kérdezte tőle.

– Mert tudom, hogy mire gondol – felelte Lea.

A napfényben álltak, és Dávid látta, hogy Lea olajbarna bőre milyen bársonyos, és sötét haja milyen fénylően csillog. A barackosban történtek óta egyszer sem adta újra jelét a szeretetének, mert a lelke össze volt zavarodva. Lea gyengéd és szerelmes tekintete csak fokozta a benne lévő zűrzavart. – És mire gondol? – kérdezett vissza gyorsan.

– Szégyellem elmondani – vallotta be Lea.

Ha Dávid lelke nyugodt lett volna, akkor tovább kérdezősködik, de most nem merte faggatni, mert attól tartott, hogy Áron a szerelem miatt gúnyolódik.

– Áron bolond – vetette oda kurtán.

Áron épp ebben a pillanatban baktatott át a kapun, úgyhogy Dávid belépett a szobába, Lea pedig követte.

A rabbi még Leáról is megfedkezett. A lány minden reggel csendesen megjelent, és ha a rabbi nem hallotta meg, akkor ráköszönt, de az apja úgy felelt, mint aki alig hallotta. A rabbinak tényleg minden gondolatát Dávid foglalta le. Egész éjjel imádkozott, és a rövid alvásból rendszerint lázas buzgalommal ébredt. Azt mondta magának, hogy addig nem alhat, amíg Dávid az Úrnak nem szenteli magát. Bár nagyon szerette volna egyenesen megkérdezni tőle, nem merte Dávidnak szegezni a kérdést. Ám a két-három órás Tóra-magyarázatok után mindig ott ágaskodott benne a kérdés: „Leszel utánam rabbi, Dávid? Dávid fiam, halld meg az Úr szavát!” Szinte hallotta saját magát, ahogy könyörög a fiának és a lányának, hogy menjenek ki, mert négy szemközt akar beszélgetni Dáviddal, de elhatározta, hogy addig nem szól, amíg Isten parancsa a fülében nem cseng.

Nyár vége táján egy nap a rabbi azt érezte, hogy amíg ez a parancs meg nem érkezik, addig nem képes folytatni a tanítást. Az év nyolcadik hónapja volt, a viharok hava – a reggel nyugodt volt és forró. A sűrű levegő a köd nedves súlyával nehezedett a vak öregemberre. A rabbi minden idegszála pattanásig feszült. Öreg csontjai reszkettek, a vére olyan gyorsan száguldott az ereiben, hogy szinte szédült.

Dávid aznap reggel korán érkezett, egyedül. Lea üzent, hogy nem érzi jól magát, Áron nem üzent, de nem jött. A rabbi úgy érezte, hogy megremeg a szíve, ahogy Dáviddal kettesben maradt. Vajon nem most jött el az a bizonyos nap? Magyarázni kezdte a könyvet, nagy figyelemmel és gyengédséggel, és buzgalmában egyre közelebb húzódott a fiatalemberhez. Dávid a forróságtól nagyon ideges volt, és nem bírta elviselni az öregség és hanyatlás szagát, ami a vénemberből áradt. Ahogy az óra haladt előre, a rabbi hallotta, hogy Dávid felkel, járkal, sóhajtozik, és egyre jobban szorongott. Miért nem szólal meg az Úr? Felszegte a fejét, hogy jobban füleljen, de a levegő néma maradt. Nagy rémületében hősies erőfeszítést tett, hogy megnyugtassa magát.

– Fiam! – szólalt meg a rabbi, amikor érezte, hogy Dávid figyelme egyre jobban elkalandozik. – Gyere, menjünk el az Úr házába! Ma szokatlan forróság van, de a zsinagóga árnyékában majd hűvös lesz.

– Ahogy kívánja, rabbi – felelte Dávid.

– Engedd, hogy a karodra tegyem a kezem – mondta a rabbi. – Menjünk gyalog!

A zsinagóga nem volt messze. A zsidók házai a zsinagóga köré csoportosultak, és csak néhány utcát kellett gyalogolniuk, amíg egy szűk sikátorhoz nem értek, amit a kínaiak a Kitépett Inak utcájának neveztek. Az út elég ismerős volt Dávidnak, ahogy a zsinagóga is, mégis az a furcsa érzése támadt, mintha most először lépett volna be a kapun. Egészen mostanáig a zsinagóga az a hely volt, ahova jobbára vonakodva lépett be, miután az anyja parancsára kiszakították a játékból. Most viszont önszántából jött – igen, ma találkozni akart Istennel, szemtől szembe. Idáig halogatta a döntést, de tovább már nem lehetett. Lassabbra vette a tempóját, hogy lépteit a rabbi lassú, elnyújtott járásához igazítsa. Ha ma Jahve megszólítja, hogy ő a választottja, és megparancsolja neki, hogy építse újra a maroknyi gyülekezetet, akkor szívből jövő és határozott igennel vagy nemmel fog felelni.

– Rajtad van a kipa? – mormogta a rabbi.

– Igen – felelte Dávid. – Minden reggel felteszem, amikor magához jövök.

– Tudom – mondta a rabbi. – Nem is értem, miért kérdeztem. Hűséges vagy az Úr parancsaihoz.

De azért felemelte a kezét, és megérintette Dávid fején a kék kipát.

– Kételkedik bennem? – kérdezte Dávid mosolyogva.

– Nem, dehogy – felelte zavartan a rabbi.

A kapun át beléptek a zsinagóga külső udvarára. Amikor a rabbi egyedül jött, többnyire rögtön a belső udvarra ment a hátsó kapun át, amitől nem messze állt a házikója, de Dávidot a tágas, elülső kapun át akarta bevezetni, amelyet most egy öregember nyitott ki nekik, aki az Ai zsidó kolónia tagja volt. A kapu keletre nézett, és egyenesen egy hatalmas, gyönyörű árkádsorra nyílt belül. Azon túl nyílt egy másik átjáró, majd egy újabb árkádsor. Mindkét oldalon egy-egy lótuszlevelekkel kifaragott kőalapzatán állt két kőtábla, amelyekre ősi betűkkel volt rávésve a zsidók története, és az, hogy miképpen üldözték el őket a földjükéről. A táblák mögött hatalmas emelvény, amire szukkót ünnepén felhúzták a nagy sátrat, azon túl pedig, a zsinagóga legbelsőbb és legszentebb helyén, ott volt a frigyláda.

Ez mind ismert volt Dávid előtt. Mégis ma először nézett rá olyan szemmel, hogy a jelentését is értette ennek a helynek, amelyet Isten palotájául emeltek ebben a zsúfolt, pogány városban, ami tele volt más isteneknek épített templomokkal. Itt hűvösebb volt a levegő, mint másutt, amit a bőrén is érzett. A hatalmas udvart olajfák szegélyezték, és édes volt a csend. Az emberek hiányoztak innen, de az udvart megtöltötte a menny magasztos szelleme. A főárkád fölötti kőtáblára a következő szavak voltak felvésve: *A tisztaság és a béke temploma*. Valóban az volt.

Így mentek előre lassan, lépésről lépésre, a rabbi a Bibliát mormolva, míg Dávid meg nem állt egy hatalmas kőtábla előtt.

– Miért van az, hogy itt a legtöbb kőtáblába kínai betűk vannak bevésve és nem héber? – kérdezte hirtelen Dávid.

A rabbi felsóhajtott. – Fájdalom, de a népünk elfelejtette az ősei nyelvét! Ha én meghalok, már senki sem lesz, aki el tudná olvasni az Úr szavait.

Megállt, és várta, hogy Dávid megszólaljon és ajánlkozzon a feladatra. A rabbi minden áldott nap reménykedett benne, hogy Dávid megkéri, hogy tanítsa héberre, de sosem tette, ahogy most sem.

– De a népünk története igazán világosan van leírva ezen a kövön – jegyezte meg Dávid. És elkezdte hangosan olvasni a kínai betűket.

„Ábrahám, a pátriárka, aki Izrael vallását megalapította, a Panku Ádám utáni tizenkilencedik generációhoz tartozott.”

– Látod? – vágott közbe a rabbi. – Panku az első ember a kínaiaknál. Még azok is odatették a nevét Ádámé mellé, akik ezeket a táblákat vésték.

Dávid mosolygott és tovább olvasott.

„A pátriárkák továbbadták a hagyományt, amit a menny és a föld teremtéséről kaptak. Nem készítettek képmásokat, nem hízelegtek szellemeknek és kísérteteknek, nem hittek a babonákban. Ehelyett úgy vélték, hogy a szellemek és a kísértetek nem tudnak segíteni az emberen, a bálványok nem tudják őket megvédeni, a babonák pedig haszontalanok. Ábrahám csupán a mennyekről elmélkedett.”

Dávid erős, fiatal hangja elhallgatott. De hiszen a kínai mestere is azt tanította, hogy a mennyről kell elmélkedni. Már jó néhány hete nem járt a konfucianus tanítónál, legutoljára a nyár leghosszabb éjszakáján tartott ünnepségen volt ott. Az ég tele volt csillagokkal, és az öreg fölfelé irányította a tekintetét.

– A mennyről elmélkedhetünk – mormogta magában –, de sohasem ismerhetjük meg.

– A zsinagógát kétszer mosta el a megáradt Sárga-folyó – jegyezte meg az öreg rabbi, aki nem olvasott Dávid gondolataiban. – Ám ezek a nagyszerű kövek fennmaradtak. A mi Istenünk nem hagyja, hogy elveszen az ő népének neve.

Lassan tovább sétáltak. Az ég elsötétült, és ahogy Dávid felpillantott, ezüstszegélyű, fekete felhőket látott úszni a falak fölött.

– Mindjárt esni fog, és mindenhol hűvösebb lesz – felelte.

A rabbi nem figyelt rá. – Jöjj, odaviszlek a legbelsőbb szentélybe, a Szentek Szentjébe – mondta ünnepélyes hangon. – Szeretném a kezedbe helyezni a Tórát, fiam.

Egy magas küszöbön átlépve a zsinagóga legbelső, homályos termébe jutottak, és a sima, csempézett padlón átvágva elindultak a frigyláda felé. A frigyláda előtt egy asztal állt, fölötte pedig egy három részre tagolt árkádsor, amelyen a következő írás szerepelt:

Áldott legyen az Úr,

A Legfőbb Isten, a legfőbb Úr,

A Nagyszerű, a Hatalmas és Rettenthetetlen Isten.

Miután a rabbi mély, erős hangon ezt elmondta, egyszer csak, akár egy égi visszhang, mennydörgés hullámzott végig a zsinagógán. A rabbi mozdulatlanul állt, és olyan magasra emelte az arcát, hogy a szakála is a levegőben lengett. Majd a dörgést követően széthúzta a függönyt, és Dávid megpillantotta a ládákat, amelyekben a Tórát őrizték. Aranyozott lakkal voltak bevonva, a sarokpántok is aranyozottak voltak, és mindegyik fedélen egy láng formájú fogantyú volt.

– Ezek itt Mózes szent könyvei – mondta a rabbi komoly hangon. – Még van belőle tizenkettő, népünk minden törzsének egy, és a tizenharmadik Mózesé.

Majd kinyitotta a tizenharmadik ládát, ami a többihez hasonlóan hosszú, henger alakú volt, és felállította Mózes magas, faragott székére. Aztán kinyitotta a hengert, és kivette belőle a könyvet.

– Nyújtsd ki a kezedet! – parancsolta Dávidnak.

Dávid kinyújtotta, a rabbi pedig belehelyezte az ősi könyvet, amelynek olyan formája volt, mint egy vastag papírtekercsnek.

– Nyisd ki! – parancsolta az öreg, és Dávid engedelmeskedett.

– El tudod olvasni? – kérdezte a rabbi.

– Nem – felelte Dávid. – Héber betűk vannak benne.

– Én megtanítom neked őket – jelentette ki a rabbi. – Neked, az én hűséges fiának felfedem a rejtélyét annak a nyelvnek, amelyen Isten átadta a törvényt Mózes ősatyánknak, aki levitte azt a hegyről a népünknek, akik a völgyben várakoztak rá.

A zsinagóga körül újra megdördült az ég, és a rabbi lehajtotta a fejét. Amikor csönd lett, újra megszólalt: – Te leszel az, aki újra a törvény nyelvén szólítod majd meg a népünket, te leszel a második Mózes, fiam!

A rabbi ezután felemelt fejjel, ég felé nyújtott kézzel, hangosan kiáltozni kezdte azokat a szavakat, amelyekkel az emberek a zsinagógában imádkozni szoktak.

– *Hallel, ó Izrael! Az Úr, az Isten, az Egy Igaz Úr!*

Erős hangja az *egy* szót hosszú siramba húzta el. Az ég újra dördült egyet.

Ki tudja, hogy ez a mennydörgés, amely a rabbi hangját visszhangozta, miképpen pecsételhette volna meg Dávidnak, Ezra fiának lelkét? Ám mialatt a lelke még reszketett, s várta, hogy a viharból végre kiszűrődjön Isten halvány hangja is, a szeme az egyik kis táblára felvéselt feliratra tévedt. Sok ilyen táblába vésett felirat volt itt, amelyeket azok a zsidók ajándékoztak a zsinagógának, akik szerettek volna magukból valami emléket hagyni több száz évre lemenően. Ez a tábla elég jelentéktelen volt, csak egy poros, díszítés nélküli márványlap. Ám a márvány szavaiba öntve egy mára már elfeledett és halott zsidó ezt a gondolatot őrizte meg magából, hogy Dávid most, szinte véletlenül, megpillantsa:

„Az ima arra való, hogy a mennyek előtt tisztelegjünk, az erkölcsös viselkedéssel pedig az őseink példáját követjük. Ám az emberi elme mindig is létezett, már az ima és az erkölcsös viselkedés előtt is.”

Ennek a fricskának a gonoszsága annyira megbolygatta Dávid lelkét, mintha valaki a füle hallatára hangosan felkacagott volna ezen a szent helyen. Biztosan valamilyen öreg zsidó, akinek a vére túlságosan összekeveredett a vulgáris kínaival, írta le ezeket a sorokat és vésette fel erre a kőre, ráadásul még a zsinagógába is betetette! Dávid hangosan felnevetett, és nem is tudta abbahagyni.

A rabbi megbotránkozva hallgatta. – Min nevensz? – tudakolta éles hangon.

– Rabbi! – vallotta be Dávid őszintén. – Megpillantottam valamit, ami nevetésre készített.

– Add vissza a Tórát! – mondta nyersen a rabbi.

– Kérem, rabbi, bocsásson meg nekem! – mondta Dávid.

– Bocsásson meg neked az Úr! – vágta oda az öreg. Kivette a Tórát Dávid kezéből, visszazárta a ládába, és az egészet visszatette a frigidládába. Össze volt zavarodva, és meg volt bántva. Egyszeriben elmúlt az önkívülete, szédülés fogta el, és egy széknek dőlt.

– Hagyj magamra! – vetette oda Dávidnak. – Itt maradok imádkozni.

– Ne várjam meg, rabbi? – kérdezte Dávid szégyenkezve, de még mindig mosolyogva.

– Kitalálok egyedül is – felelte az öreg, és annyira zord volt a hangja és a tekintete, hogy Dávid nem ellenkezett tovább. Kifelé menet tiszta, hűvös fuvallat söpört át a zsinagógán, Dávid mélyeket lélegzett. A hirtelen változás a levegőben és saját magában egészen elkábította, és alig fogta fel, hogy mi történt. *„Ám az emberi elme mindig is létezett, már az ima és az erkölcsös viselkedés előtt is”* – az emberi elme, az ő elméje! Megállt a zsinagóga kapujában, a lépcső tetején, és a

elke, amely oly sok napon át volt kifeszítve a magasban, végre lezuhant, akár egy kő a parittyáról. A vihar átvonult a város felett, a levegő tiszta volt és ragyogó, a napfényben megcsillantak a nedves háztetők és az utcák kövei, az emberek jókedvűnek és elfoglaltnak tűntek.

Ebben a pillanatban, ahogy a napfény a vihar után elöntötte az utcákat, Dávid egyszer csak megpillantotta Kung Csent. A kereskedő a délelőtti teázás után az eső miatt a teaházban rekedt, és most épp azt kereste, hogy a vizes macskakövek között melyik úton induljon el az irodájába. Mint mindig, most is nyugalom és elégedettség áradt belőle, a friss, hűvös levegőben csak úgy ragyogott krémszínű nyári köntöse, akárcsak a makulátlan, fekete selyemcipő a lábán. Összehajtogatott fekete legyezőjét a ruhája gallérjában vitte, sötét haja a leborotvált feje búbja mögött hátra volt simítva, s a befont hajtincset fekete bojtos zsinórral fogta össze. A vele egykorú férfiak közt nem volt nála elegánsabb, sem olyan, akinek kellemesebb lett volna a külseje. Kung Csen mindent látó szeme azonnal kiszúrta Dávidot. Megállt, és a nevére szólította.

– Hogy van az én fivérem, a te atyád? – érdeklődött Kung Csen.

– Ma reggel még nem találkoztam vele, uram! – felelte Dávid. Leszaladt a lépcsőn, és olyan magától értetődő természetességgel futott oda hozzá, akár egy kisgyerek egy mosolygó és vidám felnőtthez. Volt valami megnyugtató abban, hogy fiatalnak, akár még gyerekesnek is érezhette magát ez előtt a nagy tekintélyű, mégis kedves ember előtt. Az elmúlt napokban a rabbi közvetlen közelében túlságosan is maga fölé kellett emelkednie.

– Az istenedhez imádkoztál? – kérdezte Kung Csen olyan hangon, mintha azt kérdezte volna, hogy színházban járt-e.

– A rabbi tanított, ő hozott el – felelte Dávid.

Kung Csen elgondolkodott. Aztán kíváncsi hangon így szólt: – Mindig is szerettem volna megnézni a templomokat, de gondolom, nem szabad.

– Már miért ne lenne szabad? – felelte Dávid. – Ha gondolja, nézzen be, itt az alkalom!

Nem volt kedve visszamenni a zsinagógába, de örült, hogy akadt ürügy rá, hogy még Kung Csennel maradjon, így félig büszkén vezette fel újra a lépcsőn, az öreg kapus pedig habozva ugyan, de kinyitotta előttük a széles ajtót, hogy beengedje őket.

Mennyire másképp mutatott most a zsinagóga! Csak úgy ömlött rá a ragyogó napfény, Kung Csen pedig nem mutatott sem félelmet, sem megilletődést, egyszerűen illedelmesen viselkedett. Mindent aprólékosan megszemlélte, és vidám hangon és helyeslően olvasta fel a feliratokat.

A függőleges kőtáblákról például ezeket a mondatokat olvasta fennhangon:

Ha tiszteled a mennyet, a földet, a herceget, a szülőt és a tanárt,

Akkor nem jársz messze az ész és az erkölcs helyes útjától.

Ha szemlélődő tekintetemet felemelem mindarra, amit a mennyek teremtettek, áhítat és csodálat fog el.

Ha leszegem tekintetemet, s az Örökkévaló Úr előtt imádkozom, akkor tisztának kell lennem elmében és testben egyaránt.

Ezek a mondások az Első Nagyterem központi ajtajának pilléreire voltak felaggatva, és Kung Csent egészen lenyűgözték. Dávid felé fordult, és csodálkozva lelkendezett. – Nahát, Dávid, a te néped és az enyém ugyanazokban a dogmákban hisz! Milyen különbség van akkor köztünk?

Majd mielőtt Dávid felelhetett volna, már egy másik feliratot olvasott, amelyen ez állt:

Ábrahám óta, akitől a hitünket kaptuk, mi, Kínában élő zsidók, mindvégig hirdettük az Istenről való tudást, és cserébe megkaptuk Konfucius, Buddha és Tao bölcseleteit.

Kung Csen helyeslően bólogatott nagy, sima fejével, és így haladt, egyre elégedettebben, egyik kőtáblától a másikig. De a legjobban mégis ez nyerte el a tetszését:

Illatos tömjént égetünk a Hatalmas Üresség előtt, s közben egészen megfélelkezünk a nevére és a formájáról.

Dávid és a tekintélyes kínai férfi egymás mellett sétáltak a zsinagógában, és közben mindketten a szívükben felsejlő vágyakat kémlték. Kung Csen megnyugtatta magát, hogy nincs mitől féltenie a lányát egy olyan házban, amelynek a tudása oly közel áll a Bölcskéhez, Dávid pedig úgy érezte, hogy a súly, amely azóta nehezedett rá, hogy Kao Lien visszatért Nyugatról, most mintha eltűnt volna.

Kung Csennek már a puszta jelenléte üdítő és kijózanító volt, s a Dávid lelkét megbénító abroncsok engedtek a szorításukból. Az nem lehet, hogy ez a jó ember mindenben tévedjen, az viszont igen, hogy a rabbinak talán nincsen mindenben igaza. A remény és a vigasz apró szikrái hatoltak be Dávid lényének pórusain, és a sok örömtelen nap után újra vidámságra szomjazott. Hirtelen égető vágyat érzett, hogy kimenjen a napfényben fürdő utcákra, amiket az eső porral fedett be, és hogy kedvére bóklasszon régi, nyugodt tempójában. Úgy érezte magát, mint aki egy hosszú utazáson járt egy sötét földrészen, de most újra hazatért. Tudta, hogy Kung Csennek köszönheti ezt az érzést, ennek a nagydarab, lomha járású, kedves fickónak.

Menet közben Kung Csen sorra mindent megcsodált, a kőtáblákat, az árkádsorokat, az udvaron elhelyezett nagy, lótosz formájú kőtányérokat, a fürdőházat és a mészárszéket. Erről a két utóbbiról kérdezősködött, nem értette, hogy mi helyük van a templomban. Amikor megtudta, hogy a zsidók úgy tartják, hogy a rítusok betartása előtt meg kell tisztítani a testet, helyeslően bólintott, ám amikor Dávid elmesélte, hogy az áldozati állat inait ki kell húzni, akkor elgondolkodott, és rá is kérdezett, hogy ennek mi az oka. Miután meghallotta az angyallal viaskodó Jákob történetét, hitetlenkedve csóválta a fejét. – Én személy szerint hajlok arra, hogy még az isten iránti szeretetből se oltsak ki semmilyen életet. – Aztán hangosan felnevetett. – Mondom én, de azért ha elém tesznek egy finom kis karajt, ugyanolyan mohón felfalom, mint bárki más. Mindnyájan emberek vagyunk!

Ám ekkorra Dávidot elfogta az aggodalom, hogy a rabbi talán még nem hagyta el a belső termet. Mi lesz, ha még ott van, és megharagszik, hogy visszajött és behozott egy kínai embert? Lassan sétált, minden lehetséges helyen elidőzött, de végül csak odaért a Szentségek Legszentebbikének ajtajához. A rabbi valóban ott állt, és a frigyszekrény előtt imádkozott. Dávid most, maga előtt is szégyenkezve, örült, hogy vak az öreg, és ha fel is emeli a fejét, nem lát. Kung Csen megállt a küszöbön, és Dávidra nézett.

– Ott az öreg tanító! – suttozta.

– Imádkozik – suttozta vissza Dávid.

Már épp visszahúzódtak volna, de a rabbi felemelte a fejét. Nagyon éles volt a hallása, a lépéseket és a suttozást is meghallotta.

– Dávid! – szólalt meg erős hangon. – Visszajöttél, fiam!

A rabbi időközben megbánta, hogy haragra gerjedt, és azért imádkozott az Úrhoz, hogy Dávid visszajöjjön, s most azt hitte, hogy az imája meghallgatásra talált. Kinyújtott kézzel az ajtó felé indult. Dávid a legszívesebben elsomfordált volna, de Kung Csen a könyörületességtől hajtva előrelépett.

– Kérem, vigyázzon, Tanító!

A rabbi megállt és leejtette a kezét. – Ki van itt? – kérdezte.

Kung Csen nem gondolta, hogy bármi hibát követtek el, és készségesen válaszolt.

– Én vagyok az, Kung Csen, a kereskedő. A kapunál észrevettem Ezra barátom fiát, és mivel kíváncsi voltam, megkértem, hogy hozzon be az önök templomába.

A rabbi ezt hallva éktelen haragra gerjedt. Azonnal Dávidra támadt: – Hogy merészelsz idehozni egy idegent?

Kung Csen akár annyiban is hagyhatta volna a dolgot mint egy rigolyás öregember kifakadását, de ő úgy érezte, hogy meg kell védenie Dávidot, ezért szívélyesen így szólt:

– Kérem, nyugodjon meg, Tanító! Nem ő kért rá, hogy jöjjen be. Inkább engem hibáztasson!

– Te Ádám fia vagy – mondta a rabbi komoran. – De ő Isten fia. Ezért őt terheli felelősség.

Kung Csen ezen nagyon meghökkent. – Én nem vagyok Ádám fia – jelentette ki. – Higgye el, ez a név biztosan nem szerepelt az őseim között.

– A pogányok mind Ádám fiai! – jelentette ki dölyfösen a rabbi.

Most már Kung Csen is kezdett kijönni a sodrából. – Nem szeretném, hogy olyan ember fiának nevezzenek, akiről sose hallottam – jelentette ki. A hangja szelíd volt, mert magas rangú emberként méltóságán alulinak érezte volna, hogy kimutassa a haragját, főleg egy öregember előtt. De forrt benne a düh, és nehezebbre esett véka alá rejtenie, miközben tovább beszélt. – Ahogy az sem tetszik, ha valaki csak saját magát és az ő népét nevezi Isten fiainak. Azt megengedem, hogy maguk zsidók az ön Istenének a fiai, de még sok másik isten is létezik azon kívül.

– Egyetlen igaz isten van, és annak Jahve a neve – közölte a rabbi egész testében remegve.

– Ezt mondják Mohamed hívői is a városunkban – felelte Kung Csen komolyan. – Csak ők Allahnak nevezik. Ő is ugyanaz, mint az önök istene?

– Nincs más Isten, mint a miénk! – felelte a rabbi magas, sipító hangon. – Ő az egy igaz Isten!

Kung Csen csak bámult rá. Aztán Dávid felé fordult. – Ez az öreg tanító megőrült – jegyezte meg. – Szánnunk kell őt. Ez gyakran megesik, ha az emberek túlságosan sokat gondolkodnak az istenekről, tündérekéről, szellemekről és az efféle kitalált lényekről. Egyikünk sem tudhatja, hogy mi létezik a földön túl.

A rabbi azonban nem kért a szánmából. – Igenis tudjuk, hogy mi van ezen a földön túl! – kiáltotta erős, határozott hangon. – Éppen azért választotta ki Isten az én népemet, hogy mindörökké emlékeztessük az emberiséget őrá, aki egyedül uralkodik. Mi vagyunk a bögyöly, ami az emberi lélek körül kering. Addig nem nyughatunk, amíg az emberiség nem hisz az egyetlen igaz Istenben.

Kung Csen minden haragja elpárolgott, és a lehető legnyájasabb hangján így szólt: – Ha Isten létezik, akkor nem választana ki egy embert a másik fölé, vagy egy népet a másik fölé. A mennyek alatt mindnyájan egy családba tartozunk.

A rabbi ezt hallva egészen kikelt magából. Felemelte a fejét, és így fohászodott Istenhez: „Ó, Istenem! Halld, hogyan káromol téged ez a pogány!”

Dávid lehajtott fejjel, összekulcsolt kézzel, némán állt, míg a két idősebb férfiú vitatkozott egymással. A lelke a két ember között lebegett.

Kung Csen most hozzá fordult. – Hadd imádkozzon így az Öreg Tanító, ha neki így esik jól. Én az istenekben nem hiszek, így aztán senki sem tud megbántani sem engem, sem az istenemet... Minden jót, mindkettőtöknek!

Méltóságteljesen az ajtóhoz sétált, majd keletnek fordult, a kapu felé. Dávid sajnálat és szégyen között órlódott, aztán egy hirtelen elhatározással Kung Csen után szaladt, és a kapunál érte utol.

– Könyörgöm, bocsásson meg! – mondta.

Kung Csen a fiatalember felé fordította jóságos arcát. Dühnek nyoma sem látszott rajta. Nagyon komolyan beszélt. – Nem bántódtam meg, s ezért nincs miért bocsánatot kérned. Ámde a te érdekedben mégis mondom valamit. A földön senki sem fogja szeretni azokat, akik azt hirdetik, hogy egyedül ők az Isten gyermekei.

Ezzel ment az útjára. Dávid nem tehetette meg, hogy ne menjen vissza a rabbihoz, de a felhőtlen öröm iránti vágya is elillant. Népeinek összes terhe újra a vállára nehezedett, az évszázadok minden súlyával. A torkából zokogás tört fel, és miután visszafordult a zsinagógába, az egyik boltív alatt megbújva keserű sírásra fakadt.

a

Azon a fullasztóan meleg reggelen Peónia látta elmenni Dávidot a rabbival, és odaszaladt az egyik ablakhoz, hogy meglesse, vajon Lea is velük tart-e. Ám Lea a hímzése fölött üldögélt, így aztán Peónia szó nélkül elsurrant. Amikor Dávid késő délután hazaért, Peónia odament hozzá, hogy nem óhajt-e valamit, de Dávid elküldte azzal, hogy egyedül akar lenni.

Ebben a házban mindenki egyedül akar lenni, gondolta magában Peónia félig dühösen. Furcsa türelmetlenséget érzett magában. Amióta odaadta a verset, Dávid egy szót sem szólt. Egyszer sem küldetett érte, és verset sem írt. Peónia csak azt tudta, hogy a verset, amiről azt hitte, hogy Kuelian írta, az íróasztalfiókjában őrizte. Mindennap kinyitotta a fiókot, amikor Dávid nem volt otthon, és látta, hogy a levél még mindig ott lapul a jász papírnehezék alatt. Most sem tehetett mást, mint hogy várt, amíg véget ér a nap.

Peónia ujjaiban megvolt az az ügyesség, amellyel ki tudta simítani a szív és az izmok fájdalmát. Vang Ma tanította meg neki, hogy hol vannak a testben a fájdalomközpontok, az idegcsatornák és a vénák. Peónia hol Ezra asszonynak, hol Dávidnak simította el a fájdalmát. Ezen a forró napon, noha a vihar lehűtötte a levegőt, most kivételesen Ezra küldetett érte, hogy masszírozza meg a homlokát és gyógyítsa meg a lábfejét. Peónia eddig sohasem gondolt rá, hogy ez a nagydarab, szívós ember bárhol is fájdalmat érezhet. De amikor este bement hozzá, és a székében ülő Ezra mögé állva nekilátott a munkájának, érezte a homloküregébe toluuló vért s a kemény fájdalomcsomót a koponya tövében.

– A lelke gyötrődik, uram! – mormogta. Peónia képes volt megkülönböztetni egymástól az emberi fájdalom különféle fajtáit, a testét, a lélekét és az elméét.

– Bizony, gyötrődik! – felelte Ezra. Hátrahajította a fejét, lehunyta a szemét és hagyta, hogy Peónia végezze a dolgát.

Peónia nem szólt többet, s egy darabig Ezra sem. A lány kisimította az idegeket, és megnyomogatta a vénákat Ezra fejében, hogy felszívódjon a vér.

Aztán Ezra egyszer csak megszólalt: – Milyen puha erő van a te kezében? Ki tanított meg erre a tudományra?

– Egy részére Vang Ma, a többi magamtól tudom – felelte.

– Na és te honnan tudod? – kérdezte Ezra. A szeme még mindig le volt hunyva, de a szája halványan elmosolyodott.

– Néha én is elszomorodom – felelte Peónia csicsergő hangján.

– Ejnye, ejnye! – mondta Ezra játékosan. – Itt, ebben a házban, ahol mindenki kedvesen bánik veled?

– Kedvesen, igaz – hagyta helyben a lány –, de jól tudom, hogy nem tartozom ide. Nem itt születtem, és nem is a maguk népéhez tartozom.

– De megvásároltalak, Peónia! – mondta Ezra szelíden.

– Igen, adott pénzt értem, de ettől még nem leszek az öné. Egy emberi lényt nem lehet teljes egészében megvásárolni. Ezra ezen láthatóan eltűnődött, mialatt Peónia tovább masszírozta erős nyakizmát. Aztán a lány lehajolt, levette Ezra cipőjét, és a lábfejét kezdte gyógyítani. Ezra közben felfrissülten felült, és így szólt: – De nekem olyan, mintha a lányom lennél! Ha azt tenném, ami helyes, akkor nem hagynám, hogy a lábfejemet masszírozzad. A te néped ezt furcsának tartaná. De az én népem országában az ember lánya nyugodtan csinálhat ilyesmit. Igen, és Indiában is. Amikor egyszer a karavánnal átkeltem Indián, láttam, hogy ott is így gyógyítják a lábfejet.

– A lábfej cipeli a test súlyát, a fej az elméét, a szív pedig a lélekét – felelte Peónia. – És amúgy sem érdekes, hogy az én népem mit mond. Mit mondanának? Legfeljebb annyit, hogy ez egy idegen szokás. Ön is jól tudja, hogy az én népem mennyire kedves. Itt mindent szabad.

– Tudom – mondta Ezra. – Ők a legkedvesebb nép a világon, és hozzánk különösen azok.

Olyan mélyet sóhajtott, hogy Peónia kitalálta a gondolatait. De azért rákérdezett. – Miért sóhajtott ilyen nagyot, uram?

– Mert nem tudom, hogy mi a helyes – felelte Ezra.

Peónia halkán felnevetett. – Mindig a helyesről és a helytelenről beszél – mondta. Most épp a gazdája talpát masszírozta, ami kemény volt és széles, de ruganyos. Szokásos vidám módján folytatta. – Holott mi más lehet helyes, mint az, ami boldogságot okoz, és mi egyéb helytelen, mint ami boldogtalanságot?

– Azért beszélsz így, mert te nem vagy összezavarodva a föld és a menny között – mondta Ezra.

– Én tudom, hogy a földhöz tartozom – válaszolta egyszerűen a lány.

– Hát igen, de mi meg a mennyhez – tanakodott Ezra.

Peónia befejezte a masszírozást, és visszahúzta a cipőt Ezra lábára. – Mi most itt mennyről és földről beszélünk – mondta –, de közben valami másra gondolunk.

– No és mire? – kérdezte Ezra, holott tudta a választ.

Peónia a sarkára ült és felnézett rá. – Dávidra – mondta halkán.

– Te is rá gondolsz – mondta Ezra.

– Mindig rá gondolok – felelte Peónia. Majd egy hirtelen gondolattól vezérelve úgy döntött, hogy egészen kitarja a gazdája előtt a szívét. – Tudom, uram, hogy bolondság a részemről, de szeretem őt! – mondta egyszerűen.

– Hát persze, hogy szereted – harsogta Ezra a maga erőteljes hangján. – Hisz úgy nőttetek fel, mint a testvérek.

– Igen, de nem vagyunk testvérek – ellenkezett Peónia. – És én nem is úgy szeretem.

Ezra egyszerre kényelmetlenül érezte magát. Ha egy kicsit is elgondolkodott volna, akkor rá kellett volna jönnie, hogy egy olyan fiatal, érzékeny és szép lány, mint Peónia, elkerülhetetlenül bele kellett hogy szeressen Dávidba, ha őt szolgálta. Eszébe jutott a saját ifjúkora, amikor Vang Ma tetszett neki. Bele is pirult a gondolatba, mert már olyan régóta nem volt számára más, mint szolgáló. De most nagyon is élénken emlékezett a tizenhat éves önmagára és a hasonló korú Vang Mára. Vang Ma elég szép volt ahhoz, hogy ő azzal menjen oda az apjához, hogy neki rajta kívül nem kell más nő. Jáde virága volt a neve. Jáde virága! Ahogy eszébe jutott a név, felkavarodott benne valami, amiről azt hitte, hogy már régen meghalt. Vang Ma szebb volt, mint Peónia, a bőre fehérebb, az alakja sudárabb, az orra egyenesebb, ajkának íve finomabb.

Az apja akkor csak úgy dőlt a kacagástól. – De hisz az a lány egy rabszolga! – kiáltott fel. – Az én fiam nem vehet el egy szolgát!

– Ha elveszem feleségül, akkor már nem lesz többé szolga – ellenkezett a fiatal Ezra dühösen.

Az apja egyszer csak abbahagyta a nevetést. – Ne menjen el az eszed! – parancsolta neki. – Hogy te mit csinálsz egy rabszolgalánnyal, ahhoz nekem semmi közöm, ameddig nem hallok róla. De a feleséged Naomi lesz, Júda ben Izsák lánya.

Ezra hátrahőkölt. Akkoriban a fiatal emberek körében Naomit tartották a legszebb zsidó lánynak a városban. Ezra elég befolyásolható és hiú volt ahhoz, hogy elképzelje, hogyan irigykednek majd rá a barátai, ha elmondja nekik. Júda ben

Izsák pedig annyira gazdag családból származott, hogy a múlt században a nagy áradás után az ő vagyonaiból építették újra a zsinagógát. Igaz, felvették a Sih kínai vezetéknévét. De Júda azt mondta, hogy csak üzleti okok miatt. Ezra így szólt a még mindig térdeplő Peóniához: – Leányom, tartsd titokban a szerelmedet! Igazán nem kell még egy zűrzavar a házban. Könyörgöm, egyszerre csak egy dologgal kelljen foglalkoznom! – Így a maga módján megismételte azt, amit az apja neki mondott fiatalkorában. Peónia felé neveltséges lett volna az ágyas szót használni, hiszen Ezra asszony sose hagyná, hogy a fiának ágyasa legyen. Ám Peónia értette a célzást, noha olyan mozdulatlan maradt, akár egy kis szobor, és Ezrára emelt tiszta és rendszerint vidám tekintete most egészen elborult.

– Dávid nagyon boldogtalan lesz, ha elveszi Leát feleségül – mondta halk hangon.

Ezra megvonta súlyos vállát, és széttárta a kezét. – Mindjárt újra rám hozod a fejfájást – panaszkodott. – Menj, leányom, és hagyd magamra!

Peónia látta, hogy Ezra nem fog többet mondani. Bár gazdaként mindig nagylelkű és elnéző volt, mégsem volt hajlandó szembenézni azzal, hogy Peónia több mint egy rabszolgalány: ő a ház csinos vigasza. Peónia megkeményítette a szívét. Felkelt, lehajtotta a fejét, és már menni készült, amikor Ezra jó szíve fölülkerekedett saját érdekein. Felemelte a kezét. – Maradj még, leányom! Van itt egy kis ajándék, amit a karaván hozott neked. A házban annyira felbolydult minden, hogy elfelejtettem odaadni. Nyisd ki a dobozt, és nézd meg, hogy mi van benne!

Egy zománcozott doboz felé intett a fejével, amely az asztalon állt. Peónia odament, és felnyitotta a fedelét. Egy aranyfésű volt benne.

– Ez az enyém? – kérdezte, és tágra nyitotta szép szemét.

– Bizony! – felelte Ezra mosolyogva. – Tedd a hajadba!

– Tükör nélkül? – kérdezte Peónia, és úgy tett, mint aki fel van háborodva.

Ezra felnevetett. – Jól van, akkor csak vidd el, és örülj neki!

– Köszönöm, uram! – hálálkodott Peónia. – Igazán nagyon köszönöm.

– Jól van, ne köszönd! – felelte Ezra, de Peónia látta, hogy megnyugodott. Imádott ajándékozni, és annak örült, ha körülötte mindenki boldog. Örült, hogy mosolyogni látja Peóniát, és ezért nagyon igyekezett, hogy örömet mutasson. Valóban szép fésű volt, és az is tény, hogy Peónia szerette a szép holmikát. De már nem volt gyerek, és egy játékkal nem lehetett kiengesztelni. Elment, a szíve továbbra is kemény maradt.

a

Miután Peónia távozott, Ezra feje hemzsegett a nyugtalanító gondolatoktól. Sokszor és nagyokat sóhajtott. Volt annyira óvatlan, hogy már tett néhány félreérthetetlen célzást Kung Csennek Dávidra és Kung Csen harmadik leányára vonatkozóan. Hogy ne legyen olyan otromba, hogy a nevét is kimondja, így beszélt: „A te házad meg az én házam, no, bátyám? Mi egy üzleti szerződés ahhoz képest, ha kétféle gyökérből születnek a gyerekek és az unokák?” Kung Csen erre mosolygott, és némán bólogatott. Most viszont minden összekuszálódott, morgolódtott magában Ezra. Gyakran eltűnődött, hogy miért van az, hogy miközben ő mindenkinek csak a boldogságára törekszik maga körül, ahogy a magáéra is, mégis oly gyakran sodródik olyan helyzetbe, ami senkinek sem hoz boldogságot, legkevésbé saját magának. Példának okáért rendkívül kényelmetlennek találta, hogy a rabbi a házában lakik – jó ember, nyilván, de máson sem jár az esze, mint a Tóra régi bölceletein. A Tóra persze a rabbi dolga volt, mégis megzavarta a ház nyugalma. Senki nem tudja magát felszabadultan érezni, ha állandóan a múltra emlékeztetik. Így még ő maga is kényelmetlenül érezte magát a saját házában, ha összetalálkozott a vak öregemberrel, amint a folyosókon botladozott. Legszívesebben mindig elkerülte volna, és ha egyedül találkozott vele, akkor inkább mozdulatlan szoborra merevedett, kihasználva az öreg vakságát.

Aztán eszébe jutott Lea. Gyönyörűbb és szerényebb, mint az ő Naomija volt. Ő alig szólt Leához, de esténként néha látta a lányt a barackoskertben. Látta, ahogy fel-alá járkál a fák alatt, és letép egy-egy gyümölcsöt. Idén különösen zamatos volt a barack. Lea nem annyira erőszakos, mint amilyen Naomi volt fiatal lány korában. Még az is lehet, hogy Dávid boldog lenne mellette. Dávid erősebb, mint ő hajdanán, és jobban meg tud birkózni az önfejű nővel. Aztán Ezra ráeszmélt, hogy az utóbbi időben milyen keveset látta Dávidot. Miközben a rabbi a fiával foglalkozott, hagyta, hogy úgy teljenek el napok, hogy pusztán az étkezésnél üdvözölgék egymást. Ezra a rá jellemző heveséggel szökött talpra, és eltökélte, hogy meglátogatja a fiát a szobájában, bármilyen késő is legyen. Aztán Peóniára gondolt. Dávid vajon tudta, hogy mit érez Peónia? Amikor ő volt fiatal, akkor másképp volt. Akkor ő volt az, aki felfedte a szerelmét az

apjának. Most a lány, Peónia volt az, aki először beszélt. Így még kevésbé számított. Ezra úgy, ahogy volt, mezítláb, szaporán átsietett a holdfényben játszó, hűvös folyosókon Dávid szobájába.

a

Peónia azonnal a barackoskertbe indult. Nem tudott volna elaludni azok után, amiket a gazdája mondott neki. Ezek szerint eldöntött tény, hogy Dávid elveszi Leát feleségül? Talán épp ezért volt Dávid szomorú? Ha már az apja is elfogadta, akkor nem maradt senki, akit meg lehetne győzni... Ezra asszony győzött.

A szíve hevesen kezdett verni a félelemtől. Vajon Lea megengedi neki, hogy ottmaradjon a házban, ha ő lesz a ház úrnője? Lehet, hogy Ezra asszony élete végéig uralkodni fog, de Lea lesz az igazi királynő. Ő fog diktálni Dávidnak, és Dávid parancsol majd az anyjának. Igen, Ezra asszony mindent meg fog engedni a fiának, ha az egyetlen és legfontosabb parancsának engedelmeskedik és elveszi azt, akit ő választott ki a számára.

– Jaj nekem! – siránkozott Peónia. – Könyörülj meg rajtam, édesanyám! – Így sírt az anyához, akire már nem is emlékezett. Aztán eszébe jutott, hogy az anya eladta őt. Ugyan meghallaná-e, akár életben van, akár nem?

Nincs senkim saját magamon kívül – gondolta magában. – Csak magamnak sírhatok. – Így sírdogált is magának halkán, félig nevetve, félig fájó szívvel. – Segíts, Peónia, segíts a te szegény másik feleden! Könyörülj meg magadon – tegyél meg mindent, amit csak tudsz értem!

Aztán kiment a barackoskertbe, ahol meglátta Leát, aki egy padon ült a fák alatt. Hosszú, fehér köntös volt rajta, amit aranszalaggal fogott át a derekán. A holdfény épp ráesett, és Peónia alázatosan ismerte be, hogy az ő szépsége messze nem ér fel hozzá.

– Nahát, maga is itt van, kisasszony? – kérdezte Peónia a legártatlanabb hangján.

– Nem tudok aludni – felelte Lea.

– Engem is felébresztett a hold – felelte Peónia. Egészen közel lépett Leához, és a fák koronáján át felnézett a teliholdra. Aztán a mutatoujjával felé bökött. – Látja az Öreg Csangot odafent?

– Az Öreg Csangot? – visszhangozta Lea és felnézett.

– Ott lakik a holdon, ő adja nekünk az édes álmokat! – folytatta Peónia ugyanazon a derűs hangon. – Maga milyen álmokat fog kérni tőle, kisasszony?

Lea ott állt sudáran, jó egy fejjel magasabban, és Peónia szomorkás vidámsággal nézett fel a tiszta és tökéletes arcára. Ahhoz túlságosan nagylelkű volt, hogy gyűlölje Leát a szépségéért, de azért legszívesebben újra elsírta volna magát.

– Nekem csak Isten válthatja valóra az álmomat – felelte Lea mély, puha hangon.

Peónia felnevetett. – Akkor meglátjuk, hogy ki az erősebb, az Öreg Csang vagy a maga Istene!

Csúfondórosan térdre vetette magát, a homlokát a földhöz érintette, aztán felemelte a fejét, és felkiabált a holdnak: – Add meg nekem az álmomat, Öreg Csang!

Amikor felemelkedett, Lea csak állt, és elkomolyodva figyelte.

– Elmondjuk egymásnak az álmunkat? – érdeklődött Peónia szemtelenül.

Lea megrázta a fejét. – Nem. Én senkinek sem mondhatom el az enyémet. De ha teljesül, akkor majd elmondom neked. Még mindig farkasszemet néztek. Peónia legszívesebben felkiáltott volna: „Tudom, hogy mi az álmod – az, hogy Dávid felesége lehess!”

Bárcsak megbeszélhetnék egymással, bárcsak elmondhatná Leának, hogy a maga módján ő is szereti Dávidot, és hogy küzdeni fog azért, hogy elnyerje tőle, Dávid saját érdekében is – ó, mekkora kő esne le a szívéről! –, de hallgatnia kellett. Tudni valamit és hallgatni róla a legjobb módszer arra, hogy fegyvert csináljon belőle.

– Jó éjt, kisasszony! – mondta.

– Jó éjt – felelte Lea.

Különváltak, és miután Peónia az ajtóból még visszánézett, látta, hogy Lea fel-le sétál a barackfák alatt.

a

Amikor Dávid aznap reggel a rabbi nélkül jött ki a zsinagógából, jó néhány percig keservesen sírt. Aztán körbenézett. Senki sem volt a közelben, aki megláthatta volna. Jót tett neki, hogy egy kicsit elengedte magát. Még mindig szomorú volt, de megkönnyebbült. Nem kötelezte el magát semmilyen új dolog mellett – nem szólította meg az Úr. Ugyanolyan maradt, mint eddig. Csak saját maga volt, és ez így tűnt jónak. Nem kívánta látni sem a kínait, sem a rabbit, egyszerűen

egyedül akart lenni. Összehajtogatott kipáját a köpönyegébe rejtette, és egy szál egyedül kiment az utcára, s csak ment az orra után. A szeme mindent látott, de nem érdekelt semmi, ám a lelke érezte, hogy lassan begyógyul. Így jutott el a konfucianus templom udvarába, ahol mindenféle furcsa és izgalmas látvány tárult a nézelődők elé – bűvészek, zsonglőrök, táncoló medvék és beszélő fekete rigók. Noha korábban ezeken mindig remekül szórakozott, most egyáltalán nem mulattatták. Nézte őket, de nem nevetett. A mozgó árusok kocsján ínycsiklandó és még meleg ételek kínálták magukat. Vásárolt belőlük, megkóstolta őket, de éhes nem lévén, a koldusoknak adta őket. Nem kívánt maga köré barátokat, és egyedül érezte magát. Ám ebben a csendes szomorúságban és magányban mégis érezte, hogy gyógyul.

Miközben mindenkiről gondolkodott, akit ismert, de egyikük társaságát sem kívánta, a délután közepén egyszer csak eszébe jutott Kao Lien, és maga sem tudta, miért, de azt érezte, hogy azon nyomban találkoznia és beszélnie kell vele. Kao Lien bizonyára apám üzletében van, gondolta, az apja pedig nagy valószínűséggel nem lesz ott, mert szokás szerint kora reggel ment be és korán is ment el az üzletből. Kao Lien nem szeretett tizenkét óra előtt felkelni, viszont sokáig bent maradt. Így hát Dávid elindult, hogy meglátogassa.

Az apja üzlete hatalmas volt. Egyenesen az utcára nyílt, és az ajtók fölött hosszú selyemzászlók lobogtak a szélben. A zászlókra a boltban kapható külföldi portékák nevei voltak ráírva kínai betűkkel. Az üzlet nyitva állt kis- és nagykereskedők előtt egyaránt. Amint létrejön a szerződés Kung Csen és Ezra között, amiben Ezra őszintén reménykedett, akkor e zászlókon mindkettőjük neve szerepelni fog. De egyelőre csak az volt ráírva: Ezra és fia.

Ahogy Dávid belépett, az ügyintézők, akik mind ismerték őt, meghajtották a fejüket. Dávid közölte, hogy Kao Lienhez jött, mire egyikük rögvest az üzlet hátsó részébe vezette. Kao Lien bent ült hatalmas, hűvös irodájában, magas íróasztala mögött, és épp kínai betűket vezetett át gyors ecsetvonásokkal a főkönyvbe. Dávidot megpillantva felemelkedett, és mivel a fiú eddig még sosem jött ide egyedül, nem tudta elrejtteni meglepetését és ijedelmét. – Csak nem lett rosszul az apád? – kérdezte. – Nemrég váltunk el, úgy egy órája.

– Ma még nem láttam – felelte Dávid. – Veled szeretnék beszélni, bátyám, ha nem zavarlak.

– Parancsolj velem, ülj le! – kínálta hellyel Kao Lien. Olyan komolyan és kedves türelemmel nézett Dávidra, hogy a fiúból azonnal ömleni kezdtek a szavak.

– Amióta elmondtad, hogy a népünket gyilkolják, az életem pokollá változott – kezdett bele. – Kényszerít érzek, hogy tegyek valamit – hogy azzá legyek, aki nem vagyok. Úgy érzem, nincs jogom boldognak lenni, jól érezni magam, gondtalanul élvezni az életet.

– És az lenne a jó, ha nyomorúságosan éreznéd magad? – kérdezte Kao Lien kicsit kényszeredett mosollyal.

– Tudom, hogy nem mennék vele semmire – ismerte be Dávid. – De mégis helytelennek tartom, hogy továbbra is úgy éljek, mint akinek fogalma sincs arról, hogy a népünket gyilkolják.

– A rabbi is tanított, és édesanyád azt mondja, hogy el kell vened Leát feleségül – jegyezte meg halkán Kao Lien.

– Amikor te megjöttél és beszámoltál nekünk a borzalmas hírekről – folytatta Dávid –, úgy éreztem, hogy engedelmeskednem kell a rabbinak és anyámnak.

– És ha engedelmeskedsz nekik, azzal vezekelsz a testvéreink haláláért? – kérdezte Kao Lien.

– Nem, dehogy – felelte Dávid. Aztán öklével a mellkasát kezdte ütögetni. – De legalább idebent enyhíthetem a fájdalmat!

– Á – jegyezte meg Kao Lien – tehát a saját jól felfogott érdekedben engedelmeskednél a rabbinak, és vennéd feleségül Leát. Akkor hát mi akadályoz meg benne?

– Én magam sem vagyok benne biztos, hogy valóban ezt akarom! – kiáltott fel Dávid. – Olyan akarok lenni, mint azelőtt, még mielőtt mindezt megtudtam a népünkről.

Dávid egy alacsony, párnás zsámolyon ült, alacsonyabban nála, és amikor Kao Lien lenézett fiatal arcára, összeszorult a szíve. – Ó, de hiszen tudod – mondta. – És tudnod is kell. Ki kerülheti el, hogy megismerje az igazságot?

– Na és mi az igazság? – kérdezte Dávid.

Kao Lien nagyon is jól ismerte a házat, ahol a fiatal ember felnőtt. Ismerte melegszívű, forróvérű apját, aki imádta élvezni az életet, és akinek az ereiben félig kínai vér csordogált, akárcsak neki. És ismerte az anyját is, aki büszke volt tiszta zsidó vérére, és magában hordozta ősi hagyományait annak a népnek, amely egykor egy hatalmas, szabad és független nemzet volt, ám mára elvesztette a szabadságát, és ki van szolgáltatva azoknak a nemzeteknek, ahová otthontalanul és föld nélkül szétszóródott. Ezra asszony a fiába öntötte minden büszkeségét, és még a lelkére is féltékeny volt.

– Az igazság a következő – adta meg a választ Kao Lien. – Saját magadnak kell megértened, hogy ki vagy, és eldöntened, hogy ki légy. Az édesanyád a világot saját magából kiindulva szemléli.

– Ő csupán azt akarja, hogy a rabbi tanítson a Tórára – vágott közbe Dávid.

Kao Lien rendületlenül folytatta. – Akkor te is ezen a szűk ablakon keresztül fogsz kitekinteni az egész világra és az emberiségre.

Dávid nyugtalanul fészkelődött. – De Kao Lien, hiszen te is zsidó vagy!

– Félig – felelte Kao Lien szárazon. A szeme huncutul csillogott, de aztán hosszúkás arca elkomorodott. – Amikor ott, a nyugati városokban megláttam az utcákon heverő holttesteket, valóban kirázott a hideg. De nem pusztán azért, mert zsidók voltak, hanem mert halottak. Miért kellett nekik vagy bárkinek ilyen halállal meghalniuk, kérdeztem magamtól. Miért gyűlölik őket ennyire?

– Igen, miért? – ismételte Dávid. – Én is folyton ezt kérdezem magamtól. Úgy érzem, hogyha ezt tudnám, akkor egyszerűen minden világossá válna.

Kao Lien tekintete áthatóvá vált. – Elárulok neked valamit, amit senki másnak nem mernék elmondani. De te még fiatal vagy, és jogod van tudni. A zsidókat azért gyűlölték, mert elkülönítették magukat az emberiség többi részétől. Azt állították, hogy ők Isten kiválasztott népe. Én talán nem tudom, hogy ez mit jelent? Nagycsaládból jövök, és a harmadik fivérem kinevezte magát a szüleim kedvencének. Nekünk is gyakran hengegett azzal, hogy ő a kiválasztott. Mi pedig gyűlöltük őt. – Kao Lien keskeny szája vékony vonallá zsugorodott. – A mai napig gyűlölöm. Azt se bánám, ha halott lenne. Persze a viláért sem ölném meg. Civilizált lény vagyok, nem gyilkolok. De ha meghalna, egy percig sem gyászolnám.

A néma, tágas és árnyékos szobában Dávid elborzadva nézett Kao Lienre. – Miért, talán nem mi vagyunk Isten kiválasztott népe? – hebegte.

– Rajtunk kívül ki állítja ezt? – kérdezett vissza Kao Lien.

– De hát a Tórában is ez áll – vetette ellen Dávid.

– Amit a zsidók írtak, a vereségtől megkeseredve – fűzte hozzá Kao Lien. Majd így folytatta: – Akkor halld a teljes igazságot, az elejétől a végéig! Büszke nép voltunk. Elvesztettük az országunkat. Egyetlen reményünk maradt a visszatérésre, hogy népként összetartunk és egyben maradunk. Arra pedig, hogy egy nép maradjunk, egyetlen esélyünk az volt, hogy mindnyájan megőrizzük a hitünket Istenben, a mi Istenünkben. Ez az Isten volt az országunk és a nemzetünk. A közös szomorkodás és jajveszékélés tartott minket egyben, az, hogy együtt bánkódtunk a veszteségünkön. Erre tanítottak bennünket a rabbijaink is egyik generációról a másikra.

– Ez minden? – kérdezte Dávid. Idegen és csendes volt a hangja.

– Sokan az életüket is hajlandók áldozni ezért – mondta Kao Lien határozottan.

– És te? – kérdezte Dávid.

– Én nem.

Dávid nem szólt egy szót sem. A gyermekkorai romokban állt körülötte, és a töredékekben a szent ünnepek emlékei villantak fel a szeme előtt. Az anyja, ahogy meggyújtja a sábbáti gyertyát; a fények édes ünnepe; a hanuka; a nyolcágú, gyönyörű menóra az ablakban, ami arra a nagyszerű napra emlékezteti a zsidókat, amikor hiába győzték le őket a szír hódítók, nekik mégis sikerült megőrizniük a vallásukat. Aztán a purim vidám napja, amikor Haman, a gonosz zsarnok elleni harcukra emlékeznek. S mindenekfölött a saját bármicvója, ami az ő különleges napja volt.

– Tehát mindazt, amik vagyunk, el kell felejtenünk? – kérdezte végül lesújtva.

– Nem – mondta Kao Lien. – De a múlttól el kell felejtkeznünk, és nem szabad elkülöníteni magunkat másoktól. A mában kell élnünk, bárhova is vessen minket a sors, s a lelkünk erejét a világ népeibe kell öntenünk.

Hosszú, vékony kezével eltakarta a szemét, mintha imádkozna. Egy darabig némán ültek így. Aztán Kao Lien intett Dávidnak, hogy menjen. Dávid felkelt és elindult az ajtó felé. Kao Lien utánaszólt: – Lehet, hogy most hibát követtem el – mondta. – De mi mást mondhatnék, mint amit én vallok igaznak? Ha akarsz, nyugodtan mondd el édesanyádnak és édesapádnak is, amiket mondtam. Nem kell, hogy titokban tartsd.

– Én az igazságot kérdeztem – felelte Dávid. – És köszönöm neked – mondta búcsúzóul, s azzal elindult hazafelé.

Miután Leát otthagyta a kertben, Peónia észrevette Dávidot, ahogy a kapu felőli udvaron közeledett, úgyhogy utánament a lakrészébe, hogy megkérdezze tőle, evett-e, vagy nem szenved-e hiányt valamiben. Ennyi volt a kötelessége, s ő vigyázott, hogy egy jöttányival se lépje túl.

– Már ettem – mondta neki Dávid. – És kérlek, tedd ezt el nekem! – nyújtotta oda a kipáját, amit a köpenye béléséből húzott elő.

Peónia a helyére tette, majd visszament Dávidhoz, aki már az asztalánál ült, két karját maga elé tette, és üres tekintettel bámult előre.

– Tehetek érted még valamit? – kérdezte kedvesen Peónia.

– Nem, legfeljebb annyit, hogy hagyj magamra, amíg nem küldök érted – felelte.

Olyan szigorúnak és komolynak tűnt, hogy Peónia nem merte tovább faggatni. Nyitott könyvei ott heverték körülötte az asztalon, egy-kettő le is esett a földre. Amikor Peónia lehajolt, hogy felvegye őket, Dávid rárivallt:

– Hagyd! Én dobtam le őket!

Peónia jobb híján otthagyta, de nagyon el volt keseredve. Korábban még sosem fordult elő, hogy Dávid ne mondja el neki, hogy mi nyomja a lelkét. De ettől még nem szerette kevésbé. Kicsit habozott, nem tudta, menjen-e vagy maradjon. De aztán kifinomult ösztönével megérezte, hogy hideg a levegő körülötte. Dávid őrlődik valamin, amiről ő egyelőre nem tudja, mi az. Ki kell derítenem, mondta magának. Erőltetni úgyis felesleges. Legfeljebb az eseményekből következtethetett rá.

– Akkor holnap találkozunk – búcsúzott nyájasan, s miután Dávid nem válaszolt, a szobájába ment, hogy nyugovóra térjen.

Legalább közös tető van a fejünk felett, vigasztalta magát aprócska ágyában fekvé. – Öreg Csang, kérlek, teljesítsd az álmomat! – imádkozott a holdnak. Lehunyta a szemét, és reménykedő szívvel lassan álomba szenderült.

a

Ahogy Ezra a fia szobájához közeledett, látta, hogy egyetlen gyertya ég odabent, és észrevétlenül belesett az ablakrácsok között. Egészen elborzadt attól, amit látott. Dávid az asztalnál ült, a gondolataiba mélyedve, és fiatal arca olyan sápadt és keserű volt, hogy Ezra egészen megijedt. Ez az eredménye annak, ha a vénembereknek és a nőknek hagyják, hogy azt tegyenek, amit akarnak! Mi történik, ha elveszti az ő legdrágább gyermekét, egyedüli fiát, legféltettebb kincsét, akire rá akarja hagyni az üzletét?

Úgy rontott be Dávid szobájába, akár egy megvadult bika. Peónia a masszírozás után nem simította le Ezra haját, ő pedig elfelejtette felvenni a kipáját. Göndör haja a feje tetején lelapult, kétoldalt meg kifelé állt, elmélkedés közben pedig annyit húzogatta a szakállát, hogy leginkább egy cirokseprűre emlékeztetett. Mezítláb volt, a ruhája összeviszsa gyűrődött, mert amikor gondolkodott és töprengett, szeretett vakarózni, úgyhogy Dávid egészen meghökkent az apja láttán.

Ezra azonban már eltökélte, hogy mit tegyen. – Egy ilyen éjszakán, amikor telihold van, képtelen vagyok aludni – közölte. – Az Öreg Vangot elküldöm Kung Csenhez, hogy megtudja, ő is ébren van-e, és küzd-e az álmatlansággal. Mi lenne, ha elmennénk a tóhoz, hogy találkozzunk vele és a fiaival? Adósa vagyok egy lakomával, és ma este leróhatnám a tartozásomat. Ha Öreg Vang bérel nekünk csónakot, és rendelünk bort, vacsorát meg zenészeket. Gyere, fiam, ne kérsd magad, csapunk egy görbe estét!

Azonmód kócosan, torzonborz szakállal megragadta a fia kezét, és bozontos szemöldöke alól csillogó szemmel nézett rá. Látva Dávid habozását és tétovázását, átkarolta a vállát. – Gyere, édes fiam – duruzsolta. – Még fiatal vagy! Majd lesz elég időd sopánkodni, ha öreg leszel!

Dávid elérzékenyült apja forró leheletétől, erős, szeretetteljes hangjától és gyengéd ölelésétől. Odabújt hozzá, és zokogni kezdett, de most nem szégyenkezett miatta. Az ő érzékeny és kedves apja biztosan tudja, hogy mit érez. Ezra szorosán magához ölelte a fiát. A maga szemébe is könnyek gyűltek, de ezek a harag könnyei voltak. Fogát csikorgatva szitkozódott. – Kész kínzás, amit ezek tesznek! Kínozzák magukat és mindenki mást. És most a gyerekek vannak soron. Nem fogom hagyni, hogy téged is kínozzanak, fiam – mégis mi végre? Az, hogy fiatal vagy, talán csak nem bűn! Különben is, ki ismerheti az Istent? Ezek a vén rabbik...

Apja mérgelődését hallva Dávid önkéntelenül is elnevette magát, noha a torkát sírás szorongatta. Ezra eltolta magától. – Jól van, fiam, végre nevetni látlak! Miért is ne? Különben is, ki tudja? Lehet, hogy Isten szereti a nevetést, nem igaz?

Most pedig vedd fel a legjobb ruhádat és induljunk! Halkan, hogy ne ébresszünk fel senkit! Csak az Öreg Vangot. A kapunál találkozunk! – Azzal elment és megkönnyebbülten felsóhajtott.

Dávid a hálósobájába ment. Azon tűnődött, hogy vajon mitől könnyebbült meg a lelke. A szomorú némaság, ami ráült a napra, hirtelen elmúlt, és az örömmel adta át a helyét. Nem érzett bűnt, csak hatalmas megkönnyebbülést. Az apja feloldotta benne a szomorúságot. Megmosakodott, a haját hátrafésülte, s a fejét fedetlenül hagyta. Felvett egy hosszú, világoskék, kínai selyemruhát, amit a derekán széles, puha piros selyemszalaggal kötött át. A lábára fehér zoknit húzott és fekete, kínai bársonycipőt. Pár percen belül el is készült és a kapuhoz ment, ahol Ezra már várt rá.

Ezra túlradó szeretettel nézett a fiára. Úgy érezte, hogy bárkivel kész szembeszállni, hogy megvédelmezze a fia életét – igen, akár Istennel is! A fia az övé, s ő semmi pénzért nem fog lemondani róla.

– Én nem vagyok Ábrahám – bukott ki belőle. – Nem foglak feláldozni, édes fiam!

Átkarolta, és szorosan egymáshoz simulva ballagtak ki a holdsütötte udvarra, majd a kapun át az utcára. Egészen a tóig sétáltak. Már késő volt, de nem túl késő a mulatozáshoz. A higgadt lelkek már az ágyukban aludtak, de a pezsgő vérű fiatalok meg az öregek kihasználták a teliholdat. A nyár a vége felé közeledett, és lassan beköszöntött az ősz. A vízen úszó lótuszvirágok az utolsó szirmaikat bontották, maghüvelyüket lassan ketté kell vágni, és szétszórni a magokat. Most jött el az óra, amikor két kézzel kell habzsolni az élvezeteket.

Ezra békésen sétált Dáviddal a csendes utcákon, ahol csak néhány ajtónyílásban üldögélt egy-egy asszony, akik inkább odakint szoptattak és álmodoztak a holdfényben, mint hogy bementek volna a házba. Amikor a tóhoz értek, Kung Csen a két nagyobb fiával már várta őket. Mindketten jó kedélyű fiatalemberek voltak, és szerették élvezni az életet. Az idősebbik fiú az apjára ütött, az arca széles, apró szeme kedves, a szája egyenes. A fiatalabbik fiú karcsú volt és szép vonású, Dávidot a hűgára, Kuelianra emlékeztette. A kicsi Kuelian! Eszébe jutott az arca, és a szíve hevesebben kezdett verni. A testvérek túlradó örömmel üdvözölték Dávidot, megragadták a kezét, aztán vitatkoztak egyet a csónakosokkal, miközben a két apa a parton várakozott.

– Úgy látszik, egy rugóra jár az agyunk – mondta Kung Csen Ezrának. – Épp elindult volna hozzád egy szolgám, hogy nincs-e kedved velünk gyönyörködni a teliholdban, amikor megérkezett a te embered.

– A fiam túl sok időt fordított mostanában a tanulásra – mondta Ezra kissé tartózkodóan. – Gondoltam, jót tesz neki, ha kicsit elfeledkezik a könyveiről.

Kung Csen tökéletesen értette, hogy Ezra mire gondol, de gondolta, majd visszatérnek rá később, amikor már felengedtek a bortól. Dávid felé sem tett jelzést arra, hogy ma már találkoztak egyszer. Minden órának megvan a maga létjogosultsága.

A fiatalemberek időközben megszerezték azt a csónakot, amit a legjobbnak gondoltak, a csónakos pedig a parthoz húzta horgas rúdjaival. Mindnyájan felléptek a széles fedélzetre és elhelyezkedtek. Ezra és Kung Csen a selyemsátor alá ültek, de a fiatalemberek a csupasz fedélzetre heveredtek, a pusztá ég alá. A hajó farában a csónakos idős felesége szemet legyezett egy kis agyagüstben, és vizet forralt a teához.

– Hol lesz a lakoma, urak? – érdeklődött a csónakos.

– Miért ne hozassuk az ételt a csónakra? – javasolta Kung Csen. Ebben meg is egyeztek, és a csónakos evezni kezdett az Aranymadár Háza nevű étteremhez.

Dávid még sohasem érezte ennyire édesnek az éjszakát vagy kellemesnek a társaságot. Eleinte elég hallgatag volt. Hanyatt feküdt, és csak nézett fel a tiszta és ragyogó égre. Hallotta, ahogy az óriás lótuszlevelek halkan a csónak oldalának súrlódnak alatta. Megfordult, kihajolt a csónak oldalán, s a vízből kihúzott egy lótuszgubót, majd kettétépte. A gubó belseje fehér volt és száraz, és szép rendben sorakoztak benne a magok. Egyenként kiszedegette és zöld héjukat lehámozva megette őket. Édeskés ízük volt, akár a gesztenyének. A csónakos lehajolt, felvette az üres hüvelyt, és a lótuszlevelek alá hajította.

– Az a nyavalyás, teknőcfia Öreg Liu előre megvásárolta a lótuszt az idén – magyarázta. – Utasítást adott ki, hogy a tavi rendőrség mindenkit bírságozzon meg, aki felszed egy gubót. De a fiatalúr csak egyen annyit, amennyit jólesik – minél többet eszik, az Öreg Liunak annál kevesebb lesz! Csak annyit kérek, hogy adjon pár ezüstöt, amit majd a rendőrök markába nyomhatok!

Mindenki nevetett, és senki sem botránkozott meg a szavain. Dávid újra hanyatt dőlt, és tovább bámulta a holdat. Nem akart többet gondolkodni, vívódni és kételkedni. Csak élni akart és élvezni az életet.

A csónak lassan közelített az alacsony part felé, ahol az étterem állt, és a két ifjabb Kung már azon vitatkozott, hogy milyen ételt rendeljenek.

– Természetesen rákot – mondta az idősebb Kung fiú.

– De olajban sütvé és nem párolva! – tette hozzá a második Kung fiú.

– Mindenképpen jó, nehéz borokat rendeljenek a rák mellé! – tanácsolta a csónakos. – A mi rákjaink nagyon táplálóak, mert azokon az ételmaradékokon híznak, amiket a mulatozók a csónakokból bedobálnak. A tömény koszt tömény húst ad.

– Akkor legyen párolt rák! – szolt ki Kung Csen a baldachin alól. – Úgy tisztán érezhető a hús íze.

További viták után megrendelték a rákot s a pirított kacsát, hozzá való zöldséggel, édességnek pedig forró kölest, datolyát és vörös cukrot. Mindezt a legidősebb Kung fiú diktálta az étterem-tulajdonosnak, aki, miután a csónakos felkiabált neki, azonnal leszaladt a lépcsőn egészen a vízpartig. Ahogy állt, a holdfényben csillogott jó kedélyű, kövér, mosolygós arca, és minden egyes fogás után felkiáltott: Igen-igen!

Mikor a rendeléssel végeztek, így szolt: – No, és muzsikát nem kívánnak az urak? Zene nélkül az én rákomat enni az én borommal, ráadásul ilyen teliholdnál, olyan, mint feleségül venni egy nőt kelengye nélkül.

Mindenki felnevetett a tréfán, és a második Kung fiú bátran odakiáltott: – Akkor küldjél nekünk három énekes lányt az étellel együtt! – Hátrafordult, és az apjára sandított. – Három elég lesz, apám?

– Persze-persze – felelte Kung Csen lomha mosollyal. – Majd gyönyörködünk a lányokban és hallgatjuk az éneküket. Mi öregek ennyivel be is érjük, igaz-e, bátyám?

– Természetesen – értett egyet Ezra. Hátradőlt és boldogan felsóhajtott. – Élni jó! – mondta hirtelen.

– A magunkfajtáknak – javította ki Kung Csen. – Nekünk, akik gazdagok vagyunk és van mit a tejbe aprítanunk. Ugyan miért lennének mi boldogtalanok? Nincs rá szükségünk, hogy szenvedjünk.

A sima fedélzeten a fiatalemberek selyempárnákon heverésztek, amiket a csónakos tett le nekik. Ahogy a holdfény körbelengte és aranyba vonta őket, olyanok voltak, akár a pihenő istenek. A parton az étterem ragyogott a lámpásoktól, s a meleg fény ott ragyogott mindegyik ablakban. A beszéd énekléssel, fuvola hangjával és dobpergéssel keveredett.

Ezra szeme elé már számtalanszor tárult ez a látvány, de ma este mintha megértette volna a mélyebb értelmét. A boldogság várta, hogy kiválasszák. Ez a város tálcán kínálja a boldogságot, hiába van itt a rabbi örökkévaló szomorúsága is, hogy a népét a fájdalomra emlékeztesse. Mindenkinek saját hatalmában áll, hogy a boldogságot választja-e és visszautasítja-e a szenvedést. A rabbinak ebbe nem volt beleszólása. Ő személy szerint a szomorúságot választotta, az Isten zord tekintete által kísért szomorúságot. Még át is fordította ezt a szomorúságot egyfajta furcsa, keserű örömmé. Hisz a rabbi akkor volt a legboldogabb, amikor a legjobban szenvedett, mint az éjjeli lepke, amelyik a gyertyaláng körül repked. Igen, a hasonlat telibe talált. Az ember a tulajdon lelkét perzselte meg ebben a vallásos önkívületben. Ám kötelező-e, hogy minden ember így találja meg a boldogságot? A rabbi találja meg ott a boldogságát, ahol neki tetszik, de ne kényszerítsen rá másokat, hogy ők is ezt tegyék, legkevésbé az ő fiát.

– Nagyon elgondolkodtál valamin – jegyezte meg váratlanul Kung Csen. – Érzem a lázas heveséget, ami belőled árad.

– A boldogságon elmélkedem – vallotta meg Ezra. – Vajon mindenkinek lehet benne osztályrésze?

Kung Csen összeszorította vastag, sima ajkát. – A szegényeknek nehéz elérni a boldogságot – felelte. – Annak is nehéz, aki a boldogságát teljes egészében egy másik lényhez köti. A szegénység a külső veszély, a szeretet a belső. De ha valaki túl tud lépni a szegénységen, és képes mértékkel szeretni, akkor semmi sem áll a boldogsága útjában.

– Amikor azt mondd, hogy egy másik lényhez köti, akkor emberi lényre vagy Istenre gondolsz?

– Bármilyen lényre – felelte Kung Csen. – Vannak, akik egy másik embert szeretnek túlságosan, és ennek a szeretetnek rendelik alá magukat, ahogy vannak, akik az istenüket szeretik túlságosan, és annak a szeretetnek rendelik alá magukat. Az ember ne legyen senkinek sem kiszolgáltatva, és akkor szabad lesz.

A beszélgetést mozgolódás szakította félbe az étterem ajtajánál. Három szép lány jött le a kőlépcsőkön, a kezükben fuvolával, cintányérral és egy kis dobbal. Olyanok voltak, mint a virágok, ahogy rózsaszín, kék és zöld szoknyájuk szálldosott a szélben és felszegték kicsi, fekete hajú fejüket. Mögöttük a pincérek hozták az ételes kosarakat, a csónakos felesége pedig megterítette az asztalokat. Egy darabig nagy kavarodás volt, de hamarosan minden elrendeződött, és a csónakos újra kilökte a hajót a tó közepére. A fényben úszó part egyre távolodott, és lassan a hangok is tompa visszhangok voltak csupán.

Ekkor Kung Csen mindenkit asztalhoz szólított, a pincér és a szakács pedig tette a dolgát. A három lány helyet foglalt a csónak orrában, háttal a holdnak és szemben a lakomázókkal, majd játszani kezdtek hangszereiken, és olyan tekervényes és varázslatos dallamot énekeltek egy szólamban, hogy a fiatalemberek nem állták meg nevetés nélkül.

Úgy tűnt, mintha a lányok, a maguk túlvilági tökéletességében is az éjszakához és a holdhoz tartoznának. Magas, édes hangjuk ki-be csatlakozott a dallamba, de mindig egy szólamban maradtak. A fiatal emberek gyönyörködve hallgatták és nézték őket, a három lány pedig, egyformán szép, tejfehér arcukkal, nagy és sötét szemükkel és szentelen tekintetükkel, mintha eggyé olvadt volna. Az éjszaka rendkívüli szépsége, a zene finomsága, a pompás ételek öröme – minden ételt épp annyira fűszereztek, amennyire elbírt, és egyik sem volt nehéz az olajtól vagy cukortól – mind-mind belopakodott Dávid szívébe. Az ízléstelenség sértette volna a rabbival eltöltött napok emelkedettsége után. A lelke túl magasra hangolódott, és nem tudott túl gyorsan leszállni a mennyből a földre. De ma este a föld elbűvölő hangon szólt hozzá, a menny pedig némán hallgatott.

VII.

A rabbi nem ment vissza Ezra házába. Amikor már megbizonyosodott róla, hogy Dávid elment, s ő egyedül van a zsinagógában, visszament a saját házába. Ráhel igencsak meglepődött, amikor meghallotta a lépteit, és azonnal bejött a konyhából.

– Még ilyet! Jó napot, rabbi! – köszöntötte.

– Egyedül szeretnék lenni – közölte vele az öreg. – Menj és mondd meg Ezra asszonynak, hogy nem megyek vissza. És szólj a fiamnak, hogy jöjjön haza.

– És Lea? – kérdezte Ráhel.

A rabbi elgondolkodott. – Ő maradjon ott, ahol van – mondta.

Ráhel az öregemberre bámult. Végtelenül kimerültnek tűnt. Az arca holtsápadt volt, a szakála kusza. Remegett a keze, amivel a botját markolta, és mintha a feje is reszketett volna, noha ezt korábban nem vette észre. Ez megijesztette Ráhelt, úgyhogy a ruhaujjánál fogva megfogta a rabbit. – Mielőtt elmegyek, főzök magának egy tál forró köleskását. Azt igya meg, aztán dőljön le pihenni!

Azzal a szobájába vezette a rabbit, ahol annak távollétében is mindent rendben tartott, készen arra, hogy bármikor betoppanhat. Az öreg engedelmeskedett, még a botját is hagyta leesni, és a ruhája ujjába törölte a szemét. – De jó itthon lenni! – sóhajtott fel. – Nem voltam boldog a gazdagok palotájában.

– Maga csak akkor boldog, ha nyomorultul érezheti magát, ez az igazság! – tréfálkozott Ráhel. – Feküdjön le és pihenjen egyet, rabbi!

Ám ekkor a rabbi arca eltorzult a felháborodástól. Már is magához tért. – Mit műveltél az ágyammal, asszony? – kiáltott fel. Az imént ledőlt keskeny bambuszágyára, de most indulatosan felült.

Ráhel csípőre tett kézzel állt mellette. – Betettem még egy takarót a matraca alá – jelentette ki határozott hangon. – Nem alhat a puszta ágyon az öreg csontjaival!

A rabbi feltápászkodott, és vak szemével felé fordult. – Asszony, azonnal tüntesd el ezt innen! – parancsolta.

Ráhel a vállát vonogatta, a fejét csóválta, és még sok egyéb néma jelét adta a tiltakozásának, amit gazdája nem láthatott, de a rabbi olyan ellentmondást nem tűrő hangon szólt rá, hogy nem mert hangosan ellentmondani. Végül vonakodva bár, de elvitte a takarót, és a matracot ráterítette a kemény bambuszágyra. Akkor a rabbi újra lefeküdt, mélyet sóhajtott és összefonta a kezét a mellkasán. – Menj el, asszony! – parancsolta, a régi erős, zengő mély hangján. – Menj el és hagyj kettesben az Úrral!

Ráhel morcosan elvonult, magában szidalmazva a makacs, öreg szentet, és a takarót visszarakta egy dobozba. De mivel mérges volt, nem ment azonnal, hogy átadja az üzenetet Ezra asszonynak, hanem egész a következő napig nem szólt róla senkinek. Amikor a rabbi megkérdezte, hogy Áron hazajött-e már, azt füllentette, hogy Lea könyörgött neki, hadd maradjon egy-két napig még vele a testvére. A rabbi sóhajtott, amikor ezt meghallotta, de nem szólt róla többet. Másnap korán kelt, megette a köleskását, és elmondta magában a Tóra passzusait.

Déltájt, amikor Ráhel úgy vélte, hogy Ezra asszony már elkészült, elindult, hogy átadja a rabbi üzenetét. Ezra asszonyt a konyha mellett találta, épp a halastó tisztítását felügyelte. A dühös halak egy dézsában úszkáltak körbe-körbe, miközben két férfi a tó iszapos fenekét gereblyézte. Ezra asszony egy levegővel szidalmazta a halakat meg az embereket, és láthatóan nem a legjobb hangulatban volt a hír fogadására, amit Ráhel hozott neki.

– De mi történt? – kiáltott fel, amikor Ráhel szünetet tartott. – Tegnapig még minden rendben volt! Akkor meg miért ment el?

– Nem tudok semmit azon kívül, hogy az öreg tegnap egyedül jött haza a zsinagógából – mondta Ráhel.

Ezra asszony ezután magához hívatta Vang Mát és Peóniát. Vang Ma nem tudott semmit, Peónia pedig csak annyit, hogy Dávid előző este későn jött haza az apjával.

– Szólnod kellett volna! – feddte meg Ezra asszony.

– Úrnóm, azt hittem, hogy ön mindenről tud – felelte Peónia.

Ezra asszony végül mindnyájukat elbocsátotta, csak Peóniát tartotta vissza, hogy megbízza valamivel.

– Menj és hozd nekem ide Leát, míg én a szobámba megyek és megmosakodom.

Peónia elment Leáért, miközben Ezra asszony a két férfinak kiadta utolsó utasításait, majd visszavonult a lakrészébe.

Peónia illedelmesen köhintett, mielőtt belépett volna, és csak akkor ment be, lehajtott fejjel, amikor meghallotta, hogy Lea kedves hangján kiszól neki, hogy lépjen be. Mindössze ennyit mondott neki: „Az úrnóm kéri, hogy látogassa meg.” Aztán meghajtotta a fejét és távozott, majd a saját szobájába ment gondolkodni. Vajon mi történhetett a rabbi és Dávid között? Lehet, hogy Leának is volt szerepe ebben?

De nem volt türelme várakozni, és elindult, hogy bármi áron, de kiderítse, amit lehet. Hangtalanul osont ki, és elbújt egy nagy aranyesőfa mögött Ezra asszony udvarán. A fa ágai egy nyitott ablak elé hajoltak. A levegő forró volt és mozdulatlan. Peónia a rejtkehelyéről egyszer csak meghallotta, hogy Ezra asszony kemény hangon így szól Leához:

– Hogy mondhatod azt, hogy nem történt semmi közted és Dávid között? A saját két szememmel láttalak titeket a barackos kertben. Akkor elég nyilvánvalóan közel voltatok egymáshoz!

Lea ideges, halk hangon, hadarva beszélt. – Mit tehetnék, drága néném, ha azóta semmi egyéb nem történt? Akkor egyszer... igen, akkor valóban nagyon közel voltunk egymáshoz.

– És hány napig ültetek együtt a Tóra mellett! – dörögte Ezra asszony.

– Dávid alig szólt hozzám – vallotta be Lea elhaló hangon.

Ezra asszony most már tényleg méregbe gurult. – A te hibád, Lea! Soha nem próbálkozol, csak vársz!

– Mi egyebet tehetek, mint hogy várok? – kérdezte Lea.

Peónia hallgatózott, fekete szeme ragyogott, piros ajka mosolyra húzódott. Ó, hát akkor még nem dőlt el minden! Akkor Dávid nem szerelmes Leába! De ha mégis...? – Kisurrant az aranyeső mögül, és szaladt Dávidhoz. A nappalija üres volt. Peónia félrehúzta a függönyt, és belesett a hálószobába. Dávid édesdeden aludt az ágyában. A déli napfény a szobába ömlött. Előző este még ő maga húzta össze az ágya fölött a függönyt, amikor előkészítette a szobáját, de Dávid visszaakasztotta a nehéz ezüstkampókra. Most ott feküdt fehér selyempizsamájában, kétoldalt kiterített karral, és a fejét felé fordította a párnáján.

Peónia szíve boldogan vert. Még nem késő. A rabbi hazament, és még nem került sor az esküvőre. A testét átjárta a boldogság, és mosolyra fakasztotta, a szeme felragyogott. Sosincs késő az örömhöz.

Lábujjhegyen keresztülágott a szobán, és az ágy mellé térdelt. – Dávid! – suttogta. – Dávid!

Dávid felébredt, elmosolyodott, felé nyújtotta a kezét, és elkapta a vállát. – Hogy merészelsz felkelteni? – kérdezte még mindig félálomban.

– Már dél van! – suttogta a lány. – El akarok mondani valamit. Valami csodálatosat!

– És mi az?

De Peónia még kicsit húzta az időt. – A nap épp belesüt a szemedbe – mondta. – Nahát, nem is fekete, a közepén van egy kis aranyszín!

– Ez az a csodálatos hír? – kérdezte Dávid, és elnevette magát, amivel sikerült is felébresztenie magát.

– A nap belesüt a szádba – folytatta Peónia – és olyan édes tőle, mint a gránátalma.

– Ezért keltettél fel? – kérdezte Dávid.

– Nem – suttogta. – Dávid, figyelj rám!

Peónia elkapta a kezét, és a kebléhez húzta. – Dávid, Kuelian délben elmegy a buddhista templomba imádkozni és hálát mondani. Beteg volt mostanáig.

Érezte, hogy Dávid keze megfeszül.

– Ezt nem is mondtad.

– Nem akartam elmondani – mondta. – De most újra jól van. Tényleg. El is mehatsz, s a saját szemeddel is meggyőződhetsz róla.

Dávid rászegezte a tekintetét, mire Peónia gyorsan folytatta. – Ha most felkelsz, hozok neked valami enivalót, te pedig beosonhatsz a templom oldalsó bejáratán, hogy találkozz vele az úton, amikor ő átmegy az Ezüst Kvanyin udvarba, a Déli Templomba.

– De akkor kitalálja, hogy azért jöttem, hogy lássam! – mondta szégyenlősen a fiú.

Peónia felnevetett. – És mennyire fog neki örülni! – mondta csalafintán. Letette Dávid kezét, felállt, s az ujját az ajkához érintette. – Mindjárt jövök és hozok neked valami meleg ételt!

Azzal elszaladt. Most aztán szednie kell a lábát. Csak azért állt meg, hogy a pénztárcáját felkapja, aztán kiszaladt a Békés Menekülés Kapun, le a kis utcán Kung házához, ahol útba igazították Csu Mához, aki épp az ebédjét fogyasztotta. A kövér öregasszony egy hatalmas tából falta a rizses húst, úgy hallgatta Peóniát.

– Meg kell győződnöd, hogy legyen ott az Ezüst Kvanyin udvarban, és egy órán belül Dávid is ott lesz – hadarta Peónia egy lélegzettel.

– És ha az anyja megtiltja? – kérdezte Csu Ma.

– Mondd meg a kisasszonyodnak, hogy sírjon, ordítson, fenyegetőzzön bármivel! Mondja azt, hogy fájdalmat érez a mellében, és imádkozni akar. Egyébként Dávid ezt küldi neked. – Azzal Csu Ma kezébe ürítette a pénztárcáját, majd kiszedte a jáde fülbevalóját a saját füléből. – Én pedig ezt adom neked!

Csu Ma letette a tálat az asztalra, bólintott, Peónia pedig hazaszáguldott. Néhány perc múlva már indult is ki a konyhából, a kezében egy fedett porcelántálal, amely tele volt forró rizskásával, és mindig ott állt a tűzhelyen. Nyomában egy inas haladt a húsgolyókkal és sós tálakkal. Peónia abban bízott, hogy Dávid most a szokásosnál hosszabban bíbelődik az öltözködéssel, és ez így is lett. Amikor belépett a nappalijába, Dávid még nem volt ott.

– Fiatalúr! – szólította.

– Pirosat vagy kéket vegyek fel? – kérdezett vissza Dávid.

– Bordót! – vágta rá Peónia. A zsinagógában mindig kék színű ruha volt rajta, és most semminek sem szabadott arra emlékeztetnie. Peónia jól ismerte a színek erős hatását, tudta, hogy a kék felemeli és barangoltatja a lelket, míg a piros és a bordó itt tartja a földön.

Dávid nemsokára belépett, és annyira jóképű volt, hogy Peónia majdnem elsírta magát. Sötét haját fedetlenül hagyta, fehér szegélyű ruhája fölött az arca barnás volt és pirosposzsgás.

De a rabszolgalány igyekezett lehűteni magát. – Igyekezz! – sürgette. – Már nagyon kevés az időnk. – Azzal már vette is le a fedőt a tálakról. Dávid leült, és némán enni kezdett. Ha tegnap nem történik az a sok minden, akkor most nem engedett volna Peóniának, gondolta. Nem érzett olthatatlan vágyat, hogy újra lássa Kueliant. Nem annyira sürgetést, mint inkább kellemes bizsergést érzett, ha eszébe jutott a szép kínai lány. Ma inkább csak a maga elleni önvédelemből akarta őt látni. Tudta, hogy Lea a házban van, a rabbiról is így hitte, és azt is tudta, hogy az anyja jottányit sem vesztett az erejéből. Időre volt szüksége, hogy döntést tudjon hozni, és mindenekelőtt, hogy újra saját maga lehessen. A tegnap este megnyugtatta és kiűzte a fájdalmat a lelkéből. Ma reggel végre újra kipihentnek és erősnek érezte magát, és örült, hogy egyedül lehet.

Evett, majd újra felfrissítette magát, egy dézsa illatosított vízben megmosta a kezét, komótosan megfésülködött, olyan lassan, hogy Peónia egészen magánkívül volt. – Kuelian el fog menni, te meg hoppon maradsz! – sopánkodott. – Jaj, mikor kínálkozik még egy ilyen remek alkalom!

Dávid még egy kicsit bosszantotta azzal, hogy húzta az időt, aztán kijelentette, hogy még nem lakott jól, de Peónia nem bírta türelemmel, megragadta a tálakat és megtiltotta, hogy vegyen még. Dávid annyira élvezte, hogy újra neveshet és játszadozhat, hogy nagyon jókedvűen indult el. Peónia ottmaradt és kivitte a tálakat.

Ami azt illeti, Peóniának a szerelem épp elég indok volt arra, hogy azt tegye, amit tett, de ami ezután történt, arra a gyűlölete lett volna a legjobb magyarázat.

Ráhel, azután, hogy beszélt Ezra asszonnyal, a szolgák útbaigazításával elment a rabbinak kijelölt szobába, ahol Áron félálomban heverészett, és eszébe se jutott még kikecmeregni az ágyból. Ráhel közölte vele az apja kérését, hogy azonnal térjen haza, miközben arra gondolt, micsoda szégyen, hogy épp ez a nyakigláb, lúdtalpas, hosszú, keskeny fejű, vékony, alamuszi arcú és gonosz, sárgás szemű fiú a rabbi egyetlen fia.

Miután Áron meghallotta az apja utasítását, túl gyáva volt ahhoz, hogy tiltakozzon. Úgyhogy mindössze ezt kérdezte: – És Lea is hazajön?

– Egyelőre nem – felelte a szolgáló.

Áron feldühödött, és magában morgolódott, hogy az apja mindig is elkényeztette Leát, aztán rákiáltott Ráhelre: – Tűnj el, te vén kurva! Mit bámulsz?

Ráhel is előntötte a düh, de hűvösen csak ennyit válaszolt: – Én csak remélni tudom, hogy nem jössz haza. Egy ilyen egyszázbélűnek főzni se lehet!

Azzal sarkon fordult, Áron pedig, egyedül maradván, sajnálni kezdte magát, és még sírdogált is egy keveset. Nem szívesen hagyta ott ezt a gazdag házat, ahol az apjának köszönhetően a legfinomabb ételeket kínálták neki, és egyetlen szolga sem mert ellenkezni vele. Dühös lett a gondolatra, hogy vissza kell térnie unalmas életébe és magányos szobájába. Nem szerette sem az apját, sem Leát, de félt tőlük, mert ők jók voltak, ellentétben vele.

Így nagy önsajnálattal s a világra dühösen felkelt és durcásan felöltözött, majd kiment az étkezőbe, hogy megkeresse a reggelijét. Az udvaron áthaladva a halastónál az útja épp keresztezte Peóniáét. Először Áron pillantotta meg a

rabszolgalányt, aki sugárzóan szép volt a reggeli napfényben. A haja feketén csillogott, az arca rózsaszín volt, a nadrágja és a selyemkabátja pedig halvány Sárga, és a hajába egy fehér gardéniát tűzött.

Áron óvatosan jobbra, majd balra nézett. Nem volt senki sem a láthatáron. Peónia földre szegezett tekintettel haladt előre, és titokban mosolygott.

Aztán egyszer csak megérezte Áron jelenlétét, akárcsak egy kígyóé a fűben. Döbbenet emelte fel a fejét, ám ebben a pillanatban Áron már odaszaladt hozzá, erőszakosan magához ölelte, és száját a lányéra tapasztotta.

Peónia szájához még sosem ért másvalakinek a szája. Amikor Áron forró és gyűlöletesen reszkető szája az övéhez tapadt, hányingere támadt és majdnem elájult. Szédült és felsikoltott, de annyira elgyengült, hogy a sikolyát nem lehetett meghallani. A következő pillanatban azt érezte, hogy Áron a mellét fogdossa. Egyszeriben elmúlt a rosszulléte, a dühtől visszatért az ereje, és vadul Áronnak esett. Karmolni kezdte az arcát, tépte a haját, megcsavarta a fülét, rugdosta, és amikor Áron megpróbált elfutni, az egyik kezével megragadta a hajánál fogva, a másikkal pedig ökölbe szorítva ütötte az arcát, közben hangosan lihegett, de néma maradt. Nem akarta, hogy bárki megtudja, hogy Áron hozzányúlt és megszégyenítette.

Végül, amikor már kimerült, ráförmedt: – Ha még egyszer hozzám mersz érní, te átkozott féreg, akkor beléd döföm a kardot, és úgy pusztulsz el, akár a senkiházi őseid!

Peónia arról a bizonyos kardról beszélt, amit Dávid választott ki magának a karavánból, és a szobájában kiakasztott. Ez a kard hihetetlenül éles volt, és Áron ebben a pillanatban el is hitte, hogy Peónia képes lenne beváltani a fenyegetését. Ennél remekebb fenyegetést keresve sem találhatott volna. Áronra most egyszerre zuhant rá az összes ősi félelem és gyengeség, amit az ősei örökítettek át rá, és még a Tórába is bele volt írva. Az öreg rabbi erős ember volt, aki élvezte Jahve mennydörgéseit, Áron viszont egy gyenge kis féreg, aki szívesebben lett volna bármi más, mint egy rabbi fia. Miután Peónia megidézte az őseit, összeszedte a holmiját, és elsomfordált.

Peónia megvetően nézett utána. Aztán gyors és határozott léptekkel a szobájába ment, ahol megmosakodott, ledörzsölte magát a feje búbjától a talpáig, átöltözött, megfésülködött, beillatosította magát, feltette a legjobb ékszereit, és a hajába friss virágot tűzött. De belül még mindig forrt a dühtől. Most aztán tényleg eltüntet a házból mindenkit, akinek Áronhoz köze van. Amikor újra tisztának érezte magát, átment Dávid szobájába és ott várakozott, az időt takarítással és portöreléssel ütve el, sőt nekiállt megjavítani a szantálfa legyezőt, amit Dávid eltört.

Amikor Dávid egy-két óra múlva visszajött, még mindig égett az arca a felháborodástól. A finom legyezőt a ragasztóba mártott madártollal javígtatta az asztal mellett. Amint ránézett Dávidra, rögtön tudta, hogy a fiú találkozott Kueliannal. Vidáman és elégedetten lépett be a szobába. Peóniának át is suhant az agyán, hogy a férfiak milyen önelégültnek tűnnek, ha úgy érzik, hogy szeretik őket. De tudta, hogy ezt csupán a saját eltitkolt szerelme feletti keserűség mondatja vele, és félre is toltá ezt az érzést. Óvatosan az asztalra helyezte a legyezőt, és alázatosan felállt. Dávid szeme végre megint olyan pajkosan csillogott, mint azelőtt.

– Na mesélj! – hízelgett neki, mert tudta, hogy alig várja, hogy mindent elmesélhessen.

– Mit meséljek? – tette magát a fiú.

– Láttad őt vagy sem?

– Nem te mondtad, hogy ott lesz? – kérdezte.

– De tényleg ott volt?

– Gondolod, hogy nem volt?

Dávid legnagyobb meglepetésére Peónia erre zokogásban tört ki.

– Mi a baj? – kérdezte Dávid.

Peónia a fejét rázta, de nem tudott megszólalni.

Dávid közelebb lépett. – Na, Peónia, mondd meg! Valaki bántott?

Peónia még mindig zokogva bólintott, és a ruhájába törölte a szemét.

– Az anyám? – kérdezte Dávid dühösen.

– Neeem, de nem árulhatom el a nevét! – rázta meg a fejét Peónia, és újra keserves sírásra fakadt.

– Egy férfi volt! – jelentette ki Dávid.

Peónia bólintott. – A rabbi fia – suttozta.

Dávid egy pillanatig csak bámult rá. Aztán megfordult és határozott léptekkel elindult az ajtó felé, de Peónia utánafutott. – Ne, ne! – kiáltotta. – Ne mondd meg neki, hogy tudsz róla. Túl nagy szégyen ez nekem.

– Mit csinált? – kérdezte Dávid.

– Neeem mondhatom el – hebegte.

– Ugye nem... – kezdett bele a fiú, aztán elvörösödött az arca.

– Ó nem, nem, nem! – kiáltott fel Peónia. Aztán, nehogy Dávid súlyosabbnak ítélje a történeteket, mint valójában, még nevetni is próbált a könnyein keresztül. – Jól elláttam a baját! – vallotta be. – Megtéptem a haját és bmostam neki! Dávid szilajul felnevetett. – Ó, bárcsak láttalak volna! És sikerült megsebesítened, Peónia? Megyek, megnézem!!

– Ne, várj – csitította. – Figyelj, az az igazság, hogy a szájával, izé, a számhoz ért.

– Mocskos disznó! – fakadt ki Dávid dühösen.

Peónia a jobb mutatóját Dávid ajkára tette, és könnyek szöktek gyönyörű szemébe.

– Meggyaláztak – suttogta.

Hogy is utasíthatta volna vissza Dávid, hogy megvigasztalja? Átkarolta a vállát, és a puha, piros ajkára nézett. Peónia leengedte a mutatóját Dávid szájáról, és a leggyengédebb hangján így szólt: – Kérlek, érintsd meg az ajkam – és tisztítsd meg!

Kicsit felé dőlt, mire Dávid lehajtotta a fejét, és próbált nevetni, mókát csinálni az egészből, aztán lejjebb hajtotta a fejét, míg az ajkuk össze nem ért. A szájával eddig még sohasem érintette nő ajkát. De hát ez csak Peónia volt, az ő kis Peóniája, akit úgy ismert, mint a tenyerét. De a lány ajka egyszerre édes lett és furcsa.

Peónia visszahúzódott, és a hangja pergő volt és tiszta. – Köszönöm! – mondta gyengéden. – Most már túl leszek rajta. Mondja csak, fiatalúr, tényleg látta Kung harmadik szép lányát? – Olyan hirtelen volt a váltás, hogy Dávid meg sem tudott szólalni. Egészen összezavarodott. Peónia azt a finom, édes melegséget, amit felkavart benne, most gyorsan egy harmadik személyre irányította. Dávid anélkül, hogy tudatában lett volna, hogy mi történt vele, hogy megbabonázták és az orránál fogva vezetik, hagyta, hogy a gondolatait visszatereljék a templomba, és arra a pillanatra, amikor elbújt a hatalmas Nyugati Őrző Isten mögé. Látta bejönni Kueliant, ahogy hosszú, világos almazöld selyemszoknyájának hímezett szegélye a csempézett padlót söpörte. Egy öreg szolgálónő fogta a kezét, és a terebélyes nőszemély mellett a fiatal lány olyan volt, akár egy tavaszi fűzfácska. Aztán az arca is eszébe jutott.

– Igen – mondta lassan. – Láttam őt. Már el is felejtettem, hogy mennyire gyönyörű.

– Nagyon kicsi? – tapogatózott Peónia.

– Egészen apró – mondta Dávid. – Még nálad sem magasabb. De én szeretem a kicsi nőket.

– És a szeme – van olyan nagy, mint az enyém?

Peónia legfőbb ékessége a mandulavágású szeme volt. Puha szempillái hosszúak voltak és egyenesek, az írisze meleg, sötétbarna, majdnem fekete. Dávidnak, ahogy a szemébe nézett, akaratlanul is eszébe jutott Kuelian szeme, amit jól láthatott, mert a lány nagyon közel haladt el mellette.

– Neki van a legszebb szeme, amit valaha láttam.

Peónia ezen elmosolyodott, és a zsebkendőjét az arca elé tette, hogy eltakarja a mosolyát és a könnyeit. – És beszéltél vele? – hangzott a következő kérdése.

– Igen – mondta Dávid. – Amikor elindult a belső szentélybe, akkor látott meg.

– Te pedig azt mondtad neki, hogy ...? – próbálta kihúzni belőle a szavakat Peónia.

– Csak azt, hogy remélem, megbocsát nekem, de azért jöttem, hogy lássam őt.

Dávid ezt szinte egy levegővel hadarta el, majd leült az asztalhoz és félretett minden mókát.

– Peónia! Te is tudod, hogy én nem házasodhatom meg úgy, mint bármelyik hétköznapi ember. Ha őt választom és nem Leát, akkor azzal elkerülhetetlenül fájdalmat fogok okozni az anyámnak, a rabbinak és talán még az apámnak is.

– Apád csak rád gondol – vetette közbe Peónia.

– Igen, de a mi népünkben a nők erősebbek a férfiaknál – mondta Dávid. – És hogy anyám mit tenne, azt nem tudom.

– És Lea tudja, hogy van valaki más? – kérdezte Peónia.

– Nem – felelte a fiú, és bűnbánóan nézett. – Ráadásul adtam neki rá okot, hogy azt higgye... – Elharapta a mondatot, és megrázta a fejét.

Peónia, aki mostanáig állt, most leült szemben vele az asztalhoz.

– ...hogyan szereted? – fejezte be helyette Peónia a mondatot halk, ijedt hangon. Aztán gyorsan tovább hadart. – De hát mikor? Nem is beszélhetél vele, amikor tanultátok a könyvet. Ott ült köztetek az öreg tanító.

– Még korábban történt, a barackoskertben – mondta Dávid, és mélyen elpirult.

– A barackoskertben? – visszhangozta Peónia. – És mit csináltál?

– Ez egy nappal azután történt, hogy a karaván megjött – mondta Dávid vonakodva. – Mindenki fel volt zaklatva.

– Lea utánad jött a barackoskertbe? – kérdezte Peónia. Amilyen jó megérzései voltak, most is gyorsan kapcsolt. – És szerinted Lea annyira merész lett volna, hogy magától utánad jöjjön? Biztosan édesanyád küldte utánad.

Dávid rábámult, és rá kellett döbennie, hogy valóban így történhetett. – Ha az anyám... – Öklével az asztalra csapott, mire Peónia felkiáltott, és gyorsan elhúzta a megjavított legyezőt.

Dávid szeme villámokat szórt. – Odamegyek és megmondom az anyámnak... De Peónia a fejét csóválta a faragott legyezője mögül, amit azért tartott közel magához, mert szerette az illatát. – Miért kéne neki bármit is mondanod? – kérdezte behízelt hangon. – Inkább engedd meg, hogy odamenjek apádhoz, és elmondjam neki, mit érzel. Én leszek a te kerítőd!

De Dávid újfent elégedetlenkedett. – Akkor sem becsületes dolog, hogy összezavarjam Leát – mondta. – Ki kell találnom, hogy mit mondjak neki.

– Ne mondj neki semmit! – esedezett Peónia. – Nem kell olyasmit visszavonni, ami sosem lett kimondva. Amit szavakba öntenek, azt már nem lehet megváltoztatni. Rádásul tele lesz irántad haraggal!

– Lea? – hüledezett Dávid. – Látod, ebben tévedsz! Épp ez bánt a legjobban. Hogy túl jó. Csakis őmiatta – és nem az anyám miatt – azt kívánom, hogy bárcsak tudnám őt szeretni. – Hirtelen elhallgatott, aztán félig magában beszélve folytatta: – Talán bele tudtam volna szeretni – ha pusztán egy nő lett volna. De ő sokkal több ennél. – Azt hitte, hogy Peónia túl gyerekes ahhoz, hogy felfogja, mire gondol, pedig tökéletesen értette, de volt elég esze ahhoz, hogy ezt ne mondja ki. Lea több volt, mint pusztán nő, hiszen ő volt a nép, a hagyomány és a múlt, s ha Dávid őt választja, akkor az egészét választja, és a múltba kell fordulnia. Ha így tesz, akkor nem lehet saját maga, nem lehet szabad, csak beleolvadhat ebbe az ősi egészbe, és cipeli tovább az összes ősi bánat terhét. De Peónia erről bölcsen hallgatott. Helyette talpra szökkent, és még tapsolt is, akár egy kisgyerek.

– Hadd mondjam el édesapádnak! – könyörgött.

Dávid szomorkásan elmosolyodott, fiatal arcát beárnyékolta a tompa fájdalom. – Na, és mit tehetne értem az apám? – kérdezte. – Őt is ugyanúgy foglyul ejtették, ahogy majd engem fognak.

– Ó, de hát neki nem volt ott senki, aki megszabadíthatta volna! – mondta Peónia gyengéden. – Az ő kertjében nem termett krizantém. Gondolj arra az apró leányra, aki most is csak rád gondol. Ugye tudod, hogy rád gondol? Persze, hogy tudod. Kérlek, hadd mondjam el édesapádnak!

Peónia lágy hangjára Dávid végül beadta a derekát, a lány pedig gyorsan elszaladt, nehogy meggondolja magát. Azonnal Ezrához ment, aki, mikor odaért, épp a nádszékében aludt, a legyezőjével a hasán, szétvetett lábakkal horkolt, és Peónia hiába próbálkozott mindennel, nem tudta felébreszteni. Köhécselt, dalolt, szölongatta, vigyázva, nehogy túl gyorsan ébressze fel, amikor a lelke még a testéből kilépve kóborol. Végül megpillantott egy tücsköt a köveken, amit a lábánál fogva felkapott, és Ezra szakállába tette. A tücsök ott annyira megrémült, hogy panaszosan ciripelni kezdett, mire Ezra felébredt, a fejét forgatta, aztán az ujjával a szakállába túrt, ahol megtalálta a tücsköt és elhajította. – Láttam, hogy a pimasz kis bestia odaugrik a szakállára – mondta Peónia kedvesen –, csak nem mertem felébreszteni.

– Ilyen még sose fordult velem elő – mondta Ezra meglepetten. Felült, nyújtózott, ásított egyet, és megrázta a fejét, hogy felébredjen.

– A tücsök jó szerencsét jelent, uram! – mondta Peónia. – Csak a biztonságos és tehetős házakba jönnek.

A kannából töltött egy csésze teát, és a két tenyere közé fogva átnyújtotta neki, aztán felvette a legyezőt, ami a földre esett és legyezni kezdte. Amikor már úgy látszott, hogy teljesen felébredt, rá is tért a mondandójára.

– Uram, be kell vallanom valamit.

– Már megint? – kérdezte Ezra. Ásított és mosolyogva megdörzsölte a feje búbját.

– A fiatalúr – az ön fia... – kezdett bele, de mindjárt el is hallgatott.

Ezra rosszat sejtett. Peónia túl vidámnak tűnt. Lehet, hogy Dávidnak elment az esze, és viszonozza Peónia szerelmét? Egyszer s mindenkorra odalenne a ház békéje. Egy rabszolgány! Mit tenne Ezra asszony?

Peónia észrevette a riadalmat az ura szemében, és mosolyogni próbált. Tudta, hogy mi jár Ezra fejében, és a szíve megremegett. Hiába szerette apjaként, még az ő jó gazdája szemében sem volt több, mint engedelmes szolgáló, aki szorgalmas, és vidámságot visz a házba.

– Ne aggódjon! – mondta szelíden. – Nem belém szerelmes a fia. – Ezt mondta, noha tudta, hogy ha akarná, megszerezhetné Dávid szerelmét. Dávid szíve visszautasította Leát, de még nem fogadta be Kueliant, és ő bele tudott volna lépni ebbe az ürességbe, ahol Dávid szíve körbefonhatta volna. De túl okos volt ahhoz, hogy ezt megtegye.

Ebben a házban sohasem kapná meg a feleség helyét, és ha mégis, akkor Dávid élete sose lenne nyugodt. Túlságosan szerette ahhoz, hogy elnézze, hogy szenved, és amúgy is arra nevelték, hogy engedelmeskedjen azoknak, akik felette vannak. Senki nem lehetne boldog, ha a reális viszonyokról nem vennének tudomást. Az ő sorsa nem az volt, hogy ebben a házban meny legyen. Nem, ő olyan volt, mint az a kiséger, amelyik kijön a búvóhelyéről, és magányos táncre perdül a napon. A hatalmas tető védetségében, de egyedül kell megtalálnia a boldogságát.

– És akkor kibe szerelmes a fiam? – kérdezte Ezra szigorúan.

Peónia felemelte a fejét, és gyermekien naiv tekintettel egyenesen a szemébe nézett.

– Még mindig a Kung ház harmadik leányát szereti – mondta.

Ezra félrenézett és nem válaszolt. Csak húzogatta a szakállát, sóhajtozott, az ajkát birizgálta, és lázasan gondolkodott, de nem találta a fény felé vezető utat. Csupán azt kívánta, bárcsak azt vehetné el a fia, akit kedve tartja, és akivel boldog lesz.

Miért, én talán nem voltam boldog az én Naomimmal? – kutakodott a saját szívében.

De boldog volt. Ha Naomit nem szerette, amikor összeházasodtak, akkor egyetlen más nőt sem szeretett igazán. Jáde virágát nem szerette – legalábbis ahhoz nem eléggé, hogy miatta lemondjon a szülei kegyéről. Ha Dávid bejelentette volna, hogy szerelmes Peóniába, akkor leszidta volna, és eltiltotta volna tőle, ahogy az apja tette vele, amikor még ő volt fiatal. De a Kung lányokat nem lehet gyűlölni. Ők minden tekintetben egyenrangúak Dáviddal – kivéve a hit dolgában. Ugyanakkor sok zsidó férfi vett kínai nőt feleségül, és mégsem szüntek meg teljesen zsidók lenni. Majd így fogja elmondani Naominak.

Ezrát éppenséggel olyan fából faragták, hogy amit kigondolt, azt azonnal véghez kellett vinnie, így még Peóniáról is elfeledkezett, hevesen felpattant, és elindult, hogy megkeresse a fia anyját. Peónia pedig csak állt, és azon tanakodott, hogy vajon mit művelt. Kis távolságból követte az urát, aztán elfoglalta a helyét az aranyesőfa mögött.

Ezra igen zsémbes hangulatban talált rá a feleségére. Ezt azonnal észrevette, amint az ajtajához ért, de azt gondolta, hogy biztosan valamilyen házvezetési ügy miatt bosszankodik. Ezra asszony rendkívül éles szemű volt és jól irányította a háztartását, és már az is rendkívül kiborította, ha elloptak egy tojást vagy eltört egy edény. Hűvösen nézett a belépő Ezrára.

– Ma nem mentél be az üzletbe – mondta neki köszönés helyett.

Ezra mosolyt erőltetett az arcára, és leült a feleségével szemben, az asztal másik oldalára. – Nem, mert tegnap éjjel nagyon későn értem haza – ismerte be. – Kung Csen elhívott, hogy megnézzük a holdat. A két fiát is magával hozta, én pedig Dávidot vittem.

– Úristen, hogy nézel ki! – kiáltott fel a felesége. – Olyan sárga vagy, mint a kén!

– Ugyan már! – tiltakozott. – Annyira azért nem kétségbeejtő a helyzet.

– A szemed is csipás – folytatta szigorúan a felesége. – A hajad olyan, akár a szénakazal. Dávid nem ivott túl sokat?

– Még nem láttam ma délelőtt – mondta Ezra.

Ezra asszony összepréselte az ajkát. – Ma beszéltem Leával – mondta.

Ezra gyengéden és megértően nézett rá busa szemöldöke alól. – Ó, Naomi! – sóhajtott. – Miért nem lehet békén hagyni azt a szegény fiút?

– Nem értem, miről beszélsz – mondta mérgesen az asszony.

– Dávid nem szerelmes Leába – folytatta Ezra. – Ha elvinné feleségül, azt csak azért tenné, hogy neked a kedvedben járjon, akkor pedig miféle boldogság várna kettőjükre?

Ezra asszony csinos arca elvörösödött. – Dávid fikarcnyit sem tud a nőkről! – jelentette ki. – Ugyanolyan komolytalan, mint te voltál, amikor hozzád mentem.

– Én sokkal komolytalanabb voltam – mondta Ezra gyengéden. – Folyékony viasz voltam a kezedben, drágám.

Ezra asszony nem hagyta kizökkenteni magát. – Ráadásul Lea szereti őt.

– Akkor csak sajnálni tudom – mondta Ezra.

– És ugyan miért? – fordult felé dühösen Ezra asszony. – Mi végre kéne őt sajnálnod?

– Én végül is nem szerettem... valójában... senki mást.

Egymásra néztek, aztán mindketten elkapták a tekintetüket. Sok évvel ezelőtt, épp ebben a szobában, egy bizonyos órában, Ezra asszony, aki már akkor is büszke asszony volt, sziklaszilárd meggyőződéssel, és kivételes szépséggel, azzal vádolta meg a férjét, hogy titokban belopózott a rabszolgalány szobájába. Ha megkérdezik őket, mindketten azt állították volna, hogy elfelejtették, azonban egyikük sem felejtette el.

– Ha Peóniára gondolsz... – mondta Ezra asszony dühösen.

Ezra a fejét rázta. – Nem, nem a rabszolgányra gondolok. Hanem Kung Csen lányára.

Ezra asszony ugyanúgy emelkedett fel, ahogy akkor régen, és ugyanúgy kiáltott le rá.

– Nem és nem! – kiabálta. – Soha nem fogom megengedni. Miért hozod már megint szóba azt a lányt?

De már Ezra sem volt az a fiatal, békeszerető, szelíd férfi. Határozott és erős ember vált belőle, és ennyi évnyi házasság után, amikor már megtanulta a feleségét szeretni, képes volt kiállni a maga igazáért.

– Jaj, Naomi! – mondta gyengéden és kegyetlenül. – Mikor fogod már megérteni, hogy a világ nem a te engedélyedre vár?

Ezzel sarkon fordult és otthagya az asszonyt. Peónia az aranyesőfa mögött a hallottakon töprengett. Na és most mi legyen? Menjen vissza Dávidhoz és mondja el neki, amit hallott? De végül is mi egyéb volt ez, mint a régi, megszokott veszekedés a két szülő között? Az lesz a legjobb, ha megvárja, amíg a veszekedés elsimul, döntötte el magában.

Kisurrant a fa mögül, és visszament a szobájába.

a

Ezra asszony Leát a kétségbeesésbe kergette. Bár nem szándékosan tette, de a saját félelmei miatt addig kínozza, hibáztatta és unszolta a lányt, amíg szegény egészen meg nem rémült. A ház, amely valaha védeltséget kínált neki, most egyszerre fenyegetőnek tűnt, pedig ő oly erősen reménykedett! Az a nő volt rá dühös, aki valaha a legközelebb állt az anyjához. Mi lesz vele, ha Ezra asszony hazaküldi? Láta maga előtt az unalmas életet, amely majd vár rá az apja szerény házában. És ha az apja meghal, akkor egyedül marad, és nem marad egyebe, mint Ezra asszony dühödt jótékonyága. Nem, még ennél is rosszabb lesz. Ott lesz Áron is. Félelmében és elkeseredésében végül már nem is próbálta megvédeni magát, és néma hallgatásba burkolózott. Bármit mondott Ezra asszony, ő makacsul hallgatott. Csak lehajtott fejjel állt, miközben Ezra asszony zúdította rá a szidalmait. A keze, amit összekulcsolt az ölében, jéghideg volt. Az egész testét sebesnek érezte, a feje nehéz és zsibbadt volt. – Hagyj magamra! Nem akarom látni az ábrázatotat egy darabig! – kiáltott rá végül Ezra asszony. Lea megfordult, anélkül, hogy tudta volna, merre megy.

Nem volt benne düh Ezra asszony iránt. Túlságosan is megértette a szív kínszenvedését, amitől ez a jóságos és melegszívű asszony így kifordult önmagából. Ezra asszony is el volt keseredve. Csak a kétségbeesés tette ilyen kegyetlenné – az elkeseredés és a szeretet. Ezra asszony mindenkivel jobban szerette Dávidot, még Istennél is jobban, és ezért akarta mindenáron megtartani a fiát népének hitében. Ezen a pogány földön, ha feladná a hitét, Dávid elveszne a számára. Az anyja álmaiban Dávid volt az, aki egy napon mindnyájukat visszavezetné az ígért földjére. Lea ezt mind tudta. Jól ismerte Ezra asszony szívét, és azért nem tudott haragudni rá, mert tökéletesen értett mindent.

Nem, nem Ezra asszony vétkezett, hanem ő, Lea vallott kudarcot. Nem sikerült Dávidot elcsábítania, elérnie, hogy el akarja venni feleségül. És miért hibáztathatná Dávidot? – kérdezte magától alázatosan. Egész életében nem csinált semmit, azon kívül, hogy a házában két férfiről gondoskodott. Felemelte a kezét és megnézte. Vang Ma megtanította bedörzsölni olajjal, és ő szorgalmasan gyakorolta is, de a kétkezi munka és a szegénység meghagyta rajta a nyomát, és ezen már túl késő volt változtatni. Megpróbált a Tórába mélyedni, de állandóan Dávidra gondolt és róla álmodozott. Dávid a közös tanulások alatt sosem nézett rá, és nem mutatta jelét, hogy emlékezne arra a napra, amikor Lea megindította a szívét, amikor a karaván megérkezett, és Isten mellette volt. De ő nem tett semmit – még csak nem is kereste Isten segítségét. Ehelyett csak dőre álmokba ringatta magát, és képzelgésekkel múlatta az időt. Most, szinte vakon, semmit sem látva sétált a folyosókon, verandákon, udvarokon keresztül, és félhangosan imádkozni kezdett: – Ó, Jahve, ó Istenem, Egyetlen Igaz Isten, kérlek, hallgass meg – és segíts nekem!

Ahogy ott ment, vakon imádkozva, úgy tetszett neki, mintha Isten hangját hallaná, aki arra kéri, hogy menjen és keresse meg Dávidot, menjen oda hozzá, és nyissa meg a szívét maga iránt. Lea felemelte a fejét, és az arcán csorogni kezdtek a könnyek. Ha Isten csak még egyetlenegyszer segítene rajta, és minden úgy végződne, ahogy Ezra asszony akarta – és ahogy ő... Szerette Dávidot, és ő, de boldogan lenne a felesége!

Olyan utakon vezette a lába, amelyeket gyermekkor óta nem érintett. Dávidot hétéves korában vitték át az anyja lakrészéből az apjái mellé. Lea, még amikor kislány volt, egyik nap elment vele, hogy megnézzék az új szobáit, de amikor Ezra asszony megtudta, megtiltotta, hogy újra odamenjen. A szolgálókon kívül egyetlen nő sem léphetett be a férfiak szobáiba.

Lea lába most rátalált az elfeledett ösvényre, és mivel éppen az a napszak volt, amikor a szolgálak az ebéd körüli teendőikkel foglalatostkodtak, nem is látta meg senki. Így ért el Dávid ajtajához.

Dávid ugyanúgy ült az asztalnál, ahogy Peónia magára hagyta. Egyszer felkelt egy könyvért, de nem kezdte el olvasni. Nem tudott a szavakra figyelni, noha azt hitte, hogy épp azokat keresi, mert reggel, amikor látta Kueliant, verset próbált írni a fejében. Nem egyszerűen szerelmes vers volt ez. Arról szólt, hogy a férfinak választania kell a szerelem és a kötelesség között.

Pedig ő nem a szerelem és a kötelesség közül választ, gondolta magában, még mielőtt kinyitotta volna a könyvet. Neki csak a kötelességet lehet választani. Most még meg tudott volna feledkezni a szép kínai lányról, akit egyelőre még nem annyira szeretett, mint inkább tudta, hogy képes lenne szeretni, amennyiben azt a választást hozza, amely ezt megengedné neki. Most ugyanazt a döntést kell meghoznia, amelyet népe minden tagjának egyénként vagy csoportként. Maradjon-e elkülönülve, és annak a hitnek rendelje alá magát, amely magányossá teszi, bármilyen nép közé is keveredik, vagy öntse bele életenergiáját az őt körbevevő emberi életek hatalmas óceánjába? Merje-e elveszejteni magát ebben az óceánban? De vajon valóban elveszne-e? Soha semmi sem veszik el. Minden, ami ő, a felmenők, akiket hordoz magában és a gyermekek, akiket nemzeni fog, csak mélyebbé tennék ezt az óceánt, de nem vesznének el.

Épp ebben a döntés előtti pillanatban, a legmélyebb meditálás közepette pillantotta meg Leát az ajtónyílásban. Ámulva állt fel, hogy Lea idejött a szobájába.

– Óó... öö... azért jöttél, hogy... engem keresel? – hebegte.

Ahogy Lea megpillantotta Dávidot, rögtön kitisztult az elméje. Mindent tisztázni kell kettőjük között. Az egyik léleknek találkoznia kell a másikkal.

– Igen – felelte. – Édesanyád beszélt ma reggel velem, és olyan dolgokért hibáztatott, amelyek téged is érintenek.

– Ez helytelen volt tőle – mondta Dávid kedvesen. De azért még nem tért magához a meglepetéstől. Vajon mit jelent, hogy Lea épp most jelent meg? Lehet, hogy mégis Isten küldte?

Lea belépett, és leült ugyanoda, ahol nemrég épp Peónia ült. Dávid is újra helyet foglalt. Lea szemén látta, hogy sírt, és azt is, hogy már felszáradtak a könnyei. A szeme tisztán ragyogott, az arca kipirult. Annyira gyönyörű volt, hogy nem is értette, miért nem szereti tiszta szívéből. De a szíve most is néma maradt. Addig nem tud senkit sem szeretni, amíg a lelke nem hozza meg a döntését.

Ekkor a zsinagóga kőtáblájának szavai rémlettek fel előtte, amelyeket az elméjébe vésett:

„Az ima arra való, hogy a mennyek előtt tisztelegjünk, az erkölcsös viselkedéssel pedig az őseink példáját követjük. Ám az emberi elme mindig is létezett, már az ima és az erkölcsös viselkedés előtt is.”

Ezek a merész és megátalkodott szavak, amelyeket ki tudja, milyen ember gondolt ki sok száz évvel ezelőtt, most megkeményítették Dávid lelkét, és megmakacsolta magát Istennel és emberrel szemben.

– Nem kéne hagynod, hogy az anyám zaklasson – mondta hirtelen. – Régen nekem is sok fejfájást okozott. Amikor kisfiú voltam, úgy éreztem, hogy sosem tudok a kedvében járni. Sosem voltam elég jó neki. – Kissé szomorúan mosolygott. – Ő túlságosan is jó, és a vallás a mindene.

– Édesanyádnak igaza volt – mondta Lea határozottan. – Én vagyok az, aki hibáztam, de te is. Te is hibáztál, Dávid.

– Hogy én hibáztam? – Próbált viccelődni, mert félt attól, amit Leában érzett, és ami ellenszegült a saját elhatározásának, hogy szabad legyen.

– Az olyan emberek nélkül, mint a te anyád és az én apám, a népünk már régen elsüllyedt volna – mondta Lea mély meggyőződéssel. – Olyanokká váltunk volna, mint mindenki más, és nem tudnánk az Egyetlen és Igaz Istenről. Az ő hűségüknek köszönhetjük, hogy a népünk fennmaradt és egyben van.

Dávid tekintete Lea fiatal, erős kezére tévedt, amelyet az asztalon, összecsukva pihentetett. Egy pillanatig nem szólt egy szót sem. Aztán nagyon halkán megszólalt. – De nem tudom, hogy vajon nem épp miattuk van-e, hogy mások meg ellenünk fordulnak.

Leának tátva maradt a szája. Dávid látta, hogy nem érti, mire gondol. – Az embereknek nehezebbé esik elfogadni, hogy mi jobbak vagyunk nálunk – folytatta. – És különben is, miben vagyunk jobbak, Lea? Jó kereskedők vagyunk, meggazdagodunk, okosak vagyunk, zenélünk, szép képeket festünk, finom szaténokat szövünk, és bárhol vagyunk, jól élünk – aztán kiváltjuk az emberek gyűlöletét és legyilkolnak minket. De miért? Ezt kérdezem magamtól éjjel-nappal, és azt hiszem, hogy kezdek rájönni a válaszra.

Lea nem bírta hallgatni ezeket a szavakat. – Az emberek azért gyűlölnek, mert irigyelnek bennünket – jelentette ki. – Ők nem akarnak tudomást venni Istenről. Gonoszak és nem akarnak jók lenni.

Dávid megrázta a fejét. – Mi mondjuk azt, hogy gonoszak. És mi mondjuk azt, hogy mi jók vagyunk.

Lea döbbenet hallgatta. – Dávid! Hogyan értelmezheted szándékosan így félre a Tóra szövegét? – kiáltott fel. Komoly hangjában és tekintetében benne volt minden fiatalos hevülete. – Talán apám nem mondta el neked? Nem arról van szó, hogy mi jók vagyunk. Hanem arról, hogy Isten bennünket választott ki arra, hogy az akaratát a Tórán keresztül közvetítsük. Ha mi elveszünk, ki fogja őrizni a jóságot? Vagy legyen a föld az ördögé?

Dávid hasonló szenvedélyességgel válaszolt: – Nem ismerek gonosz férfiakat, sem nőket!

Mérges volt Leára, hogy ő is makacs, mint az anyja, és dühében így szólt: – Ha meg kellene neveznem valakit, aki gonosz, akkor a te öcsédet, Áront mondanám. – Ezzel egyenesen Lea szívébe döfött.

– Hogyan... hogyan merészeled ezt mondani?! – kiáltott fel. – Szégyellhetnéd magad, Dávid!

– Azért, mert az öcséd? – kérdezte hűvösen Dávid.

– Nem, azért, mert közülünk való! – kiáltotta Lea.

Dávid fanyarul felnevetett. – Na, itt az ékes bizonyíték arra, amit mondtam! Ugyanúgy hiányzik belőled az igazság, ahogy az anyámból. Számomra egy ember lehet jó vagy gonosz, függetlenül attól, hogy zsidó vagy nem.

Lea elgyengült. – És mit tett Áron?

Dávid felemelkedett, a nyitott ajtóhoz ment, és ott, háttal Leának megállt. – Nem mondhatom el, hogy mit tett! – mondta dölyfösen. – Nem a te fülednek való – tette hozzá, és kibámult az udvarra, amelyre a bambuszfák árnyékot vontak.

– Nincs semmi olyan, amit az öcsém tesz, és amiről nekem nem szabad tudnom – jelentette ki Lea.

– Hát akkor tessék – mondta Dávid. – Ocsmányul viselkedett egy nővel.

Lea egy pillanatig némán hallgatott. Volt annyira bölcs, hogy ne szóljon többet, de hatalmas haragot érzett Dávid iránt. Újra elsiklott előle, és ezért mértéktelenül megdühödött és megijedt.

– Milyen nővel? – tudakolta.

– Nem fogom elárulni – felelte Dávid. Még mindig háttal állt neki, és továbbra is kifelé, az udvarra bámult.

Ebben a pillanatban a Kiskutyus tűnt fel a holdkapunál, éppen vele szemben. Megállt a küszöbön, és szomorú, kerek szemével rásandított, piros nyelvét kidugta a szája sarkában. Mindig Peónia nyomában loholt, de mivel lusta és lassú volt, mindig lemaradt. Csak szag alapján követte a lányt.

Csakhogy Lea is tudta, hogy a Kiskutyus mindig Peónia után sündörög, és rögtön kitalálta, hogy mi történt. – Tudom, hogy milyen nővel! – mondta. – Peóniával!

Dávid a szívében átkozta Kiskutyust, de mit mondhatott volna? Hosszú léptekkel visszament a szobába, leült, és tenyerével az asztalra csapott. – Igen, Peóniával! – kiabálta. – Egy rabszolgalánnyal, abban a házban, ahol vendég!

Összetalálkozott a tekintetük. Mindketten forrtak a dühtől, de egyikük sem engedett.

– Ha bármely másik nő lett volna, egyáltalán nem érdekelné! – kelt ki magából Lea. Most már csak egyetlen vágya volt, hogy minél nagyobb sebet ejtsen Dávidon, és kereste a szavakat, amelyekkel a legnagyobb fájdalmat tudja neki okozni. – Tudom, hogy miért nem akarsz engem! – kiabálta. – Peónia romlottsága megfertőzött, elkényeztetett és minden ízében elgyengített. A lelkedet lopta el! – Nem tudta folytatni. Próbált nem sírni, de kitört belőle a hangos zokogás, és közben gyűlölte magát, amiért elgyengült.

Dávid dühe egyszeriben elpárolgott. Ahogy ránézett Lea gyönyörű, elkeseredett arcára, azonnal elöntötte a gyengédség és a szánalom. – Nem Peóniát szeretem – mondta. – Valaki mást... akit talán még soha nem is láttál. – A szíve tehát egyedül meghozta a döntését, miközben a lelke néma maradt.

Lea abbahagyta a sírást. Csak bámult üres tekintettel, a szája remegett, miközben a szavak értelme lassan eljutott hozzá. Úgy érezte, hogy vihar tombol a szívében, és átfolyik a vérén, akár a méreg. Aztán köd borult az elméjére. Talpra szökkent, és letépte a kardot, amely a jobb kezétől épp elérhető távolságban lógott a falon. Megragadta, és meglendítette az asztal fölött. A penge hajlított éle belehasított Dávid fejébe. Dávid felemelte a kezét, érezte, hogy ömlik a vére, a tekintete üveges lett, és lerogyott. Lea értetlenül bámult rá, a keze még mindig a kardot markolta.

Ebben a pillanatban Kiskutyus előreszaladt és megszagolta a gazdáját. A nyelve hegyét belemártotta a kiömlött vérbe, majd felemelt fejjel vonyítani kezdett.

Lea, amint meghallotta a kutya vonítását, kiejtette a kezéből a kardot. Egyszeriben kitisztult az elméje. Térdre rogyott, és a ruhája szegélyét Dávid fejére nyomta. – Ó, istenem! – suttozta. – Mit tettem? – Teljesen elgyengült. – Jaj, istenem,

mit tegyek? – nyöszörgött.

A Kiskutyus egyre csak nyüszített.

Peónia megszokta a Kiskutyus hangját maga körül, és ha hallotta, ám a kutya nem ment oda hozzá, akkor azonnal indult, hogy megkeresse. Most az udvarok nyitott kapuin keresztül hallotta a kutya nyüszítését, gyorsan felpattant, és a hangot követve eljutott Dávid udvarához. A nyitott ajtón keresztül meglátta a sírva térdeplő Leát, és a kardot, amely a padlón hevert.

– Ó istenem! Hogyan sebesült meg? – sikoltott Peónia, miközben berontott a szobába.

Lea felállt, s az arcát elöntötte a vér. – Én tettem – mondta. Alig jött ki a hang a torkán.

– Te?! – suttogta Peónia. Borzalommal nézett Leára. – Segíts az ágyára tenni! Aztán menj és mondd el az édesanyjának!

Úgy parancsolt Leának, mintha Lea lett volna a szolgálja és ő az úrnő, Lea pedig remegve engedelmeskedett. Ketten együtt felemelték Dávidot, átcipelték a másik szobába, az ágyára fektették. Dávid feje hátrahanyatlott, a vér a párnára folyt.

– Jaj, meghalt! – sikoltott Lea.

– Nem, nem halt meg! – mondta Peónia bátran. – Őt csak bízd rám. Menj és szólj az anyjának.

– Nem tudom megtenni! Képtelen vagyok rá! – nyöszörögte Lea.

Peónia felé fordult. – Talán hagyjam meghalni, és menjek oda én? – kérdezte.

Mit mondhatott erre Lea? Hangosan zokogva kiszaladt a szobából, aztán sírva és kábultan megtorpant. A kard ott hevert a földön a lába előtt. A Kiskutyus mellette ült, mint aki őrzi, akár egy véres bizonyítékot. Lea lehajolt és felvette. A Kiskutyus morgott, de Lea rá sem hederített. Felemelte a kardot, és élet keresztülhúzta a saját torkán. A penge elvégezte a dolgát. Lea lerogyott, a kard csörömpölve hullott a csempepadlóra, a kiskutya pedig dühödten csaholni kezdett.

a

Peónia a másik szobából hallotta, hogy Lea léptei elhálnak. A kezével tapintva érezte, hogy Dávid szíve ver, s noha kifelé fülelt, a keze továbbra is a fiú szívéen maradt. Hallotta a dermedt csendet, és várt. Aztán hallotta a kutya morgását. Megint várt. A következő pillanatban meghallotta a csörömpölést, és hangtalan léptekkel az elfüggönyözött ajtóhoz szaladt. Lea ott feküdt, a nyaka félig elvágva, a haja máris csurom vér. Mellette hevert a kard, a kiskutya pedig veszettül csaholt.

– Pszt! – csitította a kutyát Peónia. – Pszt, Kiskutyus!

A szobába lépett, aztán rohant, mintha szellemek kergetnék. Noha az előbb ő parancsolt Leára, hogy szóljon Ezra asszonynak, immár neki sem volt hozzá bátorsága, hogy elmondja neki, mi történt. Helyette Vang Mához szaladt, de útközben senkinek sem szólt egy szót sem, mert nem akarta, hogy bárki más tudja meg előbb a tragédiát.

Mielőtt Vang Mára rátalált volna, az Öreg Vanggal találkozott, aki kihasználta a déli forróságot, amikor mindenki aludt, és kiemelt egy dinnyét az északi kútból. Kettévágta, és most épp a hús, aranyszínű belsejét élvezte a konyhába vezető egyik csendes, alig használt folyosón. Peónia épp ezt a folyosót választotta, és beleütközött. Az Öreg Vang először megijedt, hogy észreveszi az ellopott dinnyét, aztán rájött, hogy Peóniát egyáltalán nem érdekli, hogy mit csinál.

– Hol van Vang Ma? – kérdezte. Az Öreg Vang állával a megfelelő irányba bökött. Peónia továbbsetett, és hamarosan meglátta Vang Mát, aki egy hokedlin ült és mélyen aludt, arccal térdre borulva.

– Vang Ma! – kiáltott rá Peónia visszafojtott és sürgető hangon.

Vang Ma, figyelmes szolgaként, azonnal felébredt a könnyű szunyókálásból. Bamba képpel bámult Peóniára. A lány megrázta a vállát.

– Vang Ma! Itt a halál! A zsidó kisasszony és a fiatalúr veszekedtek. A lány Dávidnak vágta a kardot, épp a fejének.

– Jaj, most mi lesz? – motyogta Vang Ma. – Azonnal felpattant. – És hol történt? – kiáltott fel.

– Dávid udvarában. Várj, Vang Ma! Utána saját maga ellen fordította a kardot.

– És mindketten... meghaltak? – suttogta Vang Ma elhaló hangon.

– Nem... csak a lány.

– Az öregek tudják már?

– Én szóljak nekik vagy te?

A két nő egymásra nézett. Mindketten szélesebben gondolkodtak.

– Én odamegyek, és előkészítem a látványt, ami az öregeket várni fogja – döntött Vang Ma. – Te menj és szólj nekik!

Így aztán elváltak, és Peónia elindult Ezra asszonyhoz. Jobb lesz először neki szólni, gondolta, de amikor az ajtajához ért, Ezra is éppen ott volt, így mit volt mit tenni, egyszerre kellett elmondania nekik.

Azok, amint meglátták az arcát, azonnal felkiáltottak. – Mi történt veled? – rémült meg Ezra asszony.

– Maradj csendben, Naomi! – parancsolta Ezra. Felemelkedett, de Peónia két kezével hívta őket. Mégsem volt képes elmondani. Lássák meg a saját szemükkel. – Jöjjenek... jöjjenek... mindketten! Jaj, jaj!

Peónia sírva fakadt és visszaszaladt, amerről jött, mire az öregek ketten egymásra néztek, majd némán a nyomába eredtek. Ó, milyen rettegő szívvel követte a két szülő Peóniát, amikor azt látták, hogy a léptei Dávid udvara felé kanyarodnak! Nem szóltak egy szót sem, csak rohantak, Ezra asszony elöl. A holdkapunál Peónia megállt. – El kell mondanom – fogott bele. De Ezra asszony félretolta, és ment tovább.

Ezra habozott. – Dávid...? – kérdezte, és a szája egészen kiszáradt. – Nem – felelte Peónia. – Ő nem, de... ó, uram, Lea viszont kioltotta a saját életét – *azzal* a karddal!

Most Ezra üvöltött, majd ő is félretolta Peóniát az útból, és Ezra asszony után sietett, őt pedig Peónia követte. Ám a szoba, ahol az előbb Lea hevert, most üres volt. Vang Ma a gallérjánál ragadta meg az Öreg Vangot, és együtt fogtak neki a takarításnak. Együttes erővel felemelték Leát a földről, és abba az udvarba cipelték, ahol a rabbi a Tórára tanította Dávidot, és bent lefektették egy kanapéra. Vang Ma letépte az egyik függönyt az ajtóról, és azzal takarta le. Közben az Öreg Vang visszament, levette a kabátját és felitatta a vért a csempéről, vizet merített a medencéből, és felmosta a padlóról a nyomokat.

Amikor Ezra asszony benézett, már csak ürességet látott. Dávid szobájába sietett, aki ott feküdt az ágyán. Peónia a selyemövével kötötte át a fejét, hogy elállítsa a vérzést, és Dávid úgy feküdt, mint aki alszik, de nehezen és gyorsan lélegzett. Ezra asszony szinte esztét veszttette a félelemtől. Dávid nevét sikította, és amikor az nem válaszolt, Peóniára támadt.

– Várj, Naomi! – parancsolta Ezra. – Azonnal orvost kell hívatnunk.

– De miért nem mondtad, hogy megsebesítette magát? – kiáltott rá Ezra asszony Peóniára, és a vállánál fogva rázni kezdte, úgy, hogy végül Ezrának kellett közéjük állnia. Peónia nem szólt egy szót sem, mert nem tudta hibáztatni az úrnőjét. Tudta, hogy Ezra asszony az elkeseredés miatt veszttette el az esztét, és könnyít a lelkén, ha kiengedi a haragját. Ekkor lépett be az Öreg Vang és Vang Ma. Ezra megparancsolta az Öreg Vangnak, hogy azonnal menjen orvosért, Vang Mának pedig, hogy főzzön gyógyteát.

Peónia egyedül maradt, hogy elmondja, mi történt, amit néhány egyszerű mondatban meg is tett. Ezráék dobogó szívvel és tágra nyílt szemmel hallgatták, Ezra asszony leült Dávid mellé az ágyra, a fia kezét dörzsölte, és nem szólt egy szót sem.

– De miért veszekedtek? – kérdezte Ezra szomorú csodálkozással.

– Nem tudom – mondta Peónia. – Én csak Dávidra gondoltam, amikor megláttam, ahogy ott fekszik, és miközben a fejét kötöztem, Lea...

Ezra asszony hirtelen hangos zokogásban tört ki. – Ó, az a gonosz, gonosz teremtés!... És én még úgy bántam vele, mint a saját lányommal! Mi van, ha megölte a fiamat?

– Lea nem volt gonosz – mondta Ezra szomorúan. – Valami elboríthatta az elméjét – de most már sosem tudjuk meg, hogy mi volt az.

Ezra asszony váratlanul abbahagyta a sírást. – Soha nem fogok neki megbocsátani – mondta.

– Akkor sem, ha Dávid életben marad? – kérdezte Ezra.

– Megpróbálta megölni – felelte.

Ebben a pillanatban Dávid megmoccan, kinyitotta a szemét, és egyik arcra a másikra nézett. – Lea? – kérdezte elhaló hangon.

– Csitt – hallgattatta el Ezra asszony.

– De ő nem akart... – Dávid hangja elcsuklott.

– Maradj csendben! – szólt rá Ezra asszony szigorúan.

– Ne beszélj, fiam! – mondta Ezra. Ő is odalépett a fia ágyához, megfogta a kezét, és így várták, hogy megjöjjön az orvos. Dávid lehunyta a szemét, és nem szólt többet. Aztán Vang Ma lépett be a gyógyteával meg egy kanállal, majd

Peónia lassan kortyokban itatta Dáviddal a teát, míg végre meg nem jött az orvos. Görnyedt, alacsony, csendes ember volt, hatalmas, szarukeretes szemüveggel, gyömbér és szárított csont szaga áradt belőle.

Amikor belépett, mindnyájan felálltak, majd csendben várakoztak, amíg megvizsgálta a sebet, megmérte Dávid pulzusát, majd egy darabig elgondolkodott.

– Életben marad a fiam? – kérdezte végül Ezra.

– Igen – felelte az orvos. – De még sokáig veszélyben forog az élete. A seb nem csak a testet érte. A lelke is nagy csapást szenvedett.

– És mit tegyünk? – kérdezte rimánkodó hangon Ezra asszony.

– Tegyenek mindenben a kedvére – felelte az orvos.

VIII.

Dávid felébredt. Az ágyában volt. Éjszaka volt és sötét, eltekintve az asztalon álló olajmécsesből pislákoló fénytől az ágy függőnye mögött. Éjszaka? De hiszen az előbb még sütött a nap! – Lea! – szólalt meg elhaló hangon.

Peónia azonnal meghallotta. Egy kemény hokedlin ült, szándékosan kényelmetlenül, nehogy elszunyókáljon, és hogy meghallja a legapróbb változást is Dávid légzésében. Most lábujjhegyen odament az ágyhoz, széthúzta a függönyt, és lenézett a fiúra. Az kábán pillantott fel rá.

– Lea! – suttogta újra.

– Lea alszik – mondta Peónia.

Elővette puha selyem zsebkendőjét, és megtörölte vele Dávid arcát és száját.

– Gyengének érzem magam... – motyogta a fiú.

– Enned kéne – felelte Peónia. – Feküdj nyugodtan! – Visszaengedte a függönyt, és odament a kis faszenes tűzhelyhez, amely most az egyik asztalon állt. Levette a fedőt a faszélen melegedő lábasról, a hosszú merőkanalat belemerítette a rizses-vöröscukros levesbe, és átöntötte egy mély tányérba. Csendes és puha volt minden mozdulata. Aztán visszament az ágyhoz.

– Megetetek – mondta kedvesen.

Félt, hogy Dávid megkérdezi, miért fekszik az ágyában. De nem tette. Csak itta lassan a meleg folyadékot, egyik kortyot a másik után. A vöröscukor a vérsejtképződést segítette. Dávid sok vért vesztett, ezért volt olyan gyenge. Borzalmasan fáj a feje. Egyszerre eszébe jutott, hogy mi történt. Lea lesújtott rá a karddal. Maga előtt látta gyönyörű, megvadult arcát s a kardot felemelő kezét. Élete végéig emlékezni fog rá. Semmi, amit mondana vagy tenne, nem feledtetné el vele. És most alszik!

– Nagyon fáj a fejem! – suttogta.

– Adok egy kis ópiumot – mondta Peónia, és visszament az asztalhoz. Előkészítette az ópiumpipát, felmelegítette az ópiumpirulát, amíg puha nem lett, és az ágyhoz visszatérve Dávid szájához tette a végét.

– Lélegezd be, fiatalúr! – mondta.

Dávid újra és újra belszippantott, a füst végiggyűrűzött az agytekervényein. Enyhült a fájdalom, és ahogy fokozatosan megkönnyebbült, kirajzolódott előtte Peónia arca, amit körbeölelt a fény.

– Ó, kedves... kedves... kedves... – dadogta, és nem bírta abbahagyni.

Peónia a szájára tette a kezét, és elhallgattatta. – Szeretlek! – mondta neki tisztán, érthetően. – Soha nem tudnálak bántani. Szeretlek. Hallasz engem?

Dávid boldog révületben mosolygott, és nem tudott válaszolni. Hátrasüppedt a bársonyos puhaságba, beszívta az illatos ópiumot, hallgatta a zenét, újra és újra meglátta Peónia szeretettől gyengéd arcát, majd lecsukódott a szeme.

Amikor Peónia biztos volt benne, hogy elaludt, kitapintotta a fiú pulzusát. Erősebben vert, mint korábban. Nyugodtan magára hagyhatta arra a néhány percre, amíg elment Ezra asszonyhoz, hogy elmondja neki, Dávid felébredt, evett, és most újra elaludt. Halkan átment a másik szobába, elhaladt az Öreg Vang mellett, aki egy széken aludt az asztal mellett, feje összefont karjára hajlott. Ezra adta ki neki az utasítást, hogy maradjon ott éjszakára, készenlétben, ha Peónia szólítaná. Ahogy látta a hangosan ott szuszogó idős szolgát, Peónia megsajnálta, és nem is ébresztette fel.

A ház furcsa volt éjszaka, puha, néma sötétségbe burkolózva. Peónia magányosan sétált egyik udvarból a másikba. Minden kapu fölé egy-egy papírlampiont akasztottak, és a lány követte halvány fényüket. Amikor elhaladt a saját udvara mellett, Kiskutyus meghallotta, és utánaügetett, szimatolva és ásítózva.

Így jutottak el együtt Ezra asszony udvarába. A hálószobában égett a fény, Peónia egyenesen odament. Ezra asszony a párnáinak dőlve ült, de aludt. Nyilvánvaló, hogy nem akart elaludni, de a kimerültség levette a lábáról. A feje hátrahanyatlott, a szája kissé nyitva volt, és mélyeket lélegzett.

Peónia megállt a széthúzott függönyszárnyak között, félt felébreszteni az asszonyt. – Úrnóm, úrnóm! – szólongatta. Először csak nagyon halkan, aztán egyre hangosabban szólította, így szép lassan visszahozva a barangoló, meggyötört lelket.

Ezra asszony fulladozva riadt fel. – Uh! – kiáltott fel, majd a szemét kinyitva előrehajolt, és Peóniára meredt. A lelke még csak félig ért haza. Peónia megfogta a kezét, és megpaskolta.

– Csak jó hírt hoztam – duruzsolta. – A fiatalúr felébredt, evett és újra elaludt.

Ezra asszony erre egészen magához tért. – És kérte, hogy menjek hozzá?

Peónia nem akarta azt mondani, hogy nem, ezért így válaszolt: – Nagyon zavarodott volt a fejfájása miatt, és miután evett, előkészítettem neki a pipát, hogy megkönnyebbüljön. Most megint alszik.

– Mondott valamit? – tudakolta Ezra asszony. Kihúzta a kezét Peónia kezéből.

– Lea nevét ismételte – felelte Peónia.

– És te mit mondtál neki? – kérdezte Ezra asszony.

– Azt, hogy Lea alszik – felelte.

Ezra asszony mély sóhajjal hátrahanyatlott.

– Most vissza kell mennem hozzá – folytatta Peónia.

– Ha felébred, meg ne mondd neki, hogy Lea meghalt! – parancsolta Ezra asszony.

– Nem fogom – ígérte meg Peónia, s azzal már indult is vissza. Csak azért állt meg, hogy Kiskutyust bezárja a szobába, ha netán Dávid felébredne.

Amikor visszaért a szobába, Dávid még mindig aludt, és ő maga is nagyon kimerültnek érezte magát. Most, hogy a fiú evett, már nem félt annyira attól, hogy meghal. Odakuporodott az ágyra a fiú lábához, a takaróra. Azon gondolkodott, miképp titkolja el az elkövetkező egy-két napban Lea halálát. Dávidnak annyira érzékeny a lelke, hogy képes lenne saját magát hibáztatni a történetekért. Pedig ki más lehetne hibáztatni, mint Leát magát meg a mély vallásosságát?!

– Hogyan kéne ezt megértetnem vele? – suttogta magában elkeseredve Peónia. Pedig mindenképpen ezt kell tennie, különben Dávid egész hátralévő életében Lea hatalma alá kerül. Ő is a saját szenvedésébe kapaszkodna, mint mindenki más a népéből.

El kell vonnunk a figyelmét – határozta el magát Peónia. – Szórakoztatnunk kell és boldoggá tennünk, bármennyire is tiltakozik ellene.

Ezzel az elhatározással el is aludt.

a

De hát hogyan lehetett volna titkolni Lea halálát Dávid előtt? Amikor reggel felébredt, nem kérdezte meg senkitől, hogy Lea hol van, de a tekintetéből látszott, hogy mélyen a gondolataiba merül. Amikor Peónia érezte, hogy mocorog, felkelt és ellátta. Aztán, nem sokkal pirkadat után, jött a fiához Ezra, aki nem is mosakodott, fel sem öltözött, és jött Ezra asszony is, óriási pongyolájában, utána Vang Ma és az Öreg Vang. Nyomukban bekukucskáltak a szolgák, hogy lássák, hogy van a fiatalúr, és megvihessék a hírt a többieknek. De Dávid nem kérdezett senkitől semmit. Megérkezett az öreg orvos, levette a selyemkötést Dávid sebéről, aztán alaposan megnézte a szétnyílt sebre tett fekete tapaszt, majd közölte, hogy bármi megtörténhet, és a legjobb vérespudingot írta elő.

– A disznóvér a legjobb – jelentette ki.

Ezra Naomira pillantott. – Mi nem eszünk disznót, bátyám! – mondta szelíden az öreg kínai orvosnak. – De ha a fiam élete ezen múlik...

– Fiatal és erős – felelte a kínai. – A csirkevér is megteszi. Ha nagyon idős lenne, akkor anyatejet javasolnék vér helyett.

Így aztán csirkevért alvasztottak a pudingba a májjal, és vörös rizst főztek, spenótgyökérrel és nyers tojással összekeverve. Mindez arra szolgált, hogy pótolja Dávid elvesztett vérét. Az édesanyja egész nap mellette ült, az apja nyugtalanul járkált ki-be, de Dávid még mindig nem kérdezett Leáról.

Ám a következő napon, majd a rákövetkezőn, ahogy egyre erősebb lett, elkapott egy-egy hangot a házból. Óvatos léptek jöttek-mentek, egyszer a rabbi ég felé kiáltó hangját is hallotta. Estefelé az ács kopácsolása ütötte meg a fülét. Dávid mellett éppen ott volt az édesanyja és az édesapja, Peónia pedig vizet forralt a faszenes üstön.

– Anyám! – szólalt meg Dávid.

Ezra asszony felemelkedett a székről, ahol ült, és odament az ágyához. – Igen, fiam? – Annyira szomorú volt a hangja és olyan alázatos a viselkedése, mintha nem is önmaga lett volna.

– Lea hol van? – kérdezte Dávid tisztán hallhatóan.

Ezra asszony a férje felé fordult. Ezra az asztalnál ült és a hüvelykujjaival malmozott. – Legjobb lesz, ha elmondjuk neki, Naomi! – mormogta.

– Anyám, csak nem büntetted meg Leát?! – kiáltott fel Dávid. – Ó, azt nagyon rosszul tennéd!

– Az isten büntette meg őt, fiam! – mondta Ezra asszony. Hirtelen elsírta magát. Ez a magas, erős, egészséges asszony, aki egész életében a saját akaratát érvényesítette, most görcsös zokogásra fakadt. Nem tudott megszólalni, kiszaladt a szobából, Ezra utána. Csak Peónia maradt benn, így neki kellett közölnie a hírt Dáviddal. Odament hozzá, és halk, gyengéd szavakkal röviden elmondta, hogy mi történt.

– Tudod, amíg én itt álltam, hogy a selyemövemmel elszorítsam a vérzést a fejedben, Lea átment a másik szobába, egyedül. Felemelte a kardot, áthatította vele a torkát... és... kioltotta az életét.

Dávid lehunyta a szemét. A penge, amely úgy hasította át a karaván rakományának durva anyagát, akárha a kés szaladt volna a vajban! Láta maga előtt, ahogy Lea húsába mélyed. Hirtelen hányingere támadt. Peónia felkiáltott, és gyorsan a szájához tartotta az ágytakarót.

– Még halálában is bánt! – jajdult fel.

Dávid kimerülten hanyatlott vissza a párnájára. – Hallgass! – zihálta. – Te ezt úgysem értheted.

Míntha éles kést döfött volna Peónia lány szívébe. Nem felelt; nem is tudott volna mit mondani. Felemelte a takarót, és kivitte, hogy megtisztítsák. Az ajtó mögött még megtörölte a szemét a ruhaujjába. Aztán félrefordult, és belépett a szobába, ahol az ács már befejezte a munkáját. Elkészült a nehéz kámforfa koporsó, fedelét a falnak támasztották. A szolgálók már bele is helyezték Lea holttestét. Elvégezték a feladatukat. Peónia nem vett ebben részt, ahogy Vang Ma sem. Csak a cselédek dolgoztak. Most már csak egy fiatal cseléd lány maradt, hogy elsimítsa a halott ruháját, és egy gyertyát tegyen Lea összekulcsolt kezébe, hogy fényt adjon lelkének az úton.

– A nyakát eltakartam... – suttozta a lány. Egy kis selyemdarabot tett a sebre.

Peónia odament, hogy megnézze Leát. A vére már elfolyt, s az arca vékonynak és valóságértelmennek tűnt, mintha valami világos, fehér anyagból készült volna. A szeme alatt karikák feketélltek, és hosszú, sötét szempillái vastag árnyékot vetettek az arcára. Szép fekete haja hátrasimult sápadt homlokán, a szája szilárd volt és kemény.

A küszöbnél motoszkálás hallatszott. Peónia felpillantott. A rabbi botorkált be, a botjára dőlve. Előrenyújtotta a karját, és tapogatózva ment előre az ismeretlen terepen.

– Valaki odavezetne a gyermekemhez? – kérdezte mély, keserű hangján. Peónia odament hozzá, megfogta a kezét és bevezette. Aztán megállt mellette, míg a rabbi mintha Lea arcára függesztette volna a tekintetét.

– Látom a gyermekemet – szólalt meg végül. – Látom, hogy az édesanyjával van. Az édesanyja lement érte, hogy kihozza a pokolból. És a gyermekét odaviszi Jahve elé, és addig sír neki, amíg az Úr meg nem hallja.

Magában motyogva folytatta. – Sírsz, zokogsz, a mellét veri, amíg Jahve meg nem hallja a hangját. Lea, gyermekem, az Úr megtalál minden lelket, és megért minden gondolatot. Ha te keresed Őt, Ő rád fog találni.

Az öreg olyan forró szenvedéllyel mormogott halott gyermekéhez, hogy a kis cseléd lány ijedten elmenekült, s így Peónia kettesben maradt a rabbi-val. Ő is meg volt rémülve, de sajnálta az apát. – Jöjjön és pihenjen le, Tanító! – mondta kedvesen, azzal megfogta ruhaujjának szélét, és húzni kezdte.

A hangjára a rabbi felé fordult. Vak szeme kikerekedett, és megremegett fehér szakállá. – Ki vagy te, néember? – kiáltott fel hangosan.

Peóniának földre gyökerezett a lába. Ez a földe tornyosuló, magas öregember jeges rémülettel töltötte el a szívét.

A rabbi hangja egyszerre süvöltéssé erősödött a feje fölött. – Az Úr elvette ennek a néembernek az eszét! És még a megértéssel sem ajándékozta meg. Keresi az áldozatát, de a szeme a távolságba fürkészi. Odamegy, ahol halottakat talál.

Kinyújtotta a kezét, mintha meg akarná ragadni, Peónia pedig, amint meglátta a hatalmas, vékony kezeket, melyeket most gyönyörűvé és félelmetessé tett a beléjük költözött erő, megfordult és elmenekült, mintha valóban üldöznék.

A rabbi meghallotta a nesztelen lépteiket. Figyelt, és ravasz mosoly suhant át az arcán. – Távozzatok tőlem, gonosz ügynökei! – mormolta. Felemelte a tekintetét, és diadalmasan nézett körül. Aztán felsóhajtott és nagy nehezen átbotorkált a szobán. Bizonytalanul járt körbe, aztán szinte véletlenül odament a koporsóhoz, és óvatosan végigtapogatta, majd megérintette Leát, a lábát és térdét, a hideg kezét. Amikor megtalálta a gyertyát, elvette, és a földre dobta. Aztán iszonyú lassan, rémülettel reszkető arccal és fájdalommal az ujjhegyeiben megérintette a sebesült nyakat, majd a vékony, vértelen arcot. Már elmondták neki, hogy Lea maga ellen fordította a kardot. Ezra mondta el, de ő nem értette meg. Most jutott el a tudatáig, de túl sok volt ez neki. Eszméletlenül rogyott le a kőpadlóra, és így találtak rá órákkal később, amikor a siratóasszonyok eljöttek, hogy citrust tegyenek a koporsóba, meg az ács, aki rátette a fedelet a koporsóra. Aztán felemelték az öregembert, lefektették a kanapéra, és mentek, hogy szóljanak Ezrának és Ezra asszonynak.

– Hozassátok ide Áront is! – rendelkezett Ezra asszony.

Ám Áront senki sem találta. Ráhel közölte, hogy előző éjjel egyáltalán nem jött haza. Mit volt mit tenni, újra gondoskodás alá kellett vonni az öreget, és Ezra asszony felügyeletével ez meg is történt. A régi ágyához vitték, és lefektették.

Ezra asszony vette észre először az újabb szörnyűséget. A vén rabbi magához tért. Sóhaj és nyögés szakadt ki belőle, és úgy küszködött, mintha egy láthatatlan szellemmel viaskodna. Vang Ma, aki vigyázott rá, elszaladt, hogy szóljon Ezra asszonnak. Amikor az asszony belépett a szobába, a rabbi kinyitotta a szemét. Ezra asszony egészen lágy hangon szólt hozzá: – Rabbi, én vagyok itt!

Ám a rabbi világtalan szeme csak révedt a semmibe.

Vang Ma szörnyülködve kiáltott fel: – Ó, úrnőm, a lelke elveszett!

Valóban ez volt a helyzet. A rabbi napokig meg sem szólalt. Feküdt a kanapén, evett, de néma volt. Még az imádkozáshoz sem szólalt meg. Mígnem egy nap, amikor minden ok nélkül kinyitotta a száját, végre beszélt, de nem volt értelme annak, amit mondott. A lelke örökre eltávozott. Nem ismert meg senkit, és nem emlékezett semmire, csak azokra az időkre, amikor Lea kislány volt, és az édesanyja még vele volt a házban.

Így hát a rabbi a mennybe tért, még azelőtt, hogy meghalt volna, és Ezra az ő nagy szívével így szólt a szolgálaihoz: – Készítsetek neki elő egy szobát! Én majd gondoskodom róla a halála napjáig.

Nem is volt tudatában a saját jóságának, de Ezra asszony szíve megremegett a hálától. Amikor a szolgák eltávoztak, a férjéhez fordult, olyan alázatossággal, ahogy addig még soha.

– Annyira jó vagy! – zokogta. Ott álltak egymás mellett, Ezra asszony kinyújtotta az egyik kezét, hogy hozzáérjen a férjéhez, a másikkal pedig eltakarta a szemét.

– Bárcsak jobb lettem volna hozzád, Ezra!

– Ugyan, ugyan, hiszen nagyon is jó voltál! – mondta a férje kedélyesen, és megfogta a felesége kezét.

– Nem, nem, gyakran voltam veled indulatos! – zokogta az asszony.

– Én is tudom, hányszor tettem próbára a türelmedet, Naomi! – felelte Ezra.

– Ezentúl jobb leszek – ígérte meg Ezra asszony.

– Azért túl jó ne legyél, asszony! – Ezra igyekezett tréfára venni a dolgot, hogy kicsit megvigasztalja. – Különbö howan lehetnék a párod? Néha jól jön egy kis indulat!

– Annyira jó ember vagy... olyan jó! – erősködött az asszony, és Ezra, aki jól ismerte és tudta, milyen hófokon él, hagyta, hogy elmúljon ez a hangulata. A kezét a hóna alá szorítva kivezette feleségét a szobából, és közben derűs hangon cseverészett vele.

– Naomi, ne feledjük, hogy a fiunk életben van, és az a kötelességünk, hogy helyrehozzuk az életét és boldoggá tegyük. Kisgyerekeknek kell születni a házban, és el kell feledkeznünk a múlttól.

Így beszélt Ezra, a jövőre irányítva Ezra asszony lelkét, Ezra asszony pedig megfékezte magát, és próbált engedelmes lenni.

– Jól van, Ezra! – mormogta. – Igen-igen, igazad van.

Ezrát először megijesztette, hogy a felesége így behódol neki, és aggódott, hogy netán beteg. Aztán úgy okoskodott magában, hogy ez biztosan nem fog sokáig tartani. Egészséges asszony, az idő majd visszahozza lobbanékony természetét és az egészségét. Jobb hagyni, hadd mondja, amit kedve diktál. Ám Ezra asszony szívét megsebezte a fájdalom, és most, hogy minden terve összeomlott s minden reménye szertefoszlott, egészen összezavarodott. Teljesen elgyengült, legalábbis egy időre.

– Ezra! – szólt reszketeg hangon, miután Ezra a szobájába vezette és a székébe segítette. – Mi legyen a fiunkkal? – Ez a kérdés mardosta a lelkét attól a pillanattól fogva, hogy Leát meglátta holtan.

Ezra ott állt síró felesége fölött, és közös életükben most először érezte azt, hogy ennek a nőnek az ura, akit a maga módján mindig is szeretett és tudta, hogy most is szeret. A kezébe fogta asszonya párnás kezét és megcirógatta. – Csak a boldogságára gondoljunk, semmi másra, kedvesem! – mondta gyengéden. – Legyünk túl az esküvőn minél hamarabb.

Ezra asszony a férjére emelte könnyes, alázatos tekintetét. – Úgy érted... – dadogta.

Ezra bólintott. – A szép leányra gondolok, akit szeret, Kung Csen leányára. Elmegyek az apához, kitűzzük az esküvő napját, és újra vidámságot hozunk a házba.

– De Lea... – kezdte mondani Ezra asszony.

Ezra gyorsan beszélt, mintha már mindent elhatározott volna. – Őt holnap eltemetjük, és megtartjuk az egy hónapos gyászidőt. Akkorra Dávid is felépül.

Ezra asszony nem tudott mit felelni minderre. – Egy hónap és... – Lehajtotta a fejét és elhúzta a kezét.

Ezra még állt egy pillanatig. – Kész vagy a beleegyezésedet adni? – kérdezte tőle erős hangon.

Ezra asszony bólintott. – Igen, kész vagyok. – Kimerült volt a hangja, és már nem volt ereje lázadni. Ezra lehajolt, megcsókolta felesége arcát, és elment, egyetlen további szó nélkül.

a

Lea temetésének napján esett az eső, és Ezra megtiltotta Dávidnak, hogy felkeljen az ágyából. Nagy fájdalmat okozott vele a fiának, aki megesküdtött volna, hogy elég erős ahhoz, hogy elmenjen a temetésre. Amíg életben volt, Lea nem tudta befészkelni magát a gondolataiba, ám holtában sikerült neki. Olyan büntudatot érzett, amelyet elképzelni sem tudott. Ha azon az utolsó napon türelmesebb lett volna, mondta magának, akkor Leának nem borult volna el az elméje, és így megmenthette volna. Most úgy tetszett neki, hogy követnie kell a testét a sírba.

Ám Ezra nem engedett, és Dávid megdöbbsent apja arcának és hangjának eltökéltségén. Ráadásul még az anyja sem szólalt meg, hogy ellentmondjon az apjának. Dávid azonnal hozzá fordult, hogy fogja a pártját, de a válasza még jobban meghökkentette.

– Fiam, fogadj szót az apádnak! – mondta.

Most, hogy ketten szövetkeztek ellene, nem tudott tovább harcolni, úgyhogy jobb híján felkelt és átment abba a szobába, ahol Lea koporsója állt. Egy férfi szolgára támaszkodott, és Peónia is ott állt mellette, ha netán elájulna. Dávid megvárta, míg a többiek elmennek. A koporsóvivők felemelték nehéz terhüket, a nyomukban haladt a gyászolók kis csoportja. Ott volt köztük a rabbi, csodálkozó mosollyal, de Áront egészen idáig nem találták meg. Ezra azt mondta, hogy biztosan elszökött a városból.

– Ha mindenem túl vagyunk, akkor megkeresem és visszahozom – mondta Ezra asszonynak. – Most úgysem hiányzik senkinek. A rabbi mindent elfelejtett, Lea pedig elment.

Dávid szomorúan figyelte, ahogy a kis menet átvonult az udvaron és ki a kapun, majd megfordult, és visszament az ágyába. Ott feküdt, szemét lecsukta, Peónia pedig elég okos volt ahhoz, hogy ne szóljon hozzá. Csak ült mellette, hagyta, hogy érezze a jelenlétét a csendben. Dávid nem szólalt meg, Peónia pedig nem zavarta fel. Tudta, hogy a szomorúságnak el kell fogynia, mielőtt az öröm átveheti a helyét. Azzal is tisztában volt, hogy egyszer elmúlik az a szomorúság.

Leát a városon kívül annak a dombnak a földjébe temették, amely a zsidók nyughelye volt, az édesanyja mellé. Az apja, a rabbi Ezra és Ezra asszony között állt, mosolyogva és vakon a hűvös, őszi napsütésben. Ám Ezra szavára váratlanul engedelmeskedett.

– Imádkozzon, rabbi! – harsogta Ezra a rabbi fülébe.

Az öreg rabbi az ég felé fordította az arcát. – Milyen meleg a nap! – motyogta. Aztán egy pillanattal később belefogott az imába:

– Nézz le a mennyből, nézz le reánk, a Te szentségedből és a Te dicsőségedből! Te vagy a mi Atyánk, noha Ábrahám nem tud rólunk, és Izrael nem ismer el minket. Te, ó Uram, ó, Atyánk! A Te neved örök. Mi a tieid vagyunk. – Aztán a rabbi, azt híve, hogy a zsinagógában van, szokás szerint széttárta a karját és felkiáltott. – Az Úr, Jahve, az Egyetlen Igaz Isten!

Az arra járók kíváncsian álltak meg és bámultak, a kínai koporsóvivők pedig csodálkozva álldogáltak ennek a fura öregembernek a jelenlétében.

Így hát a rabbi tudtán kívül imádkozott halott gyermeke koporsója felett. Ezra, aki látta, hogy a felesége zokog, közéjük lépett, és mindkettőjüket óvatosan megtartotta. Amikor feltöltötték a sírt, és a gyepet visszadöngölték a földre, mindkettőjüket hazavezette.

IX.

Az év kilencedik hónapjában, amikor elmúlt a forróság, de még nem érkezett meg a hideg, kitűzték Dávid esküvőjének napját. Ez a Lea halála utáni harmincharmadik napon történt. A gyp a síron még mindig zöld volt. Így találta Dávid, amikor először ment el, hogy megnézze. Amikor az apja közölte vele, hogy megegyeztek az esküvőről, szó nélkül belenyugodott, és akkor is hallgatott, amikor megtudta, hogy már az ajándékcsere is sor került.

– Örülsz ennek, fiam? – kérdezte végül Ezra.

– Igen, apám, ha anyám és te örültök neki – felelte Dávid. Már felgyógyult a sebesüléséből, de a homlokán maradt egy heg, amely ott is marad, amíg porrá nem lesz a koponyája. Ám, noha a teste meggyógyult, a lelke még nem épült fel. Napközben órákon át kedvetlen volt, éjszaka rosszul aludt, és régi jó étvágya sem tért vissza. Peónia mindezt látta, de nem szólt egy szót sem. Ugyanúgy gondoskodott róla, mint a régi időkben, amikor még gyerekek voltak, és Ezra asszony még nem tiltotta meg.

– Csak mondd el, mit szeretnél te, fiam! – biztatta Ezra. Nagy, forró tenyerét Dávid sovány kezére tette. A fiú összeresztette az érintésétől. Úgy érezte, hogy az apja túl heves, túl erőszakos, túl aggodalmaskodó és túlságosan szívélyes. Még nem volt annyi ereje, hogy felérjen az apja szeretetéhez.

– Tudom, hogy meg kell házasodnom – mondta Dávid.

– Nem, nem kell! – mondta Ezra. De az arcáról lehervadt a lelkes igyekezet.

– De igen, kell! – mondta Dávid.

– Nem kell, ha nem vagy szerelmes Kung lányába – mondta Ezra.

– Lehet, hogy még senkibe sem vagyok szerelmes. – Dávid halványan elmosolyodott.

Ezra egészen összezavarodott. Visszaült, és a térdére rakta a kezét. – Azt hittem, verseket írtál neki! – kiáltott fel.

– Igen, írtam, de... – mondta Dávid.

– De abbahagytad, mielőtt... – Ezra képtelen volt folytatni, képtelen volt kimondani Lea nevét.

– Mielőtt Lea meghalt? – fejezte be helyette Dávid a mondatot. – Hát... igen, egy verset úgy hagytam, befejezetlenül. Ez azért volt, mert találkoztam Leával... a barackoskertben.

– Gyászolod, ugye? – kérdezte Ezra.

Dávid hosszan elgondolkodott, mielőtt válaszolt volna. Az apja szobájában ültek, mert Ezra elküldetett érte, hogy bejelentse az eljegyzés megtörténtét.

– Nem – mondta végül. – Nem gyászolom. De azt kívánom, hogy bár ne halt volna meg úgy, ahogy meghalt. Ha életben maradt volna... – Újra megtorpant.

Ezra kezén, lábán és agyán végigfutott a hideg. – Akkor elvetted volna? – kérdezte végül, miután Dávid túl sokáig hallgatott.

Dávid lassan megrázta a fejét. Érezte, hogy sajogni kezd a sebhely a homlokán. – Nem – mondta, majd még nagyobb nyomatékkal megismételte. – Nem, apám, ebben biztos vagyok. De ha Lea életben maradt volna, akkor ezt a másik lányt nagyobb örömmel vettem volna el. Ezt meg tudod érteni?

Ezrának leesett az álla. Értetlenül bámult a fiára. Ez meghaladta a befogadóképességét.

– Szegény apám! – mondta Dávid szeretettel. – Miért is okoznék fejfájást neked? Megházasodom, lesznek fiaim és lányaim, és sikeres leszek az életben. Az esküvő után visszajövök az üzletbe, és minden újra visszatér a régi kerékvágásba, csak jobb lesz – sokkal jobb.

Felemelkedett, mosolyt erőltetett az arcára, biccentett az apjának, és elment. Ezra még üldögélt egy darabig, kétségek közt vergődve, aztán egy nagyot sóhajtott, és elment az üzletbe, ahol rosszkedvűen, összeszorított szájjal járkált egész nap.

Ami Dávidot illeti, ő nyugtalan volt és Peóniával is annyira ingerlékeny, hogy a lány végül feladta, hogy a kedvében járjon. Csak ült némán és varrogatott. Általában hímezgetni szokott, de ma nem selyemre dolgozott. Egy finom fehér vászondarabot tartott a kezében, amelynek talp formája volt.

Dávid figyelte, ahogy apró ujjai fel-le járnak az anyagon, és jár a kezében a tű, végül megkérdezte, hogy mit csinál.

– A lábad nagyon érzékeny lett a sok fekvéstől – felelte nyugodtan. – Tudom, hogy a zoknik, amiket a cselédek varrnak neked, bántják a talpadat. Ezeket lapos öltéssel varrom, így nem lesznek belül szálak, amik felsérthetnék.

Dávid nem felelt, csak ücsörgött tovább a székében, és lustán figyelte, ahogy dolgozik a lány. – Meg fogok házasodni, Peónia! – szólalt meg hirtelen.

Peónia felpillantott rá, majd vissza a varrására. – Tudom – mondta.

– És most elégedett vagy velem? – kérdezte.

– Nem az én tisztem, hogy elégedett legyek vagy elégedetlen – válaszolt a lány szelíden.

– Te itt fogsz maradni, Peónia, ahogy mindig is itt voltál velem – folytatta.

– Köszönöm – mondta. – Fiatalúr...– tette hozzá.

Dávid elengedte a füle mellett. – Gondolom, egy napon majd te is szeretnél férjhez menni – mondta váratlanul.

– Ha így lesz, majd szólni fogok – felelte Peónia. Közben széleseben dolgoztak az ujjai, az anyagon ki-be járt a tű.

Dávid nem rá gondolt, és Peónia ezt jól tudta. Dávid gondolatai a saját medrükben jártak. De a következő mondata mégis felkészületlenül érte a lányt.

– Szeretném megnézni, hol van Lea eltemetve – mondta.

Peónia az ölébe fektette az anyagot, és a fiúra emelte a tekintetét, szerelemtől gyötört lélekkel. – Miért épp ezen a napon akarsz elmenni? Nem szerencsés összekapcsolni az életet a halállal.

– Ha elmegyek és a saját szememmel látom a sírját, akkor biztos lehetek benne, hogy halott – hangzott a furcsa válasz.

Peónia aggódva pillantott rá. – De hisz jól tudod, hogy Lea meghalt – ellenkezett.

Ott ültek, épp abban a szobában, ahol Lea meghalt, futott át Peónia fején a gondolat, de nem akarta Dávid eszébe idézni. Sokszor gondolt rá, hogy Dávid szobáját át kéne tenni valahova máshová a házban, de eleinte túl beteg volt ahhoz, hogy átköltözzön, utána pedig, amikor Peónia felvetette az ötletet, visszautasította, mondván, hogy gyerekkora óta ezek a szobái, és ragaszkodik hozzájuk. Peónia titokban elhatározta, szólni fog Ezra asszonynak, hogy Dávid másik szobákban kezdje meg a házaséletét, ezeket pedig zárják le vagy tartsák fenn vendégszobának.

Összehajtogatta a ruhát, és betette egy elefántcsont berakásos dobozba, ahol a varróholmijait tartotta. – Ha el akarsz menni és megnézni a sírt, akkor elkísérlek – mondta.

– Most?

– Most.

Így történt, hogy ezen a mozdulatlan őszi napon Dávid az öszvéres hintón kikocsikázott a városfalon kívül oda, ahol Lea-t eltemették. Csendes hely volt, nem messze a folyóparttól és a zsinagógától. Dávid jól ismerte, mert a nagyszüleit és az őseit is itt temették el, sok másik zsidó mellett, akik az alatt a több száz év alatt haltak meg, amióta ebben az országban éltek. A sírhantok magasak voltak, akárcsak a kínaiak, a jelzőkövek viszont kicsik.

a

Peónia odavezette Dávidot Lea sírjához, hiszen tudta, hogy hol van. A temetésre nem jött el, mert otthon maradt Dáviddal, de Vang Mától tudta, hogy Lea sírja keletre fekszik, a folyótól távolabb, az édesanyja sírja mellett.

Odaballagtak, Dávid leült a kabátra, amelyet Peónia összehajtván tett le a földre. Nyugodt volt a hely, a levegő nedves és hűvös a szürke ég alatt. Körbevették őket a sírkövek, de Dávid csak Lea sírjára meredt. A föld még friss volt a rátett gyep alatt, amely már jól gyökeret eresztett. Néhány halványlila vadvirág tarkállott a fövényben.

– Nem érzem, hogy ott van – mondta végül Dávid.

– Pedig ott van – mondta Peónia határozottan.

– Te hiszel a szellemekben? – kérdezte tőle Dávid.

– Nem szoktam szellemekről gondolkodni – felelte Peónia. Dávid mellett állt, de most lehajolt, és a tenyerével megérintette az arcát. – Nem fázol? – kérdezte.

A fiú megrázta a fejét. – Kicsit hagyj magamra! – kérte.

– Nem hagyhatlak – felelte Peónia. – Az a kötelességem, hogy melletted legyek, különben engem fognak hibáztatni, ha valami baj történik veled.

Így hát ott állt mellette, apró, egyenes alakjával, arccal a sírnak. De a szeme távolabbra tekintett. Az alacsony falon túl mezőket és falvakat látott, azon túl a folyó lapos és csillogó felszínét, s rajta egy árbcocnak feszülő vitorlát. Hogy Dávid fejében mi járt, azt nem tudhatta, de tudta, hogy nem engedi át Lea szellemének. Peónia erősen hitt a szellemekben, és azt is tudta, hogy a holt szelleme rácsimpaszkodik az élőre. De ő belső valójának teljes erejével ellenállt neki.

– Maradj a sírodban! – mondta magában, és Lea akaratának feszítette a sajátját. – Elveszítetted, és nem szabad őt többet bánanod.

Így kényszerítette magát szembe Lea emlékével és mindazzal, amit a lány jelentett. És lám, Dávid végül felsóhajtott és talpra állt.

– Meghalt – mondta szomorúan.

– Hadd adjam rád ezt a kabátot! – mondta Peónia. – Egészen kihűltél.

Dávid megremegett. – Fázom. Menjünk gyorsan haza.

– Úgy van, menjünk! – értett egyet Peónia, és az öszvéres kocsihoz terelte a fiút, majd, amikor már hazaérve áthajtottak a macskaköveken a kapun, kitudszkolta a kocsiból, és besietett vele a szobájába. Ott ágyba fektette, hozott egy forró követ, a lábához tette, majd itatott vele egy kis forró levest, és ott ült mellette, amíg el nem aludt. Utána átment Ezra asszonyhoz, és őszintén, kötelességtudóan elmesélte, hogy mi történt. Ezra asszony sötét, keserű szemét Peónia arcára függesztve hallgatta, Peónia pedig erejét összegyűjtve várta Ezra asszony indulatkitörését.

Ám Ezra asszony nem haragudott. Meghallgatta, sóhajtott, aztán csendesen így szólt:

– Most, hogy látta a sírját, elfeledkezhetünk a múlttól, és felkészülhetünk a jövőre.

Peónia életében először hallott ilyen szavakat Ezra asszonytól, aki mindig is a múltat tartotta a legnagyobb becsben. Megszánta ezt az idős asszonyt, és új szeretet ébredt benne iránta. – Drága úrnőm! – mondta szelíden. – Ígérem, hogy a jövő neked is boldogságot fog hozni!

Ezra asszony megrázta a fejét, és két könnycsepp gördült ki a szeméből. – Ha Isten is úgy akarja... – dünnyögte.

Peónia meghajtotta a fejét, szóltanul, de ahogy az ágyához ment, magában arra gondolt, hogy az isteneknek nem sok beleszólása van a halandók boldogságába.

a

Dávid esküvője napján tisztán és hidegen köszöntött be a hajnal. A nap egyedül árválkodott a kora téli kalendáriumban. Nem esett a közelébe ünnepnap, és nem fűződtek hozzá emlékek. Egy egyszerű nap volt, amit a földjős választott ki Kung Csen felügyelete alatt, egy szerencsés nap, amikor a férfi és a nő horoszkópja egy szerencsés csillagzat alatt találkozott.

Dávid fiatal volt, és ereje, egészsége teljesen visszatért. A szíve nyughatatlan volt és újra élni akart, izgatottan, sőt vidáman ébredt azon a reggelen, szabadon, és egyre inkább beleélte magát a gondolatba, hogy a szép leány a felesége lesz. Elkerülhetetlen, hogy így legyen, mondta magának. Ha az anyja azt is kívánta volna, hogy a népük egy más leánya kerüljön Lea helyére, nem lett volna kit választani. A népükben több volt a szegény, mint a gazdag, és nem volt olyan család, amely Ezra házával egyenrangú lett volna. Bármennyire is vallásos volt az anyja, Dávid tudta, ahhoz túlságosan is körültekintő, hogy egy olyan menyet hozzon a házhoz, aki tele van szegény és mohó rokonsággal. Ha pedig Lea már nem, akkor miért ne az a szép leány, akit már látott és tudja, hogy képes lenne szeretni?!

Így okoskodva Dávid elengedte a zsinórokat, amelyek gúzsba kötötték a szívét, és immár boldogan köszöntötte az esküvője napját.

Peónia még sosem látta ennyire szeszélyesnek és akaratosnak. Korán felkelt, három fürdőt is vett, az utolsó vize illatosított volt. Nem tetszett neki, hogy a haja göndörödjön, és Peóniának kellett illatos olajjal simára fésülnie. Korábban kijelentette, hogy csak új ruhát hajlandó felvenni, világossárga selyemből, de most úgy döntött, hogy világoszöldet akar. A sárgában túl sötétnek tűnik a bőre, jelentette ki.

Peónia végül elvesztette a türelmét. – De hisz te magad rendeltél sárgát! – kiáltotta.

– Le kellett volna beszélned róla! – mordult vissza rá Dávid.

– Maradj veszteg, már nincs idő újat készíttetni!

Így aztán Dávid felvette a sárgát, de végül mégis elégedett volt vele, mert világoskék kínai köpönyege pompásan mutatott a sárga béléssel. A kék brokát fölött fekete bársonykabátot viselt, elől jádegombokkal. Kizárólag kínai ruhát vett fel ezen a napon, nehogy elijessze kis menyasszonyát. Csak a fejére vett fel egy fekete szaténkipát, kerek, piros gombbal a tetején.

Amikor elkészült, odaállt Peónia elé, hogy a lány szemügre vehesse. Ahogy ott magasodott előtte, mosolyogva, felszegett fejjel, egyenesen összezárt lábbal, Peónia szeméből kicsordultak a könnyek.

Dávid gyorsan előrelépett és átkarolta. – Peónia! – kiáltott fel szelíden. – De hát miért sírsz?

A lány egy pillanatra Dávidhoz hajtotta az arcát. Aztán felnevetett, és kicsusszant a karjából. – Anyyira szép vagy! – jelentette ki. Aztán gyorsan tenni-venni kezdett. – Hadd egyenesítsem ki a gallérodát. Bedörzsölted a pézsmakenőcsöt a kezedbe, ahogy kértem? Dávid, nagyon boldog leszel... tudom... érzem a szívemben!

– De te... te boldog vagy? – erősködött Dávid.

Peónia elkomolyodott, megfogta Dávid kezét, és az arcára tette. – Boldog vagyok – mondta gyengéden. – Most már tudom, hogy itt fogok élni ebben a házban – mindörökké, amíg meg nem halok.

Ezekkel a szavakkal elsuhant, akár egy fecske. De Dávid elgondolkodott azon, amit mondott. Tényleg ennyire szeretné őt? Ahogy rá gondolt, elöntötte a szívét a gyengédség. Peónia soha nem követelne tőle semmit. Itt élne boldogan, elégedetten azzal, amit kapott az élettől, és nem kérne többet sem a szívtől, sem a lélektől, sem bármi egyébtől annál, ami ne lenne összhangban a maga értékével és helyzetével. Dávid megfogadta, hogy mindig gondoskodni fog a jóllétéről, és élete végéig maga mellett tartja, ha nem is mint hűgát, de többként, mint a szolgálóját. Jó lesz hozzá, igen! Most viszont közeledett az édesapja és az édesanyja. Egymásba karolva haladtak át a kapun, mindketten már az esküvőre szánt öltözékben. Az alkalomra új ruhákat vásároltak. Ezrának barna szaténból, Ezra asszonynak pedig olyan bordóból, mint a lila szőlő, aranszegéllyel. Ezra otthon hagyta a kipáját, és Ezra asszony is fedetlenül hagyta ősz haját. Kimért léptekkel, némán jöttek. Dávid kiment és meghajolt előttük. Láta, hogy az édesanyja sírt, mert a szeme még mindig duzzadt volt és remegett a szája, de nem szólt semmit. Ezra mondta, amit mondani kellett.

– Örülsz, fiam? – kérdezte.

– Igen – felelte Dávid határozottan.

Meghajtotta a fejét, a szülei szintúgy, aztán együtt átvonultak a szalonba, és ott várakoztak.

Egy másik szobában Peónia és Vang Ma várakozott a menyasszonyra. A szolgálónők és a cselédek mindenütt sugdolóztak és leskelődtek, mindenki izgatott volt és türelmetlen. Vajon szép lesz a menyasszony? És vajon jól fog velük bánni? Az a szóbeszéd járta, hogy ő a legszebb lány a városban, de ezek csak az ilyenkor szokásos pletykák voltak, és a menyasszonyt még nem látták.

Pontban déli tizenkét órakor megérkezett a nagykapuhoz a menyasszony piros szaténfüggönnyel borított hordszéke Csu Ma kisebb hordszékevel együtt, s a nyomukban egy sereg öszvér vontatta kocsit, bennük a menyasszony családjával és szolgálóikkal. A két hordszéket bevitték az udvarra, majd abba a helyiségbe, ahol Vang Ma és Peónia várakoztak. Először Csu Ma lépett ki a hordszékéből, és nem hagyta, hogy Peónia nyissa ki a menyasszony hordszékének függönyét, hanem ő nyújtotta kezét a menyasszony felé.

Az udvar minden szegletéből sóhajok és halk felkiáltások hallatszóttak.

– Ó, de szép!

– Á, hát valóban igaz!

– Nézzétek, milyen óriási szeme van!

– Ó, milyen csöpp a lába!

Ha a menyasszony hallotta is ezeket, nem adta a jelét. Boldogan lépett be az ajtón, egyik kezével Peóniába, a másikkal Csu Mába kapaszkodva.

– Óvatosan, úrnőm! – figyelmeztette Csu Ma hangosan. Méltóságán alulinak tartotta, hogy észrevegyen más szolgálókat, és azonnal előre ment, hogy elsimítsa a párnát a széken, amit a menyasszonynak helyeztek el, és hogy megvizsgálja, elég puha-e. Aztán dölyfösen így szólt: – Hol van a tea? A legjobb fajta? Az úrnőm csak olyan levelekből főzött teát iszik, amelyeket még az eső előtt szedtek le a fáról!

De Peónia mindent előkészített már. Miután a kis menyasszony már üldögélt egy darabig, úrrá lett rajta a kíváncsiság, és mivel csak nők voltak a szobában, félretette a fátylát. Nagy, fekete szeme végigjárt a helyiségen. – Ez lesz a szobám? – kérdezte magas, csilingelő hangján.

– Csend legyen! – szólt rá Csu Ma, és összeszorította az ajkát. – A menyasszonynak nem illik beszélni. Megmondtam neked, komisz leány!

– Igenis beszélni fogok! – mondta a kis menyasszony akaratosan. – Különben is azt mondtad, hogy csak akkor nem illik, ha férfi is van a szobában.

Ezen mindenki nevetett, és ő is elnevette magát. Aztán észrevette, hogy Peónia ott áll a közelében. – Örülök, hogy te is itt leszel ebben a házban! – jelentette ki. – Nem vagy idősebb nálam, igaz?

– Tizennyolc éves vagyok, hölgyem! – mondta Peónia.

– Én is éppen annyi! – mondta a menyasszony, és tapsikolt egyet örömeiben, mire mindenki újra elnevette magát.

Aztán odahajolt Peóniához. – Mondd csak! Nagyon furcsa az anya?

Peónia megrázta a fejét, és a szája elé tette a kezét, hogy elrejtse a mosolyát.

– De mégiscsak idegen...! – erősködött Kuelian.

– Igen, de nem annyira, mint régen – mondta Peónia.

Ezra asszony tényleg nagyon megváltozott. Csendesebb lett, és nem mindig a saját akaratát helyezte előtérbe. Amikor Lea meghalt, benne is meghalt valami. Ezt mindenki észrevette, anélkül, hogy tudták volna, mire is véljék. De Peónia értette.

Váratlanul lépések hallatszottak az udvarból. Felnéztek, és ott állt előttük Dávid. Egyszerre nagy kavarodás támadt, hiszen nem most kellett volna megjelennie.

Csu Ma riadtan kiáltott fel. – A fátylad!

De Kuelian nem ért hozzá a fátylához. Helyette Dávidot nézte, az meg őt. A szobában mindenki megkövülten nézte, hogy mi történik, azt gondolván, hogy ez biztos valami idegen szokás.

– Tudom, hogy ami tesztek, helytelennek gondolhatják – mondta Dávid Kueliannak. Gyengéd volt a hangja, és szégyenkezés nélkül, sőt kifejezett örömmel tekintett rá. Kuelian nem felelt, csak bámult rá, mint aki elfeledkezett róla, hogy le kéne sütnie a szemét. Nézték egymást, majd Kuelian így szólt halk, elfulladás hangozva: – Én nem gondolom helytelennek.

– Akkor egyetértünk – felelte Dávid, majd egy hosszú pillantás után meghajolt, és kiment. Miután elment, Kuelian csak ült mosolyogva, akár egy kicsi istennő, és egy szót sem hallott Csu Ma rázúduló tirádáiból vagy az elfojtott kuncogásból a falak felől. Hagyta, hogy Csu Ma leengedje a fátylát, és ragyogó szemét, illedelmes mosolyát mögé rejtse.

Csu Ma közben tovább darálta a litániáját, majd kissé szórakozottan így szólt: – Nem helyes, ha a férfi túl korán meglátja a nőt – balszerencsét hoz a házasságra.

De senki sem hederített rá, mert Peónia idejét látta, hogy elkezdődjön az esküvő, és a tettek mezejére lépett. – Hadd vezesselek be a szalonba! – szólt a menyasszonyhoz. A törékeny teremtés felállt, kicsit nehezen a merev, skarlátvörös, hímzett szaténruha miatt, és Peónia karjára dőlt, míg Csu Ma a másik oldalról karolt bele. A többiek követték őket. A nagy szalonban Kung Csen várakozott, feleségével és fiaival az oldalán. A szoba másik felén Ezra, Ezra asszony és Kao Lien álltak magukban. Felmerült, hogy a rabbi is jelen legyen a ceremónián, de ma reggel, amikor Ezra elment meglátogatni az öreget, annyira kába és zavarodott állapotban találta, hogy félt volna a vendégek elé hozni. Inkább az Öreg Eli gondjaira bízta, akit idehozattak, hogy szolgálja. Ami Áront illeti, róla senki nem hallott azóta sem.

A Kung család sem a rabbit, sem Áront nem hiányolta. Mindannyian más és számukra természetes érzéssel figyelték a gyermekük bejövetelét. A fiúk kételkedtek a húgukban, főleg a fiatalabbik. A legidősebb fiú osztozott apja körültekintésében és felfogásában. A húgán keresztül Ezra háza többé már nem idegen. Ezrát kedves, jóra való embernek ismerték, amelletts gazdag is, és ennyi épp elég volt. Kung asszony higgadt volt és nyugodt, ő sosem erőltette meg magát annyira, hogy aggodalmaskodjon vagy túlságosan bonyolítson bármit. Mindössze annyit látott, hogy a lánya úgy mutat, ahogy kell, és hogy ez a házasság elég jó egy harmadik leánynak, noha titokban örült neki, hogy a két idősebb leány gazdag, kínai családba házasodott. Sikerült visszatartania az ásitását, miközben Ezra asszonyt bámulta, magában sajnálkozva, hogy milyen magas és milyen nagy az orra.

Egyedül Kung Csen dajkálta magában a szeretet, a kétely és a gyengédség érzéseit, ami valódi apává tette. Ó, az ó Kicsi Harmadikja! Ott nőtt fel a házában, de nem fordított rá nagyobb figyelmet, mint a másik két leányára. Most azonban, ahogy apró lépteivel betepegett a szobába, eszébe jutott, hogy kisbabaként milyen pirospozsgás és kacagós volt, hogy milyen ritkán sírt, és amikor járni kezdett, micsoda hisztirohamokat csapott, dobogott a lábával, ökölbe szorította a kezét, ő meg addig nevetett rajta, amíg abba nem hagyta a dühöngést. Eszébe jutott, hogy egyszer beleesett a halastóba, és ő, az apja emelte ki, aztán hagyta, hogy kisírja magát a vállán. Egészen átázta a csuromvizes ruhájával. Hozott neki egy karamellás almás pálcikát, hogy felvidítsa. Mikor már friss, száraz ruhában volt, nevetve kérdezte meg tőle: – Hogyan pottyantál bele a halastavamba?

– A halak húztak be! – erősködött a kislány, mire ő újra felkacagott.

Apró, bájos kis teremtés, az agya egy pillangóé, a lelke egy kismacskáé, de karcsú, gömbölyded alakja gyönyörű. Remélte, hogy a fiatalember kedves lesz vele és türelmes, és lopva megnézte magának. Dávid most illedelmesen, a menyasszonytól elfordulva állt, és Kung Csen az arcát fürkészte. Jóképű, dinamikus, intelligens... igen, és ahhoz

képezt, hogy még fiatal, talán kedves is, mondta magának. Aztán felsóhajtott. Merjük remélni, hogy ez a fiatalember nem un rá a pillangókra és a kiscicákra! Visszaemlékezett saját esküvőjének napjára, az örömrre, a reményre és a lassú csalódásra. De aztán jöttek a gyermekei, s ő megtanulta megérteni, hogy az élet sok mindenből áll össze, nem egyetlen szerelemből. Talán elég is annyi, ha a férfi kedves, a nő pedig szép.

Most Kao Lien lépett előre, mint közös barát, aki az esküvőt volt hivatalosan levezényelni, és áldást kért az ifjú párra. Felszólítására egymás után fejet hajtottak a két család, majd a falon függő kőtáblára vésett Szentírás előtt, aztán ittak a borból, és eltörték a cipót. A kínai szokásokon alapuló, kevert és kompromisszumos rítusok voltak ezek, semmilyen máshoz sem hasonlatosak.

Az esküvő rövid volt, és hamar túlestek rajta, aztán a menyasszonyt beültették a székébe, ahonnan jól lehetett látni, és mindenki megdicsérhette, de neki nem volt szabad felnéznie vagy megszólalnia, vagy akár csak tudomást venni bárkiről. Illendőségéből Dávid sem törődhetett vele, de azért titokban oda-odapillantott rá, és felhevült a vére. Valóban gyönyörű volt. Gyöngyös fátyla fonalai mögött felsejlettek finom, bájos arcvonásai és piros szája. Dávid sajnálta, hogy ilyen hosszú ideig kell a lánynak a nehéz, arany és ezüst díszítésű fejék súlya alatt ülnie, és magában megígérte, hogy ma este, amikor leveszi róla, megnyugtatja és megkérdezi, nem fáj-e a feje. Aztán, amikor néhányan észrevették a pillantásait, és heccelni kezdték türelmetlenségéért, elszégyellte magát, és nem mert többet ránézni. Hagyta, hogy elvezessék a borokhoz meg a sok ínycséséghez.

Az utcára néző hatalmas kapuk tárva-nyitva álltak, és bárki bejöhett, hogy a ház összes udvarán felállított asztaloknál fogyasszon. Több százan özönöltek be, hogy mohón és hangos hálálkodással egyenek. Ahogy járt-kelt az asztalok közt, Ezra óriási, disznóhússal megrakott tálakat látott a halak, szárnyasok és vadhúsok között, de nem szólt egy szót sem. Volt bárány is a mohamedánoknak, hogy hadd egyen mindenki a maga vallásának megfelelően.

Így telt el az esküvő napja, hatalmas lakomázás, muzikaszó és nevetés közepette. Kung Csen és Ezra a bor mellett áldomást mondott magukra és az unokáikra, aztán Ezra asszony meghívta Kung asszonyt. A két nő ma találkozott életében először, és kölcsönösen furcsának találták egymást. De mindketten megfogadták, hogy a legjobb formájukat hozzák. Kung asszony magában azt gondolta, hogy Ezra asszony nő léte túl kemény, és remélte, hogy nem túl heves vérmérsékletű. Ugyanakkor elismerte, hogy nagyon igyekszik, hogy kedves legyen hozzá, s noha mindkettőjük számára fárasztó volt a nap, mégiscsak vége lett valahogy.

Amikor eljött az éjszaka, és a fiatal párt betuszkolták a szobájukba, mindenki elbúcsúzott, s a ház újra elcsendesedett. A szolgálók ki voltak merülve, és az ünnepi lakomától eltelve hamar elbóbiskoltak. Vang Ma egyszer-kétszer felnyögött az ágyában. Amikor az Öreg Vang megkérdezte, hogy fáj-e valamije, ezt felelte: – Csak a hasam fáj. Háromszor annyit ettem az édes-savanyú pontyból, mint kellett volna.

– Ami engem illet, én annyit ettem, amennyi jólesett, és csak merne a gyomrom panaszkodni! – felelte az Öreg Vang.

– Ó, hát te igazán remek fickó vagy – mondta Vang Ma keserűen. De az Öreg Vang már mélyen aludt.

Peónia szobája csendes volt. Hamar otthagya a társaságot, és bement a jegyespár szobájába. Már korábban elvégezte az utolsó simításokat, virágot tett a vázába, elhelyezte a friss gyertyákat, az ezüst vízipipákat, egy tál aprósüteményt, forró teát, egy tányér késő őszi, rózsaszín-sárgás barackot. Az ágy függönyét pézsmával illatosította, és bársonypárnát terített a zsámolyra a nagy ágy elé. Amikor már kifogyott az ötletekből, meggyújtotta a gyertyákat, megállt és körülnézett a szobában. Nem volt neheztelés a szívében. Nem, ő tudta a sorsát, és hogy mire született, és hálás volt, hogy az élete itt van, hogy bármelyik nap bejöhethet ebbe a szobába, még ha csak szolgálni is.

Amikor kiment, a szobára csend borult. Csu Ma törte meg néhány percre, amikor szuszogva és aggodalmaskodva behozta a kicsi menyasszonyt. De illetlenség lett volna ott maradnia, hiszen már közeledett a vőlegény.

– Ül le, kedvesem! – suttogta buzgón a menyasszonynak. – Amikor belép, ne nézzél fel! Engedd, hogy leemelje a fátyladat, de ne nézz fel! Amikor megkér, hogy nézz rá, vagy az állad alá teszi a kezét, vagy ha előtted áll várakozva, akkor lassan pillants fel – úgy, ahogy tanítottam neked. Utoljára kell a szempillákat felemelni és nagyon lassan. Ó, egek, vigyázzatok rá!

Csu Ma zokogni kezdett, és a ruhája ujjába törölte a szemét. De a menyasszony nem túrta. Dobbantott a lábával, és ellökte öreg dadusát. – Menj már, te hibbant! – mondta tisztán, érthetően. Csu Ma könnyei azonnal felszáradtak, és a szájalma is gyorsan elpárolgott.

– Ó, te pimasz leány! – füstölgött az orra alatt. – Remélem, lesz ereje elnászpángolni téged! – Szemét forgatva, összepréselt ajakkal elviharzott.

Néma csend volt a szobában, amikor Dávid belépett. Addig várt, amíg az utolsó hahota is csupán messzi visszhangként zengett a zárt ajtók mögött. Aztán kis menyasszonya felé fordult. Kuelian az ágyon ült, a széthúzott függönyök között, lába a zsámolyon szorosan összezárva, keze összekulcsolva az ölében, s a fátyol még mindig az arcába omolva. Dávid lassan, szóttlanul keresztülvágott a szobán, és leemelte a fejről a fejdísz, majd az asztalra helyezte. Aztán tétován megállt mellette, a szíve hevesen vert.

– Nem fáj a fejed? – kérdezte nyájasan.

Kuelian nem nézett fel rá. – De, egy kicsit – felelte. Édes és csilingelő volt a hangja.

Dávid állt, ő várt, rendíthetetlenül a földre szegezve a tekintetét. Most, hogy egyedül maradt, mégiscsak meg volt rémülve, és gondosan engedelmeskedett Csu Mának. És ha Dávid nem érinti meg, vagy nem szól hozzá, hogy megkérje, emelje fel a tekintetét, vajon legyen bátorsága, hogy ő maga emelje fel? És ha lesz, mikor illendő?

Mielőtt felelhetett volna magának, Dávid lehajolt, és a két kezébe fogta az arcát. – Ne beszéljünk ma este! – mondta. – Lesz idő beszélni holnap... és az összes elkövetkező napon.

– Igen – válaszolta Kuelian elhaló hangon. Érezte, hogy az arca felforrósodik a fiú tenyerében.

– Boldogok leszünk – suttopta.

– Boldogok leszünk – visszhangozta Dávid.

a

A lagzi csendben folyt tovább, éjfél utánig. Aztán Ezra már arra ébredt, hogy valaki sír. Annyira sokat evett és ivott, hogy amint ágyba került, azonnal mély álomba zuhant. Most olybá tűnt neki, mintha valami szomorú és fájdalommal teli dolog rángatná ki a békés nyugalomból. Morogva ébredt, s egy pillanatra nem tudta mire vélni, mit is hall. Aztán felismerte a hangot. Naomi zokog! Hogy megvigasztalja, a közelében aludt aznap éjjel. Ezra kikászálódott az ágyából, és bement a szomszéd szobába, ahol a felesége ágya volt. A sötétség lüktetett az elfojtott zokogástól.

– Naomi! – kiáltott fel, és odabotorkált az ágyhoz. – Mi a baj?

Naomi nem felelt, de tovább zokogott. Ezra az asztalhoz lépett, és meggyújtotta a gyertyát. A fény a felesége feldúlt arcára esett. Nehezeére esett elhinni, hogy ez ugyanannak a csinos nőnek az arca, aki olyan bátran látta el a kötelességét a fia esküvőjén.

– Naomi, beteg vagy? – kiáltott fel.

– Nem – zihálta. – Nem... csak... csak arra gondolok... mindarra, ami elmúlt! Ó, bárcsak halott lennék! Te is azt kívánod, Ezra, hogy bár halott lennék, én tudom! Szeretnél mindent elfelejteni.

Ezra leült mellé az ágyra, megfogta a kezét, és türelmesen simogatni kezdte. Valahogy érezte, hogy ez lesz az első azon hosszú éjszakák sorában, amikor ott kell ülnie majd a felesége mellett, szeretettel és türelemmel várva, hogy elmúljon a szomorúsága.

– Naomi, figyelj rám! – mondta álmosan. – Te is tudod, hogy mennyi boldogság vár ránk. Dávidnak gyerekei lesznek – képzeld csak el, a házunk nemsokára tele lesz unokával!

Naomi elfordította a fejét, mint aki nem fogadja el ezt a vigasztalást. – Megfogadtam magamnak, hogy ha egyszer meghalok, akkor az ígéret földjében leszek eltemetve.

– Hát ezen siráncozol! – kiáltott fel Ezra. Aztán eszébe jutott, hogy türelmesnek kell lennie. – Nos, drága feleségem, szeretnéd, hogy megígérjek neked valamit? Legyen. Ha úgy kívánod, amikor meghalsz, elvitetjük a holttestedet az ígéret földjére. Valahogy elintézem!

Naomi egy darabig hallgatott. – De ott maradsz te is mellettem? – kérdezte.

Ezra felsóhajtott. – Jaj, Naomi, neked megvan a magad elképzelése és csökönyös akarata, de azt nem hagyod, hogy én is úgy tegyek, ahogy neked tetszik. Nem, drágám, én majd hazajövök, egyedül, és itt fogok meghalni, és itt akarom, hogy eltemessenek – abban a földben, ahol az atyáim nyugszanak és oda, ahol a gyermekeim vannak.

Ezra asszony újra elsírta magát. – De Ezra, te zsidó vagy!

– Épp ezen okból – felelte higgadtan. – Itt még a talaj is kedves.

Azzal szeretettel és türelemmel tovább simogatta az asszonya kezét.

a

A legnagyobb csend Peónia szobájában volt. Amint ledőlt az ágyára, tudta, hogy nem fog elaludni. A nászéjszakán ébren fog feküdni, s a lelke abban a másik szobában, Dávid felett fog lebegni. De azért elvégezte a szokásos előkészületeket az alvásra. Gondosan megmosakodott, beillatosította a testét, megmosta a fogát, megfésülködött, és tiszta ruhát vett fel éjszakára. Egész nap képtelen volt enni, és úgy tett, mint aki túlságosan el van foglalva. Most, fejét a szaténpárnán nyugtatva, megengedte magának, hogy felidézze az összes részletet. Nem jutott eszébe semmi olyan, ami félresikerült volna, és emiatt pironkodás nélkül megdicsérte magát. Minden tál a megfelelő módon volt hideg vagy meleg, a borok a megfelelő hőmérsékletre lettek felmelegítve. Az ezüst és az ón szépen ragyogott, az elefántcsont tiszta volt, a fa szépen ki volt fényesítve, és még az ajtók mögött sem volt por. Épp abban a pillanatban, amikor az ifjú menyasszony elpilledt, ő már meg is jelent egy tál forró rizslevessel, és sikerült úgy intéznie, hogy senki se lássa, amint megeszi. Nagyon is tisztában volt vele, hogy a boldogsága azon múlik, hogy sikerül-e megnyernie magának Dávid feleségének szívét. Új úrnőjének meg kell tanulnia ragaszkodni hozzá, és rá támaszkodni. Sőt, még ennél is fontosabb, hogy neki kell ott állnia a feleség és a férj között, és közel hozni őket egymáshoz. Sem szóval, sem tettel nem szabad elválasztania őket, mert biztonsága az ő boldogságukon nyugszik – az ő boldogságukon és azon, hogy mennyire szorulnak órá.

Peónia okos volt, tisztán látta, mit tartogat a számára a jövő. Ismerte a nő adottságait – tudta, milyen kicsi is igazán, Dávidot meg olyan jól ismerte, akár a saját lelkét. Gyakran lesz rá szükségük, hogy Peónia megfoltozza a házasságuk szövetét, de soha nem szabad, hogy a tudatára ébredjenek, mennyire rá vannak szorulva.

Így feküdt ébren és gondolkodott, ahogy múltak az órák. Próbálta nem maga elé képzelni a másik szobát, ahol most történik meg a nász. Nem a mai este az ő feladata, mondta magának. Nem csak a mai éjszaka nyugalma, hanem az elkövetkező éjszakáké. Nem egy cselekedet vagy akár sok, ami számít, hanem az egész – és ezt világosan látta. Mindenkinek az élete azzal az egy élettel van összefüggésben, ami számára a legdrágább.

Így beszélt magának órákon át, ahogy ott feküdt és bámult állhatatosan a vaksötétbe. Aztán egyszer csak meghallotta a kakas kukorékolását. Elmúlt az éjszaka, és közeledett a hajnal. Peónia lelke felengedett. Felsőhajtott. Könnyek gyűltek a szemhéja alá, és a torkát szorongatta a sírás, de nem engedte, hogy kitörjön. Vége van, mondta magának. Most már alhatok.

X.

Ezra háza csendesen ébredt új életére. Kívülről úgy tűnt, hogy minden a régi kerékvágásban megy tovább. Lehet, hogy Ezra asszony esténként sírdogált, de reggelre mindig összeszedte magát, és a régi önmaga volt, attól eltekintve, hogy ritkábban jött ki a sodrából, és már nem beszélt olyan gyorsan, mint annak előtte. A fia feleségével a végletekig kedves és udvarias volt, s a fiatalasszonynak igazán nem lehetett oka panaszra az anyósával szemben. Ez meglepte Kueliant, és örömmel töltötte el, mert félt Ezra asszonytól. Minden ifjú feleség fél a férje anyjától, de Kuelian jobban félt, mint a legtöbben. Lusta, kényelemszerető, aprócska teremtes volt, aki megszokta, hogy kiszolgálják és kényeztetik, és eszében sem volt, hogy kitegye magát bármiféle fegyelemnek és kötelességnek. De Ezra asszony nem kívánt tőle semmit, sőt, szinte úgy viselkedett, mintha Kuelian nem is lenne a házban. Ha találkoztak, Ezra asszony megkérdezte tőle, hogy van, és vajon minden a tetszése szerint van-e. Mire Kuelian mosolygott, lesütötte a szemét, és azt felelte, hogy minden rendben van. Amikor rájött, hogy Ezra asszony nem kíván parancsolni neki, hatalmas kő esett le a szívéről, és idővel ugyanolyan pimasz és nemtörődöm lett, mint a saját otthonában.

Eleinte Peónia nem akarta elhinni, hogy minden ugyanúgy maradhat a házban a házasság után. Aztán napról napra rádöbrent, hogy tévedett, és látta, hogy a szülők ugyanúgy élnek, mint azelőtt, mint ahogy Dávid is, aki visszatért a régi életéhez. A beszélgetést, amit a nászéjszakán elhalasztott, örökre elhalasztotta. Nem telt bele sok nap, hogy rájöjjön, hogy kicsi felesége a napi szükségletein és kívánságain kívül semmi egyébről nem képes beszélni. De szeretett nevetni, ismert sok játékot, és a legboldogabb óráikat az ilyen játékok fölött töltötték, amiket sok nevetés között tanított neki. Ha nyert, olyan izgatott volt, akár egy kisgyerek, tapsikolt és körbetepegett a szobában elkötött lábacskaín. Dávidnak nagy keserűséget okoztak ezek a lábacskaik. Korábban sosem látott ennyire elkötött lábakat, mert ebben a zsidó házban Peónia lábait szabadon hagyták. Kuelian selyemcipőbe dugott apró lába a tenyerében is elfért volna, és egyik éjjel, amikor meg is fogta, szomorúan konstataálta, hogy így is van. – Kicsi baba! – mondta, mert így hívta a feleségét – hogy engedheted, hogy megcsonkítsanak?

Legnagyobb meglepetésére Kuelian sírni kezdett, félig a dühtől, félig a szánalmára válaszul, majd elhúzta a férjétől a lábát és a szoknyája alá rejtette. – Nem tetszik neked! – sírta.

– Szomorú vagyok miatta – felelte gyengéden. – Biztosan nagyon fáj neked!

– Most már nem! – jelentette ki az asszonyka.

– És miért nem hagyod szabadon? – kérdezte Dávid.

– Nem akarom, hogy megnőjön – felelte sértődötten. – Miért hagyjam kárba veszni minden fáradozásomat?

– Hadd nézzem meg, hogy mit lehet még tenni! – könyörgött Dávid, kiváltva Kuelian büszkeségét és szégyenlősségét.

– Nem, nem és nem! – sikoltotta. Aztán újra zokogásban tört ki, és olyan hangosan kiáltott Peóniáért, hogy a lány hanyatt-homlok sietett a szobába.

Ahogy Kuelian meglátta, kitárta felé a kezét, és könnyek csorogtak végig az arcán. – Látni akarja a lábfejemet! – zokogta, és csak akkor hagyta abba, amikor Peónia leült mellé az ágyra, megpaskolta a kezét, és eltakarta a lábfejét a selyemtakaróval.

– Jól van, jól, nem úgy értette! – nyugtatgatta a zokogó asszonykát Peónia.

Dávid az ágy mellett állt, és nézte őket. – Mondd meg neki, hogy csak segíteni akarok! – mondta Peóniának. – De az is igaz, hogy nem tetszik nekem az ilyen megnyomorított lábfej. – E szavakkal kísértált a szobából, Kuelian pedig Peóniába kapaszkodott, és keservesen zokogott a vállán. Peónia hagyta, hogy kieresse a könnyeit. Amikor a zokogás csillapodott, gyengéd és határozott hangon így szólt:

– Majd elmondom a fiatalúrnak, hogy nálunk miért szokás elköttni a nők lábfejét. Nem hibáztathatod azért, hogy nem tudja. Az ő népe szabadon hagyja a lábfejet. Náluk még a nők is szandált hordanak, mezítláb.

– Mint a parasztasszonyok! – kiáltotta Kuelian a könnyein keresztül.

– A szandál néha aranyból vagy ezüsből van, és ékszerekkel van kirakva – folytatta Peónia. – Most már fejezze be a sírást, kisasszony! Dávid kedves, jóságos, és amint megérti...

– De túl sok minden van, amit nem ért... – siránkozott az ifjú feleség.

Peónia nagyon türelmes volt. – Valahányszor nem ért valamit, küldess értem, úrnóm, és én majd elmagyarázom neki, hogy mit érzel.

Így nyugtatgatva és hízelegve megvigasztalta Kueliant, majd amikor már teljesen lecsillapodott, így szólt hozzá:

– Egy feleségnek a férje kedvében kell járni, kisasszony. Milyen másik férfit fogsz látni őrajta kívül? Majd én ápolom azt a lábfejet, úrnőm! Mindennap olyan kicsit fogok engedni a kötésen, hogy meg sem érzed, de ő elégedett lesz, ha azt látja, hogy engedelmeskedsz neki. És ha ő elégedett, akkor boldog leszel te is!

Kuelian kétkedve nézett rá. Felemelte még nedves szempilláját és Peóniára nézett.

– Én most is elég boldog vagyok – jelentette ki.

– Ha nem teszel a férjed kedvére, akkor el fogod veszíteni a boldogságodat! – erősködött Peónia.

Kuelian újra lesütötte hosszú szempilláit, és halkán így szólt: – De ötven pár új cipőm van... és egyik szebb, mint a másik!

Peónia felnevetett. – Úrnő, ha csak ez aggaszt, akkor lemásoltatom az összes pár cipőt, amid van, és újakat csináltatunk az új lábra.

Kuelian egy darabig hallgatott, Peónia pedig türelmesen várt. – Ne mondjam meg neki? – kérdezte, és úgy mosolygott rá, akár egy kisgyerekre.

Hosszú idő után Kuelian lassan bólintott, és újra eleredtek a könnyei. De nem panaszkodott, amikor Peónia visszajött egy lavór forró vízzel, és levette az apró fűzött cipőt, majd a szoros fehér harisnyát, aztán letekerte a hosszú pólyát. Még Peónia is elszomorodott, amikor a keskeny lábfejecske ott feküdt csupaszon az ölében. Mindkét lábfejet gondosan megvizsgálta, hogy mekkora a sérülés. Csu Ma nagyon buzgó volt, hogy a gondjaira bízott leány jól házasodjon, és ezért már nagyon korán elkötötte a gyermek lábát. A csontok elgörbültek és göcsörtösek lettek, de nem törtek el. Ezek a lábfejek már sosem lesznek épek, de még lehetnek szabadok. Ugyanakkor óvatosan kellett nekilátni, apránként haladva nap mint nap, különben a szabadság fájdalma ugyanolyan keserű lenne, mint az elkötése volt hajdanán.

– Örülök, hogy Csu Ma nincs itt – mondta hirtelen Kuelian. Csu Mának nem engedték, hogy vele maradjon, nehogy viták legyenek a többi szolgálóval a házban. Kung Csen meghagyta neki, hogy térjen vissza, és vigyázzon Lilige, a legkisebb leányra.

– Én is örülök neki – értett egyet Peónia. – Ha itt lenne, bizonyára rosszleszne neki, hogy a munkáját visszafordítják. Ha eljön, hogy meglátogasson, mondd azt neki, hogy az urad parancsolta.

Miután Peónia kiáztatta a lábfejet, és újra megkötötte egy kevésbé merev pólyával, játszott egy játékot az úrnőjével, aztán ahogy észrevette, hogy ásítózik, ágyba csalogatta és lefektette aludni. Csak azután ment el, hogy megkeresse Dávidot. Dávid engedett az anyja kérésének – amit titokban Peónia javasolt Ezra asszonynak –, és az esküvője napja előtt átköltözött ezekbe az új és nagyobb szobákba. Most a könyvtárszobájában ült, egy hatalmas, magas mennyezetű teremben, ahol a falak mentén, sűrűn rakott polcokon sorakoztak a könyvtekercei.

Elmélkedett. Ez volt a kedvenc szobája, de ide Kuelian sosem tette be a lábát. Tudott ugyan olvasni – ezt megtudta Dávid –, de fölösleges időtöltésnek vélte. Játsszani, csacsogni, Kiskutyust heccelni, az aranyhalakat nézegetni, nagy dérrrel-dúrral nekilátni a látszathímzésnek, megkóstolni édességeket, beleharapni és a felét otthagyni, ezek voltak az ő elfoglaltságai. Dávid ezt felismerte, mégis elbűvölte az a kecsesség, ami áradt belőle, bármit is csinált.

Az esze azt súgta neki, hogy Kuelian gondolkodása gyermeteg, és a lelke mélyen alszik, de a szeme táplálékával jóllakott a szíve. Puha hújának kerekdedsége, törékeny csontjai, amelyek oly finomsággal voltak beborítva, apró dereka és keskeny csuklója, a nyakszirtje domborulatának gyönyörűsége, a torka és a melle tisztasága, a bőre illata és finom lehelete, a végtelen kecsesség, ami minden mozdulatából áradt – mindez a maga módján nagyon is drága volt Dávid számára. Kuelian biztosan tartotta őt kis keze pátozával és megnyomorított lábacskaival, az elbűvölő szemével, a nevetésével és engedékeny testével. Nem volt ez szerelem – milyen hamar rájött, hogy nem az! De azért valami volt, édes és tele élvezettel.

Ekképpen elmélkedett a feleségéről, amikor belépett Peónia. Észrevette, hogy milyen hangulatban van, és úgy tett, mint aki csak azért jött, hogy feltöltse a teáskannát és megnézze, forró-e még. – Hoznom kell friss teát, ez már kihűlt – jegyezte meg, ahogy tette minden este, amióta Dávid az eszét tudta. Most alig hallotta meg, és nem is válaszolt neki.

Peónia ránézett és folytatta: – A kisasszony megkért, hogy mondjam el neked, miért lett elkötte a lábfeje – mondta.

– Tudom, hogy ez egy kínai szokás – felelte Dávid, anélkül, hogy felnézett volna.

– Ostoba szokás – ismerte el Peónia. – Hogy honnan ered, azt nem tudom. Egyszer azt olvastam, hogy az egyik császárt elbűvölte egy szeretett asszony apró lába, és ezért az összes nő, aki hallott erről, megpróbálta kicsivé tenni a lábát. Azt is hallottam, hogy ez a szokás nagyon régen kezdődött, amikor a férfiak otthon akarták tartani a

feleségeiket. Ki tudja, melyik az igaz? De most már szokás, és a kicsi láb sokat ér egy házasságnál. Nem hibáztathatjuk kisasszonyomat, hogy behódolt az idősebbek előtt.

– Én nem hibáztatom – felelte Dávid.

Peónia folytatta. – Arra kér, hogy mondjam el, sajnálja, hogy sírt, és megengedi nekem, hogy mindennap egy kicsit szabadabbá tegyem a lábfejét, míg olyan szabad nem lesz, amennyire csak lehet.

Dávid most már felnézett. – Peónia, ezt te akarod és nem ő.

– De ő is hajlandó rá... – felelte Peónia, és félrenézett.

– Jaj, Peónia! – mondta Dávid. – Jaj, Peónia! – Valami furcsa magány tört rá, és kinyújtotta a kezét, hogy megfogja a lányét. Az hagyta, hogy egy kicsit ottmaradjon a keze gazdája tenyerében. Ahogy elfordította a fejét, elkapta Dávid szeretettel teli pillantását. Amikor észrevette, szelíden elhúzta a kezét, és felemelte a teáskannát.

– Hozok forró teát, fiatalúr! – mondta kedves, hűvös hangján, majd elment.

Dávid csak ült, várva, hogy visszatérjen, és azon tűnődött, hogy miért nem olyan boldog, mint amennyire szeretné. Peónia segíthetne rajta, ahogy mindig is segített, de nem tudta, hogy pontosan mit is akar tőle. Hogyan tudná szavakba önteni azt a szomorúságot, amit érez, de ugyanakkor azt is közölni vele, hogy közben mégis kincs a számára kicsi felesége? Miközben ezen mélázott, bejött az Öreg Vang a teáskannával.

– Peónia kért meg rá, hogy hozzam ezt be, fiatalúr! – mondta. Letette az asztalra. – Öntsek ki egy csészével? – kérdezte.

– Hagyd csak! – mondta Dávid. – Majd töltök magamnak, ha szomjas leszek. – Figyelte, ahogy az öreg kimegy, és egy darabig még elgondolkodott. Vajon miért nem jött vissza Peónia? Biztosan nem azért, mert megfogta a kezét. Gyakran tett így. Egy kicsit még üldögélt, és miután sem a szomorúsága nem enyhült, sem a magánya nem oszlott el, felsóhajtott és felkelt, majd bement a hálószobába, ahol a kicsi kincse már várt rá.

a

Ezra háza hozzáidomult az új életéhez. Mondhatták volna, hogy egy kicsi nő a házban nem változtathatja meg a generációk törvényszerűségeit, mégis volt egy nagy változás: Ezra asszony, aki elhatározta, hogy nem fog hibát találni a fia feleségében, nem talált hibát a fiában sem. De Dávid jól tudta, hogy az anyja megtartotta a régi szokásait. Amikor az ünnepnapok eljöttek, a ház szép finoman visszaereszkedett a múltba. Elvégezték az ősi rítusokat, elkészítették és megették a hagyományos ételeket. Ám a zsinagógába nem jártak többé. Már nem állt rabbi Mózes széke előtt, hogy felolvassa a szent Tórát. A hatalmas, piros szaténsátrat, amely az emelvény fölé magasodott, ahol a szék állt, összehajtogatták és eltették. A nyugati falakon még mindig ott függtek a kőtáblák, amelyekre tiszta aranybetűkkel fel volt vésve a Tízparancsolat, de senki nem járt oda, hogy elolvassa a feliratokat. Ezra asszonyt nem vitte rá a lélek, hogy egyedül elmenjen, Ezra pedig nagyon elfoglalt volt. Aláírták a szerződéseket Kung Csennel, és a nevük hatalmas fekete bársonybetűkkel már együtt szerepelt a piros selyemlobogókon, amelyek kint lógtak az üzlet ajtaján.

Egy második karavánt is hozzáadtak ahhoz, amelyet Kao Lien minden évben elvezetett nyugatra, és Ezra megvette az Indiából érkező hajók rakományait is – pamutot és elefántcsontot, ezüstöt és ékszereket –, s a szárazföldön át délre hozatta őket. Cserébe kínai selyemfonalat küldött Indiába Kung Csen boltjaiból, amit ott újjászóttek, olyan füstfátyollá, amelyet imádtak az indiai hölgyek, és amit a kínai szövőszékek nem tudtak megszöni.

Már arra sem volt ember, hogy a zsinagóga kapuját őrizze. Eli, a kapus a tébolyodottan mosolygó, öreg rabbiról gondoskodott, aki senki másra nem hallgatott. Éjjel-nappal mellette volt, mert a rabbinak nem volt szabad egyedül bóklásznia a házban, nehogy megrémisze a szolgálakat.

A városi zsidók, az a kétszáznál kevesebb lélek, aki megmaradt, éltek az életüket, és elfelejtették, hogy kik is valójában. Ám Ezra asszony a maga házában megtartotta a népe ünnepnapjait. Magányos ünneplés volt ez, mert csak ő, Ezra és Dávid ettek keletlen kenyéret pészahkor.

A fia esküvője utáni első pészahkor még úgy rendelkezett, hogy terítsenek meg a feleségének is. Amikor Dávid egyedül jelent meg, az anyja a régi indulatos tekintetével nézett rá.

– Hát a menyem nem jön? – kérdezte.

Dávid nagyon csendesen foglalta el a helyét. – Azt mondja, hogy fél idejönni – felelte.

– Fél?! – kiáltott fel Ezra asszony. – Micsoda badarság ez már megint?

– Attól tart, hogy a mi szent ételünk megbabonázza a lelkét – felelte Dávid. Aztán furcsa mód így folytatta: – Nem fogom rákényszeríteni, anyám. Lehet, hogy igaza van.

Volt valami szigorú tekintetében, ami lehűtötte Ezra asszony szívét, és nem szólt többet. Büszke feje lehanyatlott, a szeméből kitörölte a könnyeket, de nem kesergett hangosan. Milyen mélyre süllyedt a népem! – mondta magában. Néhány más házban talán még imádkoznak a családok magukban Jahve előtt, s talán egy-két évig így is tesznek még, de a legtöbben, jól tudta, még az egyszerű imákat is elfeledték, és a szent napok éppúgy teltek el, mint bármelyik másik – munkával és vigasságban.

a

Addig, amíg az édesanyja életben volt, Dávid semmilyen látható jelét nem adta az elégedetlenségének. Első fia egy évvel az esküvője napja után született meg, és Kuelian, aki a szülés előtt meglehetősen ingerlékeny volt, könnyedén megszülte a gyermeket, noha sok jajveszékelés és sikoltozás közepette. Amikor látta, hogy fiú, abbahagyta a kiabálást, és kedvenc ételeit követelte. De nem volt hajlandó szoptatni a gyermeket, és keríteni kellett egy szoptatós dajkát. Ezen Ezra asszony egy pillanatra felháborodott.

– Mindenképpen kínai tejet kell innia ennek az unokának? – kérdezte Ezrát.

Ezra bánatosan mosolygott. – Az anyja teje is kínai lenne, drágám – felelte.

Ezra asszony kissé megütközött a saját butaságán, és elnémult, Ezrának pedig nem volt szíve emlékeztetni rá, hogy ő maga is kínai édesanyja tejét itta. De aztán látta, hogy Ezra asszony még az unokáját sem képes szeretni. Amikor a következő évben Kueliannak még egy fia született, csak bólintott egyet, miután Vang Ma közölte vele a hírt.

Ezra asszonynak elment az életkedve. Mindannyian látták ezt, és mindnyájan a maguk módján szomorkodtak emiatt. Ez az erős asszony volt a ház központi pillére, és most ez a pillér omladozott. Elvesztette az étvágyát, és panaszkodott, hogy nem alszik jól. Amikor kettesben volt Ezrával, gyakran megkérdezte tőle, vajon mit ronthatott el az életében, hogy nem úgy végződik, ahogy remélte.

– Nem arról van szó, hogy elrontottál valamit, drága Naomim! – mondta neki Ezra. – Talán csak nem jó álmokat szőttél.

– Mindig engedelmeskedtem Isten akaratának – felelte némileg elkeseredve. Ezrának nem volt szíve azt mondani, hogy vajon az ő akarata hányszor esett egybe Istenével, így csak ennyit mondott: – Ó, és ugyan ki tudja megmondani, hogy mi Isten akarata?

Mialatt Ezra asszony állapota fokozatosan romlott, a rabbi hirtelen elhunyt. Ahogy egyre inkább megbomlott az elméje, úgy lett férfiból gyermekké, majd gyermekből az emberi lénynél is alacsonyabb lényé. Ha az Öreg Eli nem tartotta rajta a szemét folyamatosan, akkor bármit felvett a földről, és megette. Így egyik nap valami piszkot evett. Nem az éhségtől, hiszen Ezra bőségesen táplálta és télen meleg ruhát adott rá, nyáron lengét, hanem valami régmúlt éhség emléke következtében. A piszok megmérgezte, és egy napon belül meghalt a kínzó kolerában. Nem értette, hogy mi az a fájdalom, amit átél, és könyörgött, hogy Ezra asszony – akitől most úgy rettegett, mint a leghatalmasabb lénytől, akit ismer – könyörüljön meg rajta.

Ezra asszony mélyen meggyászolta, hogy így kellett látnia, és legszívesebben mellette maradt volna, hogy megvigasztalja, de Ezra rettegett a kórtól, és megtiltotta neki. Az öreg rabbi úgy halt meg, hogy csupán Eli volt mellette. A felesége, Lea anyja mellé temették el a sírkertben. Akik megmaradtak a városban a népéből, meggyászolták a halálát, és sírva, jajveszékelve, darócba öltözve követték a koporsóját, port szedtek fel az útról, amelyen haladtak, s a fejükre szórták. Mindannyian tudták, hogy a rabbi halála valamiképp a saját halálos ítéletüket jelenti. Úgy emlékeztek rá, amilyen fiatalkorában volt: milyen jó volt, milyen erős, és milyen ünnepélyesen kérte őket, emlékezzenek az Istenükre, az Egyetlen Igaz Istenre. Most, hogy már nincs többé, ki fogja emlékeztetni őket? Nem volt senki, aki akár a Tórából tudott volna olvasni a sírjánál. Áron, a fia még mindig nem került elő, és a rabbit úgy temették el, hogy nem volt rokon, aki meggyászolta vagy átvette volna a feladatát. Dávid is ott állt, tartózkodóan és némán. A szíve komor volt, de nem sírt. Nem hajolt le földdarabért, és darócot sem viselt.

Az egyik nap, a temetés után, Ezra asszony magányosnak és szomorúnak érezte magát, és úgy döntött, hogy elmegy egyedül a zsinagógába. Eli visszatért, hogy őrizze a kapukat, s ő elindult a hordszékén, Vang Ma kíséretében. Amikor Eli meglátta Ezra asszonyt, egészen zavarba jött, és könyörgött neki, hogy ne menjen be a zsinagógába.

– Várja meg, asszonyom, amíg legalább felsöprom a padlót – esdekelt. – Mózes székén vastagon áll a por, és szégyelleném, ha meglátná.

De Ezra asszony nem engedett. Nagyon messziről jött, és nem lehetett eltántorítani. Eli vonakodva belehelyezte a kulcsot a hatalmas zárba, és még egy pillanatra zárva tartotta a kaput.

– Kérem, ne hibáztasson engem, asszonyom! – könyörgött. – Már ilyen volt, amikor visszajöttem.

Nagyon kelleetlenül nyitotta ki az ajtót, Ezra asszony belépett az udvarba, Elivel a nyomában. Először nem vett észre semmi változást, kivéve, hogy a szelek befújták a port, és hogy a lehullott levelek a fák alatt rothadtak. De miután keresztülment az utolsó udvaron, és felment a teraszra, majd odaért a zsinagógához, meglátta a változást. Eltűnt a két kőoroszlán, amely a hatalmas bejáratot őrizte, eltűntek a vasurnák, az ajtókból a függönyök, és miután belépett, észrevette, hogy a gyertyatartók sincsenek a nagy asztalon, sem az ezüsttál a kézmosáshoz. A különálló asztalok, amelyek a tizenkét törvénytekerceszt őrizték, szintén nem voltak ott, ahogy a Mózes törvénytekercese fölött függő finom selyemfüggönyöket is leszaggatták.

Ezra asszony egyik veszteséget bámulta a másik után. A torkán akadt a szó. Csak állt a zsinagóga közepén, kereste a jól ismert tárgyakat. Aztán a tekintete a nyugati falra esett, és ott látta meg a leggonoszabb lopást. Kikaparták az aranyat annak a Tízparancsolatnak mélyen bevéselt betűiből, amelyet maga Jahve adott át Mózesnek. Ezt látva Elihez fordult és hangos kiáltással szólt hozzá:

– Ki tette ezt?

Eli lehorgasztotta a fejét. – Asszonyom, félek elmondani – motyogta.

– Van még más is? – kérdezte.

Eli némán az ajtóra mutatott. Újra kivezette Ezra asszonyt, végig a falak mentén, és akkor meglátta, hogy nemcsak a zsinagóga belsejét tették tönkre, de még a téglákat is kivették a falból a tolvajok. Ezek különleges fajtájú téglák voltak, újonnan készítették a nagy áradás után, amikor a víz kétszáz éve ellepte a várost. Finomabbak voltak, mint bármelyik más téglá, mert azzal a titkos eljárással készültek, amelyet az őseik sajátítottak el még az egyiptomi rabszolgaság idejében.

– Nemsokára már csak a zsinagóga marad meg – siránkozott Eli. – És egy napon majd, amikor a viharos szél dél felől ideér, romok és kőtörmelékek fognak zuhogni szerteszét.

Ezra asszony sokáig egy szót sem tudott szólni. Az egyik szomorú tárgytól ment a másikig. Vang Ma, aki kint várakozott, megjéjdt, és elindult, hogy megkeresse.

– Asszonyom, pihenjen egy kicsit! – szólalt meg. – Minden templomban vannak tolvajok.

Ezra asszony Elire támadt. – Miért nem jöttél, és mondtad el ezt már jó ideje?

– Asszonyom, én sem tudtam! – esedezett az öreg. – Sem éjjel, sem nappal nem hagyhattam el a gazdámat, és senki nem jött el a népünkől, hogy elmondja, mi történt.

– Képtelen vagyok elhinni, hogy bárki lopni merészelt volna Jahve házából, kivéve, ha valaki az orruknál fogva vezette őket! – jelentette ki Ezra asszony.

Furcsa gondolat fészkelte be magát a fejébe. De nem mondta ki hangosan ez előtt a két ember előtt, mert nem voltak vele egyenrangúak. – Hazamegyek – mondta –, te pedig tartsd nyitva a szemed, Eli! Jó, ha mindenkinek a tudomására jut, hogy követelni fogom a kínai előljárótól, korbácsolja meg a tolvajokat és zárja őket kalodába, hogy az egész nép láthassa, ahogy kikötve éheznek.

Ezekkel a szavakkal hazament, a szíve keserűséggel volt tele, és nem is tudta megvárni, hogy Ezra és Dávid hazaérjenek. Elküldte az Öreg Vangot azzal az üzenettel, hogy menjenek haza. Vang Ma a sajátját is hozzátette: mindenképp jöjjenek, mert attól tart, hogy az úrnője beteg. Ahogy ezt meghallotta, Ezra azonnal kihívatta Dávidot az irodájából, és hazasiettek. Ott találták Ezra asszonyt, aki már türelmetlenül várt rájuk, és amint meglátta őket, hangos zokogásra fakadt. Nem könnyen tudták kihámozni, miféle baj történt, és ha nincs ott Vang Ma, aki forró teát tartott az úrnője ajkához, akkor nem értettek volna egy szót sem az egészből.

Miután mindent elmondott, Ezra asszony egyszer csak abbahagyta a sírást. Eljött az ideje, hogy hangot adjon a gyanújának. – Jól tudom, hogy akármennyire is rongyos lett a népünk, nem mernének lopni Jahvétól – jelentette ki.

A két férfi várta, hogy mi lesz a következő gondolata. – Ide figyeljete! – folytatta Ezra asszony. – Egyetlen ember van, aki képes lehetett erre, és az Áron. Meg kell találni, Ezra! Valahol itt bujkál a városban, és ő irányítja a tolvajokat. Hogy Isten átka sújtana le rá!

– De hogyan találjam meg? – mordult fel Ezra.

– A kínaiak meg tudják találni a tolvajokat – erősködött Ezra asszony.

– A városban van valaki, akit a tolvajok királyaként emlegetnek – mondta Dávid. – A nevét ismerik a bíróságon, ahol évente tiszteletét teszi. Rajta keresztül meg lehetne találni Áront.

– El tudod ezt intézni, fiam? – kérdezte Ezra.

Dávid lehajtotta a fejét. – Szomorú feladat – mondta röviden –, de igen.

Így aztán Dávid lefizette a kenőpénzt az előljáróságon, hogy találkozhasson a tolvajok királyával. Megállapodtak, hogy egy bizonyos napon a férfi odajön egy távoli teaházba a város szélén, a gomblyukába tekert piros szalagról lehet majd felismerni, és valahol a ház belsejében fog ülni, hogy ne legyen könnyű észrevenni. Kikötötte, hogy Dávid egyedül jöjjön. Amikor Ezra asszony erről tudomást szerzett, nagyon megijedt, és ragaszkodott hozzá, hogy Eli is kísérje el, és álljon az ajtó közelében láthatatlanul. A kínaiak közül senki sem tudta, hogy mi zajlik, mert Ezra, Dávid és az anyja is szégyellték miatta magukat.

Amikor eljött a nap, Dávid odament a kijelölt helyre, ahol a férfi várt. Vékony, sima arcú ember volt, fekete selyemruhát viselt, és kezében egy csésze teával ült az asztalnál. Ahogy leült, és köszöntötték egymást, Dávid tekintete a kezére tapadt. Olyan volt, akár egy menyété – keskeny, vékony és hosszú. E kéz láttán Dávid az egész ember iránt undort érzett. Gyorsan rátért a mondandójára.

– Apám nevében cselekszem – mondta. – Ha megtaláljuk a tolvajokat, akik elvitték a téglákat, a szent edényeket és a selyemfüggönyöket és mindent, ami eltűnt a templomunkból, s ha mindezt helyre tudjuk állítani, akkor sokat fizetünk. De még akkor is fizetünk, ha csak megtudjuk, hogy mi történt velük, és ki az, aki lopni merészel a népüktől.

A férfi gonoszul elvigyorodott. – Közületek való! – mondta.

Dávid akkor már tudta, hogy az anyjának igaza volt. – Áron a neve – mondta.

– A nevét én nem tudom – felelte a férfi. – Mi úgy hívjuk, hogy Li, a külföldi.

– De ő egyedül nem lenne képes felemelni azokat a nehéz téglákat és hatalmas vázákat – mondta Dávid.

– Nem, de bátorságot önt azokba, akik segítenek neki – felelte a férfi vigyorogva. – Tartanak ugyan attól, hogy az idegen isten majd bosszút áll rajtuk, de ez a fickó azt ígéri nekik, hogy nem hárul rájuk semmilyen büntetés. Azt mondja, hogy ő a pap fia, és ismeri az összes imát.

– És hol van ez az ember? – kérdezte Dávid.

A férfi ravaszul mosolygott. – Ha elhozom neked őt, mennyi pénz üti a markomat? Ez nekem veszteség, te is tudod!

Undorral telve ugyan, de Dávid szerét ejtette, hogy hasonlóan fondorlatosan válaszoljon. – Nem érdekel minket, hogy látjuk-e a gonosz képét vagy sem – mondta. – Tartsd meg, ha akarod. De mostantól a zsinagógát szigorúan őrizzük, és így ugyanannyi lesz a veszteséged.

Így alkudozva Dávid ígért neki harminc ezüsttallért, és ezzel visszavásárolta az árulót.

– Egy kunyhóban lakik, egy házban, ami hatkapunyira áll innen – mondta neki a férfi. – Ha követsz, akkor megmutatom. De először látnom kell az ezüstöt.

– Nem hoztam ezüstöt – mondta Dávid. – Ismered apám házát, és hogy szerződésben állunk Kung Csennel, a kereskedővel. Bízhsz bennem.

Némi akadékoskodás után a férfi beleegyezett, felkelt, és együtt indultak el az utcán. Aztán rámutatott a kapura. – Nappal mindig itt van – mondta.

– Ma este kézhez kapod az ezüstöket! – mondta Dávid, majd átment az utcán, minden félelem nélkül bement a kapun, és egy hirtelen mozdulattal kitárta a kunyhó ajtaját. Áron ott kuporgott egy deszkákból összetákolt ágyon, egy szegényes kis szobában.

Dávid odament hozzá és megrázta. Mikor az meglátta Dávidot, felkelt, és mogorván megrázta magát. – Mit akarsz? – kérdezte.

Dávid csak bámult rá, és bár teljes szívéből gyűlölte, mégsem tudta megütni vagy megátkozni.

– Át kellene adnom téged a bíróságnak, hogy megkorbácsoljanak! – mormogta. – De mégis a mi népünk közül való vagy! Áron, hogy tehetted...?

– Nem tudom, miről beszélsz! – felelte a szemérmetlen gazfickó.

– Jaj, nagyon is tudod! – sóhajtott Dávid. Leült egy zsámolyra, és fejét a kezére hajtotta. – Örülök, hogy apád ezt már nem érthette meg. Örülök, hogy Lea halott.

Áron vakarózott, ásított, és nem szólt egy szót sem.

Dávid újra felállt. – Figyelj rám, Áron! Adok neked egy választási lehetőséget! Kaphatsz valami munkát a boltban, de mindig rajtad lesz valaki szeme. Ha nem fogadod el, akkor feladlak, és a városi börtönbe kerülsz.

Néhány perc gondolkodás után Áron úgy döntött, Dáviddal megy. Bár mindenhol gyűlölték, ettől a naptól fogva Ezra kenyerét ette, az ő levetett ruháit hordta, és egyik boltból a másikba vitte az üzeneteket Ezra és Kung Csen között. Senki sem bízott rá árut vagy készpénzt, és nem volt senki, akinek hitványabb lett volna az élete Ezra házában.

Ami Ezra asszonyt illeti, ő minden reményt feladott, tudván, hogy a zsinagógát sosem fogják újjáépíteni. Ezra vigasztaló szavai sem okoztak neki örömet.

– Nézd, Naomim! – mondta neki gyakran. – Mindened megvan, amitől egy nő boldognak érezheti magát. A fiunk az egyik legnagyobb tiszteletnek örvendő ifjú kereskedő a városban. Épp a minap történt, hogy Kung Csen így szólt hozzám: – Bátyám, a fiad megtakarította nekem az éves bevételem negyedét. – Hogyan? – kérdeztem. – Nos, felelte, az elmúlt tíz évben az ügyleteimben volt valahol egy hézag. Bárhogy is próbálgattam a fiaimmal, nem jöttünk rá, hogy hol a hiba. Tavaly még el is küldtem a legidősebb fiamat az északi fővárosba, hogy készítsen írásos másolatot minden megvásárolt és eladott áru papírjairól. Amikor visszaérkezett, nem találtunk tévedést, és mégis veszteségünk volt. De aztán odaadtam a másolatot a fiadnak...

Ezra asszony ingerülten szakította félbe. – Térj egyenesen a lényegre, és ne keverd az ő fiait meg az én fiamat. Mit csinált Dávid?

Ezra nem hagyta magát elkedvetleníteni. – Nos, a lényeg az, Naomi, hogy Dávid a számokból meg tudta állapítani, hogy a viszonteladó megváltoztatta a termékek árát!

Ezra asszony csupán halványan mosolyodott el erre, és Ezra komolyan aggódni kezdett. – Mondd meg, drágám, hogy hol fáj! – mondta.

Ezra asszony a fejét rázta. Aztán ránézett szomorú, barna szemével, és a mellére vonta a férje kezét. – Itt érzem nehéznek éjjel-nappal.

Ezra egy darabig némán ült, és aztán hatalmas áldozatot vállalva ajánlotta: – Elvigyelek nyugatra, Naomi... ahová mindig is el akartál menni? – Nem állt rá a szája az „ígéret földjére”, mert ő nem akart odamenni.

Ezra asszony jól ismerte a férje szívét, és újra a fejét rázta. – Túl késő már – mindössze ennyit mondott, és Ezra végül nehéz szívvel magára hagyta.

Talált rá alkalmat, hogy aznap meglátogassa Dávidot, és így szólt hozzá: – Segíts felvidítani anyádat, fiam!

Dávid felnézett a könyvelésből. – Apám, te is tudod, hogy nem lehet felvidítani – jelentette ki. Újra felvette a tollát, és tovább dolgozott. Aztán lassan így szólt, anélkül, hogy a tekintetét felemelte volna a számokról: – Ha kívánod, elviszem Palesztinába, hogy láthassa a Szentföldet. Akkor talán elégedett lesz. Eldöntheti, hogy ott akar maradni vagy visszajön velem.

Ezraának leesett az álla, amint ezt meghallotta. – És itt hagynátok engem? – kérdezte.

– Te is jöhetsz, ha akarsz, apám! – mondta Dávid kis mosollyal.

– No és az üzlettel mi lesz?! – kiáltott fel Ezra.

Dávid megvonta a vállát, és nem válaszolt. Ezra ránézett. Dávid nőtt, amióta megházasodott. Magasabb lett, erősebb és valahogy keményebb. Rövid, göndör szakállt növesztett, és már nem volt fiatal legény. Már kezdett túllépni a férfikor hajnalán.

– És mi lesz, ha nem jöttök vissza? – kérdezte Ezra furcsán.

Dávid nem nézett fel. Befejezte a sort, aztán megtörölte a teveszőr ecsetet, és ráhúzta a bronzkupakot. Aztán hátradőlt a székén, és végre szemtől szembe nézett az apjára. – Hogyne jönnék vissza, ha te és a fiaim itt vagytok? – felelte, és a szakállába mosolygott.

A feleségéről nem beszélt. Ezra észrevette ezt, de nem szólt semmit. – Még mindig dül a háború ott délen – dünnyögött. – Az angolok nem elégedettek... ránk kényszerítik az ópiumukat. Lehet, hogy bajba kerülsz, ha keresztülutazol Indián.

– Majd megmondom nekik, hogy nem vagyunk kínaiak – mondta Dávid.

– Jó, de akkor majd megkérdezik, hogy mik vagytok – folytatta Ezra. – Honnan tudhatnám, hogy annak jobban fognak örülni, ha megtudják, hogy zsidók vagytok?

Dávid erre nem tudott mit mondani. Ezra nehézkesen felállt, és most először érezte azt, hogy mivel a fia már nem fiatal, ő nyilvánvalóan öregszik. – Beszélj erről az anyáddal, fiam! – mondta. – Legyen úgy, ahogy ti ketten döntötök. Úgyis egyformán makacsok vagytok.

Dávid valóban beszélt az anyjával, és néhány hétre úgy tűnt, mintha az asszonyban feléledt volna a régi önmaga. Nem mondta ugyan, hogy megy, mégis úgy tervezgetett, mintha menne, és Dávid állandó készenlétben állt. Egyedül Kao Lien ellenezte a tervet.

– Nővérem nem lesz képes végigcsinálni az utazást – mondta Ezrának. – Még ha India felé megyünk is a tengeren, akkor is lesznek tájfunok az óceánon, és hosszú napok telnek el, miközben a hajó újra nyugodt vizeken evez. A szárazföldön meg csak rosszabb lesz. A muzulmánok gyanakvóak és ádázak, és nem felelhetek az életéért.

– Engedd, hadd menjen, ha így kívánja – mondta Ezra.

– És ha az úton meghal? – kérdezte Kao Lien.

– Akkor a fiam eltemetheti az édesanyját – felelte Ezra nehéz szívvel.

Az utazásra mégsem került sor sohasem. Valamikor, valamelyik éjjelen Ezra asszony, miután sokáig feküdt álmatlanul és egyedül, feladta a tervét. Dávid elviheti őt oda, de azonnal vissza kellene jönnie. Ezt tudta. Peónia aznap reggel jött hozzá a hírrel, hogy a menyé a harmadik babáját várja, és nagyon sokat sír, hogy a férje itt akarja hagyni ilyen hosszú időre az utazás miatt.

– A kis úrnőm túl hamar szülte a gyermekeit – mondta Peónia Ezra asszonynak. – Nyugalomra van szüksége ezután, s ezért azt mondtam neki, hogy a fiatalúr nem lesz távol tovább egy évnél, és mire visszatér, ő újra erős lesz és egészséges. De most beteg, asszonyom, és nyűgös. És nem engedi, hogy megvigasztaljam. Nem akarom ezzel zavarni, csak az unokái miatt mondtam el.

Ezra asszony jobb kezével elhessegette Peóniát, és nem felelt. De éjszaka ráébredt, hogy nem viheti el Dávidot a gyerekei mellől, és azt is tudta, hogy nem akar a ház falain kívül meghalni. Azt is kezdte érezni, hogy ez a nap már nincs olyan messze. A jobb mellében egy kemény csomó nőtt, és úgy érezte, mintha csápok állnának ki belőle, amelyek a bordáit és a tüdejét húzzák a válla alatt. Régen történt már, hogy először kitapintotta. Ez a valami most egyre nőtt, felemésztette a húsát, s ő napról napra soványabb lett. A sötétben fekvé sóhajtván mondott le az álmáról. Mít számít most már? A zsinagóga eltűnt, és mi értelme egy öregasszonynak hazavánszorogni, csak hogy meghaljon? A gyerekeit úgysem hozhatná magával.

Ezra asszony egy éven belül megadta magát belső ellenségének, és rengeteg kín és fájdalom közt a saját ágyában halt meg.

Ezra úgy érezte, hogy megszakad a szíve, és olyan díszes temetést rendezett, amelyet a város még sohasem látott. A hosszú menetben a megmaradt zsidók mindegyike darócruhába öltözött, és Kung Csen meggyőzte a gazdag kínaiakat, hogy olyan öszvéres kocsikban menjenek, amelyre fehér ruha volt rácsavarva. Maga Ezra tetőtől talpig fehérben gyalogolt, mellette Dávid ugyanolyan öltözetben, mögöttük Dávid felesége és a gyermekei, még az újszülött gyermek is, a harmadik fiú, akit Peónia vitt a karjában. Mögöttük haladt az összes szolga, Vang Ma vezetésével. A város népe tömött sorokban állt az utcákon, hogy lássák a menetet. Mindnyájan egyetértettek abban, hogy ennél díszesebb temetésre még sosem került sor, kivéve, hogy a ház, a hordszék és a szolgák papírmásait nem égették el a szellemvilágnak. Aztán az egyikük így szólt: – Ezek az emberek nem hisznek a képmásokban. Még a templomukban sincs képmás.

Ezzel mindnyájan egyetértettek. A zsinagóga nyugati fala leomlott egy nagy viharban, ami dél felől söpört végig a városon, és a kíváncsibbak odamentek, hogy bebámuljanak az idegen templomba, ami addig tilos volt. Igaz volt, tényleg nem voltak benne képmások.

A menet lassan vonult a városkapuhoz, keresztülhaladt rajta, és eljutott a zsidók sírkertjéhez. Ott megállt, és Dávid meg Ezra megálltak ketten a sír mellett. Dávid mögött állt a felesége, mellette Peónia, a harmadik fiúval a karjában, aki szünet nélkül bömbölt, amíg vége nem lett a szertartásnak.

Így mondtak végső búcsút Ezra asszonynak, de nem volt senki, aki felolvashatta volna a búcsúimát a sírja mellett.

XI.

Peónia nem tudta, hogyan éljen Ezra házában az úrnője nélkül. Hazajött a temetésről, megmelengette a síró kisgyereket, és odaadta a szoptatós dajkának. Első gondolata Dávid és az apja volt. Kuelian ki volt merülve, és panaszkodott, hogy nagyon fáj a lába, éhes és gyengének érzi magát, s a két kisfiú is sírt az éhségtől. Peónia szólt a cselédlányoknak, hogy szolgálják ki őket, míg ő Vang Mával együtt a két férfiről gondoskodik.

Azok mindketten elvonultak a saját szobájukba, így aztán Peónia Vang Mát Ezra szobájába küldte, ő pedig Dávidhoz ment be. Nem tudta, milyen állapotban találja, sírva vagy sem, de arra nem volt felkészülve, hogy egy kis köhécseles után ennyire nyugodt hangon szól majd ki neki, hogy lépjen be. Dávid a szoba közepén állt, épp a zsákvászon kabátot vette le magáról, amely alatt a szokásos selyemruhát viselte. Ma sötétkék ruhában volt, a nap komolyságának tiszteletére. Amikor felé fordult, Peónia látta, hogy bár az arca komor, nem sírt.

– Gyere be, Peónia! – mondta csendesen. – Már épp küldetni akartam érted.

Leült és a legnagyobb szeretettel nézett rá. – Ne várd meg, amíg megkérlek, hogy ülj le te is! – mondta.

Peónia leült és várt. – Ha tudnám, hogy miképpen boldogulhatunk nélküled, akkor nem hagynám, hogy furdaljon a lelkiismeretem. Mindnyájan önzően viselkedtünk veled szemben, én a leginkább. De az igazság az, hogy nélküled olyanok lennénk, mint egy csónak kormánylapát nélkül. Most, hogy az anyám elment... – Megtorpant, és összepréselte a száját.

– Nem óhajtok férjhez menni – mondta Peónia.

– Mindig ezt mondod – felelte Dávid. – De ez engem nem mentesít a kötelességem alól.

Peónia félresöpörte a problémát. – És mit akartál elmondani nekem?

Dávid felpattant, az ajtóhoz ment, és kinézett. A tél a végéhez közeledett, és lassan beköszöntött a tavasz. Aznap délután enyhe volt a levegő, és az udvarra néző ajtó nyitva volt. – Szeretnék elutazni – mondta.

– Elutazni? – ismételte utána Peónia. – És hová?

– Tudod, hogy anyámmal nyugat felé akartunk utazni, ősatyáink földjére. Szeretném most végigcsinálni ezt az utazást egyedül. – Kis hallgatás után hirtelen így folytatta: – Valami nyugtalanság van bennem.

– Valami nyugtalanság van benned – visszhangozta Peónia. Annyira meglepődött, hogy hirtelen egészen megzavarodott, noha tudta, hogy most össze kell szednie minden valamirevaló esztét.

– Valami rejtett bűntudatot érzek – folytatta Dávid. – Azóta van bennem, hogy Lea meghalt. Most pedig az anyám. Valahogy miattuk lenne ez az utazás.

– És itt hagynád az apádat? – kérdezte Peónia. Alig kapott levegőt, de igyekezett lecsillapítani magát.

– Nincs rám szüksége – mondta Dávid. – Megvannak a barátai... meg az unokái. Néha úgy érzem, hogy ő közelebb áll hozzájuk, mint én magam. És te is itt lennél, Peónia, meg Vang Ma is.

– De mi lesz a gyerekeiddel és az anyjuddal? – ellenkezett Peónia. – Hogyan vehetnék a vállamra ekkora felelősséget?

– Mindig is a válladon lesz, Peónia, akár itt vagyok, akár nem! – felelte Dávid.

Peónia most már nem tudta magában tartani a félelmeit. – Na és ha meghalsz az úton? – kiáltott fel. – Mi van, ha... ha megölnek? – Eszébe jutott a vékony pengéjű kard, ami azt a sok gonoszságot művelte az emberekkel távoli országokban, s még ebben a házban is, de nem merte kimondani. Az Öreg Vang elvitte a kardot a folyóhoz, és teljes erőből behajította a sárgán örvénylő habokba.

– Sok embert megöltek már – jegyezte meg Dávid halkán. – Nincs rá ok, hogy én miért ne tenném ki magam ugyanennek a veszélynek.

Mit mondhatott erre Peónia? Szíve szerint felkiáltott volna, hogy az ő kedvéért maradjon, hiszen Dávid volt az ő életének egyetlen értelme, aki ha nem térne vissza, ő sem lenne képes tovább élni. De félt belekapaszkodni ebbe a vigaszba. Dávid gondolatai nagyon messze jártak. Furcsa féltékenység lett úrrá Peónián, amelyet Lea halála óta nem érzett. A hosszú hónapok, évek során elfeledkezett Leáról, de most visszatért, szépsége teljében. Vajon Dávid emlékezik-e a szépségére? Mérlegelte, hogy szabad-e Lea nevét kimondania, és úgy döntött, hogy nem. Ha most Dávid Leára gondol, akkor azzal, hogy róla beszélne, egyszeriben idehoznák őt is ebbe a szobába, ahol most kettesben vannak. Hadd feküdjön csak Lea holtan! De mégis, mi lehet az az erő, amellyel még a síron túl is magához láncolja? Honnan fakad ez a lelkiismeret-furdalás Dávidban? Peónia nem tudott választ adni a saját kérdésére, úgyhogy

méltóságteljesen és csendesen felállt, jóllehet a lelkében viharok dúltak. – Legyen úgy, ahogy kívánja, fiatalúr! – mondta.

Legnagyobb meglepetésére Dávid ingerülten fordult felé. – Ne hívj így, Peónia! – csattant fel ingerülten. – Legalább ha kettesben vagyunk, akkor hívj a nevemen. Nem voltunk egymás testvérei egész életünkben?!

Milyen szavakkal ejthetett volna mélyebb sebet rajta? De Peónia nem engedhette meg, hogy látsszon rajta a megbántódás, így csak ennyit felelt: – Majd igyekszem észben tartani. Ne vágj bele az utazásba, csak akkor, ha mindenképpen muszáj. De ha muszáj, akkor igyekszem mindennek eleget tenni, amíg te távol leszel.

Azzal elment, még arra is módot találva, hogy nem mondja ki a nevét. Egy nap talán kimondja, de nem akkor, amikor épp Leára emlékezik.

A saját szobájába ment, és hosszasan tanakodott, mitévő legyen. Hallotta, hogy szölongatják, de bement a hálószobájába, elbújt az ágy függönye mögé, és ott kuporogva tovább gondolkodott egészen addig, amíg ki nem tisztult a feje. Igen. Elmegy Kung Csenhez, és ő majd segít neki. Ő biztosan nem fogja megengedni a lánya férjének, hogy elutazzon a nyugati országokba, ahonnan egy évnél hamarabb biztosan nem jön meg, vagy talán sohasem. A gondolatot tett követte, és Peónia újra kisurrant a Békés Menekülés Kapuján, amit Dávid esküvéje óta nem kellett használnia.

a

Kung Csen épp otthon volt, mert elfáradt a hosszú temetés után. A lakosztályában üldögélt, forralt bort kortyolgatott, s egy kis faszenes, vas parázstartóba bámult, amelyet inkább a kényelme kedvéért hozatott be, mintsem azért, hogy megmelegedjen mellette. Peónia azonnal bejutott hozzá, hiszen mindenki tudta, hogy Kung Csen lányát szolgálja.

– Üdvözöllek, uram! – szólalt meg Peónia halk, csengő hangon.

Kung Csen nyájasan pillantott karcsú, szürkébe öltözött alakjára, és eszébe jutott, hogy a temetésen ott állt a lánya mellett, karjában az üvöltő csecsemővel. – Ne áldogálj a jelenlétemben! – mondta neki. – Régóta ismerjük egymást. Emlékszel arra a reggelre a halastó mellett? – Nem mondta meg neki, hogy mit gondol, hogy milyen gyönyörű nővé érett azóta. Akkor még csak pirospozsgás leány volt, most viszont kész nő, kecses és öntudatos. Ha a szeméből el is tűnt a pajkos csillogás, helyette ott volt valamiféle tündéri nyugalom. Senki sem gondolta volna, hogy rabszolgálaný. Sokkal magasabb szintre emelkedett annál. – Miről szeretnél beszélni velem? – kérdezte.

Peónia kecsesen helyet foglalt, és összefonta a kezét. Persze ő sem mondta el, mit gondol. A férfi nagyon megöregedett, mióta a halastónál találkoztak azon a reggelen. Azóta csak távolról látta. Most sokkal vékonyabbnak tűnt, mint akkor. Kerek arca petyhüdt lett, és ritkás szakállat növesztett, ami egészen ősz volt. Ám a magasságából nem veszített, és a válla még mindig széles volt. Tudta, hogy mindegyik gyermeke megházasodott, bár Lilinek, az ágyasa kislányának csak egy vaskereskedő fiát tudta megnyerni. A gazdag családok nem óhajtották a fiukat egy olyan ágyas lányához adni, aki elszökött egy szolgálóval. Ez nagy fájdalmat okozott Kung Csennek, aki jobban szerette Lilit bármelyik gyermekénél.

– Uram, a leánya miatt vagyok itt! – mondta Peónia. – Miután ma hazaértünk a temetésről, bementem, hogy meleg ételt vigyek a gazdámnak, ami a kötelességem, és keserves kétségbeesésben találtam. Miután megkérdeztem, mi jár a fejében, azt felelte, hogy az a szíve vágya, hogy egyedül utazzon el ősei földjére. Az utazást valamikor még az édesanyjával közösen tervezte. Nem szóltam semmit, de eljöttem, hogy ezt elmondjam önnek, uram. Uram, ez az utazás legalább egy teljes évig tartana. De nem ez a legrosszabb az egészben. A muzulmánok nagyon vérszomjasak arrafelé, Kao Lien is megmondta az én szegény úrnőmnek, még mielőtt meghalt. Fialat gazdám veszélynek teszi ki az életét, ha elmegy. Aggódok az úrnőnk, az ön lánya miatt, és aggódok a gyerekekért is.

Kung Csen döbbenet hallgatta. – Hogyan lehetséges, hogy a fiú el akar menni zarándokútra, ha az apa nem? – kérdezte. – Nincs ennek olyan látszata, mintha a fiú nem tisztelné az atyját? Az apja nem szégyellné magát a mennyek előtt?

Peónia összeszedte minden bátorságát. Nagyon finom hálót készült fonní. – Uram, a mi fiatal gazdánk az édesanyja fia, Ezra urunk meg a mi népünkben való asszony fia. Az anya lelke mindig a fiúban van.

Kung Csen kezdte megérteni. Lassan bólintott, és a szakállát cirógatta. – Folytasd!

Peónia szerényen félrehajtotta a fejét. A hálót jól kezdte el fonní, de még nem volt készen. – Uram, ennél is többről van szó. Nem akarok senkit megbántani... de talán ön is emlékszik arra a fiatal hölgyre, akivel a fiatalúr egyszer el lett

jegyezve... vagy majdnem.

– Az, aki... – Kung Csen végighúzta hosszú mutatóujját a torka előtt.

– Igen.

– Dávid... khm... szerette őt? – kérdezte Kung Csen. Volt benne némi féltékenység a lánya helyett is, de nem mondta ki hangosan.

Peónia azonnal észrevette ezt a féltékenységet. – Azt, hogy szerette, nem mondanám – mondta habozva –, mert épp ebben az időben epekedett az ön lányáért, uram. De valami furcsa módon mégis küzdött a szívében egymással ez a két fiatal lány. Az idegen lány visszatartotta attól, hogy fenntartás nélkül tudja szeretni a mi kisasszonyunkat, aki most már a fiainak az anyja, ahogy őmiatta viszont nem tudta szeretni a külföldit, akit az anyja szeretett volna menyének. A kettő kölcsönösen elrontotta egymást a számára.

Kung Csen ezen elmélázott egy darabig. – És az a másik szebb volt, mint az én lányom? – kérdezte végül.

Peónia mérlegelte a választ. – Nem – mondta, majd hozzátette: – De bírt valami rejtett hatalommal Dávid felett. Ugyanazzal az erővel bírt, ami az anyjában is megvolt, és ő egyszerre szerette és gyűlölte is ezért. Amíg az anyja élt, addig lázadt ellene, és tartotta magát. De most, hogy meghalt, újra eszébe jut az a másik, és valahogy úgy érzi, hogy van egy kötelessége, amit nem teljesített, és emiatt nyughatatlan.

– És mi köze mindehhez az utazásnak? – kérdezte Kung Csen.

– Mindketten itt akarták hagyni ezt a földet, hogy visszatérjenek oda, ahol az őseik éltek.

Kung Csen egy darabig elgondolkodott. Eszébe jutott mindaz, amit megtudott a zsidókról s a hitnek arról a mágneses erejéről, amely visszahúzza őket arra a száraz földdarabra, ami egykor az övék volt. Az ő Kicsi Harmadikja semmiképpen sem szenvedhet, és nem maradhat özvegyen, kisgyermekkel, nőisége virágkorában. Mindenképp meg kell védelmeznie.

– A fiatalember nyugtalan – mondta a szakállát simogatva. – Mi sem természetesebb. Még sosem utazott. A férfiakon gyakran lesz úrrá a nyugtalanság a házasságuk első éveit után. Azt már jól ismerik, amijük van, de új látványokra vágynak. Jól is van így, utazzon, de a lányomnak, a gyerekeknek és neked is vele kell tartani. Kölcsönadom az öszvérfogataimat és a hajcsárjaimat, azután is, hogy megérkeztetek a folyón. Veletek mennek a szakácsaim, egészen az északi fővárosig. Majd megkérem a tartományi kormányzót, hogy küldje veletek néhány őret, figyelmeztetésül a rablók és a folyó menti kalózok ellen. Mindjárt itt a tavasz, kellemes lesz az utazás. Majd megkérdezem az apját, hogy az üzlet szempontjából lehet-e szükség az utazásra, és ez nincsen is kizárva.

Kung Csen nagyon elégedett volt magával, és előre-hátra ingatta a fejét. A gondolatai már előreszaladtak. – Igen, és mindenképpen lesz rá gondom, hogy valami különleges ajándékot küldjek az új császárnéknak, amit a nevemben átadnak, és üzenek a barátainak, hogy rendezzenek lakomákat a vejemnek, a Körtéskert Színháznak pedig kiadom az utasítást, hogy mutassanak be előadásokat neki meg a barátainak, akiket cserébe meg kell majd vendégelnie. Ki ne élvezné az északi fővárost? Az a legszebb város a világon. – Kung Csen képzelete egészen elérzékenyült. A parázsló szén fölött összedörzsölte a kezét. – Minden úgy van, ahogy lennie kell! – mondta. – A birodalmi bíróság hazatért a száműzetésből... visszatért Jeholból Pekingbe... s a főváros duzzad a jókedvtől. A fehér emberrel fegyverszünetet hirdettek az Indiából jövő ópium miatt, a lázadó keresztényeket pedig legyőzték a keleti tartományokban. Újra eljött az ideje a jókedvnek és a kereskedésnek.

Kezével a térdére csapott, és úgy ragyogott az örömtől, hogy Peónia is felderült. Felemelkedett, s az ő arca is elégedettséget sugallt. – Nagyszerű terv – jelentette ki. – Akkor hát várni fogok, amíg meg nem érkeznek hozzám a parancsok. – Meghajtotta a fejét, és hazament.

Kung Csen még üldögélt egymagában, a szakállát simogatta, és összeráncolt homlokkal bámult a tűzbe. És az ő Kicsi Harmadikja... ő vajon boldog? Valahogy biztosra vette, hogy az, hiszen minden évben szült egy fiút. Egyszer-kétszer megkérdezte az anyját, hogy ő mit gondol, de Kung asszony nemigen gondolt azokra a lányaira, akik elhagyták a házat, és egy másik családba léptek. Kung Csen magában hálás volt Peóniának. Ahol ő van, ott kétségkívül rendben megy minden.

a

Így történt, hogy egy szép késő tavaszi napon Dávid, Peónia rábeszélésére, nekivágott az útnak. Ő, a felesége, a gyermekei és Peónia mind felszálltak egy hatalmas hajóra, hogy elvitorlássanak az északi fővárosba. Mentek velük

cselédnők és szolgálók, két szakács, akiket Kung Csen választott, mert annak idején északról jöttek, és könnyörögtek, hadd láthassák viszont az otthonukat. Az örök egy kisebb hajón mentek előttük.

Ezra elszorult szívvel figyelte, ahogy kihajóznak, és előre rettegett a magánytól, ami rá várt, amíg vissza nem térnek. De mégsem merte volna hátrahagyni az üzletét, mivel Kao Lien nemsokára nyugatra vezeti a tevéit, és ki kell választani a rakományt a legjobb kínai áruk közül. Ráadásul, miután a fehér ember elhozta a békét Indiából, Ezra azt tervezte, hogy két megbízható kereskedőt küld oda, kínai árukat árusítani. Kung Csen még inkább rábeszélte, mondván, hogy a vesztesége igen tetemes lenne, ha Ezra nem küldené ki idejében ezeket a rakományokat, hogy cserébe legkésőbb a következő tél derekára megérkezzenek a nyugati áruk. Úgyhogy Ezra igyekezett a legjobbat kihozni a sorsából. Vang Ma és az Öreg Vang otthon maradtak, Kao Lien pedig odaköltözött Ezra házába az indulás előtti utolsó hetekre. Dávid megígérte, hogy hamarosan hazatér, Kung Csen pedig, hogy mindennap Ezrával ebédel, így aztán megtörtént az elválás.

A hajón eleinte hatalmas volt a kavarodás. A gyerekek sírtak a helyzet szokatlansága miatt, és nagyon megrémültek, amikor a matrózok nagy kiabálások és szitkozódások közepette eltolták a hatalmas hajót a partról, és kiaraszoltak a folyó közepére, hosszú bambuszrúd evezőket hasznáva, amíg a szél bele nem kapott a vitorlákba. A dadák nyugtatgatták a rájuk bízott gyerekeket, a kisbaba meg a szoptatós dajka mellére csimpszkodott, így aztán minden elcsendesedett. Peónia az úrnőjéről gondoskodott, és ügyelt rá, hogy kanapén üljön, hogy legyen teája és édessége, kicsomagolta a párnákat, a legyezőket, az ágyneműt, a parázstartó üstöt és minden egyebet, ami a nagyobb kényelmet szolgálhatja. Miután ezzel megvolt, utánajárt a szakácsoknál, hogy miket fognak készíteni napközben, mert kora reggel szálltak fel a hajóra. Csak akkor engedte meg magának, hogy lepihenjen és körülnézzen, amikor már megelégedve hallgatta a terveket. Látni akarta, hogy hol fognak egy ideig élni.

Hatalmas hajó volt, a folyóhoz képest mindenképp. Orra és a fara magasan kiemelkedett a vízből. Az orrára két hatalmas szemet festettek, a farára meg egy halfarkat. A matrózok két kicsi kabinban laktak a hajó farában. Velük voltak a feleségeik és a gyermekeik is. De ajtók zárták el őket a többiektől, és el is különültek. A gyerekeik derekára kötél volt kötve, hogy ha beesnének a vízbe, az anyjuk vissza tudja húzni őket, és Peónia kijelentette, hogy Dávid gyerekeire is kötni kell ilyen kötelet. Az egyik matróztól kért két tekercs puhább gyolcskötelet, de amint rákötötte a fiúk derekára, azok őrzöngve zokogni kezdtek, és nem hagyták, így aztán Peóniának nem maradt más választása, mint hogy a dadák lelkére kötötte, hogy a selyemövküknél fogva tartsák őket, és soha ne engedjék el egy pillanatra sem. Így a két cseléd egész álló nap folyamatosan el volt foglalva, és Peónia hálát adott az égnek, hogy a legkisebb gyermek még nem tud járni.

A matrózok kabinjai után a konyhák következtek, a szakácsok éjjel ott is aludtak. A konyhák kicsik voltak, de minden megvolt bennük, ami a finom ételek elkészítéséhez szükséges, és a szakácsok hamar munkába is álltak. Előttük voltak a család hálószobái, valamint a nagy, központi szalon, ahol napközben üldögéltek. Peóniának éjszaka itt kellett aludnia, mert a gyermekeknek és a dadáiknak kellett egy hálószoba, Dávidnak és a feleségének egy másik, és Peóniának nem maradt saját helye. Ez bizony kellemetlen volt, de azt mondta magának, hogy ha magányra lesz szüksége, majd kiül a szalon ablaka elé, ahol a fedélzet olyan keskeny volt, hogy a gyerekek úgysem jöhetnek ki, az úrnője pedig úgysem mer ott sétálni. Így aztán ez lett az ő helye. A szalon előtt széles volt a fedélzet, a padlója finom, lakkozott fából, amit sem a nap, sem az eső nem tudott megrongálni. Ez a lakk Ningpóból származott, aminek a népe híres a hajóiról és a tengerjáró flottáiról.

Így kezdődött el a sok-sok napon át tartó utazás. Peónia nagy örömmel nézett elébe minden napnak. Volt elég dolga, hogy mindenki életét felügyelje, és mégis voltak órái, amikor álmodozva üldögélhetett a maga kis helyén, s legfeljebb egy-egy matróz zavarta meg, ha átment a hajó orrából a farába és vissza, vagy ha a szél elült, és az evezőket kellett használni. De nagyon félt, hogy mi lesz, ha Dávidon úrrá lesz a nyughatatlanság. Dávid hozzá volt szokva a térhez és a sok udvarhoz. Vajon elég türelmes lesz-e, ha be van zárva egy ilyen hajóra a síró gyerekeivel és néha türelmetlen feleségével? Peónia eleinte félt, de aztán rájött, hogy nincs miért.

Mert Dávidot egészen lenyűgözte a táj, amely mellett elhaladtak. Néha annyira lassan úszott a hajó, hogy ő a parton tudott menni mellettük, és sok mérföldet gyalogolt így új földeken és tartományokban, amelyeket még sosem látott. Mindenhol udvariasan bántak vele, és amikor a vontatók megálltak pihenni, enni és teázni, ő kivitte az ennivalóját a partra, ahol a helyiek udvariasan beszélgettek vele, csak azt tudakolták, hogy melyik országból való. Amikor megmondta nekik a városa nevét, nagyon elcsodálóztak.

– Nem is tudtuk, hogy ott élnek külföldiek! – mondták neki.

– Én nem vagyok külföldi – felelte. – Abban a városban születtem, ahogy az apám is.

– De milyen országból jöttök az ősök? – kérdezték.

– A hegyeken túlról – felelte Dávid, mire bólogtak, és ezzel ki is volt elégítve a kíváncsiságuk.

Peóniával nem beszélt gyakran, mert nem is igen volt rá alkalom. Mindketten tudták, szavak nélkül is, hogy Kuelian nem venné jó néven, ha Dávid a szükségesnél többet érintkezne egy rabszolganővel. De néha, miután Peónia az úrnőjét már lefektette, és előrement a hajó orrába, hogy megmondja Dávidnak, hogy minden kész a lefekvéshez, a férfi elidőzött még mellette néhány percre, főleg, ha a hold is sütött.

Az egyik ilyen éjszakán Dávid így szólt Peóniához: – Az apám mindig azt mondta, hogy a te néped kedves hozzánk, de én magam csak most látom, milyen mély is ez a kedvesség. Ezek az emberek a folyó menti falucskákban és a part mentén nem ismernek engem, mégis üdvözölnek, és a fogadóiban vendégszeretően bánnak velem. Csodálkozom ezen a kedvességen.

– Nem minden ember egymás testvére az ég alatt? – válaszolt Peónia a bölcsék szavaival.

Dávid megrázta a fejét. – Ezek a jó szavak ott vannak mindenhol – felelte –, de nem mindenütt társulnak hozzájuk jó cselekedetek is.

Aztán bement, hogy pihenjen, Peónia pedig még álldogált egy kicsit egyedül a holdfényben.

Tényleg tisztességes ország volt. A folyópart mentén zöld volt a talaj, és nőtt az új rizs, és szinte mindegyik faluban virágoztak a barackfák, amelyek nappal rózsaszínek voltak, este hófehérnek látszottak. Távoli hegyek emelkedtek az ég felé, a víz aranylóan folydogált a hold alatt. Jó a táj, és jók az emberek is. Tény, hogy vannak rablók és kalózok a folyón, de ők mindenkit egyformán kirabolnak, függetlenül attól, hogy milyen színűek vagy formájúak. Az örökkel ez a család biztonságban volt, a kormányzó pedig egy zászlót is adott a hajósnak, amelyen az állt, hogy a Császári Udvarnak visznek ajándékot, és senki ne merészelje kirabolni őket.

Amikor minden elcsendesedett, Peónia bement a már üres szalonba, és kitekererte az ágytakarót, amit nappal eldugott az ágy alá, és előkészült az alváshoz. Jól aludt, a friss szellő kellemesen fűjdogált.

Így jutottak el egyik tartományból a másikba, és végül annak a kikötőnek a közelébe, ahol a folyó a Nagy Csatornába torkolt. A tengert nem akarták elérni, de a kis csatornahajókra sem akartak átszállni. Egy adott helyen ezért otthagyták a hajót, amely immár az otthonukká vált, és átszálltak az ösvérfogatokra, amelyek továbbvitték őket északra.

Peónia gyakran visszakíváncozott a hajóra, mert mostantól egész nap zötyögős macskaköveken utaztak, gyors ebédekre állva meg csak útközben. Esténként azonban fogadóiban aludtak. Peónia rendkívül türelmetlen volt, mert tiszta, jó fogadókat találni szinte lehetetlennek bizonyult. Minden este, akárhová is mentek, a fogadós, miután meglátta, hogy mekkora kíséretük van, kijött, hogy hízelegjen és dicsérgesse őket, aztán harsogva lehordta az embereit, hogy tüstént készítsenek ennivalót és teát, és szentül fogadkozott, hogy tiszta szobái vannak és mindenből a legjobbat kapják majd. Ám amikor Peónia szemrevételezte a szobákat, gyakran piszkosnak találta őket. Ha azt látta, hogy bolhák vannak és poloskák, akkor nem engedte, hogy kitekerjék az ágyneműiket, amíg vizet nem forraltak és rá nem öntötték az ágydeszkákra. Mindent az ő felügyelete mellett végeztek, mert az úrnője tehetetlen volt, Dávid pedig nagyon kíváncsi az új látványosságokra, így amikor elértek egy új városba, ő nyomban otthagya a családját, és elment körülnézni.

Végül csak odaértek Pekingbe, és az összes gyermek némán, ámulva nézte a környező síkságból homályosan kiemelkedő szürke, magas, hatalmas falakat. Mindnyájan hallottak ennek a fővárosnak a csodáiról, de még Dávid sem volt felkészülve arra a roppant nagyságra, amely eléjük tárult. Áthaladtak a városkapun, melynek falai annyira vastagok voltak, hogy azokon belül alkonyat volt, míg kint ragyogó napfény. Kung Csen írt az üzletébe, hogy készítsenek elő egy házat Ezra fia és családja számára, és odafelé menet olyan széles, kővel kirakott utcákon mentek végig, hogy még Peóniának is elakadt a szava, és csak nézett álmélkodva.

Így érkeztek meg egy falba ágyazott kapuhoz. Bementek, és ott vártak rájuk Kung Csen emberei, hogy üdvözöljék őket. Dávid a vendégszalomban maradt velük, Peónia pedig a lakosztályaikba vezette a családot. A szolgák ügyesen dolgoztak, és minden hamar elrendeződött.

A kisfiúk örültek az újdonságoknak, Kuelian a kertekben sétált, külön figyelemre méltatva a sziklakertet és a törpe szilvafákat. Így kezdődött el a vakáció. De Peónia elsősorban Dávidra figyelt. Vajon neki is vakáció lesz ez? Aztán, amikor Dávid, vendégeit elküldve, bejött a családjához, látta, hogy az arca boldog és a szeme ragyog az izgatottságtól.

– Ugye sokáig maradjunk itt, fiaim anyja? – kérdezte a feleségétől, mire az, férje örömétől felvillanyozva, visszamosolygott rá. Dávid hirtelen nagy gyengédséget érzett iránta. – Ó, kicsikém! – kiáltott fel. – Most épp olyan vagy, mint amikor először megpillantottalak!

Ahogy meghallotta ezeket a szavakat, Peónia elosont, nehogy a jelenléte megakadályozza szerelmük fellobbanását. Élete régi, mély bánata ott feküdt a szíve mélyén, s ő tudta, hogy ott van, de nem engedte meg magának, hogy belesüppedjen. A sötét és barátságtalan tó mély vizének felszínén lótuszvirágok nyíltak, és ő mindig talált magának néhányat.

a

Tavasszal Peking tündökölt. Az emberek, miután megszabadultak a háború félelmeitől és megpróbáltatásaitól, együtt örvendeztek, hogy a Birodalmi Udvar visszatért a városba. A két császárné, a keleti idősebb és a nyugati fiatalabb, a fiatal császár régensei voltak, aki még gyerek volt. Mindkét császárné gyönyörű volt, de a nyugati császárné tele élet- és hatalomszeretettel, és könnyen látni lehetett, hogy az ő uralkodása alatt a nemzet gyarapodni fog, s a művészet és kereskedelem megerősödik.

Dávid a levegőt szerette itt a legjobban. A régi szomorúság, amely állandóan körbelengte, most elmúlt, még a tekintete is megváltozott. A szokásos melankolikus árnyalata is eltűnt, és a vitalitás, amit eddig csak a lázadás gyújtott fel benne, állandó jellemzőjévé lett.

– Imádom ezt a várost! – mondta Peóniának egyik nap. – Nézd meg az embereket! A férfiak magasak, a nők szépek. Peónia, te olyan vagy mellettük, akár egy gyermek.

Peónia nem volt biztos benne, hogy bóknak vegye-e ezt az összehasonlítást. Igaz, hogy a legtöbb nő itt magasabb volt nála, az arcsontjuk magasabb, csontozatuk erősebb. Kicsit le is biggyedt a szája, amire Dávid elnevette magát. – No, akkor beszéljünk valami másról! Ezek a széles utcák... imádom a tereket!

Ezzel Peónia is egyet tudott érteni. Mindenhol nagy terek voltak, s az utcák annyira szélesek voltak, hogy tíz kocsi is elfért egymás mellett a kétoldali boltok között, amelyek tele voltak rakva finom árukkal. Az emberek nemcsak csinosak voltak, hanem kedvesek és nemes lelkűek is. Az észak hatalmasságát sugározta ez a város, ahol az emberek búzakenyeret ettek a hús mellé rizs helyett. Sok nép találkozott itt, és Dávid nagy örömét lelte abban, hogy előkelő fogadókban lakomázott barátaival, akiket Kung Csennek köszönhetett. Nem esett nehezebbre sült bárányt enni egy mohamedán fogadóban, vagy a fél estét egy másikban tölteni egy sült kacsa mellett, és mindkét ételről kijelenteni, hogy nincs is fenségesebb a világon. A bárány porhanyós volt, mértékletesen fűszerezett, és szép darabokra volt szaggatva. Faszén fölött, nyárson sütötték, és még forrón hozták az asztalhoz, hogy frissen sült zsemlyével fogyasszák.

Mégis a pekingi kacsa volt a legínyencebb lakoma. Dávid estéről estére beült egyik vagy másik fogadóba újdonsült barátaival, akik olyan gondtalanok és jókedvűek voltak, hogy azt gondolta volna róluk, soha semmit sem dolgoztak, ha napközben nem látta volna, hogy milyen dörzsölt kereskedők. Egy hatalmas, kerek asztalt ültek körbe, először kis fogásokat ettek, míg a fogadó tulajdonosa be nem hozta a megölt és megkopasztott kacsákat, hogy szemrevételezzék, mielőtt megsütötték volna. Miután kiválasztottak egy pár kacsát, dicsérő szavakat mondva a méretükről, zsírjukról és bőrükről, felnyársalták őket, és a faszén fölött forgatták, amíg a bőrük ropogásra nem barnult, és csak úgy fénylett a zsírtól. Hamarosan feltálalták az első fogást, ami az ínycsiklandó, barna bőr volt, és ezzel érkezett a búzalisztból készült palacsinta, csipkebogyóból készült édes piros zselével feltálalva. Ezeket az édességeket rátekerték a barna, sült kacsabőrre, mindegyikbe beletettek egy kanálnyi zselét, és így ették, forrón és édesen, a kenyeret és a húst együtt, kis csészékbe töltött, felmelegített borral. Aztán következett szép sorjában a többi fogás, a sült kacsa, finom káposztával ízesítve és összekeverve, aztán gombával, majd bambuszajtással, aztán mandulával, mindegyik fogás más, mint a többi, de ugyanolyan jó, mint a következő, míg az egész kacsát fel nem falták. Még a fejet is szétnyitották, hogy a pálcikákkal ki lehessen szedegetni a velőt, és megkóstolni finom ízét.

Ki unná meg az ilyen kosztot? Igaz, voltak vegetáriánus fogadók is, ahol az ájtatos buddhisták lakomázhattak, akik a lelkük megmentése érdekében feladták a hús fogyasztását. Ezekben a fogadókban a zöldségeket addig formálták és ízesítették, míg a lakomázók szinte esküdni mertek volna, hogy húsos ételt esznek, csak épp hús nélkül. A jámborok szeme ki volt elégítve, és szájpadróluk szinte ugyanazoknak a húsoknak az ízét érezhették, amelyeket megtagadtak maguktól, miközben a lelkük biztonságban maradt.

– Milyen okosak ezek az emberek! – kiáltott fel Dávid egyik nap, amikor felfedezte ezeket az újdonságokat. Azok az örömeik, amelyeket ifjúkorában élvezett, egészen eltörpültek azokhoz képest, amelyekkel itt Pekingben találkozott. Itt voltak a legjobb színházak, a legjobb zsonglőr- és bűvész-előadások, a leghíresebb énekesek, zenészek és tudósok. Amíg audienciára várt a két császárnénál, Dávid szabadjárá engedte a lelkét, és kiélvezett minden örömet, amit a város adott. De nem volt önző vagy magányos. Minden reggelt az üzlettel töltött apja és Kung Csen javára, meglátogatta az összes gazdag kereskedőt a városban, rengeteg új szerződést kötött az áruk szállítására, és rendeléseket adott le csodálatos európai és indiai árucikkekre. Tudniillik az itteni kereskedők ismerték a külföldön gyártott gépeket, ruhákat, lámpákat és játékokat, és hön áhítoztak rájuk maguk is, no meg eladásra is szerették volna beszerezni őket. Főleg órákat akartak. A nagyszerű aranyozott órák, amit Kao Lien vett meg a császárnak ajándékként évekként elelőtt, immár sok más párja volt a palotában. Dávid azt hallotta, hogy az egyik szobában több mint száz óra van. Ami egykor egy császári ajándék volt, mostanra közkedvelt árucikk lett. Dávid így írt erről az apjának:

„Több ezer órát is el lehet itt adni, azt hiszem, főleg amelyeknek nem túl borsos az ára, de mégis aranyozottak vagy figurákkal vannak díszítve. De általában minden külföldi árucikket értékelnek. Ezeknek az embereknek mindenképp a legjobbjuk van, a legfinomabb selymek, szaténok és hímzések, a leggazdagabb ékszerek és bútorok, ám az újdonság iránti szeretetük olyan nagy, hogy bármilyen külföldi különlegességet megvesznek.”

Miután végzett a reggeli munkával, a délutánt a családjával töltötte. Kivéve, ha esett, vagy ha – ami még ennél is rosszabb volt – porfelhők borították az eget, amelyeket a nagy szelek a távoli sivatagokból fújtak a városra. A fiai kezét fogva Dávid kolostorokban sétált, színházban ült, és meglátogatott minden bazárt és mutatványoshelyet. Gyakran vele volt a felesége, szégyenlősen, hogy idegen helyeken látják, de a kíváncsiságtól mégis felbátorodva. Akár vele tartott Kuelian, akár nem, mert néha panaszkodott, hogy fáj a lába, és nem tud gyalogolni, Peónia mindig együtt ment a gyerekekkel. Ő is most élte élete legboldogabb időszakát. Dáviddal és a fiaival együtt nevettek, és nézték ámuldozva a sok látnivalót. Soha nem volt fáradt, mindig jókedvű volt, és ahogy a hetek repültek, egyre inkább ő kísérte csak Dávidot, és nem az úrnője.

Kuelian összebarátkozott néhányval a kereskedők feleségei közül, és rászokott, hogy szerencsejátékokat játsszon velük. Ezek a hölgyek egyik házból jártak a másikba, egyik nap itt voltak, a másik nap ott, lefüggönyözött hordszékeken közlekedtek, és egész délutánokat és estéket töltöttek a madzsong táblajátékkal, amíg egészen a szenvedélyükké nem vált. A szolgálólányaik bátorították is erre őket, mert esténként, mielőtt valamelyik hölgy elbúcsúzott a többiektől, udvariasságból egy ezüstöt tett a tálba az asztalon, amit a cselédek aztán szétosztottak egymás között. Peónia nem vett ebben részt, mert méltóságán alulinak érezte, de mindig óvatos volt, nehogy mások lelkébe taposson, ezért így mentette ki magát: „Mivel nekem a kicsi úrfikkal és az apjukkal kell maradnom, s így nem tudok segíteni az úrnőm kiszolgálásában, ezért nem lenne helyénvaló a részemről, ha én is osztoznék veletek ebben a pénzben.”

Nemigen esett arról szó, hogy minél gyorsabban haza kéne menniük. Az ajándékok átadásának időpontja egyre csak halasztódott. A császárnék addig nem voltak hajlandóak fogadni Dávidot, amíg el voltak foglalva a palota rendbehozatalával. Mialatt az udvar száműzetésben volt, rengeteg rongálást vittek végbe az épületeken, és ezt mind meg kellett javítani. De mindezen túl a nyugati császárnék nagyszabású tervei voltak: egy új palotát akart, hozzáadott udvarokkal és medencékkel, hidakkal, sziklakertekkel és kertekkel. A császári kincstár javait elapasztotta a fehér emberrel vívott háborúk sora és a déli kínaiak lázadása. A nyugati császárné ezért új adókat és sarcokat rótt ki, főleg a nyári palota építésére és az ottani tó megszipítésére. Egy márványhajóról álmodozott, amit a tóba állítanának, és elég nagy lenne ahhoz, hogy az összes hölgyismerőse ott ebédelhessen, és aztán megnézhesse egy színdarabot, amelyben akár több száz színész is játszana. A miniszterei csak morgolódtak az ilyen költségek gondolatára, és a városban szélteben-hosszában keringtek a pletykák a császárné ambícióiról és makacsságáról. A miniszterek esdekeltek neki, hogy emlékezzen rá, a fehér emberrel szemben is azért vesztették el a háborút, mert nem volt jó hadseregük, és hogy manapság a kardok nem elegendők, amikor más nemzeteknek már puszkaporuk van. De a nyugati császárné dölyfösen így válaszolt: „Ha a birodalmi udvar dicsőséges, a nemzet is osztozik a dicsőségében.” És erről is lábra kelt a pletyka a városban.

De az emberek nevettek, amikor hallották, hogy a fiatal császárné milyen büszke és erős. Ezt jó jelnek tekintették. Ha egy uralkodó gyenge volt és bágyadt, az ijedelemre adott okot, ám a nyugati császárnében egyik tulajdonság sem volt

meg. Még a keleti császárnéval folytatott vitáiból is születtek tréfák és dalok, állhatatossága és akaratossága pedig beleivódott a nép lelkébe, mert a fiatal császárnéban is megvolt.

Nyár elején Dávid végre meghívást kapott az udvarba, és fel is készült a megjelenésre. A kijelölt óra nem sokkal hajnal után volt, amikor már lezajlott a miniszterek meghallgatása, és a császárnék készen álltak a javaslatok, az új állami jövedelmek és ajándékok fogadására.

Peónia igen korán kelt, segítette Dávidnak felöltözködni, és volt rá gondja, hogy egyen és minden a rendelkezésére álljon. Kiment vele a kapuhoz, mögötte a szolgák, akik egészen meg voltak illetődve, hogy a gazdájukat az udvarban fogadják. Mindnyájan áhítatosan nézték Dávidot, aki igen csinos volt az új kék selyem- és fekete bársonyruhájában, bojtos kalapjában és a jádegyűrűkkel a hüvelykujjain. Beült tekintélyes hordszékébe.

Peónia utána nézett, míg a hordszék el nem tűnt a láthatáron, aztán visszafeküdt az ágyába. Nem tudott aludni – annál izgatottabb volt –, és egy vagy két órán belül amúgy is fel kellett kelnie, hogy utána nézzen, a gyerekek kaptak-e enni és vidámak-e. Később arra kellett ügyelnie, hogy legyen előkészítve az úrnő esti lakomája, mert aznap a hölgyek hozzájuk jönnek madzsongozni. Azt nem tudta, hogy Dávid mikor jön haza, de erre is készen kell állnia a háznak, az úrnőjének pedig ébren és felöltözve kell őt várnia, hogy meghallgassa a beszámolóját. Mert Peónia mindig ügyelt rá, hogy az úrnőjét úgy irányítsa, hogy úgy viselkedjen, ahogy az egy jó feleségtől elvárható. Nem hagyta, hogy Kuelian fésületlen hajjal vagy gyűrött ruhában jelenjen meg a férje előtt. Kuelian gyakran morgolódott. – Én már egy öreg feleség vagyok, Peónia, hát még mindig nem lehet nyugalmam? Először a lábamat kellett kiengedni, hogy a kedvedre tegyek, most meg a hajammal kell vesződnöm, aztán kihúzogatom a szemöldökömet, kilakkoznom a körmömet, és úgy beillatosítasz, akár egy menyasszonyt. Mikor lehet már végre egy kis nyugalmam?

Peónia erre csak elmosolyodott, és így felelt: – Az uradnak ez örömet okoz, nem igaz, úrnőm?

Egyik nap, amikor Peónia így felelt, Kuelian sandán nézett rá, és így szólt: – Aha, szóval csak azért kell, hogy az ő kedvébe járjak? Te velem nem törődsz!

Peónia úgy érezte, megáll a szívverése. Aztán nyugodt hangon csak ennyit mondott: – Én úgy gondoltam, hogy önnek is az ad a legnagyobb örömet, ami neki, de ha tévedek, úrnőm, kérem, világosítson fel!

Ezzel sarokba szorította Kueliant, hiszen hogyan is mondhatta volna, hogy nem akar örömet szerezni a férjének? Elhallgatott, de ezután Peónia ügyelt rá, hogy Dávid nevét ne említse előtte. Még nagyobb bölcsességre tett szert, és a lelke olyan mély lett, akár az élet maga.

Amikor Dávid a délelőtt közepe táján visszaért, kimerültnek, de diadalmasnak tűnt. Az egész ház türelmetlenül várta, hogy fogadja, a felesége szépen felöltözve, a gyerekek tiszta ruhában és tele kíváncsisággal, a szolgák tisztelettudóan és ugyancsak kíváncsian.

Peónia kiment elé a kapuhoz. – Túl nagy kérés lenne, hogy elmondd nekünk, mi történt? Mindannyian szeretnénk tudni, és akkor egy elmeséléssel mindenki tudni fogja.

– Először hadd egyek és igyak, mert tüstént elájulok – felelte Dávid. – Nem volt szabad leülnünk, térdre kellett ereszkednem, amitől igen megfájdult a lábam.

Peónia követte a házba és a szobájába, levette a nehéz kalapot a fejéről. Dávid félretette a merev ruhát és a magas szárú bársonycizmát, Peónia pedig odavitte neki a könnyű, nyári selyemruháját és rövid szárú szatécipőjét. Aztán Dávid evett és ivott, amit Peónia odarendelt neki, aludt egy órát, és immár készen állt a mesélésre.

Peónia a ház nagytermébe gyűjtött egybe mindenkit. Dávid leült a legmagasabb székbe, és körbepillantott a családján és szolgálóin. Kellemes volt aznap az idő, a nyári napfény besütött az udvarba, és áthatolt a kitért ajtókon. Dávid arra gondolt, hogy amiye van, az igazán elég ahhoz, hogy egy férfit büszkeséggel töltsön el. A felesége az asztal túloldalán ült, puha, zöld szaténruhában, a fülében és kontyában jádekő, a karján és a csuklóján pedig arany és jáde csillogott. Éppoly szép volt, mint az a lány, akit annak idején meglátott Kung Csen termében. Mellette állt két szép fia. Úgy voltak felöltözve, mint két kis fiatalember, hosszú selyemköntösben voltak, a hajuk több copfba befonva és piros szalaggal átkötve. A harmadik fiú épp most kezdett járni, s a dadája egy széles selyemövvel tartotta és követte mindenhová, amerre eltotyogott. Peónia az ajtó közelében ült, és Dávid jól láthatta csendes, gyönyörű arcát. A szolgák egy csoportban álltak, tisztán és várakozva. Dávid felemelte a teáscsészéjét, kortyolt egyet, aztán letette, majd belefogott a mondandójába.

– Tudnotok kell, hogy nem könnyű megjelenni a császárnék előtt. Több mint két órán át várakoztam az előtérben a többiekkel, akik szintén mára kaptak audienciát, és nem adtak sem széket, sem teát. Egy eunuch vezetett minket oda, és arra kért, hogy várakozzunk, majd maga a főeunuch jött, hogy szólítson minket. De amikor odajött, először

kioktatott bennünket, hogy mit várjunk, és hogyan viselkedjünk. A keleti császárné, mondta, ma beteg, így csak a nyugati császárné tud fogadni bennünket. Bent a teremben nem volt szabad a birodalmi paravánra néznünk, ami mögé ültettek.

Dávid nagyobbik fia felkiáltott. – Ó, papa, és akkor nem is láttad őt?

Dávid megrázta a fejét. – Senki sem láthatja őt, legnagyobb fiam. Ő a császárné, de nő... aki nagyon gyönyörű és özvegy. Helyénvaló a viselkedése.

Egyszóval, mindnyájan bementünk, én a harmadik helyet kaptam.

– Miért a harmadikat, papa? – kérdezte megint a fia.

Dávid erre türelmetlenül nézett, mire Peónia kecsesen felkelt, maga mellé vette a kisfiút, és megfogta a karját. Dávid folytatta.

– Azért voltam a harmadik, mert nincs hivatalos rangom, és előttem ketten voltak, akiknek volt. A rangnélküliek között én voltam az első, éspedig azért, mert Kung Csennek különleges előjoga van a tartományunkban, és az udvarban ezt még a tartományi kormányzónk is megemlítette.

Így beszélt Dávid. Elmesélte, hogyan ment be, hogyan érintette meg a fejével a padlót, és hogy ebben a helyzetben kellett maradnia, amíg a nevén nem szólították, és hogy azután is lehajtott fejjel állt, és bemutatta az ajándékait, amit elvettek tőle, amikor belépett az ajtón. Elmagyarázta, hogy az ajándékok Európából vannak, s ha nem is olyan szép, mint bármi, ami itt a palotában van, de azért reméli, hogy őfelsége talál egy pillanatnyi felhőtlen örömet az érdekességükben. Aztán beszélt Ezra házáról és szerződéseiről a Kung- házzal, és megköszönte a császárnénak, hogy noha az ő ősei idegen földről jöttek, mégis békében élhetnek itt.

Dávid ezen a ponton megállt, és némi büszkeséggel nézett rájuk.

– Amikor ezt mondtam, a nyugati császárné szólt is hozzám.

– És mit mondott? – kérdezte Kuelian.

– Azt kérdezte tőlem: „Te is idegen vagy-e?” Én válaszoltam, hogy nem. Aztán megkérdezte, hogy vannak-e gyermekeim, és mondtam, hogy igen, van három fiam. No és most figyeljete! Megparancsolta, hogy vigyem el a fiaimat, hogy megnézhesse őket, mert még sosem látott idegen származású gyermekeket!

Micsoda megrökönyödés, büszkeség és izgalom szállta meg erre Dávid családját!

– És kitűzött egy dátumot? – kérdezte a felesége.

– Holnap délután négy órakor mindannyiunknak meg kell jelennünk a palotában. Én majd várok az előtérben, de te és a gyerekek meg a dadáik kimehetnek a kertbe, ahol az udvarhölgyek fognak virágot szedni. A főkancellár majd odavisz titeket, és csak addig szabad ott maradnotok, ameddig ő mondja, aztán vissza kell jönnötök.

– Peóniának velem kell jönnie – mondta azonnal Kuelian.

– Jaj, ne! – kiáltott fel Peónia.

– De igen, menned kell! – jelentette ki Dávid ellentmondást nem tűrően. – Csak te tudsz egy síró gyermeket elcsendesíteni.

Így aztán ekképp határoztak. Most az egyszer Kuelian annyira fel volt zaklatva, hogy még a madzsong sem ment neki, és este felettébb durcás volt, amikor Peónia bement lefektetni, mert sok pénzt veszített.

– Az urad igazán gazdag és nagylelkű – emlékeztette Peónia. – Nem fog neheztelni rád, úrnóm!

De Kuelian nem hagyta magát megvigasztalni, és továbbra is durcás maradt, míg Peónia ott nem hagyta az ágyában, és elment szólni Dávidnak, hogy a felesége alvásra kész.

Dávidra mélázó hangulatban talált. A kertben üldögélt, egy görbe fenyőfa alatt, egy bambuszszekben. Amikor meghallotta az üzenetet, félrehajtotta a fejét, de nem kelt fel. Peónia várt, látta, hogy gondolataiba merül, és nem tudta, nem akarja-e megosztani vele őket. Aztán, mivel Dávid nem szólalt meg, feltett egy kérdést, hogy ürügyet találjon, miért áll még mindig ott.

– És milyen volt a nyugati császárné hangja?

– Erős és friss, de nem volt benne kedvesség – felelte Dávid.

Aztán kimondta, hogy mi jár a fejében. – Peónia, a császári könnyörületesség előtt még sosem éreztem ennyire tisztán, amit a népem felé mutattak. Tudta, hogy idegen vagyok, hallotta, hogy köszönetet mondok, és egyetlen kívánsága az volt, hogy lássa a gyermekeimet.

– Természetes női kíváncsiság – mondta Peónia mosolyogva.

– De nem volt benne semmi ellenszenv! – kiáltott fel Dávid.

– Miért lenne benne ellenszenv, ha a te néped soha nem indított ellenünk háborút, és nem vett el olyan földet vagy árut, amely nem volt az övé? – kérdezte Peónia kedvesen. – Jó emberek voltatok – jók vagytok ti is, te meg az apád. Dávid furcsán nézett rá. – A jóságunk nem mentett meg minket máshol a világon – mondta.

– Azok a más idegen népek ésszerűtlenek – vetette ellen Peónia. – Mi már az anyatejjel szívjuk magunkba az ésszerűséget.

Ezekkel a szavakkal elment. De minél többet gondolkodott azon, amit Dávid mondott, annál inkább elbizonytalanodott, hogy vajon jó volt-e hálát mondania a császárnénak, és vajon jó jel-e az, hogy újra azt érezte vele, hogy idegen. Peónia felsóhajtott, és most először kívánta, hogy bárcsak kitűznék a hazautazás napját.

a

Nem volt idő gondolkodni vagy merengeni a holnapon, az egyszer biztos. Kuelian egész álló nap fürdött, púderezte magát és öltözködött, a frufruját ki kellett egyenesíteni, és minden kis hajszálat ki kellett tépkedni, ami nem simult rá egyenesen a homlokára, amit csak Peónia tudott anélkül csinálni, hogy fájjon. A jobb keze középső ujján letört a körme, és a dühtől könnyekre fakadt.

– Ezt meg hogyan rejtsem el? – kérdezte Peóniától, és odanyújtotta kicsi kezét, ami még mindig olyan volt, mint egy kis lótusz bimbó.

– Ugyanúgy rákenjük az ezüstpajzsot – felelte Peónia. – Ki fogja tudni, hogy a köröm nincs alatta? Ül nyugodtan, úrnőm, és hagyd, hogy kiszolgáljanak, nehogy még egy körmöd letörjön.

Most a lába nyugtalanította Kueliant. Hatalmas ellenszenvvel nézett a cipőjére, ami sokkal nagyobb volt, mint amire régen volt szüksége. – Szégyellem megmutatni ezt a parasztasszonyos lábfejet – közölte Peóniával. – Bár sosem hallgattam volna rád! – Az urad nagyon örült neki, úrnőm! – emlékeztette Peónia, elfeledkezve arról, hogy ne beszéljen Dávidról előtte.

– Legfeljebb egy vagy két napig – biggyedt le Kuelian szája. – Sosem nézi meg már a lábfejem. El is feledkezett az összes szenvedésemről. Én viszont mindennap látom, most pedig szégyenben maradok miatta a császárnék előtt. Nekik nyilván egészen apró a lábfejük!

Peóniának eszébe jutottak az olvasmányai. – Nem, úrnőm, ebben téved. A császárnék mandzsuk és nem kínaiak, és az ő lábuk sosem volt elkötve, tehát jóval nagyobbak lesznek, mint a tiéd!

Kuelian ezen nagyot csodálkozott, de azért megbékélt, és végre ott ült gyönyörűen felöltözve, mozdulatlanul a székében, nehogy elrontsa a külsejét, miközben Peónia a színe előtt felügyelte a gyerekek felöltözését. Ez a feladat is nagy türelmet igényelt, mert Kueliannak nem tetszett a ruha a legnagyobb fián, ráadásul amikor végre mindannyian elkészültek, a legkisebb fiút elöntötte az izgalom, és nagy kapkodásában feldöntötte a tányérját és tönkretette a ruháját, úgyhogy át kellett öltöztetni.

– Bárcsak túl lennék az egészen, és végre ágyban lehetnék! – jelentette ki Kuelian, mikor végre feltápáskodott és kísértelt a kapuhoz, ahol már várakoztak a hordszékek.

– Úrnőm, egyszer még az unokáinak is mesélni fog erről az óráról – mondta Peónia mosolyogva, hogy megvigasztalja. Így aztán útnak indultak. Dávid haladt elől, utána a teljes családja, s lassan megközelítették a palota szögletes falait. A kapunál megvárakoztatták őket, hogy adjanak egy kis baksist a kapusoknak, míg végre bemehettek. Aztán a kapuk újra bezárultak mögöttük, a szolgák letették a székeket, és először Dávid lépett ki, megvárta, amíg mindenki kiszáll. Jól megnézte őket, és szép feleségének, egészséges gyerekeinek látványától büszkeség töltötte el. Aztán aggodalmasan Peóniához fordult.

– Maradj szorosan mellettük, Peónia! Ne engedd, hogy a fiúk összevissza rohangáljanak, és segíts az anyjuknak, hogy jól feleljen, ha beszélnek hozzá.

– Nyugodj meg! – felelte Peónia, bár ő maga távolról sem volt nyugodt.

Így hát magára hagyták őt. Egy eunuch elvezette őket a belső kapuhoz, aztán a főeunuch jött eléjük. Magas, erős ember volt, ő is eunuch, mint minden férfi ezek között a falak között, kivéve magát a császárt. Peónia azonnal ellenszenvet érzett iránta. Jóképű volt, az arca kerekded és sima, a hangja magas és lágy, de hideg. De a szeme mégsem olyan volt, mint az eunuchoké. Pimasz csodálattal bámult Peóniára, aki azonnal elfordította a fejét. Önkéntelenül is elpirult, majd hideget érzett a végtagjaiban. És ha a főeunuch a pirulást annak jeléül vette, hogy érezte

a tekintetét? Peónia úrnője közelében maradt, megfogta a két kisfiú kezét, és így sétáltak a főeunuch után a kertbe. Az megállt a kapunál, és pimasz tekintetét megint Peónián legeltette, miközben magas, rideg hangján kiadta a parancsait. – A császári felségek most éppen a vízililiomokat nézegetik – mondta nekik. – Ti a nagy fenyőfa mellé álljatok a kapun belül. Amikor elhaladnak mellettetek, mindnyájatoknak meg kell hajolni, még a gyerekeknek is. Ne beszéljete, csak ha őfelségeik megszólítanak titeket. Ha nem szólítanak meg, csak továbbhaladnak, akkor újra kivezetlek benneteket. Ha feltesznek egy kérdést, akkor én megismétlem, ti nekem válaszoltok, én pedig megismétlem a választ őfelségeiknek.

Azzal bevezette őket. Ők, ahogy mondta, a nagy fenyőfánál vártak, és a főeunuch is ott várt velük. A távolban, a napfényben láthatták a császárnékat, akiket számos hölgy kísért, mindannyian gyönyörű és színes ruhákban. Szép látvány volt, és Peónia örült volna, ha élvezheti, de nem tudta a főeunuch miatt. Mit tett, hogy épp közvetlenül mögötte foglalta el a helyét? Annyira közel állt hozzá, hogy érezte forró leheletét a nyakszirtjén. Tudta, hogy ez azt jelenti, hogy a haját, a nyakát és a vállát bámulja. Peónia előrelépett, mire a férfi is, s ő hirtelen azt érezte, menten elájul. Az eléje táruló napfényes kép ködben úszott, s a ragyogó színek szivárványos homálya olvadtak előtte. Ha messzebb lépne, az kényelmetlen lenne az úrnőjének, de nem bírta elviselni, hogy ez a férfi ott álljon mögötte. Miközben habozott, érezte, hogy még közelebb dörgölődik hozzá, és úgy tett, mintha halkán mondana neki valamit. – A magasabbik a nyugati császárné. Ő fog beszélni, ha egyáltalán fog, de a keleti császárné sosem mer megszólalni a jelenlétében.

Miközben ezt mondta, átnézett Peónia feje fölött, és Peónia érezte, hogy a férfi nekinyomja hatalmas testét. Most már nem bírta tovább, kisurrant oldalra, és a harmadik fiú dadáját próbálta a maga helyére tolni. Eközben fel sem mert nézni, de a férfi rászólt: – Ne mocorogj, te nő! A felségek már közel vannak.

– Maradj nyugton, Peónia! – suttogott oda Kuelian hangosan.

Mi egyebet tehetett Peónia, mint hogy állt? Érezte, hogy megint elpirul, és minden öröme el lett rontva. Alig hallotta, hogy mi következik, és alig tudta visszatartani a sírást. A nyugati császárné megállt, s vele a keleti császárné és az összes hölgy is.

– Kik ők? – kérdezte a nyugati császárné a főeunuchtól.

Az felelt neki, ők pedig álltak, miközben a nyugati császárné nézte őket. Peónia nem emelte fel a tekintetét, tudván, hogy tilos, de látta a királyi kezeket, melyeknek egyike a jádelegyezőt tartotta, a másik csak lógott ernyedten. Női kézhez képest erős volt, nem kicsi, de nagyon szép formájú. Mindegyik ujjá körmén egy-egy kis aranypajzs, a kezén ékszerek. A hosszú ruha alatt a lába hímzett cipőben volt, s a cipő alatt hatujjnyi vastagra tömött szaténsarok, hogy magasságot adjon a császári felségnek.

A keleti császárné nem beszélt, de a nyugati császárné alaposan szemügyre vette a gyermekeket. – Látszik rajtuk, hogy idegenek! – közölte a hölgyekkel. – Fekete a hajuk, de nem annyira sima. A szemük kerek, az orruk nagy. De azért szépnek és egészségesnek tűnnek. Bárcsak a mi császári fiunk is ilyen egészségesen festene...

Felsőhajtott és édességeket rendelt, Peónia pedig hálát adott az égnek, hogy a kisbaba nem sírt. Aztán hallotta, hogy a nyugati császárné még egy kérdést feltesz. – És ki ez a szép leány? – Tudta, hogy a kérdés rá vonatkozik, és még mélyebbre hajtotta a fejét.

– Ő a rabszolgalányunk – mondta Kuelian a főeunuchnak, mire az felkiáltott. – Rabszolgalány, felség!

– Túl szép ahhoz, hogy az legyen – mondta a nyugati császárné hűvösen.

Ez volt minden. A nyugati császárné továbbshant a keleti császárnéval és a hölgyekkel, a főeunuch pedig újra kivezette őket. Egyszerre nagyon nyájas lett, és egy halom édességet adott a gyerekeknek, majd a mellényzsebébe nyúlt és pénzt vett elő.

– Itt van valami neked is! – mondta Peóniának. – Őfelsége soha nem vesz észre más nőket, és felettébb szokatlan volt, hogy rólad említést tett. Csak egy szavamba kerül, idehozatnak a császári udvarba, és egész életedben mindened meglesz, amire szükséged van.

Miközben beszélt, hatalmas, nyitott tenyerében tartotta a pénzt, de Peónia nem vette el. Sietett tovább a gyerekekkel, s csak a fejét rázta, de nem tudott megszólalni. Soha nem örült még annyira Dávidnak, mint most. Dávid eléjük ment, és ő gyorsan felelt a kérdéseire, miközben foglalatoskodott.

– Igen, a gyerekek jól viselkedtek! Az úrnők nagyon szép volt. A felség a gyermekek egészségéről beszélt.

És közben végig azon igyekezett, hogy elbújjon a hordszéke függőnye mögé, mert a főeunuch még mindig bámult utána. Csak akkor vette elő a zsebkendőjét, hogy jól kisírja magát, amikor a függőnyt behúzták körülötte, és érezte,

hogy a férfiak a vállukra emelik a széket. Szörnyen meg volt rémülve, de most biztonságban volt. Soha többet nem hagyhatja el a ház falait, amíg haza nem mennek. Egy olyan nagy hatalmú ember, mint a főeunuch a császári palotában, bármikor kinyújthatja a kezét, és bárhol fülön csípheti az utcán. Meg kell győznie Dávidot, hogy minél hamarabb menjenek haza. De hogyan mondhatja el mindezt neki?

Az úton hazafelé végig könnyezett, és csak akkor törölte szárazra a szemét, amikor befordultak az utcájukba. Amint a házban volt, megint ezer dolga lett. Elfordította az arcát. Mindenki olyan kimerült volt, az úrnője olyan ingerlékeny, a gyerekek olyan sírók, hogy őt nem is vették észre. Dávid azonnal visszavonult a szobájába, mint mindig, ha a gyerekek nyugósek voltak. Ez a nap is véget ért, és mikor mindnyájan lepihentek, Peónia is ágyba bújt, anélkül, hogy látta volna Dávidot. Újra sírdogált egy sort, és azon tanakodott, hogy elmondja-e neki, mi történt, de mivel ő is kimerült a félelemtől és az izgalomtól, elaludt, mielőtt döntött volna róla.

a

Dávid másnap reggel saját maga fedezte fel a Peóniát ért bajt, még azelőtt, hogy találkoztak volna. Már befejezte a reggelijét, és éppen indult volna, hogy meglátogasson egy új üzletet a város déli végén, ahol újfajta mintás szőnyegeket szőttek, amikor egy küldönc jelent meg a kapunál sárga ruhában, ami azt jelentette, hogy a Császári Palotából jött. Nagyon pökhendi volt, és jól ráijesztett a kapusra meg a szolgálókra a hangos beszédével és fenn hordott orrával. Azt mondta, hogy levelet hozott a „Csao vezetéknevű hallgató Külföldinek, aki Kaifeng városából jött, és most az Ezüst Ló Hutungjának a lakója”.

A Csao Ezra családjának volt a vezetékneve, s a levél Dávidnak szólt. A kapus átvette, és miután megkérte a küldöncöt, hogy foglaljon helyet, elszaladt a levéllel a főszolgálóhoz, az pedig odavitte Dávidnak, aki épp készült kilépni az ajtaján.

– Uram! A palotából jött! – mondta zihálva a szolga.

Dávid ámuldozva vette el a levelet, és kinyitotta. Az arca egészen elváltozott, ahogy elolvasta, mi áll benne. Döbbsentnek tűnt, majd szigorúnak és komolynak.

– A küldönc még itt várakozik? – kérdezte.

– A kapunál, uram – felelte a szolga.

– Adj neki pénzt, és mondd meg neki, hogy majd akkor küldök választ, ha átgondoltam az ajánlatot.

A férfi elment, kifizette a küldöncöt, és rögvest elindult a házban a szóbeszéd, hogy a gazdájuknak egy magas pozíciót ajánlottak a Császári Udvarban. A pletyka Peóniához is eljutott, és nagyon megijedt. Ha Dávid valóban kísértésbe kerül, hogy ottmaradjon az udvar közelében, akkor ő hogyan maradhat vele? Soha nem lenne biztonságban attól a gonosz eunuchtól. Az élete darabokra hullott a szeme előtt, és annyira gyengének érezte magát, hogy alig tudta folytatni a liliomok rendezgetését a tálban. Most aztán komolyan beszélnie kell Dáviddal, és elmondani neki, hogy mi történt vele.

De Dávid már küldetett érte, mielőtt ő kinyithatta volna a száját. Nem volt gyakori, hogy Dávid érte üzenjen, mert általában inkább addig járkált a házban, amíg rá nem talált. Peónia rögtön tudta, hogy négyszemközt akar beszélni vele, és amikor a szolga jött, hogy szóljon neki, betette a virágot a vízbe, és azonnal indult.

Dávid a nappali közepén állt, amikor Peónia belépett. A kezében egy nagy sárga boríték. Amint meglátta Peóniát, odanyújtotta felé. – Mit jelentsen ez? – kérdezte.

Peónia elvette a levelet és elolvasta. Ajánlat volt a főeunuchtól, hogy megvásárolja őt az egyik hölgy szolgálónőjének. Arrogánsan volt fogalmazva, gyakorlatilag nem volt más, mint utasítás. Peónia összehajtogatta a levelet és visszadugta a borítékba, aztán némán Dávidra meredt. Megint kicsordultak a szeméből a könnyek.

Dávid leült. – Ül le, Peónia! – mondta.

Ő leült, lehorgasztotta a fejét, és a ruhaujja szélével megtörölte a szemét.

– Van erre valami magyarázatod? – kérdezte Dávid szelíd hangon.

Peónia egészen megdöbbsent, amikor megértette, hogy Dávid azt hiszi, Peónia tud róla, hogy erre az ajánlatra sor kerül. Csak a fejét rázta, és nem tudott megszólalni a könnyektől.

– Kérlek, Peónia! – mondta végül Dávid, mert már kezdett dühös lenni. – Legalább legyen hozzá bátorságod, hogy megmondd, ha el akarod hagyni a házamat!

A haragtól azonnal felszáradtak Peónia könnyei. – Hogy mered azt mondani, hogy nincs bátorságom! – tiltakozott.

– Na, ez már inkább az a Peónia, akit ismerek! Akkor most mondd el mindent!

Így aztán Peónia elmesélte, hogy mi történt az előző napon, és Dávid minél többet hallott, annál haragosabb és döbbenetesebb lett.

– Szép kis kutyaszorító, mondhatom! – kiáltott fel. – Nem maradhatunk itt tovább, mert a főeunuch meg fogja keseríteni az életünket. Csak egy szavába kerül, és egyetlen kereskedő sem fog üzletelni velünk!

– Ó, jaj, és ez mind énmiattam! – nyögte Peónia elkeseredetten. – Kérlek, hadd menjek el!

– Hogy adhatnák el? – kérdezte Dávid. A hangja olyan forró volt, hogy Peónia a szíve mélyéig meghatódott.

– El is szökhetek – mondta.

– Elszökhatsz! – ismételte meg Dávid. – És akkor velem mi lenne, Peónia? Vajon meg tudnék bocsátani magamnak?

– Ha elszöknék, lehet, hogy újra visszatálnék hozzád! – hebegte Peónia.

Hosszan, zavarodott tekintettel néztek egymásra. Peónia alázatos volt, remegett és félt, és Dávid is meg volt ijedve, nem csak azért, amit Peónia arcán látott, hanem amiatt is, amit a saját szívében vett észre. Nem hagyhatta, hogy Peónia elhagyja. Féltékeny volt már csak azért is, hogy a főeunuch egyáltalán meglátta, és magát hibáztatta.

– Hogy is engedhetelek a kapun kívül? – mormogta.

Peónia lesütötte a szemét, és nem felelt. Dávid egy pillantást vetett az arcára boruló hosszú szempillákra, és nyomban felpattant.

– Készíts össze mindent! – parancsolta. – Ma este hazaindulunk.

Peónia lassan felemelkedett, és Dávid arcára emelte a tekintetét.

– Dávid! – suttogetta, és észre sem vette, hogy a nevére szólítja. – Ne törődj velem!

– De igenis törődöm! – felelte az kurtán. – Engedelmeskedj, Peónia! Ez a parancsom.

– Engedelmeskedem neked, Dávid. – Peónia hangja olyan puha volt, mint a lehelet.

a

Ezen az éjjelen, nem sokkal éjfél után, Dávid és a családja elhagyta a várost bérelt ösvérfogataikon. Dávid a barátjának, aki Kung Csen boltjainak volt a vezetője a városban, őszintén elmagyarázta, hogy miért kell sürgősen útra kelniük. – Ez a fiatal nő inkább olyan, mintha a feleségem testvére lenne, nem pedig rabszolgalány, és nem engedhetem, hogy megvásárolják! – mondta.

– A főeunuch nagyon aljas ember – értett egyet a kereskedő. – Ó, hogy hány család veszítette el a lányát miatta! Jól teszed, hogy elmenekülsz.

Dávid a feleségének is elmondta az igazat néhány szóban, és Kuelian félig megriadt, de nem akarta megadni magát a félelemnek. – Lehet, hogy kifejezetten szerencsés lenne, ha Peónia a palotába kerülne! – érvelt. – Nekünk lenne ott egy barátunk. Ő olyan okos... ki tudja, még az is lehet, hogy a császárné szolgálónője válna belőle!

Dávid meg sem hallotta ezeket a szavakat. – Peónia mindig is ott volt a házukban, és nem rám vallana, ha eladnám, akár egy rabszolgát. – Ha Kuelian erre gyanakodva nézett rá, azt ő nem volt hajlandó észrevenni. – Igyekezz, Kicsikém! Ma este elindulunk, akár kész vagy, akár nem.

Az indulás csendes volt. A városkapu zárva volt, és Dávid kénytelen volt lefizetni a kapust, aki csak így volt hajlandó kinyitni nekik a hatalmas lakatokat. De amint kinyíltak, a kocsik szélesebesen nyargaltak át a kapun, és reggelre már jócskán úton voltak a csatorna felé.

XII.

A hazaúton Dávid alig szólalt meg. Most nem érezte azt az örömet, amit az új vidék látványa váltott ki belőle, amikor észak felé tartottak. Az ország most is ugyanolyan gyönyörű volt, sőt tán még szebb is, mert a fák és a szántóföldek éppen most voltak a legtermékenyebb növekedés időszakában. A búzát már learatták, és északon magasan álltak a kukoricaszárak. Ez volt a banditák évszaka is, mert a kukorica olyan magas volt, hogy könnyen elbújhattak a növények között. Dávid addig nem tudott felengedni, amíg a csatornához nem értek. De velük volt a jó szerencse, mert noha hallottak útonállókról maguk előtt, senki sem zavarta meg útjukat azokon a napokon, amikor ők haladtak arrafelé.

Előttük a tartományi kormányzó utazott. A rablók voltak olyan ostobák, hogy azt hitték, csak egy gazdag ember. Amikor a kormányzó katonái rajtuk ütöttek, annyira összezavarodtak, hogy egy rövid csata után rémülten visszavonultak és elbújtak a barlangokban és hegyekben pár napra. Szigorúan büntették ugyanis, ha valaki megtámadott egy kormányzót vagy magas rangú tisztviselőt, így hát a banditák vezére sürgősen engesztelő ajándékot küldött a kormányzónak, és bőszen átkozta magát, hogy egy ilyen méltóságos személyt zaklatott. Még azt is megígérte, hogy levágja azoknak a fejét, akik a támadást vezették, és elszállítja a fejüket a kormányzónak, ha kívánja. A kormányzó erre azt felelte, hogy kegyelmezzen meg az embereinek. Ugyanakkor az lett a büntetése, hogy egy teljes hónapon át nem történhet rablás az úton a folyótól a fővárosig. Dávid és a családja szerencséjükre épp ebben a hónapban utaztak délnek, és szálltak fel a hajóra. A folyón voltak kalózok, de Dávid megparancsolta a hajó legénységének, hogy ugyanazokat a zászlókat tegyék ki, mint korábban, amelyeken rajta volta a Császári Udvar neve, így biztonságban hajózhattak.

Lassú volt az utazás, mert nyár közepén finom és enyhe a szél, és ahogy nyugat felé haladtak, a folyó áramlatai éppen az ellenkező irányba tartottak. Dávidnak volt ideje a gondolataiba mélyedni. Sokat volt egyedül a fedélzeten, és bámulta a lassan mozgó tájat a hajó két oldalán. Forrón tűzött a nap, s a matrózok vászonponyvát feszítettek ki, hogy árnyékban lehessen. Ő ott ült alatta párnákon, a teste kényelemben, de a lelke feldúlva. A lelke háborgása különösen gyengéddé tette a gyermekeivel és a feleségével szemben. A szokásosnál jobban odafigyelt rájuk, hallgatta a csivitelésüket, és Kuelian szeszélyeivel szemben is nagyon udvarias volt. Az évek során hagyta, hogy úrrá legyen rajta a türelmetlenség a feleségével szemben, de most megfékezte magát, és kedvesen válaszolgatott neki, még akkor is, ha Kuelian butaságokat mondott. A fiai vég nélküli kérdéseire hosszasan válaszolt, és néha még a legkisebb fia derekára kötött övet is tartotta, nehogy beessen a vízbe. Mindent összevéve nagyon nem úgy viselkedett, ahogy szokott.

Peónia ezt észrevette, de fájdalommal konstataálta, hogy felé nem irányul ez az új kedvesség. Dávid elkerülte, ezt világosan látta, ahogy a napok teltek-múltak a hajón a kényszerű összezártságban. Dávid ügyelt rá, hogy ne maradjon vele kettesben, és ha esténként, mikor a rábízott gyerekek már ágyban voltak, Peónia kiment a fedélzetre, Dávid sosem volt ott, holott a holdfény igézően sütött a folyóra. Egyik nap telt a másik után, de Dávid soha nem szólt hozzá négy szemközt, sőt egyáltalán ritkán szólt hozzá, kivéve ha valami utasítást adott a fiaira vagy a feleségére vonatkozóan. Peónia eleinte mélyen megbántva érezte magát, és azt gondolta, hogy ez a változás Dávidban nyilván annak köszönhető, hogy őmiatta kellett otthagyni a fővárost, noha szívesen maradt volna még. Sójájtva vette tudomásul, hogy ebben ugyanolyan, mint a többi férfi, hogy azt szereti a legkevésbé, akiért áldozatot kell hoznia. Kezdte hibáztatni magát, amiért engedte neki, hogy bármit is feladjon érte, és e kétségbeesés mellé a büszkesége is fellobbant. Azt tervezte, hogy ha Dávid továbbra is így viselkedik, akkor ő is magába zárkózik, és talán még a házat is elhagyja. De hová mehetne? Nem volt válasza erre a kérdésre. Mégiscsak itt kell maradnom, elrejtőzve a házában, akár az egerek és a tücskök, határozta el magában.

Ha Dávid észre is vette a némaságát és a büszkeségét, nem adta jelét. A nyár közepe lassan eltelt, a napok csordogáltak, míg végül eljutottak otthonuk közelébe. Dávid futárokat küldött előre az apjához a hírral, hogy ha lesz szél, hét napon belül hazaérnek, és ha a szelek késnek vagy nyári vihar támad, akkor is legfeljebb még egy héttel tovább tart az út. Aggódott, hogy még a késő nyári viharos időszak előtt hazaérjenek, amikor minden folyami járműnek érdemes kikötőt keresni.

Néhány napig velük voltak a szelek, az út hátralévő részében pedig vontatták őket, és a tizedik nap végén meglátták a városfalakat a síkság fölött. Mindnyájan megörültek, amikor meglátták a jól ismert partokat. Ezra már ott várta őket a folyóparton Kung Csennel és fiaival, és ott voltak az öszvérfogatok, a hordszékek és a hordozók.

– Drága fiam! – kiáltott fel Ezra boldogan. Forrón átölelte Dávidot, és délceg fia vállába fúrta az arcát. – Azt hittem, hogy legalább fél évig maradtok még. Milyen boldog vagyok, hogy hazajöttetek!

Kung Csen megrázta a kezét, meghajtotta a fejét, majd üdvözölte a lányát, a gyerekeket, és Peóniának is odabiccentett. Aztán mindnyájan beszálltak a fogatokba, és elindultak hazafelé. A városatyák petárdákat rendeltek a városkapuhoz és Ezra háza kapujához. Az Öreg Vang és Vang Ma keze is több méter hosszú petárdazsinórt szorongatott, amit aztán meggyújtottak, és így hatalmas ricsaj és örvendezés közepette egyesült újra a család.

Milyen boldog volt Peónia, hogy újra biztonságban lehet itt a kapuk mögött! – Itt semmi sem változott! – suttogetta Vang Mának, mikor belépett az udvarba.

– Egy kis halottunk van, de amúgy minden rendben van.

Peóniának már amúgy is hiányzott a Kiskutyus hangja, de azt gondolta, hogy a kis bestia biztosan alszik valahol, hiszen már öreg volt és rest.

– Csak nem a Kiskutyus? – kiáltott fel.

Vang Ma bólintott. – Szegény párának nagyon hiányoztál, és még enni sem volt hajlandó. Próbáltam a kedvében járni apróra vágott hússal, hogy kíméljem a fogát, és vettem neki friss disznómájat, de semmit sem fogadott el.

– Ó, bárcsak elvittem volna magammal! – kiáltott panaszosan Peónia.

– Akkor meg hazavágyódott volna – felelte Vang Ma. – Így is, úgy is halálra volt már ítélve.

Peónia nem szólt többet, de kimondhatatlanul hiányzott neki a Kiskutyus. Miután elrendezte az úrnőjét és a gyerekeket a szobáikban, visszavonult a saját udvarába, de a csend túl nehéz volt ahhoz, hogy elviselje. Úgy érezte, hogy mindenkitől el van vágva. Leült, és halkán sírni kezdett, fel-felsőhajtva. A Kiskutyus párnája még mindig ott volt az asztal alatt, s ahogy könnyes szemmel mély gyászban nézte, Peónia azon tűnődött, hogy szerezzen-e magának egy másik kiskutyát. Kutya volt bőven, könnyedén lehetett pótolni bármelyiket, és senkit sem izgatott különösebben, ha épp meghalt közülük egy. Ám ő nem akart volna semmilyen másik kutyát, mint azt, amelyiket ismert és elvesztett, és átkozta magát, hogy ilyen makacs a szíve. – Teljesen hibbant vagyok – mormolta félhangosan. – A szeretetemet túl szűken mérem. – Eszébe jutott a Kiskutyus, aztán továbbsiklottak a gondolatai, és újra csak átkozta magát, amiért szívének épp ezen természete miatt ragaszkodik Dávidhoz. Más nő a helyében már rég feladta volna, és választott volna magának egy jó férjet, örült volna a gyerekeinek, és boldog lett volna, még akkor is, ha nem kapta meg azt a férfit, akit szeret. De hiába átkozta magát, attól a szíve ugyanolyan csökönyös maradt. Olyannak kell elviselnem magamat, amilyen vagyok, gondolta szomorúan, és miután még sírdogált egy darabig, megmosta az arcát, megfésülte a haját és átöltözött, majd kiment, hogy az úrnője és a gyerekek körüli teendőit ellássa.

a

Aznap Dávid késő estig ült együtt az apjával. Ezen az első estén kettesben vacsoráztak, de megígérték Kung Csennek, hogy a következő nap együtt fognak. Mindkettőjüknek voltak hírei a másik számára. Ezra azt mondta, jól van, de soványnak tűnt, és Dávid, friss szemmel tekintve rá, látta, hogy az apja kezd öregedni. Az arca ráncos volt a szakálla alatt, s a bal szemhéja kicsit lefittyedt. Panaszkodott, hogy a bal oldala le van zsibbadva, és húzza a bal lábát séta közben. De a szeme még mindig merészen ragyogott, és a hangja is ugyanolyan öblös volt, mint mindig.

– Lassan jött ez a zsibbadás vagy gyorsan? – kérdezte Dávid.

– Két hónapja történt, hogy egy nap így ébredtem – felelte Ezra. – Néhány napra bedagadt a nyelvem, és nem tudtam kimondani tisztán a szavakat. Vang Ma orvost hívatott, aki adott valami gyógyteát, és attól jobban lettem.

– Apám, kérlek, engedd, hogy segítsek! – mondta Dávid.

Ezra így felelt: – Már tettem róla, fiam. Amíg te elvoltál, én üzletvezetővé léptettelek elő. Mostantól fogva te mondd ki az igent és nemet mindenre, és te készíted a terveket is. Kung Csen ugyanígy tett a legidősebb fiával. Ti vagytok a társak, mi pedig, a két nagyapa, itthon maradunk, hacsak kedvünk nem szottyán tanácsokat adni.

Dávid meghatódást és büszkeséget, ugyanakkor tompa szomorúságot is érzett. Most kezdődött el az apja életének a vége. Ahogy ő férfikora teljébe lépett, úgy kell az apja életének leáldoznia. Ez a nemzedékek elkerülhetetlen menetelése, melynek folyamát senki sem állíthatja meg, ám Dávid magában elhatározta, hogy az apja halála napjáig kedves lesz hozzá, és mindenben enged a kívánságának.

– Hiányzik az anyád, fiam! – szólalt meg váratlanul Ezra.

Ahogy Dávidra pillantott, a szemébe könnyek gyűltek, és öklével morzsolta szét őket. Késői óra volt, a ház csendes, s a nagy gyertyák meglobbantak, ahogy a nyári szél befújta a nyitott ajtókon keresztül. Kint az udvaron már sötét volt, és enyhe a levegő.

– Mindnyájunknak hiányzik – mondta Dávid csendesen. – Egyikünknek sem ugyanaz ez a ház, amióta ő elment.

Úgy tűnt, az apja nem is hallja. Hátradőlt, és vastag kezével megragadta a széke támláját. – Eszembe jut a közös életünk, az övé meg az enyém – folytatta. – Nem volt könnyű házasság, fiam. Nem engedett egy tapodtat sem... amíg meg nem tanultam kiismerni. Soha nem tudtam kétszer ugyanúgy bánni vele. Változékony természete volt. Néha a dühére dühvel reagáltam, néha szeretettel és néha nevetéssel – jól meg kellett választanom a fegyveremet. De minden változása mögött ott volt a kivételes tisztasága. A szíve maga volt a jóság. Bízhattam benne. Istenem, soha nem csalt meg, és én sem tudtam megcsalni őt! Igazi feleség volt.

Dávid hallgatott. Számára a szülei pusztán szülők voltak, és most először mint férfit és nőt kezdte látni őket. Kellemetlenül érezte magát, hogy saját magától elkülönülten kell gondolnia erre a két emberre, akikből ő sarjadt, mint nőre és férfira, akik éltek a maguk energikus és privát életét.

– Soha nem volt bugyuta – fűzte tovább a gondolatait Ezra. – Bizony, néha még sok is volt látnom, hogy mennyi mindenben okosabb, mint én! Amikor fiatal voltam, ez gyakran elkedvetlenített, de ahogy idősebb lettem, már láttam, hogy milyen szerencsés vagyok. Nézd meg Kung Csent! Magányos fickó, nem igaz? Soha nem beszél nekem a gyermekei anyjáról, de a néhány alkalommal, amikor láttam... hát, elég együgyű teremtés, ugye? Ráadásul ő nem akárki – nem mehet el szórakozni, hogy vadvirágokat szakítson az út mentén. Ahogy én sem tettem ezt. Ha egy férfi egy olyan nőt ismert, mint a te anyád... akivel egy test, egy lélek – Ezrának itt elcsuklott a hangja. Sóhajtott és folytatta: – Amíg te elvoltál, fiam, és Kao Lien nyugatra ment a karavánokkal, volt elég időm magamra, és felidéztem az egész életemet az édesanyáddal. Sok vigaszt elvitt magával, amikor itt hagyott, de van itt valami különös. Soha nem voltam ájtatos, ahogy te is jól tudod, Dávid, de amíg itt volt a házban, addig azt éreztem, hogy a házammal minden rendben van Isten előtt. Ő volt az én lelkiismeretem – ami néha piszkálta a csőrömet, és ami ellen hadakoztam, de amit mégis értékeltem. Most valahogy elveszettnek érzem magam. Messze van tőlem az Isten... Már amennyiben létezik? – Ezt kérdésként fogalmazta meg, és Dávid nem tudta, mit felelhetne rá.

Miután a fia nem szólalt meg, Ezra újra beszélni kezdett. – Te és én nem tudhatjuk megválaszolni ezt a kérdést. E tekintetben nem vagyunk már zsidók, fiam. Én meghoztam a választásomat, és te is a tiédet. Hogy visszamennék-e az időben? Ó, de hát én vagyok én, és ha visszamennék, akkor is ugyanígy választanék, ahogy te is.

– Én ebben nem vagyok annyira bizonyos, mint te – mondta most Dávid. – Lehettem volna valaki... vagy másvalaki. Ha Lea élne... – Elharapta a mondatot.

– Ha Lea élne – ismételte Ezra. Megforgatta a gondolatot a fejében. Aztán így szólt: – Ha Lea élne, talán az anyád is élne még. Minden más lett volna. De először nekünk magunknak kellett volna másnak lennünk.

– Akkor nem lennénk most itt – mondta Dávid.

Ezra meglepődve nézett rá az asztal másik végéből. – Úgy érted...

– Nem élhetünk itt, ezek között az emberek között elkülönülve, apám! – érvelt Dávid. – Az európai országokban igen, mert az ottani népek az üldözöttséggel erre kényszerítenek bennünket. Ott a saját népünkbe kapaszkodunk, mert senki más nem fogad el bennünket. Mártírokká leszünk, és megdicsőülünk a mártíromságunkban. Ott nincs más országunk, mint a szomorúság. De itt, ahol mindenki barátként viselkedik velünk, és örömet fogad a vérébe, mi haszna van annak, hogy továbbra is elkülönüljünk?

– Így van, így van! – helyeselt Ezra. – Minden, ami velünk történt, elkerülhetetlen volt.

– Elkerülhetetlen – értett egyet Dávid.

– És a te fiaid, az én unokáim csak még tovább fognak haladni ebben az elvegyülésben – folytatta Ezra.

– Így lesz – mondta Dávid.

Ezra elgondolkodott. – Ez vajon azt jelenti, hogy el fogunk tűnni?

Dávid nem válaszolt. Elkerülhetetlen volt, ahogy ő maga is mondta, hogy ha az emberek kedvesek és igazságosak egymással, akkor leomlanak a falak közöttük, és összeolvadnak a közös emberiségben. De mégsem tudta maga elé festeni a távoli jövőt, amikor a leszármazottai már nem is tudnak róla, és amikor talán már az Ezra nevet is elfeledik, s amikor valóban úgy eltűnnek, akár egy marék homok, amit elszórnak a sivatagban, vagy egy csésze víz, amit beleöntenek a tengerbe. Képzeletében végignézett azoknak az embereknek a hosszú során, akik az ágyékából születtek s majdan a fiai ágyékából és a fiai fiaiéból. Láta a felé forduló arcokat, és azok mind kínai arcok voltak.

– Túláságosan is gyászos hangulatba kerültünk – mondta hirtelen Ezra. – Ami történt, megtörtént, elkerülhetetlenül. Inkább mesélj az utazásodról, fiam!

Így hát Dávid felrázta magát, és elmesélt az apjának mindent töviről hegyire, hogy milyen gyönyörű az északi főváros, milyenek ott az emberek, milyen nemes a természetük, hogy miket evett és milyen vidámságokban volt része, és miképpen kapott audienciát a nyugati császárnénál. Elmesélte az apjának a császárnéről keringő pletykákat, és miután mindent elmondott, végül eljutott oda is, hogy miért kellett hirtelen, az éjszaka leple alatt elhagyniuk a várost, Peónia miatt.

Ezra figyelmesen hallgatta, néha nevetett, és csillogott a szeme, máskor tekintete éles volt és éber, ha Dávid az üzletről beszélt. Amikor Peóniáról hallott, igencsak elkomorodott. – Micsoda szerencsétlenség! – kiáltott fel. – A főeunuch hosszú karja elér bárhová, erről holnap mindenképp beszélnünk kell Kung Csennel!

– Nem tehettem másképp, atyám! – mondta Dávid.

– Nem, nem. – Ezra habozott, de aztán határozottan mondta. – Nem, fiam, tényleg nem. Persze, ha olyan lenne, mint más nő, és örült volna a lehetőségnek, hogy a palotába mehet, nos... hm, nos, az jól jött volna a háznak. Lenne barátunk a legfelsőbb körökben. De miután ő olyan, amilyen, hát persze, hogy nem. Ugyanakkor minden tőlünk telhetőt meg kell tennünk, hogy elkerüljük a gonosz következményeket. Hatalmas áldozat lenne egy nőért, ha az üzletünk tönkremenne, mert az udvarnál rosszakaróink vannak. Anyád mindig azt mondta, hogy túl sokra tartjuk Peóniát.

Ezekre a szavakra Dávid azt érezte, hogy forróság és tehetetlen düh önti el. Hogy megvédje magát, hűvös hangon így szólt: – Nos, apám, ha nem cselekedtem ésszerűen, akkor valahogy másképp kell helyrehoznom a dolgot, mert Peónia olyan nekem, mintha a húgom lenne, és nem juttathattam annak a gonosz főeunuchnak a markába semmi pénzért. Ebben bizonyos vagyok.

– Amennyiben nem több a számodra, mint hűg, akkor nem lesz egy szavam sem a döntésed ellen.

Ez olyan egyenes beszéd volt, hogy Dávid egészen kizökkent a nyugalmából. Túl mélyre világított benne, túl azon, amit ő maga bevallott volna magának, és nem is felelt. A gyertyákat nézte, és látta, hogy már csak pislákolnak, úgyhogy engedélyt kért, hogy felállhasson, s a koppantóval levegye az elszenesedett gyertyabelet.

– Későre jár! – mondta. – Apám, holnap korán be kell mennem a boltokba, úgyhogy jó éjszakát kívánok neked.

Vang Ma kint várakozott az ajtónál, és mikor ezt meghallotta, bejött a friss teával meg a rizslevesel, amit Ezra lefekvés előtt szokott meginni, így véget ért a nap.

Ám Dávid még nem feküdt le. Nem ment be a feleségéhez. Inkább kint maradt a szobájában, és mindenhol ott látta Peónia róla való gondoskodásának a nyomát. Az ágytakaró összehajtva, a függöny behúzva, a teáskanna forró, a pipája készen, a gyertyák kanócai levagdosva. De ő maga nem volt sehol.

Alváshoz készülődött. Eloltotta a gyertyát, széthúzta az ágyfüggönyt, és lefeküdt. De még mindig nem tudott elaludni. Az apja mondatai újra felkavarták benne mindazt, ami az utazás hosszú hetei alatt a fejében volt. Az anyja, Lea, Peónia, Kuelian: ez a négy nő, akik valahogy egymás között formálták az életét, és formálták még mindig. Szeretett volna mindannyiuktól megszabadulni, de tudta, hogy egyetlen férfi sem szabadulhat soha a nőktől, akik azzá tették, aki. Sóhajtott, forgolódott és már várta a reggelt, amikor visszatérhet az üzletbe a férfiakhoz, akiknek semmi köze nem volt a szívéhez és a lelkéhez.

a

Aznap éjjel Peónia is nyugtalan volt. Tudta, hogy Dávid sokáig volt az apjával, mert Vang Ma elmondta neki, hogy órákon át komoly beszélgetést folytattak, és nem mert bemenni, holott már rég elmúlt éjfél. Vang Mával együtt várt, látszólag azért, hogy társaságot nyújtson neki, de titokban abban reménykedett, hogy legalább átmenőben látja majd Dávid arcát. Ám Dávid nem látta őt, ő pedig nem mert szólni neki. A sötét udvarban ült, ahova már nem ért el a gyertya tompa fénye a nyitott ajtón át, és noha Dávid olyan közel ment el mellette, hogy akár meg is érinthette volna, nem merte kinyújtani felé a kezét. Dávid nyilvánvalóan elmondta az apjának, hogy miért jöttek el Pekingből, és Ezra talán meg is fedtte. Ő is jól tudta, hogy a főeunuch jócskán tudott még nekik ártani, és rettenetes volt a gondolat, hogy mindennek ő az oka.

Miután Dávid elment, ő is nyugovóra tért, s ahogy egyedül feküdt a holdtalan nyári éjszakán, mérlegelte szorult helyzetét. A gazdagok tudnak kedvesek lenni, ahogy az Ezra család is mindig kedves volt vele, de ha valaki, akivel

kedvesek, alacsonyabb rendű, az egyszer csak zavaróvá válhat, s a szívük gyorsan megkeményedik. Abból, ahogy Dávid néha ránézett, ő nemegyszer elhitette magával, hogy talán szereti őt, merengett. De az is eszébe jutott, hogy az elmúlt hetekben milyen ridegen bánt vele. Nyilván megbánta már, hogy mibe ment bele miattam, mondta magának. A büszkeség újra a segítségére sietett. Eldöntötte, hogy az első adandó alkalommal odamegy Dávidhoz, és megmondja neki, hogy szeretne belépni egy buddhista kolostorba. Ott biztonságban lenne bármilyen férfitől, és Dávid valahogy megüzenhetné a főeunuchnak, hogy Peónia már régen elkötelezte magát, s csak arra várt, hogy vége legyen az északi utazásnak, mielőtt kolostorba vonulna. Abban a csendes menedékben, ahol csak nők élnek, biztonságban lesz. A döntés jóleső érzéssel töltötte el.

Minél többet gondolt a tervére, annál jobbnak tűnt neki, és néhány napig még dédelgette magában, amíg Dávid túl nem volt az első napokon, amikor rázúdult az üzlet. De nem mert sokáig csendben maradni, nehogy a császári palota puha, de erős keze bajt hozzon a házukra.

Az ötödik napon azt vette észre, hogy Dávid az ebédje után még elidőzik, mint aki nem siet vissza az üzletbe. Ezra kint szunyókált éppen a hosszú kanapén, amit nyáron kitétek a bambuszok alá. Vang Ma ott ült mellette, hogy elhessegesse a legyeket. A gyerekek aludtak, és az úrnője is. Peónia ma saját maga felügyelte az ebédet, s miközben a cselédek kivitték az edényeket, ő átnyújtotta Dávidnak a bambusz fogvájót, és így szólt: – Te nem dőlsz le egy kicsit? Nehéz a levegő, és viharfelhők vannak délen.

– Alszom egy órácskát az udvaromban – felelte Dávid.

Peónia tüstént el is ment, hogy kirakjon egy bambuszágyat az egyik öreg fenyőfa alá, s miközben ráterített egy puha matracot, bejött Dávid. Már levette a köpenyét, és halványzöld alsóruhájában volt.

– Minden kész – mondta Peónia, és már indulni készült. Annyira forrón tűzött a nap, hogy kis izzadsággöngyök folytak le az arcán. Nevetve törölte le. – Mindjárt elolvadok! – mondta.

A szeme öntudatlanul is találkozott Dávidéval, és azonnal lehervadt ajkáról a mosoly. Dávid még sohasem nézett rá így. A szeme szenvedélytől izzott, komoly volt és meleg. Peónia elpirult, a térde megremegett. A nyelve magától beszélni kezdett, anélkül, hogy tudta volna, mit mond, mégis azt ismételte, ami a fejében járt.

– Öö... a megfelelő pillanatot vártam, hogy... hogy mondjak neked valamit.

– Ezt a pillanatot – mondta Dávid.

Peónia összekulcsolta a kezét maga előtt. – Annyit sírtam...

– Miért sírtál?

– Azért, ami a nagyvárosban történt. – A szavak csak úgy ömlöttek belőle. – Szeretnék megkérdezni... könnyörgöm neked... belehalnék, ha valami kárt okoznék neked... vagy ha csak egy pici bajt is hoznék a fejedre. Én elmehetek. El szeretnék menni egy buddhista kolostorba. Ott biztonságban lennék, és te elmondhatod a főeunuchnak, hogy apáca lettem.

– Te, apáca! – kiáltott fel Dávid fojtott hangon. Némán nevetett, mintha nem akarná, hogy bárki meghallja.

De ki volt ott, hogy meghallja? A ház aludt, és tűzött a forró, délutáni nap. Még a falakon túlról sem hallatszott semmilyen hang. A város aludt, s még a kabócák is csendben voltak. Peónia pedig úgy állt Dávid előtt, mint aki hálóba gabalyodott. Nem próbált újra megszólalni. Nem is tudott volna.

El sem tudta képzelni, mitől lett Dávid ilyen. Egyszerre ámult és félt, a szerelemtől forró lett a vére és hevesen kalapált a szíve. A férfi, akiről Peónia hetek óta azt hitte, hogy jéghideg, most hirtelen olyan volt, akár a forró láva.

– Peónia, gyere utánam! – parancsolta neki.

Megfordult, és Peónia utánament a nappaliba. Dávid az asztalnak dőlt, és egyenesen a szemébe nézett. – Most végre elmondom neked... és ez egész életünkben így lesz. Ha elmondom, akkor emlékezni fogsz rá?

– Igen – suttogta Peónia, és le nem vette a szemét róla.

– Sok éven keresztül csaptam be magam, amikor azt mondtam, hogy te olyan vagy nekem, akár a húgom. Bolond voltam. Soha nem voltál számomra az. Soha nem szerethettem volna egy testvért annyira, amennyire téged szerettelek, amikor gyerekek voltunk. És most is szeretlek.

Egyenesen a szemébe nézett, és Peónia sem kapta el a tekintetét. Ezt az ajándékot kapta Peónia az élettől, ezt a pillanatot, amikor Dávid ezeket a szavakat kimondta. Könnyű lett volna kinyújtani a kezét, és átvenni, elfeledkezve minden másról. De Peónia számára ez nem volt lehetséges. Túl sok éven át gondoskodott Dávidról, védelmezte és erősítette, tervezett helyette és szerette. Nem tudott már magára gondolni.

Nevetni próbált. – Akkor még egy ok, hogy apáca legyek, azt hiszem...

Dávid nem hagyta, hogy vidámságot színleljen. – Ne térj ki előlem egy nevetéssel! – mondta neki szigorúan. – Épp olyan jól tudom, mint te, hogy mit jelent nekem az, hogy azt mondtam, amit. De mégis ki kellett mondanom, hogy tudd, miért nem hagyhattalak ott a palotában. Ameddig élek, neked az én házamban kell maradnod, Peónia! Nem tudnék nélküled élni. Most végre tudom.

– Ezért voltál velem olyan hideg egész hazafelé úton? – kérdezte Peónia.

– Nem voltam veled hideg. Éjjel-nappal rád gondoltam – felelte.

Peónia most már nem tudott nevetést színlelni. Dávid szomorú volt és eltökélt, de Peónia nem tudta volna elviselni, hogy az iránta való szerelme bajt hozzon rá. – Köszönöm neked, hogy elmondtad, amit érzel. – A hangja tiszta volt és komoly. – A szavaidat örökké őrizni fogom a szívemben. Ezek adnak nekem vigaszt és otthont. – Összetette a kezét, meghajolt, megfordult, és indult kifelé.

Az ajtóban újra megállította Dávid hangja. – De ennél tovább nem gondolkodtam. Mi lesz velünk?

Peónia megtorpant, egyik lába a küszöbön, a keze az ajtókilincsen. – Az idő majd megmutatja nekünk – mondta szelíden, majd félve, hogy Dávid előrelép és megfogja a kezét vagy megérinti a vállát, egyúttal rettegve a saját szerelmes szívében rejlő gyengeségtől, gyorsan elsietett.

a

Aznap éjjel nem tudott elaludni. Örült, hogy a ragyogó hold, ami az utazás során végig kísérte őket, most eltűnt. A sötétben kiosont a barackoskertbe, és ott üldögélt egyedül a fák alatt. A felhők eltakarták a csillagokat, a levegő párás volt a közelgő esőtől. Mégsem tudott sokáig üldögélni, mert a szúnyogok hamarosan zümmögni kezdtek körülötte. Felemelte ruhája széles ujját és meglengette, akár a szárnyakat maga körül, aztán felemelkedett, és járkálni kezdett. Ez a fel-le járás – ezt Lea csinálta egykor, hosszú órákon át. Ahogy eszébe jutott, hirtelen újra megjelent előtte a lány, s ő nem tudta lerázni magáról a jelenlétét. De miért kéne továbbra is félnie tőle? Most már megvolt a fegyvere, hogy örökre elhessegesse a szellemét. Ha akarná, akár most azonnal bemehetne Dávidhoz, hogy a testével pecsételje meg a szerelmét. Mit tehetne Lea ellene – Lea, akinek a teste immár csak por? Tekintetét a sötét égre emelte, és a szívét csordultig töltötte a féktelen öröm. Mi lenne, ha némán, nesztelenül beosonna Dávidhoz, miközben a ház alszik, és kihasználná a szerelmét? Akkor övé lenne a győzelem.

Egy pillanatra megállt a sötétben, az ujjá a száján, és magában elmosolyodott. Akkor Dávid belépne az ő titkos életébe, és nem lenne többé egyedül. A szíve hevesen kezdett verni. Miért kéne hogy titokban maradjon? Nem tiltotta a törvény, hogy egy férfi magához vegye a nőt, akit szeret. Szerthe a városban így tettek a férfiak, még Kung Csen is magához vette a szép énekes lányt, aki aztán megcsalta. Senkinek nem lenne egy rossz szava sem Dávidra. Sőt, még jól is járna vele, mert közelebb hozná a barátaihoz. Nem is lenne szükség semmilyen ceremóniára. Igen. Enged a szívének, és most azonnal odamegy hozzá, és reggel elmondja Vang Mának. Hamarosan mindenki tudni fogja, az úrnője pedig elfogadja és átadja neki a második helyet, vagy nem hajlandó tudomást venni róla, és minden úgy megy tovább, ahogy eddig.

Így okoskodott magában Peónia érző szíve. Ám oly régóta volt magányos, hogy a feje teljesen tiszta volt és hideg. Vajon Dávid is olyan, mint a többi férfi? – kérdezte a fej a szívtől. Ebben a pillanatban, mielőtt válaszolhatott volna saját kérdésére, hirtelen éles kiáltást hallott. Felemelte a fejét, hogy hallgatózzon, és megálltak a gondolatai. Nem jött második hang, de mivel állandó felelősséget érzett a családjáért, azonnal átment a sötét kerten a homályosan megvilágított nagyterembe, és figyelt. Ezra szobái keletre nyíltak a teremből, ablakai pedig a kertre néztek. Peónia a zárt ajtónak tapasztotta a fülét. Hallotta, hogy Ezra nyögve lélegzik, nagyon nehezen és lassan. Halkan kinyitotta az ajtót.

– Én vagyok az, Peónia! – szólt halkan. – Beteg talán, uram?

Ezra nem felelt, de úgy szakadt ki mellkasából a hangos légzés, mintha kitépte volna. Peónia berohant a hálószobájába, és megfújta a barna papírkúpot, ami mindig ott izzott a hamusurnában, és meggyújtotta vele az olajlámpát. Magasra tartotta a jobb kezével, miközben a másikkal félrehúzta a függönyt. Ezra ott feküdt, a párnája félretolva, a fejét hátravetette, a szakála égnek állt. Üveges szeme nyitva volt, és lila volt az egész arca, a háta mereven, homorúan megfeszült. Nem látta és nem is hallotta Peóniát, mert minden figyelme arra összpontosult, hogy beszívja és kifújja a levegőt.

– Jaj nekem! – kiáltott fel Peónia. Leejtette a függönyt, és szaladt Dávid szobájához. Ahogy odaért, dörömbölni kezdett az ajtaján. Aztán megpróbálta kinyitni, de zárva volt. Még a rémületében is megtorpant. Miért zárta be az ajtót? Csak nem őmiatta? Vagy talán saját maga miatt? Dávid végre meghallotta a dörömbölést, és kiszólt. – Mi történt?

– Én vagyok az, Peónia! – kiáltotta. – Az apád haldoklik!

Dávid azonnal kijött. Sudár volt és szép a halvány éjjeli ruhájában. Ahogy elsietett mellette, megkötötte a derekán a selyemövet.

– Meghallottam a kiáltását, és bementem hozzá, mert épp a barackoskertben voltam... – dadogta Peónia, miközben ment utána, és együtt léptek be Ezra szobájába.

Most már nem hallották a légzését. Amikor Dávid széthúzta a függönyt, és Peónia bepillantott a válla fölött, látta, hogy az öreg szétvetett karral és lábbal fekszik, mint aki a halállal csatázott. De veszített. Halott volt. Szakálla a mellkasára simult, a szeme komolyan és dermedten nézett felfelé. Peónia félretolta Dávidot, s az ujjával lesimította a szemhéját, nehogy megmerevedjen ebben a dermedtségben, míg a teste szét nem oszlik. A halott karját a törzséhez húzta, lábait egymás mellé tette, és letakarta. – Hogy úgy tűnjön, mint aki alszik – suttozta.

Dávid eddig csak állt, mozdulatlanul. Most térdre rogyott, megfogta Ezra egyik kezét, és a tenyerében tartotta. Kétség sem volt afelől, hogy meghalt. Abban a pillanatban, amikor meglátta az apját, már tudta, hogy hasztalan kételkednie. Fel kell vernie a házat, szólnia kell Kung Csennek, és ki kell hirdetni a városban. Intézkednie kellett, ám ő késlekedett, s csak bámult hitetlenkedve maga elé.

– Alig néhány órája beszélünk – motyogta.

– Jó így meghalni – mondta Peónia gyengéden. De mindjárt meg is rémült. Ezra nélkül vajon el fog tűnni a kedvesség a házból? Miért, miért zárta be Dávid az ajtaját? Letérdelt, az ágyra hajtotta a fejét és sírni kezdett. – Annyira jó volt! – zokogta. – Annyira jó volt... hozzám!

Félig összetört szívvel várta, hogy Dávid átkarolja, hogy megvigasztalja. De nem tette. Ehelyett az apja kezét kezdte simogatni gyengéden, mintha még mindig élne.

XIII.

Így hát meghalt Ezra ben Izrael is. Az apja mellé temették el, egy kicsit feljebb, mint ahol Ezra asszony porai keveredtek a kínai földdel.

Ez a gondolat keringett Dávid fejében, ahogy ott állt apja nyitott sírja mellett. Az anyjára gondolt, arra, hogy mennyire erős volt, és hogy ez őbenne él tovább. A küzdelem, amit apja egész életében folytatott azért, hogy a családjával együtt elkülönüljön a kínaiaktól, immár véget ért. A halál győzelmet aratott felette. A kora esti levegő édeskés illattal lengedezett a domboldal felett, és Dávid a gyásza ellenére is észrevette, hogy milyen hatalmas tömeg áll itt vele, hogy az apját elbúcsúztassa. Szinte örült, hogy az anyja már nem érte meg, hogy Ezra tengernyi barátja kedvességének köszönhetően a temetés szinte egészen olyan volt, akár egy kínai tisztviselőé. Valóban nehéz lett volna a népükre valló bármilyen jegyet felfedezni benne. Csak Dávid szívében volt ott a származásának a tudata. Most értette meg, életében először, miért is vágyott az anyja oly erősen arra, hogy visszatérjen a saját földjére, és ott temessék el. Nyilvánvalóan tudta, ahogy oly sok mindent tudott azon túl, amit elmondott, hogy ha ott hal meg, a pora beleveszik az idegen föld porába. A lába alatt öt réteg mélyen feküdtek a halott városok. A generációk egymásra építkeztek ezen a régi vidéken, és egyetlen sírt sem lehetett ásni anélkül, hogy ne ütköztek volna bele az ókori halottakba. Dávid apja és anyja a halálukkal visszavonhatatlanul hozzákötötték magukat e közös emberi talajhoz, és immár soha többé nem tartozhattak egy különálló néphez.

A buddhista papok kántálása egy pillanatra megdöbbenetette. Dávid először komolyan vissza akarta utasítani az Arany Buddha Templom főpapjának a felajánlását, hogy eljőjön leróni a tiszteletét a halott előtt, és próbálta összeszedni a bátorságát, hogy bevallja, az apja vallása nem a buddhizmus volt. A tőle telhető legudvariasabb modorban próbálta elmagyarázni az öreg papnak, miért is nem illene megengedni, hogy buddhista zene szóljon a sírnál. A főpap méltóságteljesen így felelt:

– A te atyádnak, bár külföldi volt, hatalmas volt a szíve, és soha nem különítette el magát semmilyen embertől. Mi szeretnénk megadni neki a végső tiszteletet, úgy, ahogy tudjuk, és nincs egyebünk, mint a vallásunk.

A mély, halk, síró kántálás végighömpölygött a domboldalon és felszállt az égbe. Dávid elgondolkodott, ahogy hallgatta lehajtott fejjel, összekulcsolt kezét maga elé ejtve. Két oldalán ott álltak a fiai, ugyanúgy durva fehér vászonruhába öltözve, mint ő. Még a legkisebb gyermek is ebben a viseletben volt. Mögötte a felesége kötelességtudóan, hangosan sírt, és Dávid tudta, hogy Peónia karjára támaszkodik.

Peónia! Most már csak ő maradt mindabból, ami Dávid számára drága volt a gyermekkorából. Eszébe jutott az az óra, három nappal ezelőtt, amikor elmondta neki, hogy szereti. Azt viszont nem merte elmondani neki, hogy mennyire szerette volna teljes mértékben birtokolni őt. Még most is kényelmetlenül érezte magát, amikor eszébe jutott a vágyakozása, emlékezve arra, milyen haragra gerjesztette az anyját, amikor az apja szembesítette azzal, hogy az ő anyja is ágyas volt. Pedig itt, a barátai között, akik ma szívük melegével nyújtottak neki támaszt, senki nem emelne egy rossz szót sem ellene, ha Peóniát az ágyásává tenné. Csak gratulálnának neki, hogy milyen gyönyörű, és üdvözölnék mint közülük valót. Még a felesége sem panaszkodhatna – nem is panaszkodna, mert Peónia túl finom és udvarias lenne ahhoz, hogy megbántsa, és a viselkedése sosem változna meg úrnője iránt.

S mégis. Aznap éjjel, amikor teljes szívével és testével kívánta Peóniát, egyszer csak bezárta a hálósobája ajtaját. Kényszerítette magát, hogy levegyen egy könyvet – s vajon véletlen volt, hogy épp a Tóráért nyúlt? Ledöbbsent ezen a véletlen egybeesésen, és hosszú órákon át olvasott, amíg Peónia kiáltása fel nem riasztotta.

Aztán azok a napok jutottak eszébe, amikor Lea még életben volt, és a szíve a szerelem és a félelem között reszketett. Ha élete egy későbbi szakaszában találkozott volna Leával, miután elmúlt az anyja elleni ifjonti lázadás hulláma, talán tudta volna szeretni Leát. Még most is különös megbánással gondolt rá, ahogy eszébe jutott a szépsége, az egyszerűsége és a büszke szelleme. Lea kétségbeesett halála olyan hatalmat adott a lánynak, amit Dávid sem tagadott. Valami Leából még mindig tovább élt benne, ha nem is több, mint egy álom, ami soha nem történt meg.

Ugyanakkor nehéz lett volna elképzelni az életét Kuelian nélkül, csak Leával – és Peóniával. Ó, de hisz Lea soha nem engedte volna meg neki Peóniát. Kuelian nagylelkűbb volt, és ő szerette ezt benne. Tudta, hogy ha az anyja élne ebben a pillanatban, nem ismerte volna be neki, hogy csalódott a feleségében. Kueliant a szép arcocskájáért, a gömbölyű, krémes vonalaiért, sötét szeméért, kicsi kezéért és a szabad szívéért vette el, amiből ugyanúgy hiányzott az istenfélelem, akár egy gyerekéből. Ha más tekintetben voltak is hiányosságai... Dávid hirtelen felemelte a fejét, és

kihúzta a derekát. Szembe kell néznie az igazsággal! Azzal, hogy Peónia ott volt a házban, soha nem szenvedett hiányt semmiben. Peónia volt mindenben méltó partnere. Vele beszélte meg a fiait, az üzletét és az összes problémáját, ő rendezte el a szórakozását éppúgy, mint az otthoni ügyeit, és megkímélte a kicsinyes gondoktól. Jó volt az élete.

A kántálásnak vége lett, és Dávid hallotta, ahogy lehullottak az első göröngyök az apja koporsójára. Maga a városi előljáró adta át a faragott és aranyozott, hatalmas ciprusfából készült koporsót. Kung Csen, aki a sír túloldalán állt komor lila gyászruhában, a szemét törölgette. Nem sírt hangosan, mint az egyszerűbb gyászolók, és még most is néma volt, de közben csorogtak a könnyek az arcán. Nagyon kedvelte Ezrát, és ha nem is bízott benne tökéletesen, ez nem csökkentette az iránta való szeretetét. Senki sem tökéletes, és ő csak mosolyogni tudott azon, hogy még a két család egyesülése sem adott neki elég biztosítékot Ezra pénzszeretete ellen. De egyéb tekintetben Ezra igazán melegszívű volt. Lehet, hogy kísértésbe jött egyszer-egyszer, hogy csaljon velem szemben, de legalább másnak soha nem engedte volna meg ugyanezt, gondolta Kung Csen szomorúan, és őszintén gyászolta, hogy soha többet nem láthatja barátja pirospozsgás, szakállas arcát. Egyszerre valakinek a tekintetét érezte magán. Felnézett, és látta, hogy Dávid szegezi rá a szemét a sír túlsó oldaláról.

Dávid gyorsan lefelé nézett, és arra gondolt, hogy most Kung Csen áll hozzá a legközelebb apaként. Szerette a jó kínai kereskedőt, most mégis megdöbbenette a felismerés, hogy egyszerre milyen közel került hozzá. Az utolsó gyökér is el lett vágva az anyja népével. Itt volt ő már, visszavonhatatlanul. A régi lelkiismeret boldogtalan emléke újra megmoccant benne.

Mikor véget ért a hosszú temetés, Dávid hazament, magával cipelve mardosó lelkiismeretét. Csakis reá maradt már, hogy életben tartsa a régi hit maradványait – vagy hagyja azokat elveszni.

a

Peóniának sikerült hamarabb hazaérnie, és Dávid az ő arcát látta meg először, amikor belépett a kapun. Peónia észrevette rajta a megkönnyebbülést.

– Ó, Peónia, kérlek, gondoskodj a házról! – mormogta. – Egy darabig szeretnék egyedül lenni.

– Hagyj csak mindent rám! – mondta határozottan.

Dávid megköszönte, hálásan csillogó szemmel, majd megérintette az ajkát, és elment a szobájába. Peóniának épp elég dolga volt a gyermekek körül, a legkisebbik hangosan sírt, hogy nyugtassák meg. Elvette a gyermeket a kimerült dadától, és a karjában csitítgatta.

– Menj és öltözz át! – mondta a nőnek. – Ha a megszokott ruhádban leszel, akkor nem lesz úgy megijedve.

A kezében tartotta a gyermeket, és gyengéd szavakat duruzsolt a fülébe. Így szépen megvigasztalta Dávid összes fiát, mert ők voltak számára az egyedüli gyermekek. Mindnyájan úgy gondoltak rá, mint aki ha nem is épp az anyjuk, de valahogy erősebb nála – úgy, mint egy határozott hangra az életükben, aki vigaszt nyújt, ha az anyjuk haragos vagy alszik. Peónia mindig ugyanolyan volt. Kuelian kihívóan tudta imádni a gyermekeit, elhalmozta őket édességekkel, simogatta őket, paskolta a kezüket, szagolgatta orcáikat, de az is megesett, hogy arcul ütötte vagy hangosan szidta őket. Peónia mindig lágy volt, sohasem túl forró, és sohasem hideg. Ő volt a szikla az életük alapjában. A kicsi abba hagyta a sírást, Peónia pedig levette a felsőruháját, megszáritotta, megmelengette, megitta egy kis friss teával egy tálkából, és mire a dada visszatért, a gyermek már újra jókedvű volt. Így ment Peónia egyiktől a másikig, és látta, hogy mindegyik gyermek felvidul valami kis figyelmességtől vagy a játéktól. Tartott egy rejtett játékraktárt, kis apróságokat, amiket innen-onnan összevásárolt, és amik mindig újdonságszámba mentek a gyerekeknél. Most is kihozott valamit mindegyiküknek, hogy elterelje a figyelmüket a halálról.

– Már soha többé nem fogjuk látni a nagyapát? – kérdezte a legidősebbik gyermek.

– A lelke mindig itt lesz – felelte Peónia.

– És a lelkét láthatom? – hangzott a következő kérdés.

– A szemeddel nem – mondta Peónia. – De éjjel néha gondolj rá, meg arra, hogy milyen volt, és akkor érezni fogod, hogy veled van. Nézd csak, itt van ez a kis könyv, neked tartogattam! Lássuk csak, el tudod-e olvasni?

Peónia volt a kisiúuk tanítója is. Leült, a két nagyobbik a térdére hajtotta a könyvét, és így próbálgattak olvasni. Peónia büszke volt, hogy milyen gyorsak, és bőségesen dicsérgette őket. El is feledkeztek a szomorúságról a házban. A könyvet Ezra asszony polcán találta annak idején. Még régen szétválogatta ezeket a könyveket: párat betett a könyvtárba, néhányat pedig Ezra asszony saját tárgyainak a dobozába, a sálakkal, csecsebecsékkel és szent

jelképekkel együtt, amik már senkinek nem voltak fontosak. De magának megtartott egy kicsi könyvet, ami egyszerű kínai szavakkal elmesélte Ezra asszony népének a történetét, azt, hogy valaha rabszolgák voltak Egyiptomban, és a királynő kedvence által szabadultak ki, akinek az ereiben idegen vér csörgedezett. Dávid fiai most ámuldozva olvasták ezt a történetet.

– Hol van ez az Egyiptom? – kérdezte a legidősebb, és aztán megint kérdezett: – És ki volt az a Mózes, aki kiszabadította őket?

A kisfiú nagyon elkomorult, amikor véget ért a történet. – Azért nem volt túl kedves az Istenüktől, hogy megölte az olyan elsőszülötteket, mint én. Örülök, hogy itt nincs Isten.

Peónia egyik kérdésre sem tudta a választ, úgyhogy csak ennyit válaszolt: – Ez csak egy történet, ami már réges-rég befejeződött.

Miután eltette a könyvet, és gondoskodott róla, hogy a gyerekek kapjanak vacsorát és játsszanak egy kicsit, a szívében elgondolkodott ezeken a kérdéseken. Valakinek nyilván meg kéne válaszolnia őket a házban, nehogy később, amikor a gyerekek már felnőnek, ne tudjanak semmit az őseikről, mert az rosszat jelentene. Az ősök a gyökerek bármely családi házban, a gyerekek pedig a virágok, és a kettőt nem szabad elvágni egymástól. Elhatározta, hogy ha lesz ideje, beleássa magát Ezra asszony régi könyveibe, és megtudja belőlük azt, ami ahhoz kell, hogy válaszolni tudjon a gyerekek kérdéseire.

Most pedig el kell mennie az úrnőjéhez, hogy megnézze, rendben és jó hangulatban van-e. Már kezdett alkonyodni, a levegő mozdulatlan volt és enyhe, ahogy átment az udvarokon. A ház is nagyon csendes volt, és belesajdult a szíve, érezvén, hogy mennyire hiányzik neki az a két ember, akik elmentek. Ám a generációk követik egymást, és most Dávid képviselte a fő és a legidősebb élő generációt. Hirtelen eszébe jutott a bezárt ajtó. Valójában egyetlen pillanatra sem feledte el. Dávid kizárta őt, az életükben most először. És ha maga ellen cselekedett? Ha úgy is volt, egyúttal őellene is. Most már soha nem fog bemenni hozzá. Az ajtó örökre zárva marad – hacsak ő maga nem nyitja ki.

De mégsem változik meg. Most is sokat kell tenni érte, még többet, mint előtte. Vigasztalni és szórakoztatni őt már nem elég. Tanulmányoznia kell, hogy mi erősítheti még inkább Dávid méltóságát és növekedését. Az életének a legteljesebbnek kell lennie, hogy erőt és békét találjon magában. Peónia egy pillanatra az égnek emelte a tekintetét. Soha életében nem mondott imát, nem ismert istent, de a szíve keresgélt a mennyben, és hozzátapadt Dávid istenéhez, akinek a neve, emlékezett, Jahve.

– Méltóztass meghallgatni a hangot, amely ismeretlen a számodra! – imádkozott magában. – Okosítsd ki a lelkemet, hogy bölcsen tudjam szolgálni a férfit, akit szeretek.

Egy pillanatig állt, de nem érkezett semmilyen jel. Csak a bambusznádak zörögtek halkán a szinte néma levegőben, és valahol a városban egy nő szomorú hangja szólongatta haza a haldokló gyermeke lelkét.

a

A házban Kuelian nagy méltósággal ült. Immár ő volt az úrnő, az uralkodó generációk között a legidősebb hölgy. Már magához tért a sírhoz vezető út fáradalmaiból, és nagy élvezettel ette az édességeket és itta a forró teát. Már a szeme sem volt piros a sírástól.

Azért amikor meglátta, hogy jön Peónia, bánatos arcot vágott, és letette a süteményt, amelyet enni készült. – Hiányozni fog a mi drága urunk – mondta.

– Mindnyájunknak, úrnőm! – felelte halkán Peónia. Látta, hogy az úrnője szívesen beszélne, úgyhogy leült egy székre, és összefonta a karját.

– Nagyon jó volt hozzám! – mondta Kuelian siránkozva. – Soha nem éreztem benne semmilyen keménységet vagy haragot.

– Igen, semmi ilyesmi nem volt benne – helyeselt Peónia.

Kuelian arcán könnyek csordultak le. – Kedvesebb volt, mint a saját uram – jelentette ki.

– De hát a te urad igazán kedves! – mondta Peónia gyengéden.

Kuelian könnyei hirtelen felszáradtak. – A szíve mélyén van valami kemény – felelte hirtelen. – Én érzem ezt, és te is éreznéd, Peónia, ha nem gondolnád őt tökéletesnek. De te nem vagy a felesége, én viszont az vagyok. Én mondom neked, hogy van a szívében valami nagyon kemény – néha a szemében is látom, ahogy rám néz.

Peónia felsóhajtott. – Már mondtam neked, úrnőm, hogy szereti, ha mindig frissnek és szépnek láthat, de te néha nem hagyod nekem, hogy felöltöztesselek vagy megfésüljelek, ha ő jön. És vannak esték, amikor fáradt vagy, és nem hagyod, hogy megfürösselek, mielőtt lefekszik. És ezek az édességek, úrnőm... Tudod, hogy az urad soha nem szerette a disznósír szagát, márpedig ezekben az van. Miért eszed mégis?

Az évek során Peónia megtanult nagyon őszintén beszélni a gyönyörű teremtéssel, aki most a homlokát ráncolva ült előtte. Igen, Kuelian gyönyörű volt, bár az is igaz volt, hogy kecses alakjára finom hájréteg kezdett lerakódni, és panaszkodott, hogy a lába azóta fáj, amióta Peónia levette róla a kötéseket. Ritkán mozdult, csak ha szükséges volt, imádta az édességeket és az ínycségeket. Peónia most elnevette magát, ahogy összeráncolta a homlokát. – Ne gyűlölj engem, úrnőm, mert én igazán nagyon szeretlek!

Kuelian addig bírta haragos tekintettel, amíg maga is el nem nevette magát. – Túl sokat szidsz engem – jelentette ki. – Én mondom, Peónia, ezt abba kell hagynod. Most már én vagyok itt a ház asszonya, és neked engedelmeskedned kell nekem. Nem helyes, hogy megmondd, hogyan és mit tegyek.

A kis teremtés most kihúzta magát, és nagy, fekete szemében, amivel Peóniára nézett, a nevetésnél most valami több csillogott.

Peónia döbbenten és csodálkozva látta ezt. Bármennyire akaratos volt is az úrnője, mindig rá lehetett beszélni mindenre, édesgetéssel, viccelődéssel, és azzal, ha megnevette. Ha most büszke lesz és rátarti, akkor Dávid lehet, hogy tényleg elveszti a türelmét. A kapocs köztük csak a hús köteléke volt, és az könnyen elszakadhat. Dávid nem volt buja természetű. Volt benne szenvedély, de az összefonódott a lélekkel és az elmével. Nem választhatta szét őket, így, együtt alkották meg teljes lényét. Ameddig a felesége szép és kedves, amíg elég derűs természetű a jelenlétében ahhoz, hogy ne bántsa meg, és elég csendes ahhoz, hogy ne ébressze fel a megvetését, addig meg tudhatja tartani Dávidot a szív kötelékeivel. De ha bármiben megbántja, akkor kiderül, hogy túl gyengén tartja őt. Akkor már nem tudja birtokolni.

Peónia mindezzel tisztában volt. Sok ideje volt elmélkedni, és mivel az egész élete ebben a házban zajlott, mindegyik lélekről sokat gondolkodott e ház fedele alatt – a legtöbbit persze Dávidról. Azt mondta magának, hogy már túljutott a féltékenységen vagy a reményen, és egyetlen gondja az volt, hogy Dávid minden forrásból megkapja azt, amire szüksége van a boldogsághoz és az egészségéhez.

Megfékezte a döbbenetét, amit úrnője újonnan támadt büszkesége okozott benne.

– Ön is nagyon jól tudja, hogy mindent az ura kedvéért és önszántamból teszek – mondta csendesen. Ezután a hálószobába ment, hogy megnézze, előkészítettek-e mindent az éjszakára. Női szoba volt, az úrnőjének kialakítva, de Peónia mindig tudta, hogy Dávid mikor járt itt. Reggel mindig volt nyoma az ittlétének, a pipája, a papucs, a fehér zsebkendője, egy könyv, amit magával hozott. Ezeket a könyveket Peónia gyakran meg is nézte magának. Eleinte verses könyvek voltak, aztán történelmi és filozófiai tárgyú művek, homályos írások, amiket nyilvánvalóan nem olvashatott fel a feleségének. Mióta hazajöttek, az anyja könyvtárából való köteteket olvasott, most először. Hogy miért, azt Peónia nem tudta, és sokat gondolkodott, hogy vajon milyen változás következhetett be Dávidban, hogy az elmúlt néhány napban az őseit kelljen megidéznie.

Miután ellenőrizte a lámpát, letörölte a port az asztalról és összehajtogatta az ágytakarót, kiengedte a nehéz szaténfüggönyöket az ezüstkarnisokról, bezárta a rostélyos ablakot a molylepkék és a szúnyogok ellen, és meggyújtott egy tömjént, hogy beillatosítsa a levegőt, halkan kilépett a szobából. Az úrnője még mindig tétlenül ült az asztalnál.

– Segítsek levetkőzni, asszonyom? – kérdezte Peónia.

Kuelian megrázta a fejét. – Még túl korán van aludni – jelentette ki dölyfösen. – Hagyjál egy kicsit magamra!

Peónia engedelmeskedett a parancsnak, és elment. Valóban másféle ház lesz, ha az úrnője fogja alakítani a napi életét. A harmadik udvarban megállt, és elgondolkodott. Vajon menjen oda Dávidhoz? Ha nem menne, talán furcsának is találná. Mégsem volt képes rá. A zárt ajtó emléke még mindig kísértette. Inkább elment az egyik mellékudvarba, hogy megkeresse Vang Mát. Az ágyán ülve találta, a közelében pedig ott üldögélt az Öreg Vang egy bambuszszéken. Mindketten sírtak.

Egészen elfeledkezett róluk a sok teendője közepette, mert ahogy az évek teltek, egyre inkább úgy alakult, hogy ők szolgálták Ezrát, míg ő a következő generációt. Ők most árván maradtak. Nem merte vigasztalni őket, de fogta a saját ruhája ujját, hogy megtörölje a szemét, és várta, hogy Vang Ma megszólaljon.

– Húgocskám, szeretnék kérni tőled egy szívességet – mondta zokogva Vang Ma.

– Kérjél, néném! – mondta Peónia.
– Nincs szívünk tovább itt maradni ebben a házban, nekem és az öregemnek. El szeretnénk menni a faluba, hogy ott éljünk a legidősebb fiunkkal és a saját unokáinkkal. Kérlek, mondd el ezt a nevünkben az új gazdának!
– Megmondom, amint el tud feledkezni egy órára a maga bánatáról – ígérte Peónia. – Nyugodjatok meg, ő nem fogja visszautasítani semmilyen kérésedet. De vajon én hogyan győzzem egyedül, néném? Mindig is rád támaszkodtam.
– A szívem már nincs ebben a házban! – felelte Vang Ma, és újra sírni kezdett.

Így Peónia szomorúan magukra hagyta őket, aztán keresett egy szolgát, és megkérte, hogy menjen be az úrhoz, kíván-e valamilyen enni- vagy innivalót. Ő pedig elment, egyedül, a szobájába. Éjszaka volt már, nagyon fáradtnak érezte magát, és nem látta a jövőt tisztán maga előtt.

a

Nos, Ezrának már nem volt ideje elmondani Kung Csennek, hogy Dávidnak és családjának miért kellett oly hirtelenséggel elhagynia az északi fővárost, Dávid pedig, a gyásztól lesújtva, elfelejtette. S mintha a gyász nem lenne elég, az Indiából visszaérkezett, árukkal megrakott hajókról üzentek, hogy partot értek, és a rakományt fuvarosok szállítják tovább a szárazföldre. De miután a háborúk csak nemrégiben értek véget s az emberek mindenütt szegények voltak, nagyon sok volt a rabló, ezért Dávidnak minden tartományban, ahol a rakomány keresztülhaladt, gondoskodnia kellett örökről és katonákról. Nem volt ideje még arra sem, hogy gyászolja az apját. Azonnal vissza kellett térnie az üzlethez. Számtalan baja közepette még mindig elfelejtette elmondani Kung Csennek, hogy mi történt Peóniával. Gondterhelt volt kint és bent is, mert a házban látta, hogy Peónia eltávolodik tőle, és ez ingerültté tette, noha tudta, hogy a bölcsessége miatt tesz így. Azt mondta magának, hogy ha a gondjai elsimultak, ha az áruk biztonságban elérték a boltokat, és elmúlik a szüntelen fájdalom, hogy már sohasem látja többé az apját, akkor majd újra szembenéz a szívével, és tudni fogja, hogy mit tegyen Peóniával.

Ezért aztán a legkevésbé sem volt felkészülve Kung Csenre, aki egyik reggel megrökönyödve állított be hozzá. Dávid a boltban volt, és épp az aznap beérkezett áruk mennyiségét számolta, meg a finom, Indiában szőtt pamutholmik minőségét becsülte fel. A partnere is ott ült vele, Kung Csen legidősebb fia, és elmélyülten dolgoztak együtt. Mindketten meglepődtek, amikor Kung Csen beállított.

– Dávid, kérlek, gyere velem félre egy pillanatra! És te is, fiam! – mondta Kung Csen komoran.
Mindkét férfi utánament a kis szobába, ahol Kung Csen bezárta maguk mögött az ajtót. Telt arca szürke volt a rémülettől, az ajka egészen elfehéredett.

– Egy küldönc érkezett hozzánk az északi fővárosban lévő boltunkból – mondta szinte suttogva. – Azt mondja, Dávid, hogy a palotában kegyvesztettek lettünk. A főeunuch azt terjesztette, hogy az egyik rabszolgalányunk szemtelen volt a nyugati császárnéval. Mit jelent ez az egész?

Dávid ereiben megfagyott a vér. Minden azonnal világossá vált előtte, és nagy nehezen elmondta a történetet. Kung Csen és fia némán hallgatta.

– A főeunuch nyilvánvalóan követelni fogja, hogy küldjenek Peóniáért, hogy méltó módon megbüntessék – mondta Kung Csen, amikor Dávid befejezte. – Ha nem leszünk hajlandóak kiadni, akkor soha többé nem remélhetjük, hogy újra jól fog menni az üzlet. A császárné kedvencének karja bizony messzire nyúlik.

– Visszamegyek az udvarba, egyedül! – fogadkozott Dávid. – Audienciát kérek a császárnéktól, és elmondom nekik az igazat.

Mindkét kínai felkiáltott. – Esztelenség! – jelentette ki Kung Csen. – Azt hiszed, hogy győzedelmeskedhetsz a főeunuchhal szemben? A császári család egyik legfőbb bizalmasa, és csak a saját életedet dobnád el. Nem, nincs más remény, el kell küldenünk Peóniát.

– Ezt nem tehetem – mondta Dávid.

Mindkét férfi furcsán nézett rá, és csak nehezen tudták megőrizni higgadságukat. Aztán apa és fia egymásra néztek. Eszükbe jutott, hogy Peónia milyen gyönyörű. Kung Csen meg is jegyezte néhányszor a fiának, hogy nemigen akadhat férfi, aki közönyös bír maradni egy ilyen gyönyörű rabszolganó iránt, aki ráadásul még ügyes és művelt is.

Dávid nem bírta tovább a pillantásukat. – Csodálkoztok rajtam – mondta kimérten. – De biztosíthatlak benneteket, hogy amit ti gondoltok, az lehetetlen. Az én vallásom szerint – úgy értem, a népem vallása szerint – egy férfinak csak

egy felesége lehet. Én... hálát érzek a rabszolganőm iránt... aki olyan, akár egy családtag a házunkban. Nem adhatom át... annak az eunuchnak.

Kung Csen belekapaszkodott egy reménysugárba. – És ha a saját akaratából menne?

Dávid nem mondhatta el az igazat, de azt sem tudta, hogy miért nem. Ezek a férfiak nem hibáztatnák, ha nyíltan megvallaná, hogy szereti Peóniát és magának akarja. Nevettek volna, és elgondolkodtak volna, hogy miképp mentsék meg neki. Mégsem tudta megvallani. Lehajtotta a fejét. – Ha el kíván menni... a maga érdekében – dadogta –, akkor legyen úgy.

Visszatértek az üzlethez, és Dávid megpróbálta hasznossá tenni magát. De hogyan gondolhatott volna most számokra és árukra, vagy akár a haszonra? Az ő helyében Kung Csen most behívatná Peóniát és rávinné, hogy lássa be, micsoda kárt okozna Dávidnak és mindkét családnak, Peónia pedig, a maga puha önzetlenségével, talán megadná magát. Dávid agyát ellepte a köd, és képtelen volt folytatni a munkát.

– Rosszul érzem magam – mondta az Első Kungnak. – Hazamegyek, alszom egy keveset, és holnap majd visszajövök.

A társa csak bámult rá. Nem szólt semmit, de Dávid látta, hogy keskeny, kedves szemével átlát rajta. Elsietett – egyetlen percig sem maradhatott. Amint hazaért, küldetett Peóniáért, és nyugtalanul várt, amíg be nem szaladt hozzá, még nedves kezét törölgetve.

– A konyhában voltam – mondta. – Azt mondták, hogy a szójaszósz nem keményedik eléggé az üvegben, azt mentem el megnézni.

Dávid erre nem figyelt, de látta, hogy milyen gyönyörű és erős, a háza pillére. Nem, nem tudna élni nélküle. – Peónia, kérlek, ülj le! – mondta gyorsan.

Peónia leereszkedett az egyik szék szélére, megijedve gazdája tekintetétől és hangjától. – Mi történt már megint? – kérdezte.

Dávid nagy vonalakban elhadarta. Alig várta, hogy megkönnyebbülhessen a szívét nyomó tehertől, tudva, hogy Peónia bármit elbír. De megriadt, amikor azt látta, hogy Peónia arca elfehéredik, és az erő is kiszáll belőle. – Mondtam neked, hogy apácának kell mennem! – suttozta. – Másképpen nem tudlak megmenteni. – Felemelkedett, és kezdte kikötni a kék kötényt, amit magán felejtett.

– Várj! – parancsolta Dávid. – Van egy más mód is, hogy velem maradhass.

Peónia jól tudta, hogy mire gondol, de a szíve megkeményedett, és nem akarta megkímélni a kimondás terhétől.

– Milyen mód? – kérdezte.

– Tudod jól – mondta Dávid halkán, és nem nézett rá.

Peóniát elfogta a méreg, hogy Dávid nem néz rá, és kerek pereg kimondta, helyette is.

– Úgy érted, hogy az ágyasodként magad mellé vennél?

– Igen – felelte Dávid, de még mindig nem nézett rá.

Peónia látta, hogy Dávid arca megfeszül. A szemében nem csillant öröm. A kezéből lehullott a kötény. – Bezártad előttem az ajtódat – mondta. – Miért?

– Honnan tudhatnám?

– De tudod – ellenkezett a lány. – Mert féltél. Épp attól féltél, amit most kérsz tőlem. Féltél magadtól – attól, ami benned van még mindig, és benned is lesz életed végéig!

– Megtagadom – kiáltott Dávid hangosan.

– Nem tagadhatod meg – ellenkezett Peónia. – A véredben van.

Dávid a kezére hajtotta a fejét és nem felelt. Olyan tisztán látta Leát és hallotta a hangját, mintha élne. Lea hangja pedig egyúttal az anyja hangja is volt és mindazoké a férfiaké és nőké, akik előtte éltek. Magának Jahvénak volt a hangja.

– Ha engednék neked – mondta Peónia a maga gyors, szelíd módján –, a lelkiismereted egyre drágább lenne, és engem egyre kevésbé szeretnél. Nem, Dávid, én ezt nem merem. Engedj el! Igen, elmegyek, a saját szabad akaratomból. De nem a palotába!

Kiszaladt a szobából, és Dávid nem tudott utána menni. Amit mondott, igaz volt. Mindaz, amit az anyja éveken át próbált beleplántálni lázadó szívébe, lám, gyökeret eresztett. Hiába szegült ellene, hiába feszítette keresztre, mégsem volt halott. Még mindig benne élt az ő népének hite. Feltámadt a poraiból, és őt követelte magának. Nem tudta kiszabadítani magát. Térdre rogyott, a karját összefonta az asztalon, és ráhajtotta a fejét. – Ó, Jahve, Egyetlen, Igaz Isten, hallgass meg... és bocsáss meg!

Peónia gyalogosan futott át a városon, lehajtott fejjel, üres kézzel. A kolostor kapuja nyitva volt. Peónia belépett. A néma udvaron kiszakadt belőle a kiáltás: – Ó, anyám, itt vagyok!

Egy szürke ruhába öltözött, finom, idős asszony jött ki, és széttárt karokkal fogadta a vendéget. – Kerülj beljebb, szegény lélek! – mondta.

– Veszélyben vagyunk! – zihálta Peónia.

– Az istenek itt minden embertől megvédenek minket – felelte a rendfőnöknő.

– Ó, kérem, zárja be a kaput! – könyörgött Peónia. Most, hogy itt volt, egyszerre megrémült, mit is tett magával. Megragadta az idős asszony kezét. – Ha azt kérem, hogy hadd mehessek ki, kérem, ne engedjen! – rimázkodott.

– Nem engedlek! – ígérte a rendfőnöknő, és elhúzta a vasreteszt a kapun.

Hogyan is hihette el Dávid, hogy Peónia nem fog visszajönni a házába? Sok órán át várt, az elméje össze volt zavarodva. Aztán, miután már nem bírt tovább várni, Vang Máért küldött, és megparancsolta, hogy menjen el a kolostorba, és nézze meg, hogy ott van-e Peónia. Annyira sötét volt a tekintete, hogy Vang Ma még kérdezősködni sem mert, és némán, megrökönyödve elment.

Dávid a szíve mélyén attól félt, hogy Peónia netán a folyóba vetette magát, és amikor Vang Ma egy óra múlva visszajött a hírrel, hogy Peónia valóban a kolostorban van, kissé jobb kedvre derült. Némán fogadta a hírt, aztán, mivel elkerülhetetlen volt, hogy hamarosan úgyis mindenki megtudja a házban, elhatározta, hogy azonnal elmondja Kueliannak, mi történt. Vagyis azt mondja neki, hogy Peónia félt, hogy a főeunuch kinyújtja a kezét és elragadja őt, mindannak ellenére, amit eddig tettek. Arról nem fog szólni neki, hogy az ő szívében milyen viharok dúlnak, vagy arról a furcsa dermedtségtől, amit érzett, amikor a kapu bezárult közte és Peónia között. De hiszen Peónia elhagyta! Meg volt bántva, hogy Peónia képes volt otthagyni őt, és elszökni a házából, akár egy megvert szolga, noha ő gyerekkora óta annyira szerette őt, hogy nem is tudta, ez a gyerekes szeretet mikor alakult át valami mássá. Félt szembesülni ezzel a szeretettel, bármi is lett, és – mivel még mindig félt tőle – inkább Peóniára neheztelt a szívében. Nem volt joga hozzá, hogy ilyen hirtelen itt hagyjon engem, mondta magának, és mivel azt érezte, hogy Peónia igazságtalanul bánt vele, megengedte magának, hogy dühös legyen rá. E felindulástól vezérelve felállt, hogy megkeresse a feleségét.

Kuelian ezen a napon épp a legédesebb hangulatában volt. Élvezte, hogy ő lehet a ház úrnője, meg a tudatot, hogy a férje a ház ura, és nincsenek felettük az öregek. Minden, ami idegen volt, most eltűnt, s ő könnyedén mosolygott, és türelmes volt a szolgálkkal és a gyerekekkel. Amikor Dávid odaért az udvara holdkapujához, olyan kép tárult elé, amely bármelyik férfit elégedettséggel töltött volna el. Ott ült ez a szép nő, a felesége, körötte a gyerekei. Mivel Peónia nem jött tanítani őket, a fiai élvezték a szünetet, a legnagyobb tollasozott, a középső egy kriketlabdával játszott egy zsinóron, a harmadik pedig Kuelian ölében ült. A teraszokon virágoztak a krizantémok a falak mentén, s a délutáni nap szikrázva sütött a virágokra és a gyerekekre. Dávid most újra ráeszmélhetett arra, amit néha elfelejtett: hogy milyen gyönyörű is Kuelian. Krémes bőre a tiszta fényben olyan puha volt, akár egy kisbabáé, az ajka piros, a haja, amely még mindig tükrözte Peónia gondos felügyeletének nyomát, feketén, olajosan csillogott. Ma reggel Peónia a jáde fülbevalójához illő jáde hajtűket tett dús kontyába, ami jól illett almazöld köpenyéhez is.

Miért ne lennék boldog? – nézett bele Dávid a saját szívébe. Egy pillanatra megállt a kapunál, de egyszerre mindannyian meglátták. Kuelian felemelkedett, és a fiúk is odaszaladtak az apjukhoz. A cselédek máshol foglalatoskodtak. Kuelian elindult Dávid felé. A nap őt is ugyanolyan előnyös színben mutatta, mint Kueliant, és amikor Dávid arra gondolt, milyen szép is a felesége, Kuelian is épp a férjét nézte, ahogy áll a kapunál. Magas volt, a legszebb férfikorban. Soha nem hagyta, hogy a szakálla túl hosszúvá nőjön, mint más idegenek, és szép, sima arca, nagy, sötét szeme, határozott ajka és mindenekfelett erős alkata hirtelen felkavarta az asszony szívét. Szerette a férjét, de a napok egymásutánjában elfelejtette, hogy mennyire. Most leült Dávid közelében, és szerelemmel néztek egymásra. Dávid az ölébe vette a legkisebb fiát. – No, hadd nézzem, mekkora ez a nagylegény! – mondta.

Kuelian egy bélelt ruhát csúsztatott a gyerek popsija alá. – Annyira még nem nagy a csintalan kölke, hogy ne tudna lepisilni – mondta.

Dávid nevetett, és ezt hallva a két nagyobbik fiú is odajött, és a térdére támaszkodtak a könyökükkel. A három szép gyerek fölött újra találkozott a szülők tekintete. Elmosolyodtak. – Hogyhogy itthon vagy ebben az órában? – érdeklődött Kuelian.

– Nagyon különös dolog történt – mondta Dávid. – Emlékszel a főeunuchra, aki Peóniát akarta magának? – Milyen könnyen mondta ezt ki a feleségének! Csodálkozott a saját nyugodtságán.

– Ne mondd, hogy még mindig akarja! – kérdezte Kuelian izgatottan.

Dávid bólintott. – Mivel Peónia nem megy, csak egy módon tudunk megmenekülni, hogy ne hozzuk veszélybe a házunkat.

Kuelian nagyon figyelmesen nézte az arcát. Dávid érezte – ó, tudta! –, hogy sohasem mondhatja el neki, hogy mi rejlik a szíve mélyén. De vajon ő tudta, hogy mi rejlik? Melyik ember tudhatja, hogy mi a legdrágább neki, ha minden, amije van, mérlegre kerül: egyik serpenyőbe az egyik, a másikba a másik szeretet?

– Elment a zárdába – mondta csendesen.

– És ott is marad? – kérdezte Kuelian tágra nyílt szemmel.

– Hol máshol lehetne biztonságban? – kérdezett vissza Dávid.

Most a gyermekek is kérdezni kezdtek. – És Peónia soha többet nem fog velünk élni? – kérdezte a legidősebbik.

– Ha apáca lesz, akkor ott kell élnie a templomban – mondta Kuelian.

A fiatalabbik fiú sírni kezdett. – Én újra látni akarom Peóniát! – zokogta.

– Csend legyen! – szólt rá az anyja. – Eljöhet meglátogatni minket – amint igazi apáca lesz belőle.

Dávid némán ült, a kisfia kezével játszadozott. Finom melegnek érezte a nyitott tenyerére fektetett kis kezét.

Kuelian igyekezett összeszedni a gondolatait. Ő is mérlegelte a jó és a rossz oldalt. Fájdalmasan hiányozni fog neki Peónia, de amint túl van a tanulóéveken, annyiszor látogathat vissza, ahányszor akar. Az igaz, hogy esténként vissza kell térnie a templomba, de talán még jó is lesz, hogy Peónia nincs mindig itt. Most már nem volt rá annyira szüksége, mint akkor, amikor még éltek az öregek. Most már nem számított igazán, hogy minden a szabályoknak és a hagyományoknak megfelelően zajlik-e. Igen, talán még jobb is, hogy nem lesz itt. Néha úgy tűnt, mintha Peónia lenne itt az úrnő. A titkos féltékenység, ami eddig csak szunnyadt benne – hiszen Peónia hasznos volt neki –, most életre kelt. Peónia túlságosan is szép volt. Tudott olvasni, és Dávid szeretett vele beszélgetni.

– Jó lesz Peóniának, hogy apáca lesz – jelentette ki hirtelen. – Ő nem akart férjhez menni, márpedig mi mást tehet ilyenkor egy nő, mint hogy apáca lesz? Én sokszor mondtam neki, hogy kellene keresnünk neki egy férjet, de ő meg sem hallotta. Egy nő nem lesz fiatalabb. Előbb vagy utóbb úgyis apácának kellett volna mennie, már persze ha nem megy el a császári palotába. Ha elment volna, akkor persze...

– Nem mehetett – vágott közbe Dávid, anélkül, hogy felnézett volna.

Kuelian érezte, hogy előnti a féltékenység. – Elmehetett volna, ha valóban annyira szeretett volna minket, ahogy azt színlelte. – Kuelian ezt már kiáltotta. – Ugyan mi lehetett volna jobb a családnak, mint hogy ő ott van a császári palotában? Ott szólhatott volna az érdekedben, és amikor a fiaink nagyobbak lettek volna, akkor meglátogathatták volna, és én is meglátogathattam volna, és mindenféle kegyben lehetett volna még részünk.

Dávid nem válaszolt. A kicsi ujjai összegömbültek a tenyerében, s ő a markába zárta a kis öklöt. Aztán hirtelen felállt, lehajolt és az anyja ölébe tette a gyermeket. – Furcsa lesz Peónia nélkül – mondta csendesen. – De bölcsen döntött. Vissza kell mennem az üzletbe egy órára.

A kezével megérintette felesége kerek arcát, és elment. A szívében nyugalom honolt. Életének egy része lezárult. Hozott egy döntést, anélkül, hogy akár magának is bevallotta volna, hogy mi az. Tudta, hogy vége a küzdelemnek. Ura volt a szívének, ahogy a házának is.

a

Amikor Vang Ma elment, hogy megkeresse Peóniát, az apáca a kapunál nem volt hajlandó addig beengedni, amíg engedélyt nem kért a rendfőnöknőtől. A kolostorban az apácák és a növendékek izgatottan duruzsoltak a gyönyörű fiatal nő érkezéséről, Ezra házából. Mindnyájan tudták, hogy a ház ura nemrég halt meg, hiszen a városból ki ne hallott volna a pompázatos temetéséről? A főnöknő is hallotta a susmorgásokat, de egyelőre nem faggatta ki Peóniát. Időt kell adni a szomorúságnak, hogy feleméssze magát. Megparancsolta, hogy adjanak Peóniának egy kis bambuszligetre néző, tágas és csendes szobát. A növendékek forró vizet vittek neki, amiben megfürödhetett, és friss,

puha szalmagyékényt terítettek a székre. Amikor a növendékek jelentették, hogy Peónia megfürdött, és felöltözött a sűrke ruhába, a rendfőnöknő úgy rendelkezett, hogy Peónia többi ruháját zárják be egy szekrénybe, aztán tegyenek elé vegetáriánus ételt meg egy csészét a legfinomabb teával. Ezt mind el is végezték.

Amikor a rendfőnöknő meghallotta, hogy egy idős asszony van a kapunál, ő maga ment oda Peóniához. Peónia az ablaknál ült, összefont kézzel. Sűrke csuhában olyan sugárzóan gyönyörű volt, hogy a rendfőnöknőnek belesajdult a szíve. Régen jött ide, amikor fiatal férje kevesebb mint egy hónappal az esküvőjük után meghalt. Először várt, hogy megbizonyosodjon róla, nem fogant-e meg a méhe, és csak azután szentelte magát a mennynek. Peóniában felismerte az olyan nő tekintetét, aki tudja, hogy egyedül kell élnie.

– A kapunál van egy idős szolgálónő, akinek Vang a vezetékneve, és aki szeretne látni téged, gyermekem – mondta kedvesen. – Beengedjem?

Peónia felemelkedett, és a rendfőnöknő kedves arcára emelte nagy, szomorú szemét. Már készült megrázni a fejét, de nem volt képes rá. Amit tett, azt nagyon gyorsan tette. Nyilvánvalóan Dávid küldte Vang Mát utána.

– Igen, jobb lesz, ha bejön – mondta Peónia.

Így aztán Vang Ma bejött, s amikor meglátta Peóniát a sűrke csuhában, elakadt a szava, és ráncos arcán könnyek csorogtak végig. Kitérte felé a karját, és Peónia nem tudta visszatartani magát. Odaszaladt hozzá, és a két nő együtt sírt, miközben a rendfőnöknő lehajtott fejjel várt.

Először Vang Ma törölte meg a szemét. Leült. – Remeg a lábam – motyogta.

Peónia csak állt, az arca könnyekben úszott.

– Mit tett veled? – kérdezte Vang Ma.

Peónia megrázta a fejét, és ruhája ujjával megtörölte a szemét. – Semmit – felelte elhaló hangon.

– Szóval semmit – ismételte Vang Ma. Továbbra is fürkészően nézett Peóniára.

Peónia a földet bámulta. – Az az eunuch küldetett értem megint – mondta ugyanolyan halkán.

– És te nem vagy sem feleség, sem ágyas – folytatta Vang Ma.

– Nincs senki, aki megvédelmezhetne – hagyta helyben Peónia.

Vang Ma hangosan felsóhajtott. – Túl késő már, hogy visszajöjj? – kérdezte.

– Mi más várna rám ott, mint bánat? – kérdezett vissza Peónia.

– Bárcsak úgy tettél volna, ahogy én! – siránkozott Vang Ma. – Én elfogadtam a férfit, akit adtak, tovább éltem a családdal, és addig szolgáltam a gazdámat, amíg el nem ment a Sárga Forráshoz. Most még az öregem is vigaszt jelent. Hogyan mondhatta volna el Peónia, hogy Dávid más, mint az apja volt, és ő is más, mint Vang Ma? A szája lefelé görbült, míg a szemébe könnyek gyűltek. – Emlékszel, hogy egyszer azt mondtad nekem, hogy az élet szomorú?

Ezt olyan szelíd és távoli hangon mondta, hogy Vang Ma nem felelt. Csak felnyögött, kétszer-háromszor is. Miközben Peóniát nézte, keze a térdén nyugodott. Aztán a rendfőnöknőre meredt.

– Le fogják borotválni a haját? – kérdezte tőle.

– Engedelmeskedni fogok a törvénynek – mondta Peónia, mielőtt a főnöknő válaszolhatott volna.

Vang Ma felsóhajtott és felállt. – Ha a szíved a mennyek mellett döntött, akkor nincs értelme, hogy maradjak – mondta élesen. – Nincs üzeneted az urunknak?

A rendfőnöknő Peóniára nézett, és azonnal megértett mindent. Peónia nyakát és arcát élénk rózsaszín pír öntötte el. Piros ajka megremegett, és könnyek csüngtek hosszú szempilláin. – Lehet, hogy soha többé nem fogom újra látni – mormogta.

A rendfőnöknőnek megindult a szíve. Sok-sok évvel ezelőtt ő is átsírta az éjszakákat, és arra gondolt, soha nem fog megszabadulni a szerelemtől és a vágyódástól a szívében. De a szív mégis begyógyult valahogyan, s a kínszenvedés elveszett a múltban. Amire ma emlékezett, ha egyáltalán emlékezett, az azoknak a napoknak az édessége volt, amikor még élt a férje, és a veszteség fájdalma régen elhalványult.

– Ezt nem szükséges most azonnal kijelenteni – mondta Peóniának. – Majd meglátjuk, hogyan gyógyul az a szív!

Vang Ma okosan bólintott erre, majd elment.

Miután elment, a rendfőnöknő leült. Peónia még mindig állt. A rendfőnöknő nagyon halkán mondta ki ezeket a szavakat, de Peónia szívében úgy csengtek, akár a harangok. Felnézett. – Úgy érti, anyám, hogy egy idő után már nem fogom szeretni?

A rendfőnöknő elmosolyodott. – A szerelem megváltozik – felelte. – Amikor a láng ellobban, a ragyogás megmarad, de már nem egy emberi teremtményre összpontosul, és az egész lelket felmelegíti. És akkor a lélek ezzel a feloldódott

szeretettel tekint minden emberi lényre.

Peónia figyelmesen és némán hallgatta. Csak állt ott, a földig érő ruhájában, és a rendfőnöknő érezte, hogy felgyülemlik benne a szájalom, és körülöleli ezt a fiatal nőt.

– Mondjam el, hogy miért jöttem ide? – kérdezte Peónia egy idő után.

– Csak ha jólesik neked – felelte a rendfőnöknő.

– Nem kötelez rá szabály, hogy el kell mondanom, miért szöktem el? – kérdezte Peónia.

– Nem – felelte a rendfőnöknő. – Mindnyájan valamilyen bánat miatt vagyunk itt. Ami az életünk volt, az elviselhetetlen lett, és itt találtunk menedéket. Az egyetlen dolog, amit tudnom kell, hogy van-e férjed, akinek hatalma van fölötted, mert akkor tárgyalnom kellene vele, hogy szabadon eresszen.

– Igazat szoltam, amikor azt mondtam, hogy nincs férjem – felelte Peónia.

– Akkor élj itt békében! – mondta a rendfőnöknő. – A mennyek ott vannak mindnyájunk fölött, a föld meg alattunk.

E szavakkal felkelt, és távozott. Peónia még sokáig állt ott, nem érzett sem fáradtságot, sem fájdalmat. Mély nyugalom fészkelte magát a lelkébe.

a

Peónia három évig élt a kolostor kapuja mögött. Ennyi ideig tartott, amíg a szívében a láng átalakult abba a ragyogásba, amiről a rendfőnöknő beszélt. Ezalatt egyetlenegyszer sem látta Dávidot. Egyetlen férfi sem tehetette be a lábát a kapun, ő pedig nem lépett ki rajta. Már azon a napon, amikor Vang Ma otthagyta, felvette a kolostori élet rendjét. Miután elolvasta a szent könyveket, megtanulta az imák rituáléit, kivette a részét a munkából, ami az istenek iránti törődéssel, a kert gondozásával és a konyhai feladatok ellátásával járt, és miután az idősebb apácák levágták hosszú, fekete haját és leborotvták a fejét, befejezte növendékéletét. A szíve titkos életének vége szakadt. A rendfőnöknő új nevet adott neki: Csing An, Tiszta Béke.

Ám ez alatt a három év alatt Kuelian gyakran jött el meglátogatni Peóniát. Az első évben még csak kétszer. Peónia szinte némán ült, miközben Kuelian a tőle megszokott módon élénken cseverészett, kíváncsiskodott minden iránt, amit látott, és elmesélte Peóniának az összes pletykát a házból. Így Peónia megtudta, hogy Vang Ma és az Öreg Vang visszatértek a falujukba, és most a fiaikkal élnek. Azt is megtudta, hogy Áron Ezra halála után visszazökkent a régi, henye szokásaiba, míg Dávid haragjában meg nem kérte Kao Lien fiait, hogy vigyék magukkal, amikor az egyik karavánútra indultak, Kao Lien lévén már túl öreg. Így is tettek, és Áront otthagyták valahol a hegyektől nyugatra, egy olyan vidéken, ahol zsidók éltek, akik talán meg tudták tanítani neki, hogyan gyógyítsa meg a szívét. Soha többé nem hallottak róla.

Az első év után aztán gyakran látogatta meg Kuelian. Szült még egy gyereket, egy negyedik fiút, és amikor az egy hónapos lett, elhozta megmutatni Peóniának. Kuelian büszke volt, hogy ennyi fia van, de amikor az apácák elmentek, és kettesben maradt Peóniával, kiöntötte a szívét az új gyermekével kapcsolatban.

– Nézd csak meg, Peónia! – mondta, amíg a dada állt és hintáztatta a picit a karjában. – Szerinted olyan ez, mint az én gyerekeim?

Kueliannak eszébe sem jutott volna, hogy ne a régi nevén szólítsa.

– Te szülted! – mondta Peónia mosolyogva. A mennyek most egyenrangúvá tették Kueliannal, és már nem kellett úrnőjének hívnia.

Kuelian lebiggyesztette az ajkát. – Pont úgy néz ki, mint az idegen nagyanja!

Peónia nem tudta megállni nevetés nélkül. Az apró fiúcska tényleg furcsamód olyan volt, mint Ezra asszony. Nagy, erős vonásai nem illettek a kicsi arcához. Peónia intett a dadának, és karjába vette a babát. Amikor ott volt az ölében, megnézte a lábát és a kezét. Azok is nagyok voltak. – Nagy ember lesz! – jelentette ki. – Nézd meg a fülét, milyen nagyok a fülcimpái – ez bátorságot és bölcsességet jelent. Ez egy szerencsés fiú!

Így vigasztalta meg Kueliant, és Kuelian, akit előntött a melegség Peónia iránt, hízelegve mondta neki: – Gyere és látogass meg bennünket! Miért is ne? A cselédek nem hallgatnak rám úgy, ahogy rád hallgattak. A nagyfiam lusta a tanulásban, és az apja tegnap megverte emiatt, én erre sírtam, és aztán rám volt dühös. Ha te eljössz, mindnyájan hallgatni fognak rád, Peónia, mint mindig.

De Peónia, még mindig mosolyogva, megrázta a fejét, és visszaadta a babát a dadusának.

– Te ugyanolyan vagy, Peónia, akkor is, ha le van borotválva a fejed – győzködte tovább Kuelian.

Peónia meghökkent. Lehet, hogy ezek a szavak a szívébe hatoltak? Vajon azért nem akarja, hogy Dávid lássa, mert apáca, akinek le van borotválva a feje? Elkomolyodott, és a hallgatása miatt Kuelian azt hitte, hogy győzött. Mikor aznap hazament, azt mondta Dávidnak, meggyőzte Peóniát, hogy jöjjön el és látogassa meg őket egy napra. Erre Dávid is elkomorult és elhallgatott.

Peónia a cellájában kíméletlenül górcső alá vette a szívet. Igaz, gondolta. Rettegek attól, hogy így meglásson. Nem volt tükör egyetlen szobában sem, de most megtöltötte a mosdótálat tiszta vízzel, fölé hajolt a gyenge, esti napfényben, és halványan meglátta a képmását. Most először látta, hogy nincs haja, és nagyon csúnyának látta magát. Semmi mást nem látott. Sem sötét, nyugodt szemét, sem piros ajkát, sem fiatal arcának a sima vonásait. Egyszerre úgy tűnt neki, hogy minden szépsége a hajában volt, a fonatban, amit régen a füle mögé csavart, meg a virágokban, amiket annyira szeretett beletűzni. Nézte magát egy hosszú pillanatig. Aztán felemelte a tálat, és a vizet kiöntötte a nyitott ablakon át egy ház melletti liliomágyásra.

Az a büntetésem, hogy így lásson, mondta magának.

De még két teljes évig nem ment el Dávid házába.

Kuelian megszülte az ötödik gyermekét is, ezúttal egy leányt, és már a hatodik is megfogant, amikor egy nap egy szolgáló sietett a kolostorba, és könyörgött Peóniának, hogy jöjjön, mert a legidősebb fiú haldoklik. Egy összehajtott papírt adott át neki. Peónia kinyitotta. Dávid írt néhány sort bele.

„Gyere, a fiam miatt!”

– Jövök – mondta a cselédnek, és elsietett a rendfőnöknőhöz, hogy engedélyt kérjen. A főnöknő az utolsó néhány évben nagyon megöregedett és meggyengült, és alig hagyta el a celláját. Mindenkihez kedves volt, de Peóniát különösen szerette. Olyan volt, mintha a lánya lenne. Most megszorította a kezét, s egy pillanatig fogva tartotta.

– Kihunyt már benned a tűz? – kérdezte.

– Igen, anyám – mondta Peónia.

– Akkor menj, gyermekem! – felelte a rendfőnöknő. – És amíg nem vagy itt, én majd imádkozom a fiú életéért.

Így aztán Peónia elhagyta menedékét, amely most már az otthona volt. Ahogy sétált az utcán, imákkal csendesítette el dobogó szívet, és ujjai közt a barna selyemfa rózsafüzért morzsolgatta. Amikor belépett az ismerős kapun, Dávid már várt rá. Peónia szíve szaporábban vert, míg az akarata le nem csendesítette. Félelem nélkül tekintett a férfira – elhatározta, hogy a tekintete nem beszélhet másról, mint hűvös barátságról.

– Peónia! – kiáltott fel Dávid, és Peónia érezte, hogy a szeme a változást fürkészi rajta.

– Most úgy hívnak, Tiszta Béke – mondta neki mosolyogva. Nem, nem fél, nem félhet mosolyogni.

– Én mindig Peóniaként fogok rád gondolni – mondta Dávid.

Peónia nem felelt. – Hol van a fiad? – kérdezte.

Most egymás mellett lépdeltek. Peónia csitítgatta a szívet, az ujjai a rózsafüzérrel babráltak. Elfelejtette, milyen magas és milyen erős is Dávid. A fiatalos kisugárzása eltűnt, erőteljes és komoly férfi lett belőle. Büszke volt rá, anélkül, hogy büntudata lett volna. Felnézett rá, és újra találkozott a szemük. – Nem változtál olyan sokat – mondta Dávid hirtelen. – Eltekintve a hajadtól.

– Nagyon sokat változtam – felelte derűsen. – Most pedig vigyél a gyermekhez.

– Ó, a fiam! – sóhajtott Dávid.

Meggyorsították a lépteiket, és bementek abba a lakosztályba, ahol most Dávid lakott a két idősebbik fiával. Mindegyik fiú, miután betöltötte a hetedik évét, otthagya az anyja lakosztályát és az apjához költözött. Dávid bevezette Peóniát a szobájába. Ott, a saját ágyában feküdt a beteg fiú. Már nem volt gyerek – ezt Peónia azonnal látta. Magas, karcsú alakja az ágyon feküdt, kiterülve. Lélegzett, de minden lélegzetvételnél fulladozott, az arca kipirult, s a szeme le volt hunyva.

Peónia az ujjai közé fogta a csuklóját, és érezte, hogy túl szaporán ver a pulzusa. – Nincs vesztegetni való időnk! – jelentette ki. – Mérgezett nyálka van a torkában!

Peónia, mint minden apáca, sokat volt betegekkel, és tudta, hogy abban az évben egy betegség sújtott le a városra, amit a gonosz szelek hoztak erre északról. Azonnal megparancsolta az egyik szolgának, hogy hozzon egy lámpát, erős kanóccal, egy másiknak pedig azt, hogy vágjon egy hosszú, puha, friss bambuszszárat, és hozza oda neki. Miközben várt, ruhadarabokat mártott forró vízbe, és a fiú torkára kötötte, hogy melegítse a légzőizmait. Amint az ujjai közt volt a vékony bambuszszár, megkérte Dávidot, hogy fogja meg erősen a fiút, és odaállított egy férfiszolgát, hogy tartsa erősen a lábát. Aztán bal kezének hüvelykujját és mutatóujját finoman a fiú állának nyomva kitémasztotta a száját,

óvatosan beleengedte torkába a csövet, és lassan szívni kezdte a végét. A fiú fulladozott és vergődött, de Peónia kitaró volt, folytatta, míg egy vérrög fel nem szakadt a fiú torkából a csőbe, és nagyot zihálva vissza nem hanyatlott az ágyára.

– Égesd el ezt a csövet! – mondta a szolgának. – Tele van méreggel. És hozzál bort, amit adhatok neki.

Figyelmesen és mozdulatlanul állt, amíg meg nem hozták a bort. Beleöntött egy keveset a fiú torkába, aztán a saját száját is kimosta vele, és kiköpte egy köpöcsészébe, ami ott állt az ágy mellett.

– Jobban van! – kiáltott fel Dávid boldogan.

– Életben marad! – mondta Peónia.

Peónia sötétedésig nem mozdult az ágy mellől, amikor a zárda szabályai szerint vissza kellett térnie. Másnap visszajött, és azt követően mindennap, míg a fiú fel nem gyógyult.

Ekkorra már tudta, hogy gyakran kell majd jönnie. Dávidnak égető szüksége volt rá, mert túl sok gondja volt a növekedő gyerekeivel, indulatos fiaival és rengeteg szolgájával, akik lusták voltak, engedetlenek és bosszúsak, mert gazdájuk túl sokat volt távol jól menő üzlete miatt. Peónia világosan látta az előttük álló éveket, amikor a fiúkat és lányokat meg kell házasítani, esküvőket kell tervezni, s a hatalmas és nyüzsgő ház egész életét tovább kell örökíteni a következő generációknak. És jöhet is nyugodtan, hiszen Dávid szereti a feleségét. Ezt Peónia nehezen múltó fájdalommal látta. De miért kéne hogy fájdalmat érezzen? – kérdezte magát. Nem ő hozta Kueliant a házba? És nem Kuelian küldte őt el innen! A házasság, amelyet ő mozdított elő, virágzott és magvakat hozott. Dávidot és Kueliant már összekötötte a ház, az otthon, a gyerekek és a jólét testi köteléke, és egész életük egybefonódott. Vajon nem ebben reménykedett annak idején?

Dávidból elmúlt a nyughatatlanság. Elfelejtette, vagy legalábbis neki így tűnt, hogy valaha is az övétől eltérő élet zajlott e ház falai között. Még az anyja nyomai is eltűntek a házból. A nagy szalonban eltűnt a tekercs az asztal fölül, s a helyén egy rákokat, felhőket és fenyőket ábrázoló festmény díszelgett. Hogy ez kinek az óhajára történt, azt nem firtatta, de ott volt, és a változást jelezte a házban – és Dávidban is, igen. Dávid elégedett volt.

a

Így aztán Peónia éveken át jött és ment, és egyenrangú partnere lett Kueliannak és Dávidnak, sőt, ahogy telt-múlt az idő, még több is lett, mint egyenlő velük. Egyre inkább rá támaszkodtak, várták a tanácsát, s a szavának nagy tekintélye lett a házban.

Amikor Peónia már tíz éve volt az az apáca, akit Tiszta Békének hívtak, a rendfőnöknő meghalt. Ez alatt az időszak alatt Peónia olyan nagyrabecsülést vívott ki, hogy amikor eltemették a rendfőnöknőt, az apácák őt választották meg, hogy átvegye a helyét. Ettől fogva már kevesebb ideje volt Dávid házáat látogatni, hiszen a saját rendházát kellett irányítania, amit igen nagy bölcsességgel végzett, anélkül, hogy bárkinek, akár a legalacsonyabb rangú, konyhán dolgozó apácának is letörte volna a kedvét, vagy megbántotta volna a szívét.

Ekkor következtek el azok az évek, amikor Dávid és Peónia a legtökéletesebb megértésig jutottak. Ő mint rendfőnöknő szabadon járhatott-kelhetett, és senki nem mondhatott rá rosszat. És már nem is volt fiatal. Dávid két legnagyobbik fia időközben megházasodott, és a feleségeik meg a gyerekeik is a házban laktak, a következő fiú pedig már eljegyzett valakit. A legnagyobb lánya egy kínai házba házasodott be, és a fiai feleségei is kínaiak voltak.

Akár el is feledhették volna, hogy ez a ház valaha is más volt, mint kínai, ha nincs Dávid negyedik fia, aki néhanapján emlékeztette Dávidot az őseire. Forrófejű volt, indulatos, ingerlékeny, erős, s ez a negyedik fiú folyamatosan nyugtalanságban tartotta a házat. Peónia nevetett rajta, de őt szerette a legjobban, és gyermektelen szíve valamilyen furcsa módon őt választotta a fiának.

– Hagyd csak őt rám! – mondta Dávidnak egy nap, amikor apja és fia már megint összekülönböztek, mint oly gyakran.

– Én jobban megértem őt, mint te, mert jobban hasonlít rád, mint ahogy sejtenéd.

– Én sosem voltam olyan, mint ez a bolondos ifjú! – tiltakozott Dávid.

Peónia ezen csak mosolygott.

Így teltek az évek, és ahogy ők hárman – Peónia, Dávid és Kuelian – egyre idősebbek lettek, minden év jobb lett, mint az előző. A két bölcsőbb úgy kezelte maguk közt Kueliant, mint egy drága és nagyobb gyermeket: dédelgették, s egy kicsit nevettek rajta a háta mögött. Ő hagyta, hogy elkényeztessék, és néha lehordta őket csípős nyelvével, vagy duzzogott, ha kinevették, de támaszkodott a szeretetükre.

Gazdag ház volt az övék, és Dávid volt a város egyik legmegbecsültebb öregje, Peónia meg a bölcs asszonya. Az öregkor gyengéden hullott le rájuk.

a

A zsinagóga a városban halomnyi por maradt csupán. A város szegényei tégláról téglára elhordták a zsinagóga utolsó romjait is. A faragások is eltűntek, és végül csak három hatalmas kőtábla maradt, aztán ebből a háromból is már csak kettő. Ez a kettő erősen állt egy darabig a szabad ég alatt, míg egy keresztény, egy külföldi, meg nem vásárolta őket.

Ez nagy felzúdulást keltett a városban. Dávid negyedik fia, aki a Csaó vezetéknévre hallgatott, adta el a köveket. A városi kormányzó haragja zúdult a fejére. – Hogy lehet az, hogy te, hálátlan fiú, eladod az őseid köveit egy külföldi kereszténynek? – vonta kérdőre a kormányzó. – Vissza kell hogy adja, nehogy elvigye az országunkból a sajátjába, és a te házad halottai kikeljenek a sírjukból, hogy a szemünkre vessék! – Azzal megparancsolta az öreinek, hogy Csaót vessék tömlőcbe.

De Csaóban még erős volt Ezra asszony vére, és kikiáltott a rácsok közül. – A világ minden kincséért sem fogom megkérni ezt a keresztényt, hogy adja vissza a köveket! Ezek a mi vallásunkhoz tartoztak, ami véget ért ezen a földön, de az ő vallása a mi vallásunkból sarjadt ki, hát hadd tartsa meg őket!

Nos, ezt a Csaót az egész Csaó család támogatta, akik Dávid ágyékából születtek, és felhívták a városi elöljáró figyelmét, hogy a kövek hosszú évtizedek óta ki voltak téve hónap, esőnek, napsütésnek, amíg egészen össze nem töredezték, és mégsem óvta meg őket senki. Ugyan mi joguk volna a panaszra, ha eladják őket?

Senki sem akadt, aki segíthetett volna kompromisszumot kötniük, amíg a városban eszébe nem jutott valakinek, hogy a rendfőnöknő nagyon jól ismerte a családot. Így hát a kormányzó elküldte hozzá a hírnökeit, akiket ő a zárda kapujában fogadott, mert a törvény azt írta elő, hogy férfiember nem lépheti át a küszöbét.

Peónia ekkor már nagyon öreg volt, de az elméje tiszta és hűvös. Meghallgatta a hírnököket, aztán – még mindig állva – kihirdette bölcs ítéletét, ezekkel a szavakkal:

– Ez a Csaó mindig is élénk gyermek volt, és olyan férfi lett belőle, amilyennek ismeritek. Olyan a természete, hogy inkább a börtönben éli le az életét, hacsak nem találtok módot rá, hogy büszkén hagyhassa el azt. Ismertem az apját és annak az apját is. Elmondom, mit tegyetek. A külföldi megtarthatja azokat a szent köveket, amiket megvásárolt, de nem viheti el a városunkból. Rakja le őket a saját temploma elé, és építsen köré egy pavilont, hogy megőrizze az eljövendő generációk számára!

Az emberek egymásra néztek, megvakarták az állukat, és elismerték, hogy a rendfőnöknő kétségtelenül nagyon bölcsen szólt. Megköszönték hát a tanácsot, és elmentek.

Éppen úgy tettek, ahogy Peónia mondta. A templom előtt, a pavilonban mind a mai napig ott állnak ezek a kövek épen és biztonságban. „A Tisztaság és Igazság Temploma” szavak alatt pedig a zsidók története van bevéve az útjukkal együtt. „Az Útnak nincsen formája, sem alakja, ám a magasságos Mennyek Útjának a képére készült.”

a

Amikor Peónia visszatért a cellájába, hosszan eltöprengett. Emlékezete felidézte az Ezra-ház minden történetét, amelybe valami véletlen folytán az ő élete is belefűződött, egy olyan célból, amit nem értett ő sem, csak azt tudta, hogy akármilyen történet, az az ég akarata volt. Ez az erős és hatalmas család, Izrael, Ezra és Dávid magja, vajon egy napon már nem lesz, vajon eltűnik úgy, ahogy a zsinagóga is eltűnt, melyet az őseik építettek az istenük templomának? Vajon rosszat cselekedett, amikor elcsábította Dávidot Leától, hogy Kueliant vegye feleségül?

Sokáig töprengett, s ahogy ez gyakran megesett vele hajlott korában, a válasz meg is érkezett. Nem, nem tett rosszat, mert semmi sem veszett el. – Semmi sem veszett el – ismételte. – Él, újra és újra, a mi népünk között – elmélkedett. – Ha valahol a szemöldök erősebb, a szem ragyogóbb, ott van valaki, aki órá hasonlít; s ahol a hang a legtisztábban énekel, ott is van egy. Ahol a vonalat a legügyesebben húzzák, hogy tiszta legyen a kép és a faragvány erős, ott van egy; ahol az államférfi a legnagyobb elismerésnek örvend, a bíró a legigazságosabb, a tudós a legtanultabb, ott van egy; ahol a nő egyszerre szép és bölcs, ott is van egy. A vérük eleven, bármilyen testben is folyjon, és ha a test már nincsen, akkor a por gazdagítja a még mindig jóindulatú talajt. A szellemük újjászületik minden új generációban. Már nincsenek többé, mégis örökké élni fognak.

Utószó

Wendy R. Abraham

A kaifengi kínai zsidók a diaszpóra krónikájának egyik leghomályosabb és legkáprázatosabb fejezetének hősei. A Peónia című regényében az Ezra-házat körbevevő kitalált eseményekbe szőve Pearl S. Bucknak sikerült történelmi hitelességgel közvetítenie azt az időszakot, amikor a zsidók – akik egyszerre asszimilálódtak és különültek el a szomszédaiktól – létük alkonyához érkeztek Kaifengben.

A regény Buck írói nagyszerűségéről tanúskodik. Protestáns misszionáriusok lányaként született, mégis hatásosan tudta átadni egy zsidó család érzéseinek mélységét és aggodalmát, mely abból a kettős tudatból fakadt, hogy vészesen közeleg spirituális haláluk, ugyanakkor kötelességük lenne, hogy az idegen földön továbbvigyék ősatyáik hagyományait. Eközben Buck mindvégig hiteles kínai érzékenységet képes festeni.

A zsidók története Kínában valójában a nyolcadik századba, a Tang-dinasztia idejére (618–906) nyúlik vissza, amikor a zsidó kereskedők Perzsiából és Indiából a szárazföldön át a selyemúton mentek végig, a Középső Királyságba kereskedni. A huszadik század fordulóján kerültek napvilágra olyan régészeti leletek, amelyek ezt a teóriát támasztották alá. Stein Aurél régész-orientalista 1901-ben fedezett fel az északi karavánúton egy zsidó-perzsa üzleti levelet, amely 718-ra datálódik. Kilenc évvel a felfedezés után egy szlíchótot, azaz egy héber bűnbánó imaciklust ástak ki a Dunhuang barlangokból Gansu tartományban, a hajdani selyemút déli szakasza mentén. A 708-ra datálódó imapapír a legkorábbi még létező, ismert héber kézirat. Azért jelentős ez a lelet, mert a sorok papírra íródtak. Papírt ebben az időben csakis Kínában készítettek, ami azt bizonyítja, hogy a zsidók már a nyolcadik században is jelen voltak Kínában.

Vannak tudósok, akik azt az elméletet képviselik, hogy a zsidók a tengeren át jöttek Kínába, és felhívják a figyelmet a különféle tengerparti zsidó közösségekre, amelyek felbukkantak Katonban, Hangcsouban, Jangcsouban és más városokban. Ezek közül Kaifeng – egykor Kína fővárosa – volt a leghatalmasabb, 1163-ban épített pazar zsinagógájával.

A kínai zsidókról csak szórványosan vannak korai információink. A kilencedik és a tizennegyedik század között jól ismert arab utazók és történészek – így Abu Szaid és Ibn Battúta – írtak a zsidók jelenlétéről Kínában. Noha ezek voltak az első elérhető megfigyelések a nyugatiak részéről, a zsidók hétköznapi életéről nem sokat mondtak. Miután a kínai zsidók származását muszlim országokba, főleg Perzsiába tették, ez azt erősíti meg, hogy ugyanazokban a főbb városokban laktak, mint a muszlimok, miután nagyjából ugyanakkor érkeztek és ugyanolyan módon. S valóban, a kínaiak gyakran összekeverték a zsidókat a muszlimokkal, az előbbieket „kék sapkás muszlimoknak” nevezve, mert az igazi muszlimok mindig fehér kipát viseltek, míg a zsidók kéket. (A regényben Dávid egy ponton a kék kipáját veszi fel. Pearl S. Buck nem véletlenszerűen választotta ezt a színt.)

Korai európai utazók Kínában, a Jüan-dinasztia alatt (1237–1367) szintén feljegyzik, hogy láttak zsidókat. Érdekes módon még Marco Polo is fontosnak tartotta megjegyezni az emlékirataiban, hogy a mongol uralkodó, Kublaj kán (ugyanis a Jüan egy „idegen” dinasztia volt) megülte a muszlimok, a keresztények és a zsidók ünnepeit. Ugyanebben az időszakban európai misszionáriusok, mint Andrea di Perugia is, feljegyezték, hogy a zsidók ellenálltak a térítésnek, vagy hogy más módon adják fel a meggyőződéseiket. Világos, hogy legalább a tizennegyedik század folyamán a kínai zsidóknak voltak kapcsolataik más külföldiekkel. Bizonyítható, hogy vallási életük és identitásuk zsidókként érintetlen maradt, amint az is, hogy a kivételesen toleráns kínai nép és kormányzat sosem zavarta őket ebben, és nem vitatta az erre való jogukat.

Ami őket illeti, a honos kínaiak elenyésző információt hagytak az idegenekről, akik köztük éltek. A hivatalos kormányzati dokumentumokban, amelyek a Jüan-dinasztia idején keletkeztek, mindössze hat utalás történt a zsidókra. A Jüan-dinasztiának, amely alatt a kereskedelem igen élénken virágzott, az egyik megkülönböztető jegye volt, hogy rengeteg kapcsolatot ápolt idegen népekkel és kultúrákkal. Így aztán nem meglepő, hogy a hivatalos kínai kormányzati forrásokban található egyedüli, zsidókra vonatkozó információmorzsák épp ez alatt a dinasztia alatt tűnnek fel. A Jüan-dinasztia statútumai 1280. január 27-én előírták a rituális mészárlás betiltását, és e tekintetben egy kalap alá veszik a zsidókat és muszlimokat. Negyven évvel később ugyanaz a statútum tesz említést a zsidókról, a muszlimokról és a nesztoriánusokról az adófizetéssel kapcsolatban. A Jüan-dinasztia hivatalos története tartalmazza a további fennmaradt példákat, amelyekben a zsidókat megemlítik, az 1329-es, 1340-es és 1354-es években. A zsidóknak megtiltották az adómentességet és azt az ókori szokást, hogy az özvegy hozzámelessen elhunyt férje fiútestvéréhez – ez a gyakorlat elterjedt volt mind a zsidók, mind a muszlimok körében.

A tizenhetedik századra datálódó helyi napilapok azt jelzik, hogy hatalmas számú kínai zsidó tett szert magas rangra a köztisztviselők között. A napilapok tanúsítják, milyen sikeresek voltak a kínai társadalomban, annak alapján, hogy számarányukhoz képest milyen sokan mentek át a nehéz köztisztviselői vizsgán. A kínai források között elsőként jelzik azt is, hogy milyen rendkívüli mértékű asszimilációra kerülhetett sor még azelőtt, hogy a zsidók képesek lettek elsajátítani a konfuciánus klasszikusokat, hiszen a klasszikusok elengedhetetlenek voltak ahhoz, hogy egyáltalán reményük legyen a vizsgák letételére és magas rang elérésére a társadalomban.

A kaifengi zsidók korai életéről szóló tudásunk zöme nem az araboktól, nem az európaiaktól és nem is a bennszülött kínaiaktól származik, hanem maguktól a zsidóktól, a domborműves sírköveken található feliratok formájában, melyeket a zsinagóga udvaraiban emeltek már 1489-ben.

A sírkövek bepillantást engednek abba, hogy a zsidók hogyan ábrázolták történelmüket és szokásaikat, mind saját maguk, mind kínai szomszédjaik számára. Az 1489-re, 1512-re, 1663-ra és 1669-re datált kő emlékművek közül mindössze kettő maradt fenn ebből az egzotikus közösségből Kaifengben.

Az 1489-es emlékművet az 1461-es áradás során elpusztult zsinagóga újjáépítésének megemlékezésére emelték. Azt meséli el, hogy annak idején a császár határozott engedélyt adott, hogy a zsidók felépíthessék az első zsinagógájukat azon a helyen, 1163-ban. Az emlékmű a zsidó vallás történetének krónikáját elmesélve azt is megemlíti, hogy Ábrahám pátriárka „Pangu-Ádám” tizenkilencedik generációs leszármazottja volt. Hogy egyáltalán felállították ezt az emléket, azt mutatja, hogy milyen mértékben asszimilálódtak a zsidók a környezetükhöz. Hiszen az, hogy az imák házában ilyen tegyenek, inkább kínai, mint zsidó szokás volt. S hogy a bibliai teremtéstörténet első emberét egy lélegzettel egybegyűrjék a kínai teremtéstörténet első emberével, egy újabb tanúbizonyság arra, hogy a zsidók a tizenötödik századra milyen mértékben érezték úgy, hogy asszimilálódtak a kínai viszonyokhoz.

Az 1489-es emlékből megtudjuk, hogy a zsidók nem csináltak képmásokat, havonta négyszer böjtöltek, és betartották a zsidó törvényeket és rituálékat, melyek a bibliai bölcsesség nyelvén íródtak, de a konfucianus krónikából vett mondásokkal vegyítették! Mózeset és Ezrát is korán említik az emlékművön, akik inkább birtokolják a konfucianus úriemberek tulajdonságait, mint a bolygó izraelitákéit. A zsidó vallás, áll a szövegben, Indiából jött. Eredetileg hetven vagy még több klán jött Kaifengbe, ahol a Szung-dinasztia császára így szólt hozzájuk: „A mi Kínánkba jöttetek; tartsátok tiszteletben és őrizzétek meg az őseitek szokásait, és örökítsétek tovább azokat Bianliangban (Kaifengben) is!”

Többnyire úgy vélik, hogy inkább tizenhét, mint hetven volt az ide érkezett klánok száma, mivel a „70” és a „17” kiejtése kínaiul annyira hasonlít, hogy könnyedén követhettek el hibát. A klánokból csupán hét vezetéknev maradt fenn, amelyek ma is zsidó származást jeleznek: Ai, Gao (Kao), Jin (Csin), Li, Si, Zang (Csang) és Zsao (Csao).

Az is világos, hogy a tóratekereszt Ningbo zsidó közössége adományozta a kaifengi közösségnek az 1461-es pusztító árvíz után. Az egyéni tagok hozzájárulásait a zsinagóga rekonstrukciójához, és a magas köztisztviselői rangokat, amiket mások elértek, rendre feljegyezték. Ahogy azt is, hogy a judaizmus semmilyen módon nem állt konfliktusban más nagy vallásokkal, a buddhizmussal, a taoizmussal vagy a konfucianizmussal, amelyek erőteljesen jelen voltak Kínában. Sőt, a feliratok még azt is elmagyarázták, hogy a zsidók nem csupán a saját Istenükhöz voltak hűségesek, aki nyilván nagyon idegennek tetszhetett a kínaiaknak, hanem a császárhoz is. Ezzel szemben a császári kőtábla fölé, amelyet minden engedélyezett templomba elhelyeztek, az állam védelmét és tekintélyét szimbolizálandó (és amely azt hirdette: „Sokáig éljen a hatalmas császár”) a zsidók gyönyörű, aranybetűkkel még egy héber feliratot is tettek, amit csak ők tudtak elolvasni. Ez pedig a Smá Jiszraél volt, a hit héber főimája, ami azt bizonyítja, hogy tiszteletben tartották a kormányt, de egyedül Isten állt a császár felett.

Egy másik feliratot, amelynek keletkezése 1512-re tehető, valójában az 1489-es síremlék túloldalára vésték. Ez további részleteket ad a zsidó vallásról, illetve nagy erőfeszítést tesz, hogy felsorolja a számos hasonlóságot a judaizmus és a konfucianizmus között. Különösen a cedaka, azaz a jótékonyság fogalmával foglalkozik részletesen. „A zsinagóga feljegyzése, ami tiszteletben tartja az Úr szentírásait”. Ez a síremlék azt állítja, hogy a zsidók már a Handinasztia alatt beléptek Kína földjére (206–220), de kevés új információt ad a judaizmusról, amit ne írtak volna már le az első síremléken. Ezekon kívül egy Jangcsui Jün nevű úriemberről is megemlékezik a kaifengi zsidó közösség nevében, aki egy tórat adományozott a zsinagógának, és felállított egy második árkádsort.

Noha az 1663-as síremlék elveszett, grafitmásolatok még fennmaradtak róla. Megemlékezve a zsinagóga második átépítéséről, amit megint elpusztított a Sárga-folyó áradása 1642-ben, ez a síremlék nagy valószínűséggel nem is zsidók által íródott. Ebben Ádámot úgy írják le, mint Pangu tizenkilencedik generációs leszármazottját, és e szerint a zsidók a Csu-dinasztia (i. e. 1100–221) alatt jöttek be Kínába, ami még elképesztőbb állítás, mint ami az 1512-es

síremléken szerepel. Az 1663-as síremlék bővelkedik a kínai klasszikusoktól vett idézetekben – ami még inkább arra enged következtetni, hogy kínai eredetű.

Végezetül ott van az a síremlék, amelyet a Csao-klán állított fel 1679-ben, s ami a Csao családi árkádsor felállításának állít emléket, és számba veszi a sok hozzájárulást, melyet ez a család tett a zsidó közösségért az évek során. Ezt úgy fedezték fel, hogy a követ beépítették a Csao család házának a falába, a zsinagóga déli peremén. Valójában ez az a terület, ahol a Csao klán sok tagjának síremléke még ma is fellelhető.

Pearl S. Buck fontosnak tartotta kiemelni, hogy az Ezra család a Csao klánba tartozott. Az évszázadok során a Csaók képviselték a kaifengi zsidó közösség legelőkelőbb tagjait. A helyi napilapok nyújtják nekünk a legtöbb információt a Csao családról, a köztisztviselői vizsgákon, következésképpen a kínai társadalomban is aratott rendkívüli sikereiknek köszönhetően. A Csao család egyik tagja közvetlen leszármazottja annak az embernek, aki Kaifeng első zsinagógáját építette 1163-ban. És 1421-ben Csao Cseng volt az, aki felelősséget vállalt a zsinagóga rekonstrukciójáért. Két Csao fivérnek és a közösség más vezetőinek köszönhető, hogy sok tóratekerces megmenekült az 1642-es áradás után. 1653-ban aktívan közreműködtek a zsinagóga újjáépítésében és a kéziratok helyreállításában. A tizenkilencedik században két tagjukat meghívták Sanghajba, hogy újratanulják a hébert és a judaizmust, ahogy azt nemsokára látni fogjuk. A Csaók a 20. századba átívelően is szóvivői maradtak a kaifengi zsidók történelmének.

E kőbe vésett néma bizonyítékokon kívül, illetve azon kívül, hogy arabok és európaiak is láttak zsidókat még a korai időkben, semmi egyéb nem maradt, hogy meséljen nekünk a 17. század során Kínában élő zsidókról. Aztán 1605-ben egy vicces esemény fontos fordulatot hozott.

Amikor a jezsuita misszionárius, Matteo Ricci 1583-ban Kína földjére lépett, aligha képzelhette, hogy ő lesz az első nyugati ember, aki szemtől szembe találja magát egy kínai zsidóval, és aki majd felhívja a Nyugat figyelmét ennek a közösségnek a létezésére. Egy nyári napon, 1605-ben, egy Ai Tien névre hallgató kínai zsidó épp úton volt Pekingbe, hogy letegye a köztisztviselői vizsgát. Az úton egy könyvet olvasott. A könyvnek *Dolgok, amelyeket mesélni hallottam* volt a címe, és arról szólt, hogy a Középső Királyságban európaiak élnek, akik kinyilvánították a hitüket az Egy Igaz Istenben, ugyanakkor következetesen állították, hogy nem muszlimok. Mi mások lehetnek ezek, okoskodott Ai Tien, mint zsidók, mivel még sosem hallott a kereszténységről.

Ai Tien elhatározta, hogy felkutatja ezeket az embereket, és amikor elért a fővárosba, kérdezősködni kezdett. El is irányították a jezsuita parókiára. Miután kopogott az ajtón, és maga Ricci üdvözölte, Ai büszkén jelentette ki magáról, hogy ő is hasonló vallású, de nem használta a „zsidó” kifejezést. Ricci bizonyára ugyanolyan örömmel vette a hírt, gondolván, hogy szembetalálkozott egy kínai kereszténnyel, még mielőtt komoly térítő propagandát folytattak volna Kínában.

Néhány évvel később Ricci atya a naplójában ír az ennek nyomán bekövetkezett tévedések vígjátékáról.

Ahogy Ai Tien belépett az épületbe, nagyon izgatottnak tűnt, amiért, mint fogalmazott, ugyanazt a hitet gyakorolja, mint mi. Külseje, az orra, a szeme és az egész arcberendezése minden volt, csak nem kínai. Ricci atya bevitte a templomba, és megmutatott neki egy képet az oltár fölött, egy festményt a Szent Szűzről és a gyermek Jézusról, Keresztelő Szent Jánossal, aki térden állva imádkozott előttük. Mivel Ai Tien zsidó volt és azt hitte, hogy közös a hitük, Rebekának és két gyermekének, Jákobnak és Ézsauak vélte az alakokat a képen, ezért alázatosan meghajolt előtte. Nem tudja megállni, jegyezte meg, hogy ne fejezze ki tiszteletét a népe ősei előtt, bár neki nem szokása, hogy hódoljon a képek előtt. Ez épp Keresztelő Szent János ünnepén történt.

Az oltárt szegélyező képek a négy evangélistát ábrázolták, és a zsidó megkérdezte, hogy ők az oltáron ábrázolt alak tizenkét gyermeke közül valók-e. Ricci atya, aki azt hitte, hogy az apostolokra utal, egyetértően bólintott. Valójában azonban mindketten tökéletesen félreértették egymást. Amikor az atya visszahozta a látogatót a házba, és elkezdte kérdegetni az identitásáról, szép lassan kezdett számára megvilágosodni, hogy olyan valakivel van dolga, aki az ősi zsidó törvényben hisz. A férfi beismerte, hogy izraelita, de nem ismerte a zsidó szót. Ebből úgy tűnt, hogy a tíz törzs szétszóródása a Kelet legtávolabbi határaiig nyúlt el. Később Ai meglátta a Biblia királyi kiadását. S bár felismerte a héber betűket, nem tudta elolvasni a könyvet. Azt is hallották tőle, hogy a szülővárosában tíz vagy tizenkét izraelita család van, és egy káprázatosan szép zsinagóga, amit épp nemrégiben renováltak, tízezer aranytallérból. Ugyanebben a templomban, ahogy mesélte, hatalmas tisztelettel megőrizték Mózes öt könyvét, nevezetesen a Teremtés Könyvét, tekercsek formájában, öt- vagy hatszáz éven keresztül. Hamcseuban, állította, még sokkal több család él, saját zsinagógájukkal, és vannak mások is, akik szét vannak szóródva, és akiknek nincs helyük imádkozásra, mert a számuk annyira elenyésző.

Ai Riccit még arra is megkérte, hogy menjen vissza vele Kaifengbe, és legyen a rabbijuk, hiszen oly sokat tud a judaizmusról – az egyetlen kikötése az lett volna, hogy meg kell ígérnie, hogy tartózkodik a disznóhústól. E véletlen találkozás folytán kiderült, hogy a zsidók vallásos életet éltek, volt zsinagógájuk és rabbijuk, és betartották ugyanazokat a szokásokat és ünnepeket, mint társaik a Nyugaton. Ricci más jezsuitákat is küldött Kaifengbe, hogy megerősítsék, amit Ai, a zsidó mondott, akik ezt meg is tették. Sajnos azonban 1642-ben, a nagy áradásban elpusztult a zsinagóga, s Kaifeng zsidó lakosai majdnem egy évtizedre szétszóródtak. A jezsuiták, akik valóban elkezdtek élni közöttük, és feljegyezték, amit láttak, szintén elpusztultak az áradásban.

A 18. század első felében más jezsuitákat is küldtek Kaifengbe, azzal a konkrét céllal, hogy szerezzenek egy másolatot a kínai zsidók Tórájáról. Ebben az időben Európában úgy hitték, hogy a talmudi korszak rabbijai szándékosan kivágták a Tórából a Jézusra mint messiásra utaló részeket. Ha csupán megtalálnák a kaifengi Tórát, ami érintetlen maradt a korrump európai verzióktól, akkor a konkrét részeket meg lehetne találni. Így az európai zsidók felismernék

hibás gondolkodásukat és, hogy a rabbijaik hogyan tévesztették meg őket, és ők is magukhoz ölelnék a kereszténységet.

A jezsuitáknak azonban, akiknek sikerült megtekinteni a kaifengi Tórát, be kellett ismerniük, hogy az épp olyan, mint az európai zsidóké, egyetlen betű változtatás nélkül. Ugyanezek a jezsuiták igen nagy értékű hagyatékot hagytak hátra, magának a zsinagógának a vázlatos rajzait, amelyeken mind a belsejét, mind a külsejét megörökítették. Feljegyezték, hogy a zsinagóga nyugat, Jeruzsálem felé nézett, és hogy a zsidók ebbe az irányba fordultak, amikor imádkoztak. Kívülről a zsinagóga olyan volt, mint bármelyik kínai templom, tele árkádokkal és udvarokkal. A rengeteg emlékeremből a legbelső tartalmazta a frigyládát. Két márványoroszlán szegélyezte az ösvényt a homlokzati teremben, és ezek között állt egy hatalmas, vas tömjénállvány – amely inkább buddhista, mint zsidó hagyomány. Volt egy külön terem az ételek kóser előkészítéséhez, egy pedig a vallás alapítójának. Volt benne egy terem a szent pátriárkáknak, valamint ott voltak a Csao és a Li klánok ősi termei, és ugyanennek a két klánnak az emlékárkádsorai. Belül volt a nagy, szertartásra szolgáló asztal, amelyre ráhelyezték a füstölőket, a virágvázákat és a gyertyatartókat. E mögött állt a Mózes széke, amelyre a Tórát helyezték a szertartásos felolvasásoknál. Ezen túl nyilvánvalóan voltak a már említett császári kőtáblák, és sok falon kínai feliratok voltak.

Ezek a korai jezsuiták őrizték meg az utókornak sok síremlék feliratait és a kínai zsidók írásait. Az ő jelentéseik maradtak az egyedüli források a kínai zsidók mindennapi életéről, és amelyek vallási közösségként való létezésüknek mind a virágkorát, mind az alkonyát megragadták. Noha a hébertudásuk állítólag igen bizonytalannak volt mondható, a zsidók mindazonáltal erősen kapaszkodtak mind a vallásukba, mind egymásba, és hatalmas büszkeséget merítettek a gyönyörű zsinagógájukból, amelyet Jean Domenge 1722-ben vázlatos rajzain meg is őrzött az örökkévalóságnak. A zsinagóga akkor már hatszáz éve állt. Noha a konfuciánus környezetbe való beolvadásnak számtalan nyilvánvaló jele volt, a zsidó ősökhöz fűződő kötelekeik túl erősnek bizonyultak, és minden kísérlet a kaifengi Tóra másolatainak megvásárlására hiábavaló volt.

1723-ban a misszionáriusok kénytelenek voltak elhagyni Kínát, s ahogy az idegenellenes érzület erősödött, a hatóságok beiktatták a térítés általános tiltását. 1850-ig kellett várni, amíg külföldiek újra közvetlen kapcsolatba kerülhettek a kínai zsidókkal.

Pearl S. Buck regénye a külvilággal való felfüggesztett kommunikáció eme időszakának vége felé játszódik. Erre utal a 18. század végi–19. század eleji időbeli elhelyezés a regény elején, valamint az a tény, hogy az utolsó rabbi még életben van, noha már az utolsó éveiben jár. Tudományos kutatások bizonyították, hogy az utolsó rabbi 1800 és 1810 között halt meg Kaifengben, így igazolva az időkeretet, amelyben a regény története kezdődik.

Az indításnál megtudjuk, hogy Ezra asszony már közel ötvenéves, ami azt jelentené, hogy az ő szülei még tagjai voltak a gyülekezetnek, amikor még a virágkorát élte, és amit a jezsuita misszionáriusok a Vatikánnak küldött leveleikben írtak le. Ezra asszony hatalmas odaadása a judaizmus iránt ebben a megvilágításban még inkább hihető.

Ezra ben Izrael családja állítólag egyike volt annak a hetven kereskedőcsaládnak, amely sok-sok éve jött Kínába Perzsián és Indián át, szárazföldön és tengeren, és később kapták a Csao vezetéknevet. Ez is történelmileg hiteles lenne a síremlékek szerint. Az, hogy Ezra asszony később kijelenti a rabbinak, hogy az övék a vezető zsidó család, annál inkább igaz, mert a Csao név figyelemre méltó helyet foglalt el a kínai-zsidó történelemben.

A zsinagóga, amelyet az író úgy jellemez, hogy lassan romjaivá hullott szét, állítólag a Kitépett Inak utcájában állt. Míg ma ezt az utcát a Déli Tanítás Szentírás közként ismerik, a kora 1900-as évek előtt pontosan így hívták. A rabbit úgy írja le, mint aki ott állt Mózes széke mellett, „amelyre a szent Tóra volt ráhelyezve”. Hosszú, fekete ruhát viselt, és „fekete sapkás feje egy finom, fehér ruhadarabbal volt beborítva, ami leomlott a hátán”. Ez a leírás tökéletesen egybevág egy fotóval, amelyet a *Kínai zsidók* című könyvben leltek fel. Ezt a művet William Charles, egy anglikán püspök írta, aki majdnem huszonöt évet töltött Kaifengben, 1910-től 1933-ig. Pearl S. Buck regényének egy másik helyén olvasható leírása a zsinagógáról pontosan egybevág Jean Domenge atya 1722-ben készített skicceivel, amelyeket White püspök használt fel könyvében. Az 1489-es síremlék részleges fordítását is ismerjük. Állítólag 13 tóratekeres volt a zsinagógában, amelyeket hosszú hengerdobozokban tartottak. Más városokból való zsidók által készített feliratokra is történik utalás, függőleges kőtáblák formájában.

Pearl S. Buck csak a történet idősorrendjében engedett meg magának irodalmi szabadságot. Noha a valóságos utolsó kaifengi rabbi feltételezhetően 1810-ben halt meg, az író az ópiumháború időszakára utalt (1839–1842) halála időpontjaként.

Amikor Dávid ben Ezra az egész családjával elutazik Pekingbe, az állítólag Dovager császárné idején történik, aki ekkor meg akarta nézni az ő „külföldi” gyermekeit. Mivel Dovager császárné befolyása 1898 és 1908 között volt a legjelentősebb, ez nincs összhangban a történettel, hiszen eszerint ötven év telhetett volna el a rabbi halála (feltételezve, hogy az ópiumháború alatt halt meg) és Dávid pekingi látogatása között.

A regény vége felé a zsinagóga már csak porhalom. A faragványok eltűntek, mindössze három síremlék maradt meg egy darabig, aztán már csak kettő. Ezek „erősen álltak a szabad ég alatt”, míg egy keresztény idegen meg nem vásárolta azokat. Valóban így történt: White püspök vette meg a síremlékeket, és hogy ne sérüljenek meg, átvitette azokat a katedrális területére. De ez már 1912-ben történt, és, ha – mint azt feltételeztük a kezdetnél – a történet a tizenharmadik és tizenkilencedik század fordulóján játszódik a valódi rabbi halálával, akkor a regény száz évet ölelné át.

Noha a regény alapján Ezra asszonyt, a rabbit és a gyerekeit jellegzetesen nyugati vonásokkal kell magunk elé képzelni, a 19. századra a kínai zsidók zöme külsőre már meglehetősen kínaias lett. Egy 1850 körül készült, Csao-klánból való kaifengi zsidó fiú testvérpárt ábrázoló rajzokon magas homlok és határozott sémi arcél látható, de keleties szem és haj is. Noha lehetetlen igazolni, de a 19. század második felére legnagyobb valószínűséggel egyetlen kínai zsidó sem őrzött meg szigorúan nyugatias külsőt.

A kronológiai következetlenségek dacára (vagy talán éppen azért, mert megengedett magának ilyen irodalmi szabadságot) Pearl S. Bucknak sikerült felmutatni a kínai zsidó történelem széles panorámáját, az Ezra család zsidó hagyománykövetésének felívelésén és hanyatlásán keresztül.

A Peónia vége semmi esetre sem jelenti a kínai zsidók történetének befejezését. 1850-ben, 130 éves kihagyás után újra kiépült a kaifengi zsidó lakosokkal való kapcsolat, amikor a London Society for Promoting Christianity Among the Jews két kínai protestánst küldött (betérteket Sanghajból) Kaifengbe. Ők azt jelentették, hogy a zsinagóga siralmas állapotban van, és az utolsó rabbi mintegy ötven évvel azelőtt meghalt. A közösség néhány évvel korábban petíciót küldött a császárnak, hogy engedélyezze a számukra templomuk megjavítását és újjáépítését, de erre nem kaptak választ. A helyzetük annyira kétségbeejtő volt, hogy a küldöttek képesek voltak majdnem hetven héber kéziratot és hat tóratekerccset vásárolni a zsinagógából a Kaifengbe tett két látogatás alkalmával.

A küldöttek meghívták a kaifengi közösség két tagját (a Csao testvéreket), hogy menjenek vissza velük Sanghajba, és ott újra tanulják meg a héber nyelvet és a judaizmust, abban a reményben, hogy amikor visszatérnek, feléleszthetik a közösséget. Csao Wenkui és Csao Csingseng körül voltak metélve, mely szokást még mindig gyakorolták Kaifengben akkoriban. Az egyikük csak rövid ideig maradt, de másikuk ott élt egészen a haláláig, és abban a közösségi temetőben helyezték nyugalomra, amelyet a 19. századi zsidó emigránsok hoztak létre Sanghajban.

Csupán egy évvel korábban, a kínai császári hadsereg egyik sebészorvosa, Tie Dingan írt T. H. Layton brit konzulnak arról, hogy nyolc család még mindig él Kaifengben. Azt jelentette, hogy kínai külsejük van, de „egyenes vonásaik, mint azoknak, akik Kína közepén laknak”. Nem voltak rabbijaik, és senki sem tudott héberül olvasni.

Amint a Kaifengen kívüli zsidók és mások is értesültek e családok létezéséről, számos kísérlet történt, hogy leveleket írjanak a zsidó közösségnek, de csak egyre válaszoltak – valószínűleg csak ezt kapták meg. 1850. augusztus 20-án a kaifengi Csao Nianzi írt T. H. Laytonnak (válaszul James Finn misszionárius és karrierdiplomata 1847-ben írt levelére, aki folyékonyan beszélt héberül és sokat tudott a judaizmusról). Csao Nianzi leírta a Kaifengben akkoriban uralkodó elkeserítő állapotokat, megemlítve, hogy 1800 és 1810 között a vallást „tökéletlenül adták tovább”, noha vallásos írások még mindig léteztek. A zsinagóga, említi, már régóta „papok” nélkül van. A zsinagóga szerkezete romokban van, írta, és azokat is megemlítette, akik hajlandók voltak jelzalogosítani vagy eladni a templomot és a kegytárgyakat a Gao, Csao, Si klánokból.

Csao levele segélykiáltás volt a nyugati zsidók felé, miután szegénységük és addigra már teljes tudatlanságuk a héber nyelvben és a judaizmus legtöbb vallási előírásában kétségbeejtően elszigetelt közösséggé tette őket, mely immár a küszöbén állt annak, hogy teljesen beolvadjon kínai környezetébe.

1860-ban a Sárga-folyó újabb katasztrofális áradása sújtott le Kaifengre. Talán ez volt az utolsó, amely a zsinagógát elmosta – ezúttal örökre. 1866-ban W. A. P. Martin tiszteletes látogatta meg Kaifenget, amikor is kijelentette, hogy a zsinagóga, amely ha düledező állapotban is, de még látható volt az 1850-es küldötteknek, már nem is áll azon a helyen, ahol az elmúlt hét évszázadban volt.

A kaifengi zsidók súlyos helyzetét jól érzékelhetően ábrázolta Martin, amikor elmesélte, hogy miután az utolsó rabbi meghalt, a zsidóknak még volt rá gondja, hogy a tórájukból egy példányt otthagyanak a piactéren, abban a reményben, hogy egy messzi földről való zsidó, aki véletlenül majd Kaifengben jár, észreveszi, és újra megtanítja nekik a tartalmát. De immár csak egy magányos kő áll ott, írta.

Az első nyugati zsidó, aki meglátogatta Kaifenget, tíz napot töltött ott, 1867 júliusában. Jacob L. Liebermann, egy osztrák zsidó kereskedő nem egy vallásos szervezet nevében ment, hanem önszántából, és tíz levelet írt az apjának. Leírta bennük, hogy noha a zsidók panaszolták, mennyire asszimilálódtak már, egy fényesebb múltrol is meséltek történeteket.

Csupán a századfordulón történt, hogy a Sanghajban élő zsidók egyesült erőfeszítést tettek, hogy szoros kapcsolatot létesítsenek a kaifengi kínai zsidókkal, megkísérelve feléleszteni a közösséget. Ez volt a válasz arra a felfedezésükre, hogy egy évvel korábban, 1899-ben, a zsidók eladták az utolsó fennmaradt tóratekeresztet a Henan Misszió apostoli anglikán lelkészének, Monsignor Volonterinek.

A huszadik század fordulójáig viszonylag kevés zsidó hallott a kaifengi közösségről, és még kevesebben utaztak el oda, mivel nem volt olyan pénzügyi hátterük, amelyet a misszionárius csoportok tudtak megadni a küldötteiknek.

A sikeres szefárd és askenázi zsidók, akik Sanghajban telepedtek le a 19. század folyamán, és akiket a Sassoonok és a Kadoorie-k képviseltek a legjobban, megrémültek, amikor értesültek a tóratekereszt eladásáról és a kaifengi zsidó közösség általánosan lepusztult állapotáról.

Összefogtak hát, és 1900-ban megalapították a Sanghaj Bizottság a Kínai Zsidók Megmentéséért nevű szervezetet, abban a reményben, hogy megmenthetik a kaifengi zsidókat a spirituális feledéstől. Felvették a kapcsolatot Kaifenggel, arra buzdítva számos kaifengi zsidót, hogy utazzanak Sanghajba, ahol azt jelentették, hogy még mindig betartanak egyes zsidó étkezési szokásokat, és hogy némelyikük körül is van metélve, ám a közösség már nem áll vallásukat gyakorló zsidókból. Kifejezték heves reményüket, hogy a sanghaji zsidók segítségével újjáépíthetnék a zsinagógájukat, ami feléleszthetné legalább a látszatát annak a közösségi érzésnek, amely egykor összefűzte őket.

Amikor azonban nem sokkal később elkezdődtek a pogromok, s a nyomukban az orosz zsidók bevándorlása, a figyelem s a pénzforrások elfordultak az eredeti szándéktól, és nem az lett a cél, hogy újjáépítsék a zsinagógát a kaifengi zsidók részére. Szinte mindnyájan azok közül, akik Sanghajba jöttek, hogy a nyugati zsidók segítségét kérik közösségük újjáépítéséhez, összetört reménnyel és nehéz szívvel tértek vissza Kaifengbe, belátva, hogy zsinagógájuk egykori pompája és a zsidó közösségükkel együtt járó büszkeség immár örökre a múlté.

1910-től 1933-ig a kínai zsidók között ott volt a kanadai Church of England első anglikán püspöke, Henan tartományból. Egyetlen más nyugati sem élt olyan sokáig a kínai zsidók között, mint William Charles White püspök, akinek fő műve, a *Kínai zsidók* 1942-ben jelent meg. White-nak sikerült rávennie a hét klán fejét, tegyék lehetővé, hogy az ő egyháza vehesse át a két fennmaradó kőfelirat védelmét 1912-ben. Két évvel azelőtt a zsidók még nem egyeztek volna bele, hogy feladják a zsinagóga helyszínére vonatkozó jogosultságot. Egy évvel később azonban, miután konfliktusba bonyolódtak a helyi hatóságokkal a síremlékek tulajdonjogát illetően, White-nak sikerült megvásárolnia a köveket, azzal a feltétellel, hogy azok nem hagyhatják el a tartományt. 1914-ben a zsidók még a zsinagóga helyszínét is eladták a missziónak, ami több mint hét évszázad óta először jelezte azt, hogy nem a kínai zsidók birtokolják a helyet.

Addigra már nem maradt egyetlen tekercs sem, és a zsinagóga egyes részeit már mások használták Kaifengben. Egy konfucianus templom szerezte meg az egyik márvány mellvédjét több mint ötven éve; két kőoroszlán állítólag a buddhista templom előtt állt, s még a zöld tetőcserepeket is a helyi mecsetbe építették be.

1919 májusában White püspök több találkozót tartott a kínai zsidókkal, próbálva tanítani őket és feléleszteni valamifajta közösségi köteléket közöttük. Mind a hét klán feje jelen volt, és a 200-ra becsült családból negyven vett részt rajta. Nem ismerték egymást, és a feljegyzések szerint csak a Si klán tartotta számon a családi leszármazásokat.

A sok kínai-zsidó műemlék, amelyeket White püspök vásárolt meg, amíg Kaifengben volt, azóta a torontói Királyi Ontario Múzeumhoz vándorolt, és azóta is ott vannak. A múzeum kínai judaika tulajdonságai között szerepel egy fekete márvány harangjáték, ami egykor a zsidókat imára hívta, két kő, egy faragott lótusztál és egy hatalmas, hengeres doboz, amely egykor a tóratekerceket védte.

White legfőbb tette az volt, hogy megkísérelte feléleszteni a közösséget a hét fő klán összehozásával, amit alkalmanként dokumentált is fotókkal és cikkekkel. Ám e találkozóknak semmi komolyabb eredménye nem lett, mivel a zsidókból addigra kiveszett minden közösségi érzés, ahogy a remény is, hogy újra felépítsék a zsinagógát vagy újratanulják a judaizmust, a vallás gyakorlásáról nem is beszélve.

Mint közösség, a zsidók ekkorra már eltűntek, noha az etnikai identitás erős egyéni érzése megmaradt bennük még a 20. század során is.

A Kung-dinasztia 1911-től való hanyatlása és Kínai Népköztársaság 1949-es megalapítása közötti időszak legvégén, a népköztársaság első viharos éveiben érkezett egy sereg látogató Kaifengbe. Néhányan állították, hogy még mindig észrevettek sémi eredetükből származó fizikai jegyeket a kínai zsidók között, de mindnyájan figyelemre méltatták az addigra lejátszódott óriási asszimilációt. Mindazonáltal egyértelmű volt a kínai zsidókkal folytatott beszélgetésekből, hogy még mindig vágytak a kapcsolatra a nyugati zsidókkal, ami lehetővé tehetné volna a számukra, hogy felélesszék legalább a tudásukat a judaizmusról. Legfőképpen iskolákat szerettek volna a fiatalok részére. Noha a számuk megtizedelődött, a kínai zsidók mégis igen ellenállónak bizonyultak, és megtartották azt a nem könnyen körülírható etnikai identitást, amelyet birtokoltak.

A Kínai Népköztársaság létrehozása után nem sok kapcsolat maradt a kaifengi zsidó leszármazottakkal. 1952-ben lefolytattak egy népszámlálást Kína összes kisebbségi népcsoportjával, ahol a „kisebbséget” a következőképpen definiálták: olyan csoport, amelynek tagjai saját, közös nyelvet beszélnek, és megtartották a Han etnikai többségtől eltérő közös hagyományait és kulturális vonásaikat. Mint azt Michael Pollak magyarázta a *Mandarinok, zsidók és misszionáriusok* című könyvében, Kaifeng több száz lakosa, akik láthatóan nem voltak tudatában annak, hogy zsidók, nem illenek be egyik, a Peking által felállított kisebbségi osztályozásba sem. Ahogy írja: „Odasereglettek a különféle népszámlálási központokhoz, és a hivatalnoki gárda legnagyobb megrökönyödésére azon igyekeztek, hogy egy olyan kisebbség tagjaiként jegyeztessék be magukat, amely hivatalosan nem létezett. Az erőfeszítéseik persze hiábavalóak voltak.”

Az 1966-os kulturális forradalommal kezdődő viharos és erőszakos évtized megakadályozta a legtöbb nyugati számára a Kaifengbe való eljutást, egészen az 1970-es évek végéig. 1980-ban, közel húsz év után egy újságíró volt az első nyugati, aki meglátogatta a kaifengi zsidókat. Találkozott az Ai és a Si klán több tagjával is, akik elmondták, hogy még több tucat zsidó leszármazott él a városban. Noha állították magukról, hogy zsidók, egyikük sem tartotta a zsidó szokásokat vagy rituálékat. Megerősítést nyert, hogy a síremlékek a kaifengi városi múzeum raktárában vannak, biztonságos helyen.

1981-ben lázas aktivitás kezdődött el, hogy megpróbáljanak kapcsolatot teremteni és kutatni a kínai zsidók témáját. A kaifengi városi múzeum volt kurátora, Vang Jisa felmérést végzett, és ebből azt a következtetést vont le, hogy még mindig 140 zsidó származású család él Kínában, hat vezetéknevvel. Ezek közül 79 család lakott Kaifengben, és 61 költözött Kína egyéb részeibe. A 79 kaifengi család összesen 166 személyt számlált.

Az 1981-es évben publikálta Dzsing Hsziao Dzsing a *Kínai zsidó vagyok* című cikkét. Dzsing, aki szociológus a pekingi Kínai Társadalomtudományi Akadémia Nemzeti Kisebbségi Kutatóintézetében, csak 1980-ban, egy szakmai konferencián fedezte fel zsidó gyökereit. Akkor tudta meg, hogy két férfi, akikről a többiek említették, hogy zsidók, az ő két apai nagybátyja. Noha a felmenői Kaifengből származtak, soha nem jutott eszébe, hogy ő is zsidó származású lehetne, mert muszlimnak nevelték.

Én magam 1983-ban kezdtem Kaifengbe járni, az Amerikai Zsidó Kongresszus megbízásából. Mindegyik csoportom találkozhatott három személlyel, akik a Csao és a Si klánt képviselték. Elmentünk a Déli Tanítási Szentírás közbe, ahol valaha a zsinagóga állt, de ma már csak egy kórház áll ott, hogy megjelölje a helyet. Láttuk az 1489-1512-es és az 1679-es síremlékeket is, amelyeket a Kaifengi Városi Múzeum raktárépületében őriznek.

Noha a zsidó leszármazottakkal való beszélgetés meglehetősen hivatalos volt, és Izraelt nem volt szabad említeni, most először tudtunk pillantást vetni azokra az emberekre, akiknek az ősei és a mieink egykor ugyanazt a nyelvet beszélték imáikban, és ugyanúgy vágytak rá, hogy visszatérjenek ősi földjükre.

1985-ben egyedül mentem vissza Kaifengbe. Sikerült beszélnem hat zsidó származású családfővel és néhány családtagjakkal, akik az Ai, a Li, a Si és a Csao klánokat képviselték. Minden Kaifengben töltött napom egy-egy kaland volt ennek a fennmaradó közösségnek a felfedezésében. Informális szóbeli történeteket gyűjtöttem, amelyek tanúsították, hogy mennyi minden maradt fenn egyesekben, és mennyi minden ment feledésbe másokban.

Az Ai klán egyik tagja nem ismerte fel a Dávid-csillagot, mint aminek köze volna a judaizmushoz, és semmit sem tudott a kaifengi zsidók vallásáról vagy történelméről. Csak azt tudta, hogy zsidó származású, mert az apja mondta neki, és valamiért fontosnak érezte, hogy ezt a tudást ő is továbbadja a fiainak. Gyanítottam, hogy ennek az esetnek több köze van a kaifengi zsidó leszármazottak történetéhez, mint annak a néhány embernek, akiket a turistacsoportok elé hoznak, hogy elmeséeljék a családjuk és a népük kínai történelmét és vallásos szokásait.

Az Ai család hetvenes évei végén járó, legidősebb tagjának voltak a legérdekesebb történetei. 1952-ben őt választotta meg a helyi bizottság, hogy a kínai zsidókat mint az egyik nemzeti kisebbséget képviselje Pekingben egy ünnepségen, amelyet a hároméves kormány tartott az újonnan létrehozott Népköztársaságban. Ai találkozott és kezét rázott Mao Ce-tunggal. Ebből az következik, hogy a zsidókat egy ponton, nem sokkal a Kínai Népköztársaság kikiáltása után mégiscsak nemzeti kisebbséggé nyilvánították.

A Csao klán egy idősebb férfin – ez az a család, amely oly kitüntetett helyet foglal el Pearl S. Buck regényében – már elkezdte építeni a saját minimúzeumát, hogy emléket állítson családjá felmenőinek a sok hozzájárulásért, amit a kaifengi zsidó közösségért tettek. E célból felépítette a régi zsinagóga makettjét, annak alapján, ahogy az apja és a nagyapja elmesélte neki, milyen is volt az épület. Még a két kőoroszlánt is újjáteremtette, ami az izraeli diaszpóramúzeumban található zsinagóga makettjáról hiányzik.

A Si klán egy idősebb tagja, akivel szintén találkoztam, erős vágyat mutat arra, hogy feltámassza az örökségét. Még mindig élénken élnek benne gyermekkori emlékei, felidézte a kipákat, amiket hat részből állítottak össze (annak tiszteletére, hogy Istennek hat napba telt, hogy megteremtse a világot, mesélte az anyja). Arról is mesélt, hogy a gyógyszeres szekrénybe zárva réz Dávid-csillagokat talált, de azok elvesztek az évek során. Beszélt arról is, hogy a pézsachi rítusok gyanánt – a hagyományos csirkevért helyettesítve – kínai írécsettel piros festékes vizet kentek az otthonuk bejárata fölé. Ez az ünnep keveredett a kínai újévvél, ám egy hónappal később egy második, külön szokást is gyakoroltak, amikor élesztő nélkül sütöttek süteményeket.

Si szorosán együttműködött Vang Jisával, hogy rekonstruálják a kaifengi zsidók genealógiáját, főleg a Si klán családtörténetét.

Én 1988-ban jártam Kaifengben utoljára, és azt éreztem, hogy megújult céltudatosság vert gyökeret mind azokban a kínai zsidó leszármazottakban, akik aktívan próbálnak minél többet megtudni a múltjukról, mind azokban a nyugatiakban, akik elég szerencsések ahhoz, hogy újra felvehetik velük a kapcsolatot ebben a rendkívül fontos időben, amikor még életben van az utolsó generáció, akiknek egyáltalán lehetnek emlékei.

A Naindzsungban nevelkedett Pearl S. Buck tudása a kínai zsidókról vagy onnan eredhet, hogy a századfordulón, gyermekkorában, kapcsolatba kerülhetett olyan misszionáriusokkal, akik jártak Kaifengben, vagy onnan, hogy felfedezte White püspök *Kínai zsidók* című könyvét, amelyet mindössze hat évvel azelőtt adtak ki, hogy ő maga megírta *A kínai rabszolgalányt*. A kínai zsidók mindennapi életének finom részletei és a körükben uralkodó szokások, melyeket az Ezra-ház történetébe szőtt bele, jobb szó híján, hátborzongató pontossággal vannak leírva. Azzal, hogy megírta ezt a regényt, Pearl S. Buck nagyon sokat tett azért, hogy a kínaiak és a zsidók között tovább erősödhessen a kulturális megértés. Vajon a könyv újbóli kiadásával a kínai–zsidó kapcsolatok mostani állapotához képest mi mindent hozhat a jövő, ha a Föld két legrégebbi civilizációja továbbra is kapcsolatban marad egymással?

200 és 1000 között sok turkesztáni zsidó kereskedő és perzsiai menekült telepedik le Kínában.

884 – zsidó és muzulmán kereskedők lázadása. Sokukat lemészárolják.

1200 – Városok, amelyeknek már valószínűleg voltak kicsi zsidó közösségei. Ezek közül sokat minden bizonnyal több mint 500 évvel korábban alapítottak. 1650-re mindegyik eltűnik, kivéve Kaifenget.

1286- Marco Polo számol be a kínai zsidók erős kereskedelmi és politikai befolyásáról.

1890-re mindössze 200 család marad Kaifengben, amely még mindig vallja zsidó hitét.

„Az elmúlt negyven vagy ötven év során a vallásunkat csakis tökéletlenül örökítették tovább, s noha a vallásos iratok még mindig léteznek, nincs senki, aki megértene akár egy szót is belőlük... Szerettük volna felújíttatni a zsinagógát és újra találni olyan rabbikat, akik szolgálhatnának benne, de a szegénység ebben megakadályozott bennünket.”

A kaifengi zsidók levele az amoyi brit konzulnak, 1850-ből

A KAIFENGI ZSIDÓK

a

1163 – megépül a kaifengi zsinagóga

1427 – a zsidó tisztviselők éhínség elleni akciót szerveznek

1642 – a zsidók aktívan közreműködnek a város védelmezésében a banditák ellen

1663 – a zsinagóga helyreállítása

1850 – a zsidók az amoyi brit konzulhoz folyamodnak a kérvényükkel

1914 – a zsinagóga és a temető helyszínét megvásárolja az Anglia Misszió Kanadai Egyháza

1932 – egy amerikai utazó készít fényképeket az ott élő zsidókról

Csao Ven-kuej, a Kaifeng közösség
Sanghajban tanult héberül.

egy tanára.

Csao Csing-cseng, a kaifengi zsidó

közösség tagja 1850 körül.

Jegyzetek

* Mózes V. könyve 17. rész, 5., 6., 7. vers. *Károli Gáspár fordítása*

Kiadta a Tericum Kiadó Kft.

1277 Budapest, Pf. 39

Felelős kiadó a Tericum Kiadó Kft. igazgatója

Layout és borító: Pavlov Anna és Karikás Márk

Nyomdai előkészítés: Koffein Stúdió

Korrektor: Nácsai Katalin

Nyomta és kötötte: Dürer Nyomda Kft., Gyula

Felelős nyomdavezető: Kovács János ügyvezető igazgató

ISBN 978 615 5285 33 2

www.tericum.hu

Table of Contents

I.	
II.	
III.	
IV.	
V.	
VI.	
VII.	
VIII.	
IX.	
X.	
XI.	
XII.	
XIII.	
Utószó	
A kínai zsidók eredete	
Kőbe vésett történelem	
A jezsuiták felfedezése	
A regény történelmi kontextusa	
Kontaktus a kínai zsidókkal a tizenkilencedik században	
Nyugati zsidó kapcsolatok Kaifenggel	
White püspök	
Kínai zsidó leszármazottak, a 20. századba átnyúlóan	
A kínai zsidók (1000–1932)	
A kaifengi zsidók	
Jegyzetek	